

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ – ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ :
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ»

ΑΓΑΠΗΤΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ : ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ ΕΦΗ , ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Ε.Μ.Π.

ΑΘΗΝΑ 2013

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ – ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ :
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ»

ΑΓΑΠΗΤΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ : ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ ΕΦΗ , ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Ε.Μ.Π.

ΑΘΗΝΑ 2013

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Διαχρονικό ζήτημα το οποίο αποτελούσε πάντοτε σημείο τριβής μεταξύ Εκκλησίας και Πολιτείας είναι η ακίνητη περιουσία της Εκκλησίας της Ελλάδος. Ουσιαστικά το ζήτημα αυτό υφίσταται από την ίδρυση του Ελληνικού κράτους και απασχολεί την κοινή γνώμη γενικότερα μέχρι σήμερα. Είναι γνωστό ότι η Εκκλησία της Ελλάδος και τα Μοναστήρια κατέχουν ένα σημαντικό αριθμό ακινήτων στην Ελλάδα. Καθιστώντας την περιουσία αυτή την μεγαλύτερη σε μέγεθος μετά Δημόσιο. Η εκτίμηση της περιουσίας και η αξιοποίηση της είναι δύο σημαντικά θέματα που συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας που ασχολείται με τα θέματα διαχείρισης της γης.

Το μέγεθος και η διαχείριση της ακίνητης εκκλησιαστικής και μοναστηριακής περιουσίας έχουν προκαλέσει ανα τακτά χρονικά διαστήματα το ενδιαφέρον όλων. Πιο συγκεκριμένα τα ζητήματα αυτά ήταν η αφορμή για το θέμα της παρούσας διπλωματικής. Το γενικότερο πλαίσιο διαχείρισης της εκκλησιαστικής περιουσίας εν γένει είναι το κυρίως θέμα της διπλωματικής μου με τίτλο «Εκκλησιαστική και μοναστηριακή περιουσία. Εφαρμογή στο ιδιοκτησιακό καθεστώς στην Χερσόνησο του Αγίου Όρους», η εφαρμογή που πραγματοποιήθηκε έγινε με αφορμή τις πολλές επισκέψεις μου στο Άγιο Όρος και τα ερωτήματα που μου εγείρονταν σε σχέση με το ιδιοκτησιακό καθεστώς της χερσονήσου.

Η παρούσα διπλωματική ουσιαστικά αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος από το κεφάλαιο 1 έως 4 γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστεί μια συνολική εικόνα για την εκκλησιαστική και μοναστηριακή περιουσία, προσπαθώντας να απλοποιηθεί και κατανοηθεί το γενικό πλαίσιο διαχείρισης με ότι αυτό συνεπάγεται. Το δεύτερο μέρος αποτελεί η εφαρμογή στο ιδιοκτησιακό καθεστώς του Αγίου Όρους η οποία αποτυπώνεται στο κεφάλαιο 5. Με άλλα λόγια η εφαρμογή έχει σκοπό να αναδείξει την υπάρχουσα κατανομή των ιδιοκτησιών εντός του Αγίου Όρους συνολικά και να καταγράψει την ακίνητη περιουσία των Μονών και τις περιορισμένες χρήσεις αυτών.

Για την υλοποίηση της εργασίας χρησιμοποιήθηκε ένας ευρύς κατάλογος βιβλιογραφικών πηγών ώστε να δοθεί μια σφαιρική εικόνα του ζητήματος. Όπως επίσης και ψηφιακό υλικό για την υλοποίηση της εφαρμογής στο ανάλογο περιβάλλον.

Είναι γνωστό γενικότερα ότι η έλλειψη ουσιαστικών στοιχείων είναι αυτή που έχει δημιουργήσει την σύγχυση στην κοινή γνώμη σε σχέση με την εκκλησιαστική περιουσία. Η συγκεκριμένη έλλειψη στοιχείων ήταν ένας από τους αποτρεπτικούς παράγοντες στην πραγματοποίηση της παρούσας διπλωματικής. Δυσκολία συναντήθηκε στην προσπάθεια αναζήτησης στοιχείων σχετικά με το μέγεθος αυτής για

αυτό τον λόγο δίνεται και μικρή έμφαση σε αυτό. Σε επίσκεψή μου στο Άγιο Όρος για την αναζήτηση στοιχείων σχετικά με την ακίνητη περιουσία των Μονών δεν συναντηθήκαν ιδιαίτερα προβλήματα, αντιθέτως υπήρξε ουσιαστική βοήθεια και παροχή υλικού από συγκεκριμένους Ιερομόναχους τους οποίους και ευχαριστώ θερμά.

Ιδιαίτερη αναφορά οφείλω στην ιδιωτική εταιρία περιβαλλοντικής διαχείρισης «ΤΕΧΝΟΟΜΟΙΟΣΤΑΣΗ» η οποία μου παρείχε όλο το ψηφιακό και μη υλικό. Το εν λόγω ψηφιακό υλικό ήταν απαραίτητο και χωρίς αυτό δεν θα ήταν δυνατή η υλοποίηση της εφαρμογής, για τον λόγο αυτό οφείλω να τους ευχαριστήσω.

Τέλος πέρα από όλους όσους με βοήθησαν για την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής , οφείλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την κ. Έφη Δημοπούλου, Επίκουρο καθηγήτρια στον Τομέα του Κτηματολογίου του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου για την αμέριστη υπομονή και κατανόηση που έδειξε προς το μέρος κατά την διάρκεια εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής.

Αθήνα , Μάρτιος 2013

Αγαπητός Θεόδωρος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	11
ABSTRACT.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	15
1.1. ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ.....	15
1.2.ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΚΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥΣ.....	17
1.2.1. Εκκλησιαστικά ακίνητα εκτός συναλλαγής	20
1.2.2. Ιδιοκτησιακό καθεστώς εκκλησιών-ναών	20
1.2.3. Δια της καταλήψεως.....	21
1.2.4. Δια της χρησικτησίας.....	21
1.2.5. Εκ της εργασίας των μοναχών	21
1.2.6. Εκ Δωρεών	22
1.2.7. Εξ αποταγών των μοναχών.....	22
1.2.8. Από Αγοραπωλησίες.....	22
1.2.9. Βακούφια	22
1.3. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ	24
1.4. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	25
1.4.1. Ακίνητη περιουσία της Εκκλησίας.....	26
1.4.2.Σημαντικές εκτάσεις προς αξιοποίηση.....	26
1.5. Η ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΥΓΕΝΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ.....	28
1.6. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΠΕΡΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ.....	33
2.1. ΠΕΡΙ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	33
2.2.1 Ο Νόμος 1700/1987.....	34
2.1.2 Ο Νόμος 1811/1988.....	34
2.1.3.Το άρθρο 55 ν.2413/1996	35
2.3. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ	36
2.4. ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	38
2.5. ΤΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ.....	40
2.6. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ	42
2.6.1. Διοίκηση των Μονών.....	42
2.6.2. Διαχείριση της Ακίνητης Μοναστηριακής Περιουσίας.....	43
2.6.3. Διαχείριση Περιουσίας των Ησυχαστηρίων.....	44
2.6.4. Τρόποι εκμεταλλεύσεως.....	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΚΑΙ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	47
3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	47
3.2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	48
3.3. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	51
3.4. ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ.....	53
3.5. ΔΙΑΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ ΑΚΙΝΗΤΑ	58
3.6. ΧΡΗΣΙΚΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	59
3.7. ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ.....	65
4.1. ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	65
4.1.1. Έκταση όρια και περιοχή μελέτης	65
4.1.2. Ιστορία Αθωνικού Μοναχισμού	66
4.1.3. Σημαντικά κέντρα του Αγίου Όρους.....	68
4.1.4. Διοικητική υπαγωγή του χώρου	69
4.1.5. Φυσιογνωμία – καθεστώς ιδιοκτησίας	74
4.2. ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΖΩΝΕΣ	82
4.3. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	83
4.3.1. Ανθρώπινο Δυναμικό.....	86
4.5. ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ.....	87
4.6. ΔΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	88
4.6.1. Δασικό καθεστώς του Αγίου Όρους	89
4.6.2. Χαρακτηριστικά των Δασών του Αγίου Όρους.....	90
4.7. ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	91
4.7. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΔΑΣΩΝ	92
4.8. ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ	93
4.8.1. Πρωτογενής τομέας.....	93
4.8.2. Δευτερογενής τομέας.....	94
4.8.3. Τριτογενής Τομέας.....	94
4.9. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΔΑΣΩΝ	95
4.10. ΠΕΡΙ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	96
4.10.1. Προνομιακό καθεστώς Αγίου Όρους.....	96
4.10.2. Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας.....	97
4.10.3. Εκποίηση Ακίνητης Περιουσίας.....	97
4.10.4. Προϋποθέσεις και περιορισμοί στη περιουσιακή διάθεση.....	98
4.10.5. Θεμελίωση της κυριότητας της ακίνητης περιουσίας	99

4.10.6. Το χαρακτηριστικό παράδειγμα της Βιστωνίδας	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	103
5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	103
5.2. ΔΑΣΟΚΤΗΜΑΤΑ	105
5.3. ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ	107
5.3.1. Εδαφοπονικές μορφές των Ι.Μ. Καρακάλου και Σιμωνόπετρας	109
5.4. ΖΩΝΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΔΑΣΩΝ	111
5.4.1. Ζώνες παραγωγικότητας των Ι.Μ. Καρακάλου και Σιμωνόπετρας	112
5.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	114
ΧΑΡΤΕΣ	117
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	119
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	121
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	123
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	125

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής είναι η εκκλησιαστική και μοναστηριακή περιουσία. Στόχος είναι να αποτυπωθούν με σαφήνεια έννοιες σχετικές με την διοίκηση, την διαχείριση και γενικότερα με το καθεστώς που διέπει την ακίνητη περιουσία της Εκκλησίας της Ελλάδος και των Ι.Μ. Μονών. Η εφαρμογή έγινε στην Χερσονήσο του Αγίου Όρους του οποίου οι Μονές κατέχουν ως γνωστόν ακίνητη περιουσία εντός αυτής. Οι ιδιοκτησίες αυτές είναι χωρισμένες στις είκοσι κυρίαρχες Μονές και η κατανομή των ιδιοκτησιών της χερσονήσου θα μας έδινε μια πιο σαφή εικόνα για την κατανομή της περιουσίας αυτής.

Στο πρώτο κεφάλαιο με τίτλο «Περι εκκλησιαστικής περιουσίας» δίνεται ο ορισμός της εκκλησιαστικής περιουσίας. Περιγράφονται οι τρόποι κτήσεώς της και η διόγκωσή της μέχρι σήμερα. Αναπτύσσεται συνοπτικά το καθεστώς διοίκησης και διαχείρισης της ακίνητης περιουσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου. Και δίνεται μια εικόνα για το μέγεθος της ακίνητης περιουσίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο «Περι μοναστηριακής περιουσίας» δίνεται ο ορισμός της μοναστηριακής περιουσίας. Περιγράφεται το νομικό καθεστώς που διέπει τις οντότητες αυτές σήμερα. Αναπτύσσεται το καθεστώς διοίκησης και διαχείρισης της ακίνητης περιουσίας των Μοναστηριών ως Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Και δίνεται μια εικόνα για το μέγεθος αυτής.

Στο τρίτο κεφάλαιο με τίτλο «Εκκλησιαστικά ακίνητα και Κτηματολόγιο» συνδέονται οι έννοιες των εκκλησιαστικών ακινήτων με τον θεσμό του Κτηματολογίου. Παρουσιάζεται η εξέλιξη του κτηματολογίου μέχρι σήμερα. Τα διακατεχόμενα ακίνητα και τα προβλήματα που προκύπτουν από την διεκδίκηση των ακινήτων αυτών. Γίνεται αναφορά στο φορολογικό καθεστώς που τις διέπει. Αλλά και η διεθνής πολιτική που ακολουθείται σε τέτοιου είδους θέματα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο με τίτλο «Άγιον Όρος» παρουσιάζεται εκτενώς η υπάρχουσα κατάσταση του Αγίου Όρους. Περιγράφεται το ανθρωπογενές και το φυσικό περιβάλλον, το νομικό καθεστώς που το διέπει και η ιδιαίτερη δασική νομοθεσία. Καθότι το Άγιον Όρος είναι ένα αυτοδιοικούμενο τμήμα του Ελληνικού Κράτους, η διαχείριση και εκμετάλλευση των δασών δεν υπόκεινται στους νόμους του κράτους, για αυτό δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα δασικά ζητήματα και στην δασοκομία που εφαρμόζεται στο Άγιον Όρος παράλληλα με τις άλλες χρήσεις γης. Τέλος δίνεται και μία εικόνα για την ακίνητη περιουσία και τους τρόπους διαχείρισής της και εκτός της χερσονήσου.

Στο πέμπτο κεφάλαιο με τίτλο «Εφαρμογή στο ιδιοκτησιακό καθεστώς του Αγίου Όρους» διερευνάται το καθεστώς ιδιοκτησίας των ακινήτων εντός της χερσονήσου συνολικά αλλά και για κάθε μονή ξεχωριστά. Δημιουργήθηκαν χάρτες οι οποίοι περιείχαν τις εδαφοπονικές μορφές αλλά και τις χρήσεις γης του Αγίου Όρους στο σύνολό του αλλά και ειδικότερα για τις Ι.Μ. Σιμωνόπετρας και Καρακάλου. Από την εφαρμογή αυτή προέκυψαν και κάποια μεταδεδομένα τα οποία και αξιολογήθηκαν.

ABSTRACT

The aim of this thesis is to investigate the ecclesiastical and monastic property and related management, administration and institutional procedures. The study area is the peninsula of Mount Athos, with monasteries possessing a variety of real estate properties. The properties are administered the twenty ruling monasteries, and are distributed within the peninsula area.

In the first chapter entitled as "Church owned real property" basic concepts and definition are provided. Furthermore, the acquisition mode is described as well as the current status of administration and management of real estate of the Church of Greece as a Public Entity. Finally, an overview of the size of the monastic real estate property is also given.

The second chapter entitled "Monastic real estate property" provides the definition of monastic property, and the legal regime governing these entities today is also described. In addition the status of administration and management of real estate of monasteries as legal entities of public law is provided along with an insight into its size.

In the third chapter entitled "Church owned real property and Cadastre" concepts concerning the church properties and the institution of Cadastre are examined. Moreover the evolution of Cadastre project and its current status are also shown. Finally the tax status that is applied is examined as well as the relevant international experience concerning tax policy measures.

In the fourth chapter entitled "Athos Holy Mountain" the current state of Mount Athos is presented in detail. The manmade and the natural environment are describes along with the legal legislation that governs this particular forest area, since Mount Athos is a self-governed part of the Greek State and its management and forest exploitation are not subject to state laws. Therefore special emphasis is given on forest and forestry issues and land uses that apply to Mount Athos.

In the last fifth chapter, entitled "Case study area of Mount Athos" the ownership of real estate within the peninsula as a whole and individually for each monastery is investigated. For the study area, soil and land use maps are compiled comprising the entire area and more in detail, the specific Monasteries of Simonopetra and Karakalou.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Εισαγωγή

Η ακίνητη περιουσία ήταν πάντοτε το σημαντικότερο μέρος της εκκλησιαστικής περιουσίας. Πηγές της ήταν οι εκούσιες εισφορές των απλών πιστών και κληρικών με αφιέρωση γαιών ή διατάξεις τελευταίας βουλήσεως, οι βασιλικές χορηγίες στη βυζαντινή περίοδο, οι αγορές της εκκλησίας, ιδιαίτερα των μονών που εξασφάλιζαν το τίμημα από δικούς τους πόρους, λ.χ. την εργασία των ίδιων των μοναχών, αλλά και πρωτότυποι τρόποι κτήσεως, όπως η κατάληψη γαιών και η χρησικτησία αυτών. Ιδιαίτερη ήταν η αύξησή της στη βυζαντινή περίοδο και φυσικά σημαντική η μείωσή της στην τουρκοκρατία. Η μοναστηριακή περιουσία από την άλλη δημιουργήθηκε είτε με τις εισφορές της προσωπικής περιουσίας κάθε μοναχού είτε με τον μόχθο του εργοχειρού του είτε με δωρεές επιφανών και απλών ανθρώπων. Η εκκλησιαστική και μοναστηριακή περιουσία ενδεχομένως να δημιουργεί την άποψη σε ορισμένους ότι συγκρούεται με την ακτημοσύνη της ευαγγελικής ιδιότητας. Όμως κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι αποτελεί μια ανάγκη για την επιβίωση και για το έργο των Ιερών Μονών και της Εκκλησίας. Για αυτό πάντοτε εκκλησία και μοναστήρια φρόντιζαν να αποκτούν υλικούς πόρους και να έχουν πηγές εισοδήματος. Γιατί αντιλαμβάνονταν ότι η επιβίωση τους και ο ιεραποστολικός τους σκοπός θα παρέμενε ανεκπλήρωτος, αν δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να τον υλοποιήσουν. Σήμερα και μετά την συρρίκνωση της αναμφισβήτητα μεγάλης ακίνητης περιουσίας Ιερών μονών και Εκκλησίας κάθε Μονή και κάθε Ιερός Ναός που είναι Ν.Π.Δ.Δ., μεριμνούν για τη περιουσία που έχουν ξεχωριστά, φροντίζοντας για την έντιμη διαχείρισή της και τηρώντας τις αυστηρές διατάξεις που ισχύουν για τα νομικά πρόσωπα.

1.1. ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Η Εκκλησία από την ίδρυσή της και έπειτα συνειδητοποίησε ότι, για τη ρεαλιστική επίτευξη του έργου της το οποίο δεν ήταν μόνο πνευματικό αλλά και ουσιαστικό, χρειάζεται ασφαλώς και υλικά μέσα. Για το λόγο αυτό ο εκκλησιαστικός οργανισμός προσπάθησε, παράλληλα με την μεταλαμπάδευση του θεανθρώπινου μηνύματος, τη συγκέντρωση αγαθών και το σχηματισμό της δικής του περιουσίας, κυρίως με εκούσιες εισφορές των πιστών και μή, δωρεές και έκτακτες συνεισφορές. Ο σχηματισμός περιουσίας υπήρξε μέριμνα και των μονών, η οικονομική αυτάρκεια των οποίων καθίστατο απαραίτητη ώστε να μην αποσπώνται από το σκοπό τους. Για πρώτη φορά θεσπίζονται, για θέματα εκκλησιαστικής περιουσίας, από τη Δ' Οικουμενική Σύνοδο (ετ.451) ιεροί κανόνες, ενώ αργότερα πολιτειακές διατάξεις της ιουστινιάνειας νομοθεσίας συστηματοποιούν τη διοίκηση και διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας, ρυθμίζοντας ειδικότερα την κτήση, εκμετάλλευση, φορολόγηση, χρήση και διάθεσή της. Η ιδιαίτερα σημαντική θέση της Εκκλησίας στη βυζαντινή κοινωνία, με τη γνωστή λαϊκή της απήχηση, και παράλληλα η κατά

κανόνα χρηστή διοίκηση, η επανατοποθέτηση των εσόδων στην επέκταση της περιουσίας, το κατ' αρχήν «αναπαλλοτρίωτο» αυτής, που περιελάμβανε την κατ' αρχήν απαγόρευση των εκποιήσεων και της εμπράγματης επιβαρύνσεως της, οι ποικίλες κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή των δωρεών αλλά και των ποικίλων φοροαπαλλαγών, συντέλεσαν στη θεαματική αύξηση της εκκλησιαστικής περιουσίας. Τα εισοδήματα της περιουσίας αυτής χρησιμοποιούνταν κυρίως για τη συντήρηση των λειτουργιών της Εκκλησίας και των μοναχικών αδελφοτήτων, την άσκηση φιλανθρωπίας και κοινωνικής πρόνοιας, και γενικότερα να απαλύνει τον πόνο από όσους ανθρώπους έρχονταν κοντά της και ζητούσαν βοήθεια, τόσο από την Εκκλησία και τις οργανωτικές μονάδες της, όσο και από αυτοτελή εκκλησιαστικά ιδρύματα, όπως ορφανοτροφεία, πτωχοκομεία, γηροκομεία, νοσοκομεία, κλπ. Με την πάροδο των αιώνων η εκκλησιαστική περιουσία, και δη η μοναστηριακή, αυξήθηκε υπέρμετρα, εξέλιξη που ώθησε ορισμένους βυζαντινούς αυτοκράτορες στη λήψη νομοθετικών μέτρων για τον περιορισμό της. Η μεγάλη περιουσία αποτελούσε αναμφίβολα ενισχυτικό παράγοντα της εκκλησιαστικής εξουσίας και διαπραγματευτικό της όπλο. Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, παρά τη διακοπή της κρατικής ενισχύσεως και την καταβολή ποικίλων εισφορών στους κατακτητές, η έκταση της εκκλησιαστικής περιουσίας παρέμεινε μεγάλη. Και τούτο διότι οι πιστοί συνέχισαν τις αφιερώσεις περιουσιακών τους στοιχείων προς την Εκκλησία, όχι μόνο από ευλάβεια, αλλά και για εξασφάλισή τους, με το χαρακτηρισμό τους ως βακουφίων, από τις αρπακτικές διαθέσεις του κατακτητή.

Μέχρι τα χρόνια της Βαυαροκρατίας διατηρούταν η αντίληψη ότι η πάσης φύσεως εκκλησιαστική περιουσία είχε την ιδιότητα του «Ιερού» πράγματος που ανήκει στον Θεό και συνεπώς αποτελεί αναπαλλοτρίωτη. Στην συνέχεια όμως των χρόνων αρχίζει να διατυπώνεται μια εσφαλμένη άποψη ότι η περιουσία της Εκκλησίας και πιο συγκεκριμένα των Ιερών Μονών αποτελεί περιουσία η οποία κληροδοτήθηκε από τους προγόνους μας με διάφορους τρόπους προς την Εκκλησία με σκοπό την εξυπηρέτηση των αναγκών της πολιτείας. Αποτέλεσμα αυτής της εσφαλμένης αντίληψης ήταν τα μέτρα της αντιβασιλείας επί Όθωνα κατά τα έτη 1833 και 1834, με τα οποία αποφασίσθηκε η διάλυση του μεγαλύτερου μέρους της εκκλησιαστικής περιουσίας για την ικανοποίηση των κρατικών αναγκών. Στην ίδια λογική κινήθηκαν και αργότερα τα μέτρα που έλαβε η πολιτεία σε βάρος της εκκλησιαστικής περιουσίας τα έτη 1930, 1952 και 1987, όπως θα αναφερθούμε και παρακάτω.

Θεωρείται πως η πάσης φύσεως εκκλησιαστική περιουσία, η οποία περιήλθε με οποιονδήποτε νόμιμο τρόπο εις την κατοχή της Εκκλησίας της Ελλάδος ανήκει αδιαμφισβήτητα σε αυτή, όχι προσωρινά αλλά εις το διηνεκές. Ο σκοπός της ήταν και πρέπει να είναι η ικανοποίηση των αναγκών και σκοπών της Εκκλησίας της Ελλάδος. Συνδυάζοντας όλα τα ανωτέρω αντιλαμβανόμαστε τον τρόπο με τον οποίο η εκκλησιαστική περιουσία αυξήθηκε σημαντικά αφού σε αυτήν, εκτός από τις

εισφορές των πιστών, προστέθηκαν κατά καιρούς μεγάλες δωρεές αυτοκρατόρων, ηγεμόνων και άλλων σημειόντων προσώπων.

Με άλλα λόγια «εκκλησιαστική περιουσία»¹ εννοούμε το σύνολο της περιουσίας των εκκλησιαστικών νομικών προσώπων (μονών, μητροπόλεων, ναών) όπως ακριβώς ορίζεται και στον ισχύοντα Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος (Ν.590/1977 Φ.Ε.Κ. 146,τ.Α',άρθρο 46). Αυτό σημαίνει ότι η Εκκλησία της Ελλάδος, αυτή καθαυτή, δεν έχει περιουσία, αφού η κινητή και ακίνητη εκκλησιαστική περιουσία ανήκει στα επιμέρους εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 1 παρ. 4 του Κ.Χ. [Μητρόπολεις, Ενορίες, Ενοριακοί Ναοί, Μονές, Αποστολική Διακονία, (ο καταργηθείς) ΟΔΕΠ, ΤΑΚΕ (πρώην ταμείο πρόνοιας ορθόδοξου εφημεριακού κλήρου), το Διορθόδοξο Κέντρο της Εκκλησίας της Ελλάδος, και όλα τα ιδρύματα της Αρχιεπισκοπής Αθηνών και των Μητροπόλεων]. Δηλαδή για να γίνει κατανοητό όταν λέμε εκκλησιαστική περιουσία εννοούμε ένα σύνολο περιουσιακών στοιχείων που δεν ανήκουν σε ένα ή δύο πρόσωπα αλλά σε χιλιάδες (εκτιμούνται πάνω από 9.000) όσοι είναι δηλαδή οι Ιεροί ναοί, οι Ιερές Μονές και όλα τα ιδρύματα και εξαρτήματα τους.

1.2.ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΚΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥΣ

Από την ίδρυση της η Εκκλησία οργανώθηκε σε ένα σύνολο φυσικών προσώπων και ήταν ικανή να αποκτήσει δικαιώματα και υποχρεώσεις. Σκοπός της ήταν να οργανώνει το φιλανθρωπικό της έργο, να μεριμνά για τους έχοντες ποικίλες πνευματικές αλλά και υλικές ανάγκες, να αναγείρει ναούς για την τέλεση της θείας λατρείας και κτίρια για τη στέγαση των φιλανθρωπικών δραστηριοτήτων της.

Έτσι η Εκκλησία απέκτησε τη λεγόμενη «εκκλησιαστική ακίνητη περιουσία»² που αποτελείται από ναούς, μονές, επισκοπές και μητροπόλεις, πανάγια προσκυνήματα κλπ. και των ακινήτων αυτών. Η κινητή και ακίνητη περιουσία της Εκκλησίας απολάμβανε ένα καθεστώς που είχε το στοιχείο του αναπαλλοτρίωτου, γιατί την χαρακτήριζαν πράγμα «Ιερό» που ανήκει στο Θεό. Έτσι σε όλη τη διάρκεια της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, απαγορευόταν η εκποίηση ακινήτων της Εκκλησίας, ιδίως των ευαγών ιδρυμάτων και των μοναστηριών της, καθώς και κάθε πράξη που είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί η αξία της ιδιοκτησίας αυτής, εκτός αν γινόταν για προφανές εκκλησιαστικό όφελός της. Αυτά που άνηκαν στην Εκκλησία κινητά και ακίνητα χαρακτηρίζονταν πράγματα αφιερωμένα στο Θεό, άρα αναπόσπαστα, αυθαίρετα και αμείωτα. Αυτή η αρχή, εκτός από σπάνιες εξαιρέσεις, έγινε σεβαστή και στη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας

Έτσι λοιπόν δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η Εκκλησία και οι εκατοντάδες Μονές που υπήρχαν στον Ελλαδικό χώρο με την αποχώρηση των Τούρκων από τα ελληνικά

εδάφη, βρέθηκαν να κατέχουν μεγάλες εκτάσεις γης οι οποίες νόμιμα έφτασαν το ¼ της τότε ελληνικής επικράτειας όπως ομολογήθηκε και στην Βουλή³ το 1987. Ενώ η θεωρητική πρόθεση της Πολιτείας ήταν να απαλλοτριωθούν όλες οι αγροτικές ιδιοκτησίες μοναστηριών, ευαγών ιδρυμάτων και ιδιωτών που μένουν μόνιμα έξω από την Ελλάδα προς όφελος των ακτημόνων καλλιεργητών, σήμερα, η μεν μοναστηριακή περιουσία όχι μόνο δεν έχει θιγεί αλλά είναι και άγνωστη, ακόμη και στο επίσημο κράτος, λόγω της ανυπαρξίας του ενιαίου θεσμού του Εθνικού Κτηματολογίου και των στεγανών διαδικασιών του πρώην Ο.Δ.Ε.Π νυν Ε.Κ.Υ.Ο., εξακολουθούν δε να υπάρχουν τεράστια τσιφλίκια.

Ιστορικά ως αναφερθεί ότι κατά τους τρεις πρώτους αιώνες τα πάντα άνηκαν στις επι μέρους χριστιανικές κοινότητες υπό τον έλεγχο των επισκόπων τους. Στην συνέχεια η εκκλησιαστική περιουσία αρχίζει να διαχωρίζεται σε ενοριακή και μοναστηριακή παράλληλα προς εκείνη των διαφόρων προσκυνημάτων και ιδρυμάτων. Όταν σήμερα αναφερόμαστε στην λεγόμενη μοναστηριακή περιουσία κινητή και ακίνητη, διατηρητέα και εκπονητέα ή ρευστοποιητέα αναφερόμαστε στην περιουσία εκείνη των Μονών η οποία πρέπει να διατηρηθεί και εκείνη που μπορεί να αξιοποιηθεί. Η διάκριση αυτή έγινε το 1930-31 όταν ανατέθηκε στον Ο.Δ.Ε.Π. η διαχείριση της αξιοποιήσιμης περιουσίας, με τα ανάλογα προεδρικά διατάγματα έγινε ο διαχωρισμός και κάθε ακίνητο έλαβε την ανάλογη ταυτότητα. Από τότε και μέχρι σήμερα η ακίνητη περιουσία αυξήθηκε είτε με αγορές από τα εκάστοτε Ν.Π.Δ.Δ. είτε με δωρεές. Για όλα αυτά τα ακίνητα υπάρχουν νόμιμοι τίτλοι κυριότητας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι για τα ακίνητα προ του 1930 δεν αποδεικνύεται η κυριότητά τους με διάφορους άλλους τρόπους (βλ. χρησικτησία).

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις περισσότερες των περιπτώσεων πρόκειται για εκτάσεις που δεν μπορεί να αξιοποιήσει η Εκκλησία, και η Πολιτεία από την πλευρά της αμφισβητεί αρκετούς από τους τίτλους κυριότητας που υπάρχουν. Η τελευταία προσπάθεια του κράτους να αξιοποιήσει την τεράστια μοναστηριακή και εκκλησιαστική περιουσία έγινε το 1987. Τότε η κυβέρνηση με τον νόμο 1700/1987 που κατήρτισε ο αείμνηστος Αντώνης Τρίτσης προσπάθησε, όπως η ίδια υποστήριξε, να αξιοποιήσει τη μοναστηριακή περιουσία ενώ η Εκκλησία τον κατήγγειλε ότι δημεύει τα κτήματα της. Το θέμα έκλεισε μετά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, το οποίο επικαλούμενο τη Σύμβαση της Ρώμης κάλεσε το κράτος είτε να επιστρέψει στις μονές την περιουσία τους είτε να τις αποζημιώσει.

Σύμφωνα με την τελευταία καταμέτρηση που πραγματοποίησε η Ελληνική Πολιτεία τη δεκαετία του '80 και το επόμενο διάστημα αναμένεται να αποκτήσει καινούργια δεδομένα με αφορμή τις δηλώσεις στο Κτηματολόγιο. Σε εκκλησιαστικούς οργανισμούς ανήκουν χορτολιβαδικές εκτάσεις, χιλιάδες στρέμματα δάσους, μετοχές, καταστήματα, οικόπεδα, διαμερίσματα και εμπορικά κέντρα στην Ελλάδα

ανήκουν στην Εκκλησία της Ελλάδος, είτε σε άλλα Ορθόδοξα Πατριαρχεία, σε ναούς αλλά και μοναστήρια που βρίσκονται εντός της επικράτειας.

Τα στοιχεία που διατίθενται κατά καιρούς είναι ελάχιστα, είτε από την ίδια την Εκκλησία είτε από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, και αυτό διότι κανείς επί της ουσίας δεν είναι σε θέση να γνωρίζει το σύνολο ακόμη και της ακίνητης εκκλησιαστικής περιουσίας στην Ελλάδα. Σχεδόν όλοι εκτιμούν ότι το Κτηματολόγιο θα δώσει μια πιο σαφή σε ένα επίπεδο την κατάσταση αλλά είναι δεδομένο ότι και σε αυτή την περίπτωση θα υπάρξουν αντιπαραθέσεις.

Η έλλειψη ολοκληρωμένου Κτηματολογίου της ακίνητης εκκλησιαστικής περιουσίας, καθιστά απρόσφορη την όποια προσπάθεια ακριβούς υπολογισμού της. Τα πραγματικά μεγέθη θα αποκαλυφθούν όταν ολοκληρωθούν οι εργασίες του Εθνικού Κτηματολογίου και πολύ αργότερα, οπότε και θα γίνει σύγκριση και με τα στοιχεία του Κτηματολογίου και του Οργανισμού Διοίκησης και Διαχείρισης της εκκλησιαστικής Περιουσίας.

Ο Εκκλησιαστικός Οργανισμός επεδίωξε μεταξύ άλλων, τη συγκέντρωση αγαθών και το σχηματισμό της δικής του περιουσίας, κυρίως με εκούσιες εισφορές των πιστών, δωρεές και έκτακτες συνεισφορές. Οι κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή των δωρεών, αλλά και των φοροαπαλλαγών, συντέλεσαν στη θεαματική αύξηση της εκκλησιαστικής περιουσίας. Η μοναστηριακή περιουσία οφείλεται, σε μεγάλη έκταση, σε τίτλους που είναι "τουρκικά έγγραφα" και στους πρωτότυπους τρόπους κτήσεως κυριότητας επί ακινήτων με κατάληψη και χρησικτησία. Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας οι πολυάριθμες δωρεές των υποδούλων συνέτειναν στη διαμόρφωση μιας μεγάλης μοναστηριακής περιουσίας, όχι μόνο από ευλάβεια αλλά και για την εξασφάλισή τους από τις αρπακτικές διαθέσεις του κατακτητή, με το χαρακτηρισμό τους ως βακουφίων.

Αν εξετάσουμε ιστορικά και διεξοδικότερα το θέμα για το πώς αποκτήθηκε η εκκλησιαστική περιουσία, θα πρέπει να ανατρέξουμε στις απαρχές της χριστιανικής πίστεως, ουσιαστικά πρόκειται για μια ιστορία 18 αιώνων και περισσότερο. Ξεκινώντας από τα πρώτα χρόνια όπου ασκητές και μοναχοί πωλούσαν το εργόχειρο τους για να εξασφαλίσουν τα προς το ζην, όπως επίσης και τα υλικά για να χτίσουν τις πρόχειρες καλύβες τους, αλλά και αν μπορούσαν να αποκτήσουν τα γύρω κτήματα για την καλλιέργειά τους. Τα περιουσιακά δικαιώματα των μοναχών ήταν ανέκαθεν κατοχυρωμένα με διάφορους τρόπους, καθόλη την διάρκεια της βυζαντινής αυτοκρατορίας διατηρήθηκαν σε όλη την οθωμανική κυριαρχία και αναγνωρίστηκαν με μια σειρά νομοθετήματα από το νεοσύστατο ελληνικό κράτος μέχρι και σήμερα.

Ήδη κατά τους τέσσερις πρώτους αιώνες της ρωμαϊκής περιόδου τα «Ιερά» άνηκαν στην Εκκλησία. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στην περίοδο του Βυζαντίου όπου ο μοναχισμός άνθησε και η ιδιαίτερη σχέση πολιτείας και εκκλησίας προόδευε, ευνοήθηκαν τα μοναστήρια και απέκτησαν σημαντική ακίνητη περιουσία μετά από δωρεές αυτοκρατόρων, μελών της βασιλικής αυλής, στρατηγών και γενικότερα από ανώτερους αξιωματούχους. Και ως ανταμοιβή για αυτές τις δωρεές τους αρκετοί από αυτούς έγιναν κτήτορες, ευεργέτες αλλά και ηγούμενοι αφού προηγουμένως αρνούσαν όλα τα κοσμικά αξιώματά τους. Η μεγάλη αυτή ακίνητη περιουσία κυρίως των μονών διατηρήθηκε και επί οθωμανικής κυριαρχίας (15^{ος} -19^{ος} αιώνας) και σε αρκετές περιπτώσεις αυξήθηκε κιάλας από την χρηστή διαχείριση τους. Παρατηρείται επίσης μια προνομιακή μεταχείριση αρχής γενομένης από τα προνόμια του Μωάμεθ του Πορθητή που χορηγούνταν στους πατριάρχες από τους οθωμανούς ηγεμόνες και άρχοντες. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός πως ακόμη και Οθωμανοί αξιωματούχοι παραχωρούσαν εκτάσεις προς διάφορες μονές ενώ και άκληροι χριστιανοί αφήναν κληρονομία ότι είχαν στην κατοχή τους σε ναούς και μοναστήρια της περιοχής τους, και για να μην χαθούν στα χέρια των Οθωμανών αλλά και για να μνημονεύονται τα ονόματά τους.

1.2.1. Εκκλησιαστικά ακίνητα εκτός συναλλαγής

Γενικότερα τα εκκλησιαστικά πράγματα διακρίνονται σε: α) Ιερά και β) Άγια. Ιερά όπως αναφέραμε και νωρίτερα είναι όσα εκκλησιαστικά πράγματα εξυπηρετούν με αποκλειστικό και άμεσο τρόπο λατρευτικές ανάγκες. Ως Άγια θεωρούνται εκείνα τα οποία δεν ανήκουν στην κατηγορία των ιερών πραγμάτων και εξυπηρετούν εμμέσως λατρευτικούς σκοπούς. Σύμφωνα και με το άρθρο 966 του ΑΚ, τα πράγματα εκείνα που προορίζονται για την εξυπηρέτηση θρησκευτικών σκοπών, είναι εκτός συναλλαγής. Σε αυτά περιλαμβάνονται μόνο τα Ιερά, και άρα κάθε δικαιοπραξία με αυτά αντικείμενο καθίσταται άκυρη.

1.2.2. Ιδιοκτησιακό καθεστώς εκκλησιών-ναών

Στον Οθωμανικό Αστικό Κώδικα η έννοια του νομικού προσώπου ήταν άγνωστη. Οι εκκλησίες γενικά δεν αναγνωρίζονταν ως υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, που μπορούσαν να παραστούν στο δικαστήριο. Αναγνωριζόταν όμως de facto ως περιουσία και ολότητες, που τη διαχείρισή τους ασκούσαν, σύμφωνα με τα προνόμια του γένους, τα οποία είχε παραχωρήσει ο σουλτάνος, οι τοπικές αρχές με επιτροπές της Ορθόδοξης Κοινότητας, με πρόεδρο τον επίσκοπο της περιφέρειας. Η πραγματική αυτή κατάσταση κυρώθηκε με το Ν.2508/1920 «Περί εξακριβώσεως και διαχειρίσεως των περιουσιών και πόρων των εν ταις Νέες Χώρες από Τουρκοκρατίας Χριστιανικών Κοινοτήτων».

1.2.3. Δια της κατάληψης

Η κατάληψη αποτελεί τον πρωταρχικό τρόπο κτήσεως της μοναστηριακής ιδιοκτησίας αφού λόγω της φύσης του μοναχικού βίου, η ίδρυση μοναστηριακών κοινοτήτων γινόταν σε ερημικές και απομακρυσμένες περιοχές, αυτό παρατηρείται μέχρι την εμφάνιση του συντεταγμένου κοινωνικού βίου. Συνηθιζόταν ο προτιθέμενος να ιδρύσει μονή μοναχός και ο οποίος δεν διέθετε δική του έκταση να κατάλαμβάνει, κατόπιν αναζητήσεως τόπο κατάλληλο να εγκαταστήσει μοναστήρι. Ως κατάληψη δεν εννοείται προφανώς μόνο το μέρος στο οποίο έχει ανεγερθεί κάθε μονή, αλλά και οι γύρω εκτάσεις που χρησιμοποιούν οι μοναχοί και μοναχές για την κάλυψη των αναγκών τους. (Ιερώνυμος, Αθήνα 2012)

1.2.4. Δια της χρησικτησίας

«Η παρά μη κύριου απόκτησις κυριότητας επί πράγματος διά της επί ωρισμένου χρόνου αυτής νομής» ήταν δυνατή ήδη από την Ιουστινιάνεια νομοθεσία. Ιδιαίτερα για τα εκκλησιαστικά ακίνητα απαιτούνταν περίοδος 40 ετών για την απόκτηση κυριότητας. (Ιερώνυμος, Αθήνα 2012)

Για τα εκκλησιαστικά κτήματα γίνεται αναλογική εφαρμογή του ΑΝ 1539/1938 *«Περί προστασίας των δημοσίων κτημάτων»*. Τα εκκλησιαστικά κτήματα δεν είναι επιδεκτικά τακτικής χρησικτησίας, δηλαδή εκείνος που έχει στη νομή του με καλή πίστη και με νόμιμο τίτλο εκκλησιαστικό ακίνητο για μια δεκαετία δε γίνεται κύριος του πράγματος. Αντίθετα, για ακίνητο το οποίο δεν εμπίπτει στην έννοια του Δημοσίου Κτήματος εκείνος που το έχει στη νομή του με καλή πίστη και νόμιμο τίτλο για μία δεκαετία γίνεται κύριος του πράγματος (τακτική χρησικτησία). Εξάλλου, έκτακτη χρησικτησία, δηλαδή εκείνος που έχει στη νομή του για μια εικοσαετία ακίνητο γίνεται κύριος αυτού, κατά περιουσίας ιερών μονών πρέπει να έχει συμπληρωθεί μέχρι τις 11.9.1915. (βλέπε σχετικές αποφάσεις ΑΠ 1650/1981, ΕΦ ΑΘ 3223/2008, ΑΠ 674/1980, ΑΡ695/1994, ΕΦ ΠΕΙΡ 1120/2005, ΠΠΡ (Πολυμελές Πρωτοδικείο) ΠΕΙΡ 26/2002).

1.2.5. Εκ της εργασίας των μοναχών

Η εργασία των μοναχών συνετέλεσε και αυτή στην ανάπτυξη της μοναστηριακής περιουσίας. Παράλληλα με τα διάφορων ειδών διακονήματά τους επιδίδονταν στην χειροτεχνία και στην καλλιέργεια της γης πέριξ των μοναστηριών, η οποία θα τους κάλυπτε τις ανάγκες από αγαθά βασικά για την αυτάρκεια των μοναστηριών. Καθώς αργότερα πουλούσαν το εργόχειρό τους αποκόμιζαν έσοδα τα οποία περιέρχονταν στις μονές και με την χρόνια νομή των εκτάσεων περιερχόταν τα κτήματα αυτά στην κυριαρχία της μονής. (Ιερώνυμος, Αθήνα 2012)

1.2.6. Εκ Δωρεών

Βασικός παράγοντας αύξησης της εκκλησιαστικής περιουσίας και συγκεκριμένα της ακίνητης ανα τους αιώνες αποτελέσαν οι δωρεές, οι οποίες με την πάροδο του χρόνου έγιναν η κύρια πηγή αυξήσεώς της. Οι δωρητές ήταν αρκετοί και από διαφορά κοινωνικά στρώματα, άνδρες και γυναίκες, χαρακτηριστικά αναφέρουμε αυτοκράτορες και μέλη των οικογενειών τους, εξέχοντες χριστιανοί ηγεμόνες, τοπικοί άρχοντες, κληρικοί, μοναχοί και λαϊκοί. Οι δωρεές ποικίλουν αλλά συνήθως πρόκειται για μεγάλες εκτάσεις όπως νησίδες, και προορίζονταν για την καλλιέργειά τους και για την βοσκή των ζώων. Θα πρέπει να σημειώσουμε για να κατανοήσουμε το μέγεθος των δωρεών, ότι σε όλη την διάρκεια της βυζαντινής αυτοκρατορίας 19 αυτοκράτορες και 24 αυτοκράτειρες τελείωσαν την ζωή τους σε μοναστήρια καθώς και ότι κάποιοι από αυτούς φόρεσαν το μοναχικό σχήμα. (Ιερώνυμος, Αθήνα 2012)

1.2.7. Εξ αποταγών των μοναχών

Πρόκειται για την προσωπική περιουσία των μοναχών, την οποία κατείχαν πριν εισέλθουν στο κοινόβιο και μπορούσαν να χαρίσουν όπου ήθελαν, τις περισσότερες φορές η περιουσία αυτή δωριζόταν στο ίδιο το μοναστήρι. Επίσης να αναφερθεί πως σε περίπτωση κοίμησης ενός μοναχού το μοναστήρι κληρονομούσε την περιουσία του. (Ιερώνυμος, Αθήνα 2012)

1.2.8. Από Αγοραπωλησίες

Είναι κατανοητό πως μέρος της εκκλησιαστικής περιουσίας προήλθε και από αγοραπωλησίες που έπρατταν τα ίδια τα μοναστήρια τις περισσότερες φορές για να ικανοποιήσουν ανάγκες λειτουργικές. Υπάρχουν καταγραφές οι οποίες μαρτυρούν αγορές αγρών για καλλιέργεια, εκτάσεων για δημιουργία εργαστηρίων, μύλοι αλλά και κινητή περιουσία όπως πλοία.

1.2.9. Βακούφια

«Στην αραβική γλώσσα η λέξη waqf (τουρκικά: vakıf, ελληνική απόδοση: βακούφι) σημαίνει σταματώ, συγκρατώ, εμποδίζω, ακινητοποιώ. Κατά το μουσουλμανικό δίκαιο, το βακούφι είναι μια δικαιοπραξία μέσω της οποίας ένα φυσικό πρόσωπο παραιτείται από ένα ή περισσότερα αγαθά του και τα θέτει εκτός εμπορικής συναλλαγής. Οι βακουφικές (enkaf) γαίες ήταν εδάφια αφιερωμένα για ιερούς σκοπούς. Οι πρόσοδοί τους (ενοίκια=ιτζαρέ) χρησιμοποιούνταν για θρησκευτικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς, αλλά και για την κατασκευή και συντήρηση δημόσιων έργων (γέφυρες, δρόμοι, κρήνες). Προέρχονταν ως επί το πλείστον από ιδιόκτητες “mülk” γαίες που οι κάτοχοί τους για προσωπικούς και οικογενειακούς λόγους τις είχαν μετατρέψει σε βακούφια. Με τη μετατροπή επιδίωκαν να τις διασώσουν από τις αρπακτικές διαθέσεις του σουλτάνου και των πασάδων, καθώς γενικά οι

βακουφικές γαίες ήταν ισόβιες, αδήμευτες και αναπαλλοτριώτες. Λόγω του ιερού χαρακτήρα της, η βακούφικη περιουσία ήταν σεβαστή από τους εκάστοτε πασάδες. Επιπλέον, στο βακούφι επιτρεπόταν η αλλαγή του τρόπου κληρονομιάς και η κατάσρατηγήση των στενών περιορισμών που επέβαλε στο κληρονομικό καθεστώς ο ιερός νόμος (seriat) γι' αυτό και συχνά τα μούλκια μετατρέπονταν σε βακούφια. Τα βακούφια χωρίζονταν σε 3 κατηγορίες ανάλογα με το ποιος καρπωνόταν τις προσόδους τους. Τα εισοδήματα από το hayri («φιλανθρωπικό») βακούφι προορίζονταν αποκλειστικά για αγαθοεργίες και φιλανθρωπικά έργα (τζαμιά, χάνια, μεντρεσέδες, γέφυρες, δημόσιες κρήνες, υδραγωγεία, σχολεία, νοσοκομεία). Τα εισοδήματα από το ahli («προσωπικό») βακούφι χρησιμοποιούνταν για τη συντήρηση του προσώπου ή των προσώπων που όριζε ο κληροδότης. Τέλος, μια τρίτη κατηγορία βακουφιών αποτελούσαν τα tenliyet («κληρονομικά»), των οποίων οι πρόσοδοι αφιερώνονταν εν μέρει σε ιερούς σκοπούς και εν μέρει στη διάθεση του διαχειριστή τους, του mutevelli, και ως τέτοιος οριζόταν ο κληροδότης ή συγκεκριμένοι απόγονοί του. Ο αριθμός των βακουφιών αυξήθηκε με την πάροδο του χρόνου. Συνήθως το μούλκι γινόταν βακούφι μέσα σε μερικές δεκαετίες. Στην Κρήτη αρκετοί ιδιώτες, μεταξύ των οποίων και χριστιανοί, είχαν μετατρέψει σε βακούφικα («ιτζαρελίδικα») τα κτήματά τους για να τα γλιτώσουν από τους πασάδες και τους άλλους αξιωματούχους, αλλά μάλλον αντί να τα εξασφαλίζουν, με τον τρόπο αυτό διακινδύνευαν περισσότερο να τα χάσουν. Τα βακούφια με την πάροδο του χρόνου είχαν πάψει να εκπληρώνουν την παλιότερη λειτουργία τους, όταν δηλαδή οι πρόσοδοί τους δαπανόνταν για τη συντήρηση τεμενών και σχολείων για την ένδυση των απόρων, για τη συντήρηση και κατασκευή δρόμων, γεφυρών και άλλων δημόσιων έργων. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1830 ο θεσμός του βακουφιού είχε χάσει τη σημασία του, είχε καταργηθεί και ο έλεγχος και η κάρπωση των προσόδων των βακούφικων ιδρυμάτων ολόκληρης της Αυτοκρατορίας είχε επιδιωχθεί να περιέλθει στο οθωμανικό κράτος. Μάλιστα από το 1826 είχε δημιουργηθεί και ειδικό Υπουργείο Εβκαφίων (ευαγών ιδρυμάτων). Άλλωστε υπολογίζεται ότι στις αρχές του 19ου αιώνα σε ολόκληρη την Αυτοκρατορία τουλάχιστον το μισό και μέχρι τα 2/3 των γαιών ήταν βακουφικές. Έτσι, το αυτοκρατορικό θησαυροφυλάκιο έχανε σημαντικό έσοδα. Κατ' αυτό τον τρόπο και στην Κρήτη η διαχείριση των βακουφιών είχε αφαιρεθεί από το Εβκάφι της Κρήτης και το Δημόσιο εκμίσθωνε και εισέπραττε τους φόρους των βακούφικων κτημάτων, όπως ακριβώς συνέβαινε και με τις βασιλικές γαίες. Τα βακουφικά εδάφη υποβάλλονταν και αυτά στη δεκάτη, η οποία όμως έπρεπε να καταβάλλεται στο κεντρικό ταμείο της Αυτοκρατορίας. Από τότε ο θεσμός του βακουφιού είχε λησμονηθεί και δεν είχε τεθεί κανένα ζήτημα, μια που οι βακουφικές δε διαφοροποιούνταν από τις άλλες δημόσιες γαίες.» (Χατζηγιάννη Δανάη , 2010)

1.3. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Η διοίκηση και διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας γίνεται σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες και τους νόμους της πολιτείας. Κάθε επι μέρους εκκλησιαστικό Ν.Π.Δ.Δ. διοικεί και διαχειρίζεται την περιουσία του σύμφωνα με τις αποφάσεις του διοικητικού οργάνου του ή προεδρικό διάταγμα ή απόφαση της Ιεράς συνόδου. Στα άρθρα 46-48 του Κ.Χ. της Εκκλησίας της Ελλάδος (Ν.590/1977 , ΦΕΚ 146/77,τ.Α) ο οποίος είναι και νόμος του κράτους ορίζεται *«ο τρόπος διοικήσεως, διαχειρίσεως και της εν γένει αξιοποιήσεως της εκκλησιαστικής περιουσίας, ήτοι της μοναστηριακής , διατηρητέας τε και μη, της μητροπολιτικής, ενοριακής και ανηκούσης εις τα λοιπά εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου καθορίζεται δι' αποφάσεων της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, εγκρινομένων υπό της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας και βάσει των Ιερών Κανόνων και νόμων της Πολιτείας, δημοσιευομένων δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως»*⁴.

Αυτή την στιγμή λειτουργεί η Εκκλησιαστική Κεντρική Υπηρεσία Οικονομικών η οποία διαχειρίζεται εξολοκλήρου την εκκλησιαστική ακίνητη και κινητή περιουσία. Η Ε.Κ.Υ.Ο. τελεί υπό την εποπτεία της Ιεράς συνόδου και κατά το άρθρο 1 του κανονισμού 100/1998 (ΦΕΚ 261/20.11.98,τ.Α'), ασκούμενη *«διοικήσεις και διαχειρίσεις διέπεται από τους σχετικούς ορισμούς των ιερών κανόνων, των νόμων του κράτους και των κανονισμών της Ιεράς Συνόδου, της εκκλησίας της Ελλάδος, επιδιώκει δε την προαγωγήν του εκκλησιαστικού συμφέροντος, του εν γένει έργου της Εκκλησίας και της κοινωνικής αλληλεγγύης»* (άρθρο 2).

Αν και η εκκλησία χαρακτηρίζεται στον καταστατικό της Χάρτη ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου («κατά τας νομικάς της σχέσεις»), πρέπει να επισημανθεί ότι η περιουσία αυτή είναι *«είναι αποκλειστικά ιδιωτική, διοικούμενη, διαχειριζόμενη και διατιθέμενη υπό της ιδίας, κατά την απόλυτη κρίση της, για τους σκοπούς της (...), καθ' όσον η εκκλησία δεν είναι κρατικός οργανισμός και η περιουσία της δεν είναι κρατική. Σε μία μόνο περίπτωση μπορεί να γίνει έλεγχος, ήτοι σε χρήματα επιχορηγήσεων από το Κράτος. Επομένως κάθε άλλος έλεγχος είναι αντισυνταγματικός. Και τούτο διότι η οικονομική ελευθερία της Εκκλησίας είναι απαραίτητη και ουσιώδης προϋπόθεση, κατά λογική συνέπεια, της θρησκευτικής ελευθερίας της και της αυθυπαρξίας της ως αυτοδυνάμου , αυτοδιοικούμενου και αυτόνομου κοινωνικού και οικονομικού οργανισμού, έχοντος και επιδιώκοντος ιδίους στόχους και σκοπούς, μη ταυτιζόμενους με τους κρατικούς σκοπούς»*.⁵

Στις μητροπόλεις οι οποίες είναι Ν.Π.Δ.Δ. την ευθύνη για την διαχείριση της κινητής και ακίνητης περιουσίας έχει ο οικείος μητροπολίτης σύμφωνα και με το άρθρο 30 του Κ.Χ. της Εκκλησίας της Ελλάδος, η διαχείριση επίσης πρέπει να είναι σύμφωνη και με τις κανονιστικές αποφάσεις της Δ.Ι.Σ. Βέβαια για την εκποίηση και ουσιαστικά την αξιοποίηση των ακινήτων και γενικότερα των περιουσιακών στοιχείων δεν υπάρχει ειδική διαδικασία. Για τα ακίνητα τα οποία

χρησιμοποιούνται από την μητρόπολη για εκκλησιαστικούς σκοπούς ορίζεται ότι εκποιούνται μετά από πρόταση του Αρχιερέα και με την προϋπόθεση ότι υπάρχει εκκλησιαστική ωφέλεια.

Για την διαχείριση της ενοριακής περιουσίας των ενοριακών ναών τα οποία αποτελούν Ν.Π.Δ.Δ. υπάρχουν διατάξεις στον κανονισμό 8/1980 της Ιεράς Συνόδου. Το εκκλησιαστικό συμβούλιο είναι αυτό που την διαχειρίζεται με οποιονδήποτε τρόπο (αγορά, πώληση, μίσθωση). Το ίδιο έχει και την διαχείριση της περιουσίας των παρεκκλησίων και εξωκκλησίων που υπάγονται στον ενοριακό ναό. Ακολουθείται μία συγκεκριμένη διαδικασία με κοινοποίηση της εκάστοτε απόφασης του εκκλησιαστικού συμβουλίου στην μητρόπολη που υπάγεται. Για την εκποίηση ενοριακών ακινήτων απαραίτητη σύμφωνα με τους κανονισμούς είναι η διενέργεια πλειοδοτικού διαγωνισμού που συνιστά τον κανόνα επιλογής του αγοραστή. Τα πρακτικά εγκρίνονται από το Μητροπολιτικό συμβούλιο .

1.4. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η Εκκλησία της Ελλάδος αποτελεί τον δεύτερο μεγαλύτερο κάτοχο γης μετά το δημόσιο. Με μια πρόχειρη εκτίμηση η εκκλησία κατέχει επίσημα 130.000 εκτάρια γης, ενώ διεκδικεί άλλα 40.000 εκτάρια αγροτικής γης, τα οποία αμφισβητούνται από το δημόσιο και ιδιώτες. Όμως πολλές φορές το δημόσιο εκμεταλλεύεται την ιδιοκτησία της Εκκλησίας ώστε να δημιουργήσει χώρους κοινωφελής και χώρους πρασίνου στο ευρύτερο πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας. Το χαρτοφυλάκιο της εκκλησίας της Ελλάδος αποτελείται επίσης από 800 ακίνητα σε όλη την επικράτεια. Οι πρόσοδοι από την εκμετάλλευση αυτών των ακινήτων φτάνουν τα 12.000.000 ευρώ κάθε χρόνο. Σε αυτά τα έσοδα περιλαμβάνονται και έσοδα από διάφορα μοναστηριακά ακίνητα τα οποία είναι υπό την διαχείριση της Εκκλησίας της Ελλάδος, αλλά όχι διαφόρων επισκοπών και εκατοντάδων εύπορων μοναστηριών των οποίων τα έσοδα δεν γίνονται ποτέ γνωστά. Την συνολική διαχείριση του χαρτοφυλακίου της Εκκλησίας της Ελλάδος έχει η Εκκλησιαστική κεντρική υπηρεσία οικονομικών (Ε.Κ.Υ.Ο.) σαν διάδοχος του Ο.Δ.Ε.Π. (οργανισμός διαχείρισης εκκλησιαστικής περιουσίας) ο οποίος και καταργήθηκε το 1988. Ακόμη 6.700 Ν.Π.Δ.Δ. τα οποία ανήκουν στην Εκκλησία της Ελλάδος περιλαμβανομένων των αρχιεπισκοπών, επισκοπών, ναών, μοναστήρια και θρησκευτικών ιδρυμάτων σε όλη τη χώρα. Τα οποία κατά άλλους φτάνουν τον αριθμό των 10.000 Ν.Π.Δ.Δ. Κάθε ένας από τους οποίους έχει ανεξάρτητη διαχείριση των οικονομικών του. Από τα ανωτέρω αντιλαμβανόμαστε πόσο δύσκολη είναι η εκτίμηση της περιουσίας λόγω του δαιδαλώδους διοικητικού χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος και των υπόλοιπων εκκλησιών. (Dimoroulou – Labropoulos , 2007)

1.4.1. Ακίνητη περιουσία της Εκκλησίας

Υπολογισμοί, φέρουν την περιουσία των ΝΠΔΔ της Εκκλησίας της Ελλάδος να ανέρχεται σε τουλάχιστον δεκαπέντε δισεκατομμύρια (15.000.000.000) ευρώ. Στο ποσό αυτό προστίθεται και η τεράστια περιουσία των περίπου δυόμισι χιλιάδων (2.500) μοναστηριών που δεν έχει εκτιμηθεί. Ακίνητη περιουσία, ακίνητα αστικής φύσεως που έχουν το μέγεθος ακόμη και ολόκληρου οικοδομικού τετραγώνου, μετοχές, τραπεζικά κεφάλαια και καταθέσεις αξίας εκατομμυρίων ευρώ αποτελούν την εκκλησιαστική περιουσία. Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί το ποσό που οι ίδιες οι μονές αποτιμούν την αξία της περιουσίας τους. Οι πέντε μονές που προσέφυγαν στα ευρωπαϊκά δικαστήρια εναντίον του νόμου Τρίτση αποτιμούσαν τα περιουσιακά τους στοιχεία στο ποσό των 8 τρισ. Δρχ. και μάλιστα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο τους επιδίκασε το ποσό των 3 τρισ. δρχ.

«Οι εκκλησιαστικές επενδύσεις περιλαμβάνουν την κατασκευή και ενοικίαση ακινήτων, ανάμεσα στα οποία βρίσκονται ακόμη και ξενοδοχεία στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας, την ενοικίαση γαιών και κυρίως την αγορά μετοχών. Πρόκειται για μετοχές κυρίως της Εθνικής Τράπεζας, της Τράπεζας Πειραιώς και της Τράπεζας της Ελλάδος. Συγκεκριμένα, το 2007 η Εκκλησιαστική Κεντρική Οικονομική Υπηρεσία (ΕΚΥΟ) από τα δικά της κεφάλαια είχε 5.947.492 μετοχές της Εθνικής Τράπεζας. Το 2008 με την πτώση του Χρηματιστηρίου αύξησε τα κεφάλαιά της, αγόρασε 1.600.000 μετοχές και έφθασε το μερίδιό της στα 7.785.405 μετοχές. Ακόμη, στην Τράπεζα Πειραιώς διαθέτει 391.155 μετοχές.» (Πηγή : Διαδίκτυο)

1.4.2.Σημαντικές εκτάσεις προς αξιοποίηση

«Ο Αρχιεπίσκοπος κ. Ιερώνυμος και οι οικονομικοί του συνεργάτες σε κάθε συνάντηση που έχουν με πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες της χώρας επισημαίνουν την ανάγκη αποδέσμευσης της εκκλησιαστικής περιουσίας προκειμένου να αναπτύξουν το φιλανθρωπικό και κοινωνικό έργο της Εκκλησίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο προσπάθησε και προσπαθεί και σήμερα να αξιοποιήσει τέσσερις εκτάσεις που διαθέτει στην Αττική, για ορισμένες από τις οποίες όμως απαιτούνται οι εκδόσεις Προεδρικών Διαταγμάτων για την αλλαγή χρήσης γης.

- Στο Κολωνάκι πρόκειται για ένα οικόπεδο συνολικής έκτασης 11 στρεμμάτων που βρίσκεται στις οδούς Δεινοκράτους και Σουηδίας και σύμφωνα με πληροφορίες μελετάται η κατασκευή κατοικιών ή υπόγειου παρκινγκ.
- Στη λεωφόρο Αλεξάνδρας, η Εκκλησία βρίσκεται σε αντιδικία με τον Δήμο Αθηναίων για ένα οικόπεδο έκτασης τριών στρεμμάτων. Η Ιερά Σύνοδος δικαιώθηκε

στα δικαστήρια και σχεδιάζει την κατασκευή υπόγειου πάρκινγκ και κτιρίου γραφείων.

- Στη Βουλιαγμένη η Μονή Πετράκη διαθέτει 200 στρέμματα, τα οποία βρίσκονται πολύ κοντά στη λίμνη και στο Καβούρι. Η Εκκλησία βρέθηκε σε αντιδικία με τον Δήμο, δικαιώθηκε επί αρχιεπισκοπίας Χριστοδούλου στα δικαστήρια και τώρα επιθυμεί την αξιοποίησή τους και την εγκατάσταση μεταξύ άλλων των εκκλησιαστικών σχολών που διαθέτει.
- Στον Βαρνάβα δωρίστηκαν 130 στρέμματα, στα οποία ο Αρχιεπίσκοπος κ.Ιερώνυμος σκοπεύει να χτίσει μια σειρά φιλανθρωπικών ιδρυμάτων που περιλαμβάνουν κέντρα αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες, αποθεραπείας από ναρκωτικές ουσίες και αντιμετώπισης βαρέων νοσημάτων.

Σχεδόν σε όλους τους νομούς της χώρας υπάρχουν δάση, δασικές και χορτολιβαδικές εκτάσεις που ανήκουν είτε σε μοναστήρια είτε στην Κεντρική Οικονομική Υπηρεσία της Εκκλησίας. Σύμφωνα με την τελευταία καταμέτρηση του πραγματοποίησε η ελληνική πολιτεία τη δεκαετία του '80 και το επόμενο διάστημα αναμένεται να αποκτήσει καινούργια δεδομένα με αφορμή τις δηλώσεις στο Κτηματολόγιο, σε Εκκλησιαστικούς οργανισμούς ανήκουν:

- Νομός Χαλκιδικής: 86.330 στρέμματα δάσους, 580 στρέμματα δασικής έκτασης και 2.300 στρέμ. χορτολιβαδικής έκτασης, τα οποία είναι στην ιδιοκτησία μονών του Αγίου Όρους και άλλα 8.340 στρέμματα δασικής έκτασης που ανήκουν σε άλλο μοναστήρι του Οικουμενικού Πατριαρχείου.
- Νομός Τρικάλων: 41.110 στρ. δάσους, 23.850 στρ. δασικής έκτασης και 22.840 στρ. χορτολιβαδικής έκτασης.
- Νομός Μαγνησίας: 31.460 στρ. δάσους, 5.490 στρ. δασικής έκτασης και 3.340 στρ. χορτολιβαδικής.
- Νομός Αττικής: 33.860 στρ. δάσους, 6.500 στρ. δασικής έκτασης και 20.570 στρ. χορτολιβαδικής.
- Νομός Αχαΐας: 20.670 στρ. δάσους, 1.680 στρ. δασικής έκτασης και 1.060 στρ. χορτολιβαδικής έκτασης.
- Νομός Ευβοίας: 17.890 στρ. δάσους, 1.670 στρ. δασικής έκτασης και 2.120 στρ. χορτολιβαδικής έκτασης.
- Νομός Κορινθίας: 15.310 στρ. δάσους, 500 στρ. δασικής έκτασης και 20.179 στρ. χορτολιβαδικής έκτασης.
- Νομός Φωκίδας: 9.980 στρ. δάσους, 1.350 στρ. δασικής έκτασης και 1.050 στρ. χορτολιβαδικής.

Οι μικρότερες εκκλησιαστικές εκτάσεις βρίσκονται σε νομούς όπως η Μεσσηνία, η Φθιώτιδα, η Πέλλα και η Ηλεία.» (Πηγή : Διαδίκτυο)

1.5. Η ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΥΓΕΝΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ

Συμφώνα με το άρθρο 18 παρ. 8 του συντάγματος «δεν επιτρέπεται να απαλλοτριωθεί η αγροτική ιδιοκτησία των Σταυροπηγιακών Ιερών Μονών της Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολύτριας στη Χαλκιδική, των Βλατάδων στη Θεσσαλονίκη και του Ευαγγελιστή Ιωάννου του Θεολόγου στην Πάτμο, με εξαίρεση τα μετόχια. Επίσης δεν επιτρέπεται να απαλλοτριωθεί η περιουσία που βρίσκεται στην Ελλάδα των Πατριαρχείων Αλεξάνδρειας, Αντιόχειας και Ιεροσολύμων, καθώς και της Ιερής Μονής του Σινά». Η διάταξη αυτή αποτελεί προστασία της αγροτικής ιδιοκτησίας και περιουσίας των παραπάνω μονών του Οικουμενικού Θρόνου και των Πατριαρχείων της Ανατολής από την αναγκαστική απαλλοτρίωση προστασία που παρέχεται σε αυτή την διάταξη είναι ειδική, καθώς παρά τη γενικότητα της διατύπωσης αφορά μόνο την αναγκαστική απαλλοτρίωση. Συνεπώς η εκούσια απαλλοτρίωση δεν απαγορεύεται. Ο όρος «αγροτική ιδιοκτησία» αναφέρεται στα αγροτικά ακίνητα που ανήκουν στις Μονές αυτές και όχι σε ολόκληρη την ιδιοκτησία τους. Συνεπώς το αναπαλλοτρίωτο δεν καταλαμβάνει την αστική ιδιοκτησία τους. Αναφορικά με την περιουσία των Πατριαρχείων της Ανατολής και της Μονής του Σινά, το αναπαλλοτρίωτο εκτείνεται όχι μόνο στην αγροτική ιδιοκτησία αυτών αλλά σε όλη την περιουσία τους. Παράλληλα η έλλειψη χρονικού προσδιορισμού στο Σύνταγμα κατοχυρώνει όχι μόνον την περιουσία που είχαν κατά την δημοσίευση του Συντάγματος, αλλά και κάθε μελλοντικό περιουσιακό τους στοιχείο. (Αποστολάκης, 2007)

Αρχικά να σημειωθεί, ότι η περιουσία των πατριαρχικών και σταυροπηγιακών μονών που εξαρτώνται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, των μονών Δωδεκανήσου καθώς και των Πρεσβυγενών Πατριαρχείων δεν υπήχθη στις διατάξεις του νόμου 1700/87 και ότι αυτός περιελάμβανε. Τα ακίνητα των παραπάνω Εκκλησιών είναι ανεπίδεκτα χρησικτησίας. Τέλος η διοίκηση και διαχείρισή τους, ελλείψει ειδικών ρυθμίσεων, γίνεται κατά τις κοινές διατάξεις. Στο Οικουμενικό Πατριαρχείο επίσης υπάγεται πνευματικά και η εκκλησιαστική περιοχή Δωδεκανήσου η οποία από μόνη δεν συνιστά αυτοκέφαλη εκκλησία. Αποτελείται από 5 επαρχίες οι οποίες δεν συνιστούν χωριστή οργανωτική ενότητα αλλά έχουν ιδιαίτερο εκκλησιαστικό καθεστώς. Οι οργανωτικές μονάδες αυτές έχουν σαφή νομική προσωπικότητα και θεωρούνται Ν.Π.Δ.Δ. Όσες διατάξεις της πολιτειακής νομοθεσίας εφαρμόζονται για την περιουσία για την Εκκλησία της Ελλάδος κατ' επέκταση εφαρμόζονται και για την εκκλησία της Δωδεκανήσου. Επίσης για τα ακίνητα της εκκλησίας της Δωδεκανήσου ισχύει ότι είναι ανεπίδεκτα χρησικτησίας. Η διοίκηση και η διαχείριση αυτών γίνεται από τα αρμόδια όργανα κάθε αυτοτελούς ενορίας σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις. (Αποστολάκης, 2007)

1.6. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Η Εκκλησία της Κρήτης δεν υπάγεται στην Εκκλησία της Ελλάδος, αποτελεί ημιαυτόνομη εκκλησία με κανονική εξάρτηση από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, και έχει δικό της καταστατικό Χάρτη που την διέπει (Ν.4149/1961). Η περιουσία των Μητροπόλεων διοικείται και διαχειρίζεται από τον εκάστοτε μητροπολίτη ο οποίος είναι και ο νομικός εκπρόσωπος του Ν.Π.Δ.Δ. (Μητροπόλεις). Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι για οποιαδήποτε μεταβίβαση, υποθήκη, παραχώρηση ή αποδοχή κληρονομιάς ή για οποιαδήποτε διαχειριστική αρμοδιότητα ο μητροπολίτης επικουρείται από το μητροπολιτικό συμβούλιο, χωρίς όμως να επιβάλλεται άδεια ή έγκριση αυτού. Για τις ενορίες εφαρμόζονται οι ίδιες διατάξεις οι οποίες εφαρμόζονται και για τις ενορίες της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Αναφορικά με την μοναστηριακή περιουσία, σε κάθε νομό της Κρήτης εδρεύει ένας οργανισμός διοικήσεως μοναστηριακής περιουσίας (Ο.Δ.Μ.Π.) που συνιστά ένα Ν.Π.Δ.Δ. και το αντικείμενό του είναι η διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας των δυο μητροπόλεων κάθε νομού εκτός της περιουσίας των Ναών. Ειδικότερα καλείται να :

Α) ρευστοποιήσει την μοναστηριακή περιουσία

Β) να την διοικήσει και να την διαχειριστεί

Γ) να διαθέσει το ρευστοποιηθέν προϊόν προς αξιοποίηση των σκοπών του.

Ανάλογα με τις ανάγκες των μονών τα ακίνητα διαχωρίζονται σε διατηρητέα και εκπονητέα. Οι μονές εκμεταλλεύονται την περιουσία τους είτε με αυτοκαλλιέργεια είτε με εκμίσθωση. Οι πρόσοδοι διανέμονται κατά 70% για τις ανάγκες της μονής και κατά 30% για την ενίσχυση του οικείου ταμείου⁶. Η διοίκηση και η διαχείριση των διατηρουμένων εκτάσεων ανήκει στα ηγουμενοσυμβούλια των μονών. Σε αντίθεση με την εκπονητέα περιουσία που διοικεί και διαχειρίζεται ο τοπικός ΟΔΜΠ με σκοπό την ρευστοποίηση αυτής.

Με τον όρο “Εκκλησιαστική περιουσία της Κρήτης” εννοούμε την κινητή και ακίνητη περιουσία των μητροπόλεων, ενοριών και μονών της Εκκλησίας της Κρήτης, ενώ η έννοια της διοίκησης και διαχείρισής της περιλαμβάνει το νομικό πλαίσιο καθορισμού των αρμοδίων οργάνων και της διαδικασίας για τη διακυβέρνηση και αξιοποίηση της περιουσίας αυτής.

Αν και πολλές μονές καταστράφηκαν κατά τις περιόδους των κρητικών επαναστατικών κινημάτων, διότι συνέβαλλαν στους απελευθερωτικούς αγώνες, ωστόσο πολλές άλλες συνέχιζαν να λειτουργούν, σχηματίζοντας από δωρεές των υπόδουλων Κρητικών μεγάλες ακίνητες περιουσίες. Όπως και στην περίπτωση της

Εκκλησίας της Ελλάδος, έτσι και στην περίπτωση της Εκκλησίας Κρήτης, η έλλειψη ολοκληρωμένου Κτηματολογίου της ακίνητης εκκλησιαστικής περιουσίας, καθιστά σχεδόν αδύνατη την όποια προσπάθεια ακριβούς υπολογισμού της.

Μητροπολιτική περιουσία της Κρήτης

«Ζητήματα διοικήσεως της μητροπολιτικής περιουσίας ρυθμίζει το άρθρο 131 ΚΝ. η παρ.2 απλουστεύει τη διαδικασία μεταβίβασης στα νομικά πρόσωπα των Μητροπόλεων των επισκοπικών κτιρίων που ανεγερθήκαν ή αποκτήθηκαν με δαπάνες ιδιωτών, εισφορές μονών ή ναών ή από εράνους που έχουν μεταγραφεί υπέρ φυσικών ή νομικών προσώπων. Η παρ.4, με στόχο να διευκολύνει την ανέγερση επισκοπικών κτιρίων επιτρέπει την για το σκοπό αυτό δωρεάν παραχώρηση μοναστηριακών ή εκκλησιαστικών οικοπέδων, εκποίηση κτημάτων, ανταλλαγή κτημάτων με άλλα προσοδοφόρα, υπό την προϋπόθεση της έγκρισης από την Επαρχιακή Σύνοδο. Σύμφωνα με το πολυδιάστατης σημασίας άρθρο 54 ΚΝ, οι εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις, για τους ενοριακούς ναούς, τους εφημερίους και για τη διοίκηση της μητροπολιτικής περιουσίας στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος, εφαρμόζονται και στην Εκκλησία της Κρήτης.» (Χατζηγιάννη Δανάη , 2010)

Η Μοναστηριακή περιουσία της Κρήτης

«Το ζήτημα της μοναστηριακής περιουσίας αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί στην Ελλάδα ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα στις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας. Βασικές αιτίες προς τούτο αποτέλεσαν η κατά καιρούς αμφισβήτηση από πλευράς της ελληνικής Πολιτείας της εκτάσεως της μοναστηριακής περιουσίας και της νομιμότητας των τίτλων αυτής και οι κρατικές προσπάθειες απαλλοτριώσεως ή παραχωρήσεως τμημάτων της για λόγους κοινωνικές πολιτικής, όπως η αποκατάσταση ακτημόνων ή προσφύγων. Η επιθετική αντιμετώπιση της Πολιτείας προς τη μοναστηριακή περιουσία συνδέεται με τον αναμφίβολο χαρακτήρα της τελευταίας ως ισχυρός διαπραγματευτικού επιχειρήματος της Εκκλησίας στις κατά καιρούς κρίσεις που γνωρίζουν οι σχέσεις της με την Πολιτεία.

Ως προς την Εκκλησία Κρήτης, ειδικότερα, η κήρυξη της αυτονομίας της Νήσου, έθεσε στο προσκήνιο, μεταξύ των άλλων εκκλησιαστικών ζητημάτων, και το θέμα της διοίκησης και διαχείρισης της μεγάλης μοναστηριακής περιουσίας της. Παρά τις από τουρκικής πλευράς πολλαπλές καταστροφές, δημεύσεις ή και παρά τη βάρβαρη και πολύμορφη φορολόγηση πολλών μονών, οι πολυάριθμες δωρεές των υπόδουλων συνέτειναν στη διαμόρφωση μιας μεγάλης μοναστηριακής περιουσίας στην Κρήτη. Μοναστήρια που ήταν ήδη πλούσια μεταβλήθηκαν σε οικονομικούς γίγαντες.

Η ρύθμιση θεμάτων σχετικών με τη μοναστηριακή περιουσία της Κρήτης είχε προσωρινό χαρακτήρα, γι' αυτό και αργότερα, με πρωτοβουλία του Ελληνικού Κράτους, τρεις φορές επιχειρήθηκε η συνολική ρύθμιση του ζητήματος της αγροτικής μοναστηριακής περιουσίας της Εκκλησίας Κρήτης, ώστε αυτή να διατεθεί για την εξυπηρέτηση ευρύτερων κοινωνικών αναγκών. Η Ιεραρχία της Εκκλησίας Κρήτης, αποφάσισε ομόφωνα, να διαθέσει τμήματα της αγροτικής μοναστηριακής περιουσίας της, που υπολείπονταν όμως σε έκταση από όση στόχευε η κρατική πολιτική.

Ως ακίνητα "Μοναστηριακή Περιουσία" νοούνταν τα αγροτικά και δεκτικά γεωργικής εκμεταλλεύσεως ακίνητα, τα δάση και οι δασικές γενικά εκτάσεις, οι βοσκότοποι, οι χορτολιβαδικές ή άλλες αγροτικές εκτάσεις, καθώς και τα λατομεία, μεταλλεία, ιχθυοτροφεία, και τα ακίνητα που έχουν αποκτήσει οικοπεδική αξία και προορίζονται για οικοδόμηση, έστω και αν έχουν ενταχθεί στα σχέδια πόλεως, εφόσον η ένταξη τους έγινε μετά το 1952, άρθρο 3 παρ.2 Ν.1700. Για όλα τα ακίνητα αυτά, ανεξάρτητα από τη μορφή διοικήσεως, διαχειρίσεως και εκμεταλλεύσεως τους, εισαγόταν «τεκμήριο κυριότητας τους» υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, τεκμήριο που ήταν μαχητό μόνο εφόσον το δικαίωμα κυριότητας της μονής προέκυπτε από «νόμιμο τίτλο κυριότητας» προγενέστερο της μέρας καταθέσεως του νομοσχεδίου, που είχε μεταγραφεί ή θα μεταγραφόταν μέσα σε αποκλειστική προθεσμία έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου ή που είχε αναγνωρισθεί με διάταξη νόμου ή με αμετάκλητη δικαστική απόφαση έναντι του Δημοσίου.

Στις 11 Μαΐου του 1988 υπογράφηκε η οριστική σύμβαση για την παραχώρηση στο Δημόσιο της δασικής και αγροτολιβαδικής περιουσίας των μονών. Είναι γνωστό ότι η μοναστηριακή περιουσία σχηματίστηκε σε μεγάλη έκταση με τους εξής πρωτότυπους τρόπους κτίσεως κυριότητας: κατάληψη, χρησικτησία ή βασιζόμενοι σε «τίτλους» που είναι τουρκικά έγγραφα (1821-1912). Οι ιστορικά βεβαιωμένοι αυτοί τίτλοι δεν είναι δυνατό να αμφισβητηθούν. Αποτελεί ωστόσο ερώτημα σε κάθε περίπτωση ο βαθμός εγκυρότητάς τους αλλά και η ακριβής έκταση των ορίων των συγκεκριμένων ακινήτων, για τα οποία οι ιστορικοί τίτλοι συνήθως περιέχουν ασαφείς αναφορές. Το πλήθος των δικαστικών αποφάσεων σχετικά με οριακές διαφορές μεταξύ μοναστηριακών ακινήτων και ιδιωτικών αποδεικνύει το μέγεθος του προβλήματος. Γενικά επικρατεί κλίμα αντιδράσεων και αλλαγών νόμων, διαφωνιών και τροποποιήσεων. Πολλά προβλήματα σχετικά με τη μοναστηριακή περιουσία της Κρήτης παραμένουν άλυτα.» (Χατζηγιάννη Δανάη, 2010)

Η αξία της περιουσίας

Με βάση εκτιμήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί ⁶ ότι η αξία της μοναστηριακής αγροτικής περιουσίας και των βοσκοτόπων ολοκλήρου της Εκκλησίας Κρήτης - πλην της αστικής περιουσίας - ανέρχεται σήμερα στο ποσόν των 156 εκατ. ευρώ περίπου (ήτοι 130.000 στρέμματα προς 1.200 ευρώ το στρέμμα), το δε αντικειμενικόν ετήσιο μίσθωμα το οποίον δέον να λαμβάνεται υπ' όψιν υπολογίζεται εις το ποσόν των 481.000 ευρώ περίπου.

Επίσης εκτιμάται η αξία ολοκλήρου της αγροτικής μοναστηριακής περιουσίας (βοσκοτόπων και γεωργικής γης), πλην της αστικής περιουσίας, της Εκκλησίας της Ελλάδος, εις το ποσόν των 1,56 δισ. ευρώ περίπου (ήτοι 1,3 εκατ. προς 1.200 ευρώ), το δε αντικειμενικόν αυτής ετήσιο μίσθωμα εκτιμάται εις το ποσόν των 4,81 εκατ. ευρώ περίπου. (Αποστολάκης, 2011)

Η εικόνα ανά νομό

Με δεδομένα τα προαναφερθέντα 130.000 περίπου στρέμματα μοναστηριακής εκτάσεως, ήτοι χέρσων βοσκοτόπων, δασικής και καλλιεργημένης, άνευ της αστικής περιουσίας, παρεχωρήθησαν κατά την τελευταία 35ετίαν συνολικώς εις ολόκληρο την Εκκλησία της Κρήτης 6.783,43 στρέμματα, τα οποία αντιστοιχούν εις το 5,22% της προαναφερθείσης μοναστηριακής εκτάσεως της Εκκλησίας και ανά νομό υπολογίζονται τα κάτωθι ποσοστά: δια τον νομό Χανίων ποσοστό 3,27%, δια τον νομό Ηρακλείου ποσοστό 1,81%, δια τον νομό Λασιθίου ποσοστό 0,10% και δια τον νομό Ρεθύμνης ποσοστό 0,04%. (Αποστολάκης, 2011)

Οι αναλογίες

Εάν λάβουμε υπ' όψιν σήμερον ότι το εμβαδόν ολοκλήρου της ελληνικής επικράτειας ανέρχεται εις το ποσόν των 131.944 τετραγωνικών χιλιομέτρων ή 131,944 εκατ. στρεμμάτων, η υπολογιζόμενη εκκλησιαστική εν γένει αγροτική περιουσία της Εκκλησίας της Ελλάδος του 1,3 εκατ. περίπου στρεμμάτων αναλογεί εις το 0,99% επί της προαναφερθείσης συνολικής εκτάσεως της χώρας μας, ενώ της Εκκλησίας Κρήτης, των 130.000 περίπου στρεμμάτων, αναλογεί εις το 0,10% της ίδιας εκτάσεως. (Αποστολάκης, 2011)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΠΕΡΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

2.1. ΠΕΡΙ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Ορισμός Ακίνητης Μοναστηριακής Περιουσίας

Ως ακίνητη μοναστηριακή περιουσία ορίζεται το σύνολο των κτημάτων των Ιερών Μονών, αστικής, αγροτικής και δασικής φύσεως μαζί με τα συστατικά τους.

Μέχρι και του νόμου του 1987 και 1988 που προσπάθησαν να ρυθμίσουν αυτή την περιουσία, όριζε το νομοθέτημα του 1930 (Ν.4684) το οποίο περιέγραφε τη διοίκηση και διαχείριση της περιουσίας των Ιερών Μονών εντός της ελληνικής επικράτειας, όπως τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε από το προεδρικό διάταγμα της 14/21 Σεπτεμβρίου 1931 *«περι κωδικοποιήσεως των περι διοικήσεως και διαχειρήσεως της εκκλησιαστικής περιουσίας και περι συγχωνεύσεως των μικρών Ι.Μονών ισχυουσών διατάξεων»*.

Βάσει των διατάξεων του κωδ. Ν. 4684/1930 η μοναστηριακή περιουσία διαιρέθηκε σε δύο κατηγορίες: α) στην διατηρητέα και β) στην εκποιητέα.

Διατηρητέα καλείται η περιουσία εκείνη από το σύνολο της ακίνητης περιουσίας της Ιεράς Μονής, που εξαιρέθηκε από το αποφασισθέν μέτρο της ρευστοποιήσεως . Χαρακτηρίστηκε ως τέτοια όση κρίθηκε απαραίτητη για την κάλυψη των αναγκών της Ιεράς Μονής με κριτήριο τον αριθμό των μελών της καθώς και την ιστορική και προσκυνηματική αξία της.

Εκποιητέα καλείται η περιουσία που απέμεινε μετά το χαρακτηρισμό της Διατηρητέας. Ο διαχωρισμός τούτος έγινε με διάταγμα που εκδόθηκε εφάπαξ από τον Υπουργό παιδείας και θρησκευμάτων.

Κάθε άλλη περιουσία η οποία αποκτήθηκε από μία Μονή στην συνέχεια, μετά τον νόμο 4684/1930 υπάγεται στην διατηρητέα.

2.2. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Σήμερα το νομικό status quo της ακίνητης μοναστηριακής περιουσίας καθορίζουν καταλυτικά τρεις νομοθετικές ρυθμίσεις : ο ν.1700/1987, ο ν.1811/1988 μαζί με την σύμβαση και το άρθρο 55 του ν.2413/1996 που υπήρξε καρπός της νικηφόρας μάχης που έδωσαν στο Ευρωπαϊκό δικαστήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνολικά οκτώ Ιερές Μονές οι οποίες αρνήθηκαν την σύμβαση (τρεις παρότι την δέχτηκαν προσέφυγαν και αυτές). Έτσι λοιπόν διαμορφώθηκαν δύο κατηγορίες μοναστηριακών περιουσιών. Εκείνων που συμβλήθηκαν στην παραπάνω σύμβαση και εκείνων που δεν συμβλήθηκαν. Ταυτόχρονα καταργείται οριστικά ο Ο.Δ.Ε.Π. και στην θέση του δημιουργείται η Ε.Κ.Υ.Ο. (εκκλησιαστική κεντρική υπηρεσία οικονομικών).

2.2.1 Ο Νόμος 1700/1987

Σύμφωνα με τον ν. 1700/1987 ο φορέας που ορίστηκε υπεύθυνος για τη διοίκηση και τη διαχείριση της Μοναστηριακής περιουσίας στο σύνολό της ήταν ο Ο.Δ.Ε.Π. (Οργανισμός Διοίκησης και Διαχειρίσεως Εκκλησιαστικής Περιουσίας), ο οποίος θα μπορούσε:

- α) να παραχωρήσει προς εκμετάλλευση την Μοναστηριακή περιουσία σε φορείς όπως γεωργοκτηνοτροφικοί συνεταιρισμοί (άρθρο 1) και
- β) να μεταβιβάσει μέσα σε έξι μήνες την ανωτέρω περιουσία με σύμβαση στο Δημόσιο (άρθρο 2).

Σε περίπτωση που δε γινόταν αυτή η μεταβίβαση, ο νόμος όριζε ότι η κυριότητα και η νομή όλης της ακίνητης (αγροτική ή δασική) Μοναστηριακής περιουσίας περνούσε στο Δημόσιο.

2.1.2 Ο Νόμος 1811/1988

Η σημασία του νόμου 1811/1988 έγκειται στο γεγονός ότι επικύρωσε τη **‘Σύμβαση’** μεταξύ της Εκκλησίας και του Ελληνικού Δημοσίου που υπογράφηκε στις 11.5.1988.

Η **‘Σύμβαση’** αυτή όριζε ότι οι μονές θα παραχωρούσαν τη δασική και αγροτολιβαδική περιουσία τους στο Δημόσιο με αντάλλαγμα κάποιες οικονομικές παροχές προς την εκκλησία καθώς και την παραίτηση του Δημοσίου από κάθε αξίωση στην περιουσία αυτή.

Από την περιουσία που παραχωρήθηκε εξαιρέθηκαν:

- α) ένα μικρό μέρος της περιουσίας που κράτησαν οι μονές για αυτοκαλλιέργεια ή ιδιόχρηση και
- β) τα ακίνητα για τα οποία οι μονές κατείχαν ‘τίτλο’ ιδιοκτησίας ή αποκτήθηκαν με νόμιμους τίτλους δωρεάς, διαθήκης, κληρονομιάς ή κληροδοσίας.

Στη Σύμβαση συμβλήθηκαν 149 μονές ενώ υπήρξαν και οχτώ μονές οι οποίες όχι μόνο δεν συμβλήθηκαν στην παραπάνω Σύμβαση αλλά κατέφυγαν και στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Έτσι με κριτήριο το αν οι μονές είναι συμβεβλημένες ή όχι στην παραπάνω **‘Σύμβαση’** ο νόμος 1811/1988 διαμορφώθηκε ως εξής:

Για τις Ιερές Μονές οι οποίες συμβλήθηκαν ή προχώρησαν αργότερα στην αποδοχή της σύμβασης ισχύει ότι την διαχείριση και διοίκηση της διατηρητέας αστικής περιουσίας, και της διατηρητέας αγροτολιβαδικής και δασικής περιουσίας που θα απέμενε στην κυριότητα τους μετά την παραχώρηση των εκτάσεων προς το

Δημόσιο που αναφέρονται στην σύμβαση, θα είχαν οι ίδιες οι ιερές Μονές. Αντιθέτως την διοίκηση και την διαχείριση της ρευστοποιητέας περιουσίας που θα τους απέμενε πιθανόν θα είχε η εκκλησία της Ελλάδος η οποία αντικατέστησε τον υπό κατάργηση τότε Ο.Δ.Ε.Π.

Για τις Ιερές Μονές οι οποίες δεν συμβλήθηκαν ούτε αργότερα προσχώρησαν στην παραπάνω σύμβαση το καθεστώς διαμορφώνεται ως εξής: η διοίκηση και διαχείριση της αστικής περιουσίας τους περιήλθε στην Εκκλησία της Ελλάδος αν και πρέπει να αναφέρουμε ότι αργότερα με τον νόμο 2419/1996 άρθρο 55 η ρύθμιση αυτή καταργήθηκε. Για την υπόλοιπη περιουσία των μοναστηριών παρέμειναν σε ισχύ οι διατάξεις των νόμων του 1987 και 1988, που και αυτές καταργήθηκαν εν τέλει όπως προαναφέραμε. Δηλαδή κάθε περιουσία των μη συμβληθεισών Ιερών Μονών, εννοώντας την αγροτική και δασική, για την οποία οι Ιερές Μονές δεν διέθεταν τίτλο κυριότητας ή άλλη πράξη που να αποδεικνύει την κυριότητα τους έναντι του δημόσιου, θεωρείται πλέον ότι ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο και την διαχείριση του ανέλαβε το Υπουργείο Γεωργίας. Για τα λοιπά αγροτοδασολιβαδικά αγροκτήματα για τα οποία προέκυπτε νόμιμος τίτλος ιδιοκτησίας ή είχε αναγνωρισθεί αμετάκλητα με δικαστική απόφαση η κυριότητα των μονών έναντι του δημοσίου, είτε αυτά είχαν καταταχθεί στα διατηρητέα είτε στα εκπονητέα, εξαιρέθηκαν από την μεταβίβαση και παρέμειναν στην κατοχή των Ιερών Μονών.

2.1.3. Το άρθρο 55 ν.2413/1996

Εν τέλει και από τις 17.6.1996 ισχύει η ρύθμιση του άρθρο 55 ν. 2413/1996 καταργούσε έμμεσα τις διατάξεις των ν. 1700/1987 και 1811/1988 που αφορούσαν την περιουσία των Μονών που δεν είχαν συμβληθεί στη 'Σύμβαση' ενώ απευθυνόταν στην εκτελεστική και τη δικαστική εξουσία της Ελλάδος. Γενικά αναγνωρίστηκαν ως νόμιμοι τίτλοι όσοι προέρχονταν από χρησικτησία.

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό οι Ιερές μονές νομιμοποιούνται να διεκδικήσουν και να αναγνωρίσουν με κάθε νόμιμο τρόπο τα δικαιώματά τους σε κάθε ακίνητο τους το οποίο είχε καταληφθεί με τους νόμους 1700 και 1811 από την πολιτεία είτε αυτό είναι αστικό είτε αγροτικό, χαρακτηρισμένο διατηρητέο ή εκπονητέο. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ότι οι Ιερές Μονές καλούνται να αποδείξουν τα εμπράγματα δικαιώματά τους με κάθε νόμιμο αποδεικτικό μέσο. Ουσιαστικά δηλαδή δεν χρειάζεται να εμφανίσουν έγγραφο τίτλο αλλά μπορούν να επικαλεσθούν κτήση κυριότητας δια της χρησικτησίας ο οποίος αν και νόμιμος τρόπος κτήσης είχε αποριφθεί στους νόμους 1700 και 1881. Αυτό ήταν και ένα ισχυρό επιχείρημα υπέρ των εναγουσών μονών έναντι του Δημοσίου, δηλαδή ενώ η χρησικτησία αποτελεί νόμιμο τρόπο κτήσεως, και περισσότερο για τις αρχαίες μονές οι οποίες απέκτησαν το μεγαλύτερο τμήμα της περιουσίας τους με αυτό τον τρόπο, η πολιτεία το απέρριψε και δεν το έλαβε υπόψη. Άρα επιστρέφει στην κατοχή των Μονών κάθε ακίνητο για το οποίο οι μονές μπορούν να αποδείξουν με κάθε νόμιμο τρόπο την κυριότητά τους, το

οποίο τους είχε αφαιρεθεί με τον νομο 1700/1987. Εν τέλει καταργούνται όλες οι διοικητικές πράξεις και εγκύκλιοι οι συναφείς με την περιουσία αυτή, ουσιαστικά δηλαδή καταργείται κάθε αντίθετη με τα παραπάνω διάταξη. Τούτο δεν σημαίνει τίποτα άλλο παρά πλήρη κατάργηση των νόμων 1700/1987 και 1811/1987. Η χορήγηση του δικαιώματος οι μονές να είναι διάδικοι για την λεγόμενη περιουσία με το δικαίωμα αποδείξεως της κυριότητας τους και με χρησικτησία καθώς και η κατάργηση των παραπάνω νόμων συνεπάγεται ότι οι εκαστοτε μονές μπορούν να ασκήσουν κάθε άλλο νόμιμο δικαίωμα επί αυτών των ακινήτων (νομή, επικαρπία, διαχείριση). Επίσης πρέπει να αναφερθεί ότι πέραν αυτών καταργείται και η διάταξη η οποία παραχωρούσε την διαχείριση και η διοίκηση των Ιερών Μονών στην Εκκλησία της Ελλάδος.

2.3. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Μετά την απελευθέρωση και τη δημιουργία του ελληνικού κράτους (1828), ενώ διατηρείται στη συνείδηση του πληρώματος της εκκλησίας η πίστη στο ιερό και αναπαλλοτρίωτο της εκκλησιαστικής περιουσίας με διάφορα νομοθετήματα επιβάλλεται κατά καιρούς η αναγκαστική απαλλοτρίωση τμημάτων της, παρά τις προσπάθειες των εκάστοτε ηγετών της Εκκλησίας. Θα πρέπει να ειπωθεί ότι τις περισσότερες των περιπτώσεων όσες διατάξεις και διατάγματα εκδίδονταν ήταν επηρεασμένα και απορρέουν από ξένες προς την ελληνική πραγματικότητα φιλοσοφίες. Με αυτό τον τρόπο διαταράζονταν η κανονική τάξη της Εκκλησίας, και οι εκάστοτε κανόνες τις για διαχείριση και διοίκηση, και εξοβελισμό αυτής από όλες τις διαδικασίες. Αλλά μια σύντομη καταγραφή της τακτικής του νεοσύστατου νεοελληνικού κράτους θα δώσει μια σαφέστερη εικόνα.

Κατά την διάρκεια της αντιβασιλείας του Όθωνα (αλλοεθνής και προτεσταντική) πιστεύοντας ότι η περιουσία της Εκκλησίας αποτελεί θησαυρό που κληροδοτήθηκε από τους προγόνους μας στο ελληνικό έθνος και λησμονώντας την ανεκτίμητη προσφορά των ορθοδόξων μοναστηριών στα 400 χρόνια υποτέλειας και στους ακόμα πιο πρόσφατους τότε αγώνες της εθνικής παλιγγενεσίας, με τα βασιλικά διατάγματα του 1833 και 1834 απεφάσισε τη διάλυση 416 μοναστηριών και τη διάθεση της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους με το πρόσχημα την σύσταση του "Εκκλησιαστικού Ταμείου". Ήταν όμως τόσο κακή η σύσταση και οργάνωση του ταμείου αυτού, ώστε το μόνο που συνέβη ήταν η αναμενόμενη λεηλασία της εκκλησιαστικής περιουσίας και η πώληση - εκ μέρους επιτηδίων - ιερών σκευών και κειμηλίων στα παζάρια. Το φαινόμενο ήταν τόσο έντονο ώστε απειλήθηκε επανάσταση στην Μάνη όπως καταγράφεται χαρακτηριστικά.⁸ Οι τάσεις για ικανοποίηση αναγκών από λανθασμένους πόρους συνεχίζεται με Β.Δ. «Περί

προσωρινού κανονισμού του εν Αθήναις συσταθησομένου Πανεπιστημίου» και κάλυψη των αναγκών αυτών από το Εκκλησιαστικό Ταμείο.

Το 1836 η απαλλοτριωτική διάθεση της Αντιβασιλείας επεκτάθηκε και στην περιουσία των Μοναστηριών που σε λειτουργία υφίσταντο. Αποφασίσθηκε "χάριν θεάρεστων έργων και προς οικοδομήν ιερών και αγαθοεργών καταστημάτων" α αναγκαστική απαλλοτρίωση τεράστιων σε έκταση κτημάτων⁹. Έτσι απαλλοτριώθηκαν υποχρεωτικά και άλλες μοναστηριακές εκτάσεις, ενώ σε όσες απέμειναν επιβλήθηκε βαρύτατη έμμεση φορολογία.

Στη διάρκεια της δεύτερης και τρίτης δεκαετίας του 20ου αιώνα, μετά τους Βαλκανικούς και τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο κυρίως δε έπειτα από τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922), το ελληνικό κράτος συνέχισε την απαλλοτριωτική του επιβολή σε βάρος της εκκλησιαστικής περιουσίας. Με τους νόμους 1072/1917 και 2050/1920 ("αγροτικός νόμος") και άλλους μεταγενέστερους απαλλοτριώθηκαν αναγκαστικά πολλές μοναστηριακές εκτάσεις για την αποκατάσταση προσφύγων και ακτημόνων και για λόγους "προφανούς ανάγκης και δημόσιας ασφαλείας". Είναι χαρακτηριστικό ότι στην περίοδο 1917 μέχρι 1930 απαλλοτριώθηκαν εκκλησιαστικές εκτάσεις αξίας άνω του ενός δισεκατομμυρίου προπολεμικών δραχμών και το Κράτος κατέβαλε στο Γενικό Εκκλησιαστικό Ταμείο μόνο το 4% (40 εκατομμύρια δραχμές). Τα υπόλοιπα 960 εκατομμύρια δεν καταβλήθηκαν ποτέ. Τα περισσότερα μοναστήρια καταδικάστηκαν με τον τρόπο αυτό σε μαρασμό και λειψανδρία, καθώς δεν μπορούσαν να ικανοποιήσουν ούτε τις βασικές τους ανάγκες. Να σημειωθεί ότι σύμφωνα με υπολογισμούς κατά την πρώτη φάση μόνο, το 50% της γεωργική γης της εκκλησίας δόθηκε σε ακτήμονες, ενώ και η δεύτερη φάση που ολοκληρώθηκε γύρω στο 1930 ήταν εξίσου μεγάλο το κομμάτι γης της εκκλησίας που απαλλοτριώθηκε.

Με τον κωδ. νόμο 4684/1931 περί "Οργανισμοί Διοικήσεως Εκκλησιαστικής και Μοναστηριακής Περιουσίας" αποφασίσθηκε από την Πολιτεία η ρευστοποίηση της εναπομείνουσας ακίνητης περιουσίας των Μονών παρά τις επιφυλάξεις της Εκκλησίας. Ό,τι εισπράχθηκε από τη ρευστοποίηση σχεδόν στο σύνολό του εξανεμίστηκε καθώς ακολούθησαν ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος και αργότερα ο εμφύλιος.

Και ενώ οι σχέσεις μεταξύ εκκλησίας και πολιτείας είναι ήδη τεταμένες, η κυβέρνηση Πλαστήρα απαιτεί την παραχώρηση της εκκλησιαστικής περιουσίας με την απειλή της διακοπής της μισθοδοσίας των εφημερίων. Με την από 18/9/1952 "Σύμβαση περί εξαγοράς υπό του Δημοσίου κτημάτων της Εκκλησίας προς αποκατάστασιν ακτημόνων γεωργικών κτηνοτρόφων", η Εκκλησία της Ελλάδος υποχρεώθηκε να παραχωρήσει στο Κράτος το 80% της καλλιεργούμενης ή καλλιεργήσιμης αγροτικής περιουσίας και τα 2/3 των βοσκοτόπων της με

αντάλλαγμα να λάβει κάποια αστικά ακίνητα και 45.000.000 δραχμές νέας υποτιμημένης τότε εκδόσεως. Στη σύμβαση του 1952 περιέχεται η διακήρυξη του κράτους ότι η απαλλοτρίωση αυτή είναι η τελευταία και δεν πρόκειται να υπάρξει νεότερη στο μέλλον, ενώ η Πολιτεία δεσμεύτηκε να παρέχει κάθε αναγκαία υποστήριξη (υλική και τεχνική), ώστε η Εκκλησία να μπορέσει να αξιοποιήσει την εναπομένουσα περιουσία της. Στην ίδια σύμβαση καθιερώθηκε και η "μισθοδοσία" των κληρικών από τον Κρατικό Προϋπολογισμό - του δε Αρχιεπισκόπου και των Μητροπολιτών από το έτος 1980 - ως υποχρέωσης του Κράτους έναντι των μεγάλων παραχωρήσεων γης στις οποίες είχε προβεί η Εκκλησία της Ελλάδος κατά την δεκαετία 1922-32. Δηλαδή, επειδή το Κράτος αδυνατούσε να καταβάλει οποιοδήποτε αντίτιμο - όπως προέβλεπε ο νόμος του 1932 - συμφωνήθηκε να μισθοδοτούνται επ' άπειρον οι κληρικοί και το Κράτος δεσμεύθηκε επ' αυτού.

Τελευταία απόπειρα κατά της εκκλησιαστικής περιουσίας υπήρξε ο νόμος 1700/1987 και αργότερα ρυθμίσεις του ν.1811/1988 με ότι συνεπάγεται αυτού, δηλαδή την γνωστή προσφυγή των Ιερών Μονών κατά του ελληνικού δημοσίου και εν τέλει την δικαίωσή τους από το Ευρωπαϊκό δικαστήριο των δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το Ε.Δ.Δ.Α ήρθε να εδραιώσει τα θεμελιώδη δικαιώματα των Ιερών Μονών κάτι που είχε ανατρέψει ο νόμος «Τρίτη», αυτό που αποσαφήνισε είναι ότι τα Μοναστήρια παρότι χαρακτηρίζονται Ν.Π.Δ.Δ. δεν είναι κρατικοί οργανισμοί, και μπορούν να επικαλούνται κάθε τρόπο κτήσεως της κυριότητας της περιουσίας τους ακόμα και με χρησικτησία, αφού στην Ελλάδα δεν υπάρχει κτηματολόγιο και η μεταγραφή τίτλων προ του 1856 και η μεταγραφή κληροδοσιών προ του 1846 ήταν αδύνατη. Έτσι έλαβε τέλος η αμφισβήτηση των διακατεχόμενων κτημάτων των οποίων την νομή είχε η εκκλησία της Ελλάδος.

2.4. ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Η μοναδική ίσως αξιόλογη προσπάθεια για καταγραφή των εκτάσεων που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα πραγματοποιήθηκε το 1986, με την μελέτη των Θ. Τσούμα και Δ. Τασιούλα για λογαριασμό της Αγροτικής τράπεζας της Ελλάδος, η μελέτη αυτή αποτυπώθηκε στο βιβλίο τους «Ιδιοκτησιακό Καθεστώς και Αξιοποίηση της Αγροτικής Γης στην Ελλάδα» (Αθήνα 1986). Σε αυτό το βιβλίο στα νομικά πρόσωπα των οποίων περιγράφει το μέγεθος της αγροτικής γης, περιλαμβάνεται και η Εκκλησία της Ελλάδος με την ευρύτερη της έννοια, όπως την έχουμε περιγράψει και στο πρώτο κεφάλαιο. Υπενθυμίζεται ότι τον οργανισμό της Εκκλησίας συναποτελούν πάνω από 9.000 νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Η έρευνα αυτή θεωρείται αξιόπιστη ως προς την εκτίμηση του μεγέθους καθώς ως επί των πλείστων η περιουσία των νομικών προσώπων αυτών είναι αγροτική ήτοι: δασικές εκτάσεις, βοσκότοποι, και γεωργική γη. Εύλογα θα αναλογιζόμασταν ότι εκλείπει το στοιχείο των αστικής φύσεως ακινήτων, των οποίων η αξία είναι

πολλαπλάσια, για να καταλήξουμε σε συνολική εκτίμηση του μεγέθους και αποτίμηση της αξίας. Αν διαχωρίσουμε αυτές τις δύο έννοιες θα λέγαμε ότι για την μεν πρώτη, η έγκυρη μελέτη αυτή δίνει μια σαφή εικόνα του μεγέθους της περιουσίας. Για την αποτίμηση της αξίας καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι είναι πρακτικά αδύνατο, αν αναλογιστούμε παράλληλα ότι ούτε Κτηματολόγιο υφίσταται αλλά και ούτε η ίδια η Εκκλησία της Ελλάδος γνωρίζει την περιουσία της.

Προχωρώντας στην μελέτη όμως, το πέμπτο κεφάλαιο της μελέτης εμφανίζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον επειδή παρέχει ακριβή στοιχεία για τα μεγέθη της ιδιοκτησίας των νομικών προσώπων. Η αγροτική έκταση των νομικών προσώπων στο σύνολο ανέρχεται σε 61.441.900 στρέμματα ή ποσοστό 46.6% επί του συνόλου της χώρας που είναι 131.957.400 στρέμματα. Αποδεικνύεται ότι στο σύνολο της αγροτικής γης της Ελλάδος ανήκουν στο Δημόσιο 43.598.000 στρέμματα, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση 15.553.200 στρέμματα, στην Εκκλησία 1.292.300 στρέμματα και σε Συνεταιρισμούς 1.098.400 στρέμματα. Όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1: Έκταση αγροτικής περιουσίας ανα Νομικό πρόσωπο

ΔΗΜΟΣΙΟ	43.598.000
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	15.553.200
ΕΚΚΛΗΣΙΑ	1.292.300
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ	1.098.400
ΣΥΝΟΛΟ	61.441.900

Πηγή : Μελέτη Α.Τ.Ε. 1986¹⁰

Περίπου 501.600 στρέμματα είναι η αφορολόγητη περιουσία των δεκάδων μοναστηριών που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια ενώ στις εκτάσεις αυτές δεν υπολογίζονται τα στρέμματα περιουσίας που κατέχουν οι κατά τόπους Μητροπόλεις. Επίσης 325.544 στρέμματα είναι η έκταση που διεκδικούν τα μοναστήρια από το Κράτος και ιδιώτες παρουσιάζοντας χρυσόβουλα των βυζαντινών αυτοκρατόρων.

Τα στρέμματα που κατέχει η εκκλησιά αποτελούνται κυρίως από δασικές εκτάσεις, βοσκότοπους, καθώς και γεωργική γή στις παρακάτω ποσότητες:

Πίνακας 2: Χρήσεις γης των εκκλησιαστικών εκτάσεων

Δασικές Εκτάσεις	367.000
Βοσκότοποι	735.300
Γεωργική Γη	189.900
Σύνολο	1.292.300

Πηγή: Μελέτη Α.Τ.Ε. 1986¹⁰

Συγκριτικά με το σύνολο της αγροτικής γης της χώρας που ανέρχεται σε 121.500.000 στρέμματα., η εκκλησιαστική περιουσία αντιστοιχεί σε ποσοστό 1,06%. Τα 189.900 στρέμματα καλλιεργησίμων εκτάσεων της εκκλησιαστικής περιουσίας αντιστοιχούν στο 0,48% του συνόλου της γεωργικής γης της χώρας που ανέρχεται σε 39.500.000 στρέμματα. Οι δασικές εκτάσεις και οι βοσκοτόποι που ανήκουν στην εκκλησία της Ελλάδος, περιλαμβανομένης της εκκλησίας της Κρήτης και της Δωδεκανήσου (συνολικά 1.102.300) είναι κατά 94.2% ορεινές και ημιορεινές.

Από τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις (189.900 στρέμ.) ποσοστό 53% ανήκει σε ορεινές και ημιορεινές ζώνες όπου 75% επί αυτού του ποσοστού προσφέρεται μόνο για ξηρικές καλλιέργειες.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το μέγεθος της Μοναστηριακής αλλά και γενικά της Εκκλησιαστικής Περιουσίας είναι εξαιρετικά δύσκολο να αποτυπωθεί επακριβώς είτε γιατί το Δημόσιο αμφισβητεί μέρος απ' αυτήν λόγω έλλειψης τίτλων ιδιοκτησίας σε περίπτωση που οι ημερομηνίες κτήσης τους προηγούνται της ιδρύσεως του σύγχρονου ελληνικού κράτους είτε γιατί οι ίδιες οι Μονές και η Εκκλησία δεν δημοσιεύουν την περιουσία τους.

2.5. ΤΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Ως νόμιμος τίτλος κυριότητας θεωρείται από τον νόμο το σύνολο των όρων που απαιτούνται για την κτήση της κυριότητας και περιλαμβάνει εκτός από τους έγγραφους τίτλους και αυτούς που δεν αποδεικνύονται με έγγραφα ή δεν αναγνωρίζονται από δικαστική απόφαση.

Το εμπράγματο δικαίωμα της κυριότητας, όπως και κάθε περιουσιακό δικαίωμα αποκτάται είτε παράγωγα είτε πρωτότυπα, οι παρακάτω τρόποι κτήσεως της κυριότητας είτε παράγωγα είτε πρωτότυπα είναι ισότιμοι μεταξύ τους και αποτελούν νόμιμους τίτλους κυριότητας.

Σύμφωνα με αυτό τον διαχωρισμό έχουμε:

α) **Παράγωγη κτήση** ορίζεται εκείνη η οποία στηρίζεται σε προϋπάρχουν δικαίωμα άλλου προσώπου όπως η κτήση κυριότητας από κληρονομιά ή η κτήση κυριότητας με σύμβαση και

β) **Πρωτότυπη κτήση** είναι αυτή η οποία δεν στηρίζεται σε δικαίωμα άλλου προσώπου προγενέστερα, είναι πάντα δημιουργική δηλαδή δημιουργείται νέο δικαίωμα υπέρ του αποκτώντος και είτε καταργείται το προϋφιστάμενο είτε όχι. Σε αυτήν δεν υπάρχει διάδοχος, δικαιοπάροχος και διαδοχή. Παραδείγματα πρωτότυπης κτήσης είναι η κτήση με ειδοποιία, η κτήση θησαυρού και η τακτική και έκτακτη χρησικτησία.

Τρόποι κτήσεως κυριότητας της Ακίνητης Μοναστηριακής Περιουσίας

Τα ακίνητα τα οποία κατέχουν οι μονές στο σύνολό τους τα απέκτησαν και με πρωτότυπους και με παράγωγους τρόπους. Πιο συγκεκριμένα:

α) Πρωτότυποι τρόποι κτήσεως κυριότητας:

- Κατάληψη : αποτελεί τον πρωταρχικό τρόπο κτήσεως της μοναστηριακής ιδιοκτησίας αφού λόγω της φύσης του μοναχικού βίου, η ίδρυση μοναστηριακών κοινοτήτων γινόταν σε ερημικές και απομακρυσμένες περιοχές. Ως κατάληψη δεν εννοείται προφανώς το μέρος στο οποίο έχει ανεγερθεί κάθε μονή, αλλά και οι γύρω εκτάσεις που χρησιμοποιούν οι μοναχοί και μοναχές για την κάλυψη των αναγκών τους.
- Χρησικτησία: αποτελεί τον τρόπο που αποκτήθηκε η μοναστηριακή περιουσία στην πλειοψηφία της.

β) Παράγωγοι τρόποι κτήσεως κυριότητας:

- Δωρεές
- Χορηγίες βασιλέων και αυτοκρατόρων
- Αγορές κλπ.

Όσον αφορά την χρησικτησία, αποτελεί τον συνηθέστερο τίτλο κτήσεως κυριότητας των μοναστηριακών ακινήτων. Η εν λόγω περιουσία πρέπει να αναφέρουμε ότι προστατεύεται το ίδιο με εκείνη για την οποία υπάρχουν μετεγγραμμένοι τίτλοι κυριότητας, σύμφωνα και με το άρθρο 17 του Συντάγματος. Η κατάληψη είναι κατανοητό ότι αποτελεί τον πρωταρχικό τρόπο κτήσεως της ιδιοκτησίας των Μοναστηριών , διότι από την φύση του μοναχικού βίου η ίδρυση αυτών των κοινοτήτων γινόταν σε απομακρυσμένες περιοχές. Η περιέλευση των κτημάτων στη νομή των Μονών αποτελούσε αφετηρία και αιτία χρησικτησίας που οδηγούσε στην δημιουργία νομίμου τίτλου ιδιοκτησίας.

Ταυτόχρονα τα κάθε φύσεως ακίνητα των Ιερών Μονών είναι ανεπίδεκτα χρησικτησίας από τις 12.9.1915 από οποιονδήποτε. Αυτό σημαίνει ότι ακόμα και αν αποβληθούν από την νομή οι ιερές μονές, η κυριότητα τους δεν καταλύεται, καθότι η νομή του καταλαβόντος τρίτου προσώπου δεν συνεπάγεται χρησικτησία κατά το νόμο. Για να προκύψει χρησικτησία που θα οδηγήσει σε νόμιμο τίτλο ιδιοκτησίας πρέπει να έχει αποδειχθεί τεσσαρακονταετής καλόπιστη νομή επί του ακινήτου η οποία να έχει ξεκινήσει από τουλάχιστον από τις 12.9.1875 και να ολοκληρώνεται αποδεδειγμένα μέχρι τις 12.9.1915. Επίσης είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η μοναστηριακή περιουσία είναι ανεπίδεκτη χρησικτησίας στο σύνολο των Ιερών Μονών εν Ελλάδα. Δεν προκύπτει κανένας διαχωρισμός των Μονών είτε είναι

Ν.Π.Δ.Δ. είτε Ν.Π.Ι.Δ., καθώς και για την διοικητική υπαγωγή τους. Υπενθυμίζεται ότι τα μοναστήρια της Ελλάδος δεν ανήκουν απαραίτητα στην Εκκλησία της Ελλάδος αλλά υπάρχουν και αυτόνομες οργανωτικές μονάδες όπως η εκκλησία της Κρήτης, η εκκλησία της Δωδεκανήσου, Πατριαρχεία, Άγιο Όρος. Τέλος επισημαίνεται ότι η παραπάνω ρύθμιση δεν ισχύει μόνον για τις Μονές της επικρατούσας θρησκείας αλλά και όλα τα γνωστά εγκαθιδρύματα των γνωστών θρησκειών. Η θρησκευτική ελευθερία και ισότητα που απορρέει από τα βασικά άρθρα του ελληνικού συντάγματος αλλά και των οργανισμών έναντι των οποίων δεσμεύεται η Ελλάδα και συμμετέχει, οδηγούν στην αντίληψη ότι όλες οι γνωστές θρησκείες αντιμετωπίζονται το ίδιο και απολαμβάνουν ίδια προνόμια.

2.6. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Σύμφωνα και με τον ισχύοντα καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος (Ν.590/1977 αρθρ 39 παρ.4) «τα της οργανώσεως και προαγωγής του πνευματικού βίου και τα της διοικήσεως της Μονής καθορίζονται υπό του Ηγουμενοσυμβουλίου συμφώνως προς τους ιερούς κανόνας, τας μοναχικές παραδόσεις και τους νόμους τους Κράτους, δι' εσωτερικού κανονισμού, δημοσιευομένου δια του δελτίου "Εκκλησία". Πρόδρομος της παραπάνω διάταξης υπήρξε το Ν.Δ. 126/1969. Στο Ν.Δ. αυτό προβλεπόταν η έκδοση γενικού κανονισμού για την οργάνωση και την διοίκηση των Μοναστηριών. Εώς και το 2002, σύμφωνα και με τον Ι.Κονιδάρη, οι δημοσιευόμενοι κανονισμοί¹¹ δεν υπερέβαιναν τους ογδόντα. Ως επι των πλείστων οι εσωτερικοί κανονισμοί των Μονών είναι περίπου ίδιοι και αν δεν συμβαίνει αυτό τότε έχουν κοινό περιεχόμενο και πνεύμα συγγραφής. Αναλυτικά μέσα σε αυτούς περιγράφονται τα όργανα διοικήσεως και διαχείρισης της Μονής όπως επίσης και οι πόροι της κάθε μονής και η διαχείριση και διάθεση τους, όπως επίσης και τα βιβλία που πρέπει να τηρεί κάθε μονή σύμφωνα και με τον Β.Δ. του 1858 άρθρο 6 «περί των μοναστηριών». Εκ των οποίων ένα είναι το κτηματολόγιο της κάθε Μονής, το οποίο όμως διαφέρει τυπικά από τα κτηματολογικά βιβλία και τους κτηματολογικούς χάρτες όπως χρησιμοποιούνται οι όροι από το Εθνικό Κτηματολόγιο. Στο κτηματολόγιο των μοναστηριών καταγράφεται η ακίνητη περιουσία τους, κάθε φύλλο περιέχει τον τρόπο κτήσεως, τα πιθανά βάρη τα οποία φέρει το ακίνητο η δουλείες υπέρ αυτού, η έκταση, το είδος του όπως επίσης και κάθε πιθανή μεταβολή η οποία έχει επέλθει είτε είναι νομικής φύσης είτε τεχνικής φύσης.

2.6.1. Διοίκηση των Μονών

Τα διοικητικά όργανα των μονών αποτελούν το ηγουμενοσυμβούλιο και ο ηγούμενος και η ηγουμένη στις ανδρικές και γυναικείες μονές αντίστοιχα. Η διοίκηση της ακίνητης περιουσίας γίνεται πάντα με γνώμονα την προστασία, την επαύξηση και βελτίωση γενικότερα της περιουσίας. Η διαχείριση αυτή δεν ασκείται

κατά το δοκούν του κάθε ηγουμενοσυμβουλίου αλλά σύμφωνα πάντα με τις διατάξεις της εκκλησίας και του κράτους.

Στην περίπτωση που η μονή κατοικείται από τουλάχιστον πέντε 'εγκαταβιούντες μοναχούς' τα παραπάνω διοικητικά όργανα εκλέγονται από την αδελφότητα. Σε άλλη περίπτωση διορίζονται από τον επιχώριο Μητροπολίτη.

2.6.2. Διαχείριση της Ακίνητης Μοναστηριακής Περιουσίας

Το ηγουμενοσυμβούλιο της κάθε μονής διαχειρίζεται την ακίνητη περιουσία της μονής πάντα με βάση τις διατάξεις του νόμου.

Ο τρόπος διαχείρισης και διοίκησης προσδιορίζεται από νομοθετήματα που κατά καιρούς έχουν εκδοθεί. Αυτά είναι τα εξής :

- οι Κανονιστικές Διατάξεις 3 και 4/1969 περί εκποιήσεως και εκμισθώσεως των εκκλησιαστικών ακινήτων και κινητών.
- το π.δ. της 1/5 Μαρτίου 1932 περί διοικήσεως και διαχειρίσεως της διατηρούμενης περιουσίας των μονών
- ο Κανονισμός 14/1981 περί Ο.Δ.Ε.Π.
- Το ν.δ. της 12/1923 Φεβρουαρίου περί όρων και τρόπου εκποιήσεως των ακινήτων της περιουσίας που διατηρούν οι μονές.

Τα παραπάνω νομοθετήματα περιέχουν ρυθμίσεις οι οποίες αναιρούν και περιορίζουν την ανεξαρτησία των μονών ως Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και εξαρτούν την ακίνητη μοναστηριακή περιουσία σε μερικές περιπτώσεις από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος αλλά κυρίως από τον επιχώριο Μητροπολίτη. Στη συνέχεια παρατίθενται κάποιες από τις παραπάνω ρυθμίσεις:

1. Για την κατάργηση δίκης με συμβιβασμό, παραίτηση από την αγωγή κλπ. απαιτείται έγκριση της Ιεράς Συνόδου αφού προηγηθεί αιτιολογημένη πρόταση του οικείου Μητροπολίτη (άρθρο 2 περ. β και η π.δ. της 1/5-3-1932).
2. Για την αυτοκαλλιέργεια των μοναστηριακών γαιών απαιτείται έγκριση του οικείου Μητροπολίτη (άρθρο 3 εδαφ. α π.δ. της 1/5-3-1932).
3. Ο Μητροπολίτης εγκρίνει τις επισκευές των ακινήτων κτημάτων (άρθρο 15 π.δ. της 1/5-3-1932).
4. Εγκρίνει τις πληρωμές από τα πλεονάσματα της διαχειρίσεως και την επένδυσή τους σε χρεόγραφα ή χρηματόγραφα (άρθρο 17 π.δ. της 1/5-3-1932).
5. Η εκποίηση ακινήτων κτημάτων των μονών γίνεται με απόφαση της Ιεράς Συνόδου μετά από αίτηση του ηγουμενοσυμβουλίου που

υποβάλλεται δια του οικείου Μητροπολίτη μαζί με τη σχετική γνωμοδότηση του (άρθρο 18 π.δ. της 1/5-3-1932).

6. Η δημοπρασία για την εκποίηση ακινήτων των μονών γίνεται με όρους συγγραφής που συντάσσει το ηγουμενοσυμβούλιο και εγκρίνει ο Μητροπολίτης (άρθρο 1 παρ 1 β.δ. 12/23.2.1948).
7. Τα πρακτικά των δημοπρασιών για την εκμίσθωση των ακινήτων εγκρίνονται από τον μητροπολίτη.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να γίνει σαφές ότι η έγκριση (είτε από τον Μητροπολίτη είτε από την Ιερά Σύνοδο) η οποία αναφέρεται στις ρυθμίσεις των νομοθετημάτων, προϋποθέτει δικαίωμα ελέγχου μόνο της νομικής διάστασης της εγκρινόμενης πράξης και όχι ελέγχου σκοπιμότητας. Αν παρ' όλη τη νομιμότητα του ηγουμενοσυμβουλίου ο Μητροπολίτης ή η Ιερά Σύνοδος αρνηθεί να την εγκρίνει, τότε η αρνητική του πράξη υπόκειται στον ακυρωτικό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας.

2.6.3. Διαχείριση Περιουσίας των Ησυχαστηρίων

Τα Ησυχαστήρια θεωρούνται ως άτυπα μοναστικά ιδρύματα χωρίς όμως να συνιστούν μονές με την νομική ακρίβεια και αποτελούν είτε

α) νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου όπως ιδρύματα και σωματεία και

β) άτυπες ενώσεις προσώπων που έχουν ως στόχο την επιδίωξη θρησκευτικών σκοπών.

Η περιέλευση της περιουσίας των ησυχαστηρίων¹² με οιονεί καθολική διαδοχή, γίνεται με σύμβαση δωρεάς, χωρίς πάντα να τηρείται η νομική οδός. Και τούτο γιατί υπάρχουν καταστατικά τα οποία βάσει των διατάξεων τους δίνουν την διοίκηση και την επικαρπία στα ησυχαστήρια, αφότου η επίτευξη της αρχής της ακτησίας συντελείται με την σύσταση προσωπικής δουλείας. (Τατάγια , 2005)

Η περιουσία των Ησυχαστηρίων δεν μπορεί να θεωρηθεί εκκλησιαστική περιουσία κατά νομική έννοια, καθώς εξαιρείται από τις ρυθμίσεις του νομοθέτη. Θεωρείται όμως εκκλησιαστική περιουσία σύμφωνα με το κανονικό δίκαιο διότι τα ησυχαστήρια υπόκεινται στην εσωτερική δικαιοταξία της Ορθόδοξης εκκλησίας, η οποία περιέχει μια σειρά διατάξεων για την περιουσιακή κατάσταση των μοναστηριών. Να αναφέρουμε ότι η περιουσία τους υπόκεινται και αυτή στο αναπαλλοτρίωτο. Κάτι το οποίο δεν ισχύει για την αναγκαστική απαλλοτρίωση από την οποία εξαιρούνται πάντα τα κτηριακά συγκροτήματα των ιδρυμάτων αυτών τα οποία εμπίπτουν στην προστασία του άρθρου 966 Α.Κ. Σε αντίθεση η εκούσια απαλλοτρίωση μπορεί να πραγματοποιηθεί υπό αυστηρούς όρους.

Διέπονται από τον Οργανισμό τους, ενώ για τη διοίκηση και διαχείρισή τους, η οποία ασκείται γενικότερα από το ηγουμενοσυμβούλιο κατά τους όρους του Οργανισμού, ισχύουν οι κοινές διατάξεις που ισχύουν και για τα μοναστήρια παρότι τα ίδια είναι Ν.Π.Ι.Δ.

Να σημειωθεί ότι δεν αφορούν τα Ησυχαστήρια οι διατάξεις του νόμου 1700/1987, ο οποίος όπως προαναφέρθηκε αφορά στην ακίνητη περιουσία των Ιερών Μονών που συγκροτήθηκαν με τον τύπο της 'νομικής προσωπικότητας' δημοσίου δικαίου, καθώς και του ν. 1811/1988 εφόσον κανένα Ησυχαστήριο δεν συμβλήθηκε στη σύμβαση του 1988.

Επίσης έχουν την δυνατότητα ίδρυσης μετοχίων το οποίο καταδεικνύει ότι η περιουσία τους είναι εκκλησιαστική, διότι τα μετόχια είναι μια μορφή εκκλησιαστικής περιουσίας. Άρα δεν ευσταθεί η άποψη ότι μόνον οι μονές ως Ν.Π.Δ.Δ. μπορούν να ιδρύουν μετόχια αλλά και τα ησυχαστήρια τα οποία είναι άλλου τύπου μοναστικά καθιδρύματα.

2.6.4. Τρόποι εκμεταλλεύσεως

Ο νόμος ορίζει ότι το ηγουμενοσυμβούλιο δύναται να εκμεταλλευτεί την ακίνητη περιουσία των μονών με τρεις τρόπους: α) με αυτοκαλλιέργεια β) με εκμίσθωση σε τρίτα πρόσωπα και γ) με εκποίηση τμημάτων.

Η **εκμίσθωση** πρέπει να συνοδεύεται υποχρεωτικά από δημοπρασία αφού προϋπάρξει έγκριση από την αρμόδια εκκλησιαστική αρχή. Η δημοπρασία διεξάγεται σύμφωνα πάντα με τις νομοθετικές διατάξεις με ποινή ακυρότητας. Έτσι αν γίνει απ' ευθείας σύναψη σύμβασης μισθώσεως με ένα συγκεκριμένο άτομο, θεωρείται άκυρη.

Εξαιρείται μόνο το άρθρο του ν.δ. 1717 της 22.8/4.9.1942 «περί μισθώσεως αγρών και χέρσων εκτάσεων (βοσκοτόπων) Ι. Μονών»

Η **εκποίηση τμημάτων** πραγματοποιείται με μυστική τακτική πλειοδοτική δημοπρασία, τα πρακτικά της οποίας επικυρώνονται από την Ι. Σύνοδο που έδωσε την άδεια αλλιώς θεωρείται άκυρη με την ακυρότητα να είναι σχετική υπέρ των μονών. Αποτέλεσμα αυτού είναι να θεωρείται αδύνατη η απ' ευθείας προς συγκεκριμένα πρόσωπα μεταβίβαση της κυριότητας του ακινήτου ή η σύσταση δουλείας.

Ο έλεγχος της οικονομική διαχείρισης του ηγουμενοσυμβουλίου πραγματοποιείται με δύο τρόπους:

α) από επιθεωρητές δημοσίων διαχειρίσεων τους οποίους διορίζουν με κοινή απόφαση οι υπουργοί Οικονομίας και Παιδείας καθώς και από την ίδια την

Εκκλησία της Ελλάδος (μέσω της Εκκλησιαστικής Κεντρικής Υπηρεσίας Οικονομικών ή Ε.Κ.Υ.Ο.) και β) από τον ίδιο τον Μητροπολίτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΚΑΙ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σημαντικό εμπόδιο στην μακρόχρονη πορεία του θεσμού του κτηματολογίου, υπήρξε η ταυτόχρονη άσκηση των δικαιωμάτων επί της γης των διαφόρων προσώπων είτε δημοσίου δικαίου είτε ιδιωτικού δικαίου. Πιο ειδικά λόγω της μη ύπαρξης τίτλων ιδιοκτησίας και λόγω της απουσίας οργανωμένου συστήματος καταγραφής των δικαιωμάτων επι των ακινήτων ή ακόμα και κάποιες φορές της ελλιπούς περιγραφής των ακινήτων δημιουργήθηκε μία σημαντική παράμετρος των συστημάτων ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Αυτή η σημαντική παράμετρος είναι οι λεγόμενες ιδιοκτησιακές διαφορές, οι οποίες εκφράζονται με τη μορφή διαφορών ως προς τα όρια των ακινήτων, την θέση τους αλλά και ταυτόχρονη διεκδίκηση μεγάλων τμημάτων ακινήτων από δύο και περισσότερους δικαιούχους. Οι ιδιοκτησιακές διαφορές είναι περιορισμένες είτε σε αριθμό είτε σε σημαντικότητα εκεί όπου έχει παγιωθεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς της γης αλλά αποτελούν σημαντικό πρόβλημα σε περιοχές όπου οι μηχανισμοί καταγραφής των δικαιωμάτων δεν έχουν αναπτυχθεί ή είναι ελλιπείς.

Με σκοπό την επίλυση τέτοιου είδους διαφορών υπάρχουν οι κατάλληλοι θεσμοί και μηχανισμοί που η κάθε οργανωμένη κοινωνία αναπτύσσει ώστε να τις ελαχιστοποιήσει. Οι θεσμοί και μηχανισμοί αυτοί είναι ένα συνολικό πλαίσιο στο οποίο αλληλεπιδρά μια σειρά από φορείς και ομάδες. Το νομοθετικό πλαίσιο, τα δικαστήρια, από πλευράς του κράτους διοικητικοί μηχανισμοί και τα συστήματα καταγραφής της γης και από την πλευρά των πολιτών οι διάφορες ομάδες π.χ. τοπική αυτοδιοίκηση. Το πλαίσιο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι δεν είναι αρκετό μόνο να δημιουργηθεί αλλά πρέπει παράλληλα να ενημερώνεται και να προσαρμόζεται γρήγορα και αποτελεσματικά στο κάθε περιβάλλον. Η ενημέρωση του προσωπικού με την συνεχή εκπαίδευση του και η ενημέρωση των πολιτών για τα πλεονεκτήματα του κτηματολογίου είναι υποχρέωση της πολιτείας και είναι κρίσιμη για την σωστή λειτουργία όλου του μηχανισμού.

Η ύπαρξη κτηματικών διαφορών δυσχεραίνει την ανάπτυξη σε κάθε χώρα ¹³, μειώνει την παραγωγικότητα και προκαλεί μια γενικότερη αστάθεια στην κοινωνία. Πιο ειδικά στην χώρα μας, γνωρίζοντας την ιστορία της πορείας του κτηματολογίου αλλά και την ευαισθησία των πολιτών στα θέματα ιδιοκτησίας της γης, παρατηρούμε ότι η μη ύπαρξη συνολικού συστήματος κτηματολογίου δημιουργεί αρνητική πορεία ανάπτυξης. Ακόμη ειδικότερα λόγω της άγνωστης παρουσίας του δημοσίου αλλά και του μεγέθους της εκκλησιαστικής παρουσίας όπως παρουσιάστηκε στα δύο πρώτα κεφάλαια οι ιδιοκτησιακές διαφορές καταλήγουν να είναι πολλές και σημαντικές καθώς ακίνητα τα οποία διακατέχονται ή διεκδικούνται από δύο ή περισσότερους ιδιοκτήτες δημιουργούν τριβές ανάμεσα σε αυτούς και γραφειοκρατικές

διαδικασίες απονομής δικαιοσύνης οι οποίες μπορεί να κρατήσουν χρόνια. Σαν αποτέλεσμα έχουμε μεγάλες εκτάσεις οι οποίες δεν συμμετέχουν στην ανάπτυξη με κανένα τρόπο, αυτό το γεγονός από μόνο του είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις μέρες μας λόγω της οικονομικής κατάστασης που η χώρα μας έχει переίλθει.

Η γη ως αντικείμενο καταγραφής αποτελεί την βάση για τις περισσότερες ανθρώπινες δραστηριότητες. Η συστηματική καταγραφή της και των δικαιωμάτων που ασκούνται σε αυτή αποτελεί σημαντικό μοχλό ανάπτυξης και συμβάλει στην καλύτερη δημόσια διοίκηση και σχεδιασμό πολιτικής μιας χώρας. Η γη από μόνη της αποτελεί μια βασική πλουτοπαραγωγική πηγή η οποία αν καθότι είναι μη ανανεώσιμη έχει ανυπολόγιστη αξία για τον άνθρωπο και τις δραστηριότητές του.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς της γης αφορά τα δικαιώματα τους περιορισμούς και τις ευθύνες, που έχουν οι άνθρωποι σε σχέση με την γη. Το ιδιοκτησιακό διαμορφώνει τη μορφή διαχείρισης των φυσικών πόρων από τα μέλη μιας κοινωνίας και εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων. Ανα τους αιώνες και ανάλογα την γεωγραφική περιοχή και την γενικότερη κατάσταση που επικρατούσε σε κάθε κοινωνία αναπτύχθηκαν μια σειρά συστημάτων ιδιοκτησιακού καθεστώτος κάτω από τα οποία αναπτύχθηκαν οι πιο κοινές σημαντικές μορφές δικαιωμάτων για τη γη. Αυτά είναι η κυριότητα, μίσθωση, δουλεία, υποθήκη, τα συλλογικά δικαιώματα και τα κοινοτικά ή ομαδικά δικαιώματα.

Αντιλαμβανόμαστε ότι επειδή η γη είναι μια βασική πλουτοπαραγωγική πηγή, έχει αξία η οποία ποικίλλει σε μέγεθος, έννοια, μορφή. Οι βασικότερες έννοιες για την αξία που έχουν διατυπωθεί είναι η τρέχουσα, οικονομική, αγοραστική και η φορολογητέα.

3.2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Εν έτη 2013 μπορούμε να πούμε ότι η χώρα μας δεν διαθέτει ολοκληρωμένο σύστημα κτηματολογίου. Σε εξέλιξη βρίσκεται όμως η ολοκλήρωση του η οποία θα τελεστεί σε βάθος 5ετίας. Μία εξέλιξη η οποία θα σηματοδοτήσει αναπτυξιακή πολιτική.

Ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο δεν υπάρχει κτηματολόγιο σήμερα στην Ελλάδα, θεωρείται ότι είναι αφενός η καθυστερημένη εκκίνηση (μόλις το 1836 ο πρώτος σχετικός ορισμός) και αφετέρου η ιδιοσυγκρασία του ελληνικού λαού γενικότερα με ότι αυτό περιλαμβάνει.

Η πρώτη νομοθετική ρύθμιση γίνεται το 1836 με το ομώνυμο διάταγμα αρ.70 που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης η ρύθμιση με όνομα «Περί Κτηματολογίων». Ακολουθούνται σχέδια νόμων, νόμοι, ρυθμίσεις, προτάσεις καθώς μια σειρά από αξιόλογους ανθρώπους και επιστήμονες προσπαθεί να υλοποιήσει το κτηματολόγιο.

Με τον νόμο ΓΧΝΖ / 1910 – Ν.Δ. 5/9/1923 εισάγεται η έννοια του αποδεικτικού κτηματολογίου. Το κτηματολόγιο είναι ο κτηματικός Χάρτης και τα κτηματολογικά βιβλία ως ενιαίο σύνολο, με σκοπό την δημοσιότητα, αναγνώριση και εξασφάλιση κάθε εμπράγματος δικαιώματος στα ακίνητα , με οριοθέτηση, αναπαράσταση σε χάρτη και εξακρίβωση της νομικής μορφής των ακινήτων. (Αρβανίτης, 2000)

Το 1959 ο Σώκος δίνει μια νέα έννοια του κτηματολογίου γνωστή ως Καθολικό Κτηματολόγιο, σε αυτή Κτηματολόγιο είναι το σύνολο των εργασιών και μέσων με τα οποία η ακίνητη περιουσία: τεχνικώς προσδιορίζεται και απεικονίζεται, νομικώς αναγνωρίζεται και εξασφαλίζεται και οικονομικώς αξιολογείται και κινητοποιείται εν τω τέλει της συντάξεως και τηρήσεως του Εθνικού Κτηματολογίου της Ελλάδος.

Ακολούθησε ο ορισμός από την Υπηρεσία Τοπογραφίσεων και Κτηματολογίου του Υπουργείου Δημοσίων Έργων το 1975 ο οποίος διατυπώνει με άλλα λόγια τους προηγούμενους ορισμούς. Και αργότερα το 1981 εισάγεται ο ορισμός για το Ολοκληρωμένο Πολυδιάστατο Κτηματολόγιο από τον Δ.Ρόκο¹⁴. Ακολούθησε ο ορισμός του 1994 από την ομάδα εργασίας του Τ.Ε.Ε. αλλά καθοριστικής σημασίας είναι ο νόμος 2664/1998 όπου ως Κτηματολόγιο ορίζεται το Σύστημα των οργανωμένων σε κτηματοκεντρική βάση νομικών τεχνικών και άλλων πρόσθετων πληροφοριών για όλα τα ακίνητα της επικράτειας.

Η νομική συνέχεια για το Κτηματολόγιο την τελευταία τεσσαρακονταετία ήταν ιδιαίτερα πλούσια αλλά και αναποτελεσματική αν κρίνουμε από το αποτέλεσμα αυτής της στιγμής. Ο νόμος που ουσιαστικά ενεργοποίησε την διαδικασία του Ελληνικού Κτηματολογίου ήταν ο ν.1647/1986 «Περι Οργανισμού κτηματολογίου και Χαρτογραφίσεων Ελλάδος» με τον οποίο και δημιουργήθηκε ο Ο.Κ.Χ.Ε. Ο οργανισμός αυτός αποτέλεσε αρωγός σε όλη την διαδικασία σύνταξης του Εθνικού Κτηματολογίου.

Μαζί με τον προαναφερθέν νόμο 2664/1998 «Εθνικό Κτηματολόγιο», το 1995 ο ψηφίζεται και ο ν.2308 «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις». Οι δύο αυτοί νόμοι αποτελούν ουσιαστικά την έξοδο από την απραξία για πάνω από 150 χρόνια που ταλαιπωρούσαν τον ίδιο τον Θεσμό. Θεσμοθετείται αφενός το Τεχνικό κομμάτι της διαδικασίας της κτηματογράφησης και αφετέρου το νομικό καθεστώς που θα διέπει το Εθνικό Κτηματολόγιο.

Το κτηματολόγιο έχει ξεπεράσει τα διαφορά εμπόδια πλέον τα οποία αντιμετώπιζε στο παρελθόν. Η χρηματοδότηση είναι διασφαλισμένη, τα προσωπικά συμφέροντα διαφόρων ομάδων έχουν παραγκωνιστεί όσο αυτό είναι δυνατόν και το σημαντικότερο έχει καλλιεργηθεί στην νοοτροπία του πληθυσμού για το πόσο σημαντική είναι η ολοκλήρωση του Εθνικού Κτηματολογίου και τα οφέλη που θα επιφέρει στην χώρα μας. Η Κτηματολόγιο Α.Ε. με την ιδιότητα της ανώνυμης

εταιρίας είναι ουσιαστικά πιο ευέλικτη και μπορεί να προχωρήσει ευκολότερα στην διαδικασία κτηματογραφικής πραγματοποίησης.

Όσον αφορά τα εκκλησιαστικά και μοναστηριακά ακίνητα από την διατύπωση του άρθρου 2 παρ.1 του ν.2308/1995 «Κτηματογράφηση για τη δημιουργία Εθνικού Κτηματολογίου. Διαδικασία έως τις πρώτες εγγραφές στα κτηματολογικά Βιβλία και άλλες διατάξεις» προκύπτει ότι εγγραπτό εμπράγματο δικαίωμα μπορεί να είναι και δικαίωμα για το οποίο δεν υπάρχει έγγραφος αποδεικτικός τίτλος, όπως είναι τα δικαιώματα τα οποία αποκτήθηκαν με έκτακτη χρησικτησία (ή άλλο πρωτότυπο τρόπο) κατά τις διατάξεις του προϊσχύοντος δικαίου, όπως συμβαίνει με το μεγαλύτερο μέρος της ακίνητης εκκλησιαστικής και μοναστηριακής περιουσίας.

Οι βασικές διαδικασίες σύνταξης ενός πολυδιάστατου κτηματολογίου είναι αρχικά η επιλογή των περιεχομένων στοιχείων που θα καταχωρηθούν στο σύστημα και θα ενημερώνονται. Ακολουθεί ο προσδιορισμός των ακινήτων και η αναγνώριση των δικαιούχων και των δικαιωμάτων τους. Στην συνέχεια γίνεται ταξινόμηση ανάλογα με την χρήση τους και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που ενδεχομένως να έχουν. Υπολογισμός της αξίας κάθε ακινήτου και ολοκληρωμένη αποτύπωση τους. Στην συνέχεια γίνεται σύνδεση των ακινήτων με τους δικαιούχους, αντιμετωπίζονται οι ενστάσεις που σίγουρα θα προκύψουν. Τέλος συντάσσονται οι τελικοί κτηματολογικοί χάρτες και πίνακες, και ακολουθεί η εγγραφή των τελικών στοιχείων σε βιβλία και σε Βάσεις Δεδομένων.

Τα αποτελέσματα της λειτουργίας του Κτηματολογίου είναι πολυεπίπεδα σε σημαντικά θέματα της κοινωνίας. Τα άμεσα αποτελέσματα του κτηματολογίου είναι η κατοχύρωση της ατομικής ιδιοκτησίας πράγμα πολύ σημαντικό για τους πολίτες μιας ανεπτυγμένης χώρας. Γνωρίζοντας την περιουσία τους και όντας αυτή κατοχυρωμένη μπορούν να την διαχειριστούν με οποιοδήποτε τρόπο θέλουν π.χ. να την μισθώσουν, να την υποθηκεύσουν. Για το δημόσιο αποκαλύπτεται και κατοχυρώνεται η δημόσια περιουσία. Μετά από τις τελικές εγγραφές και την λήξη των ενστάσεων τερματίζονται οι κτηματικές διαφορές το οποίο ανακουφίζει διάφορους τομείς της κοινωνίας όπως η ελαχιστοποίηση της γραφειοκρατίας και η ελάφρυνση των δικαστηρίων από την επίλυση κτηματικών διενέξεων που καταλήγουν σε αυτά. Γενικότερα δημιουργείται ένα σαφέστατο ιδιοκτησιακό καθεστώς συνολικού μεγέθους.

Σαν εργαλείο το Κτηματολόγιο βοηθάει στην διευκόλυνση των μεταβιβάσεων, την ασφάλεια και εγγύηση των δανείων, αξιοποίηση της ιδιωτικής και δημόσιας περιουσίας συμπεριλαμβανομένης της εκκλησιαστικής και μοναστηριακής. Το Κτηματολόγιο επικουρεί στο σχεδιασμό τεχνικών έργων, την διενέργεια απαλλοτριώσεων, την διευκόλυνση αναδασμού, χωροθετήσεις ειδικών έργων αλλά και προστασία περιοχών μείζονος ενδιαφέροντος.

Σε ευρεία κλίμακα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, για πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό, αλλά και σχεδιασμό και διαχείριση κρίσεων. Σε συνάρτηση με την παρακολούθηση της κτηματογοράς υποστηρίζεται και η φορολογία η οποία γίνεται πιο δίκαιη. Μακροπρόθεσμη πολιτική γης μπορεί να χαραχθεί καθώς αυξάνεται η αγροτική παραγωγικότητα, προστατεύεται το περιβάλλον, υποστηρίζεται η βιώσιμη ανάπτυξη και αναπτύσσεται κοινωνική δικαιοσύνη.

Το κτηματολόγιο θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ένα σύστημα καταγραφής των εμπράγματων δικαιωμάτων και όχι ένα σύστημα το οποίο δημιουργεί εμπράγματα δικαιώματα. Σαν μονάδα αναφοράς του κτηματολογίου θεωρείται το γεωτεμάχιο. Αυτό είναι το ελάχιστο διακριτό τμήμα της γήινης επιφάνειας, το οποίο διαχωρίζεται από τα ομοειδή του με κάποιο φυσικό ή τεχνητό όριο.

«Το πρώτο θεσμικό μέτρο, με το οποίο δρομολογήθηκε η σύνταξη του Εθνικού Κτηματολογίου είναι ο ν.2308/1995 και ο ν.2508/1997 και 2664/1998. Οι ως άνω νόμοι όπως και ο ν.1647/1986, με τον οποίο δημιουργήθηκε ο φορέας για τη σύνταξη του, δηλαδή ο ΟΚΧΕ δεν τροποποίησαν το ιδιοκτησιακό καθεστώς των ακινήτων και ως εκ τούτου εξακολουθούν να ισχύουν όλες οι διατάξεις για τον τρόπο απόδειξης της ιδιοκτησίας, για το απαράγραπτο των δικαιωμάτων του ελληνικού δημοσίου και για την προστασία της Δημόσιας Περιουσίας.

Με το άρθρο 4 του ν.3127/2003 «Τροποποίηση και συμπλήρωση των ν.2308/1995 και 2664/1998 για την κτηματογράφηση και το Εθνικό Κτηματολόγιο και άλλες διατάξεις», το οποίο προωθήθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων αναγνωρίζεται κυριότητα υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Οι διατάξεις του άρθρου 4 του ν.3127/2003, καταργούν, σιωπηρά, τις σχετικές διατάξεις του ΑΝ 1539/1938 και όσων τον συμπληρώνουν πριν ή μετά το 1938.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο του Εθνικού Κτηματολογίου, ο ν.3481/2006 «Τροποποιήσεις στη νομοθεσία για το Εθνικό Κτηματολόγιο, την ανάθεση και εκτέλεση συμβάσεων έργων και μελετών και άλλες διατάξεις», με το οποίο τροποποιήθηκε η νομοθεσία για τη σύνταξη και λειτουργία του Κτηματολογίου, θέτει σε νέες βάσεις το έργο του, απλοποιεί και επιταχύνει τις διαδικασίες κτηματογράφησης και εξασφαλίζει τη χρηματοδότηση του.» (Χατζηγιάννη Δανάη, 2010)

3.3. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

«Η ανυπαρξία της πολιτικής γης οδηγεί τις κοινωνικές ομάδες στην άναρχη μεταχείριση της, είτε για λόγους κερδοσκοπίας είτε για τη λύση άμεσων προβλημάτων των υποβαθμισμένων κοινωνικών ομάδων (κατατμήσεις, προβλήματα προσφύγων, καταλήψεις, αυθαίρετες κατοικίες, κατασκευές κλπ). Το Εθνικό Κτηματολόγιο είναι θεσμός που δρομολογήθηκε με καθυστέρηση ενός αιώνα.

Συνέπειες της καθυστέρησης είναι γενικά η ανασφάλεια δικαίου στην έγγεια ιδιοκτησία η ανυπαρξία πολιτικής γης και η λεηλασία των δημοσίων κτημάτων. Η δυσλειτουργία των Υποθηκοφυλακείων, με τη χνώδη κατάσταση στη δημόσια ιδιοκτησία, έχει επιδεινώσει ιδίως την ασφάλεια δικαίου.

Η δημόσια ιδιοκτησία συνεχίζει να δέχεται τις επικρίσεις των καταπατητών οικοπεδοφάγων (πυρκαγιές, εκχερσώσεις, καταπατήσεις κλπ), αλλά και η δημόσια διοίκηση να καταταλαιπωρεί, κυρίως τον μικροϊδιοκτήτη, αξιώνοντας, για να αποδείξει την ιδιοκτησία του έναντι του Κράτους, να προσκομίσει τίτλους μετεγγραμμένους πριν από το 1884, η να αποδείξει χρησικτησία που να συμπληρώθηκε πριν από το 1915 (άρκρ.21 ν.δ.22.4./16.5.1922 «Περί διοικητικής αποβολής από τα κτήματα αεροπορικής αμύνης»), ή ότι το ακίνητο δεν ήταν δάσος πριν από το 1830, δηλαδή πριν από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους.

Όπως φάνηκε από τη μέχρι εδώ ανάλυση, είναι βαρύτερες οι συνέπειες από την έλλειψη Εθνικού Κτηματολογίου.

1. Δεν έχουμε γνώση της περιουσίας του Δημοσίου και αυτής της τοπικής αυτοδιοίκησης.
2. Δεν γνωρίζουμε την μεγάλη έγγεια εκκλησιαστική περιουσία.
3. Δεν γνωρίζουμε το μέγεθος των καταπατήσεων Δημόσιας γης και γης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και δεν μπορούμε να το αποτρέψουμε.
4. Η δημιουργία έργων υποδομής καθίσταται ασύμφορη, καθώς οι απαλλοτριώσεις εκτός από χρονοβόρες αυξάνουν αρκετά το κόστος των έργων.
5. Αγνοώντας την παραδοσιακή παραγωγή μιας περιοχής και τη διάρθρωση της αγροτικής γης χωρίς στοιχεία Κτηματολογίου, εκτιμούμε στη μελέτη ενός έργου μόνο την οικονομική και ποτέ την κοινωνική αξία της γης.
6. Δεν υπάρχει η δυνατότητα να χαράξουμε και να ασκήσουμε μία τουλάχιστον συνεπή, Πολιτική Γης, κι έτσι υποθάλπονται φαινόμενα σαν:
 - Τα αυθαίρετα
 - Τον υπέρμετρο κατακερματισμό της αγροτικής και αστικής γης
 - Την αλόγιστη και σκόπιμη διόγκωση των τιμών της γης
 - Την ασυδοσία της κερδοσκοπίας στη γη
 - Την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής της πόλης
 - Την εγκατάλειψη της υπαίθρου

- Τον αργόσυρτο ρυθμό αναδασμών της γης
- Την ανεμπόδιστη και ανεξέλεγκτη, από οποιαδήποτε υπηρεσία, αγορά ελληνικής γης από ξένους
- Την αδυναμία προστασίας και διαχείρισης των ακτών, των δρόμων και του φυσικού μας περιβάλλοντος κλπ.

Οι καταλήψεις γης, η ανέγερση αυθαίρετων κατοικιών κλπ, είναι αποτέλεσμα της ανυπαρξίας Κράτους, που οδήγησαν ομάδες πληθυσμού με συγκεκριμένες ανάγκες και οξυμένα προβλήματα επιβίωσης (στέγης και τροφής) να προβεί σε λανθασμένες ενέργειες αντιμετώπισης βασικών προβλημάτων. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, προβάλλει η αναγκαιότητα της θεσμοθέτησης, σύνταξης, τήρησης, ενημέρωσης και αναθεώρησης του Εθνικού Κτηματολογίου, για την αποκάλυψη του μέγιστου και μη γνωστού τμήματος της Δημόσιας Ακίνητης Περιουσίας. Έτσι, όχι μόνο θα ξέρουμε γιατί μιλάμε λέγοντας “Δημόσια Περιουσία” αλλά θα διασφαλίσουμε, θα κατοχυρώσουμε, θα περιφρουρήσουμε από τις καταπατήσεις τον πολυτιμότερο εθνικό μας πόρο : τη Δημόσια γη. » (Χατζηγιάννη Δανάη, 2010)

3.4. ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Επίκαιρο ζήτημα το οποίο ολοένα και έρχεται περισσότερο στην δημοσιότητα είναι η φορολόγηση της ακίνητης περιουσίας της Εκκλησίας και των Μονών. Αυτό συμβαίνει αφενός λόγω της κρισιμότητας στην οποία βρίσκεται η χώρα μας και αφετέρου λόγω του μεγέθους της ακίνητης περιουσίας αυτής. Καθώς η ανάγκη για πιο δίκαιη φορολόγηση αυξάνεται στην συνείδηση όλου του πληθυσμού της χώρας θα πρέπει να αναθεωρηθούν αρκετές από τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν στο παρελθόν. Το Κτηματολόγιο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με αυτό το θέμα διότι είναι το μοναδικό εργαλείο για δίκαιη και ισοβαρή κατανομή του. Η συνολική λειτουργία του Κτηματολογίου οδηγεί στην γνώση της ακίνητης περιουσίας κάθε νομικού ή φυσικού προσώπου αυτής της χώρας και στο πόσο πρέπει να συνεισφέρει κάθε πρόσωπο δεδομένης της χρονικής στιγμής.

Φόρος μεγάλης ακίνητης περιουσίας

Αρχής γενομένης από τον προΐσχύοντα ν.11/1975 «περί φορολογίας ακινήτου περιουσίας και άλλων τινών διατάξεων» επιβλήθηκε φόρος στην συνολική αξία της ακίνητης περιουσίας η οποία ευρίσκεται στην Ελλάδα και ανήκει σε φυσικά η νομικά πρόσωπα. Από τον εν λόγω φόρο απαλλάσσονταν : Οι ναοί, οι μονές, τα «θρησκευτικά εν γένει», το Ιερό κοινό του Παναγίου Τάφου, η μονή του Όρους Σινά, η Αποστολική Διακονία της Ελλάδος και το Αγιον Όρος. Μετά την κατάργηση του Ν.11/1975 με το άρθρο 9 του Ν.1078/1980 επιβλήθηκε φόρος στην ακίνητη

περιουσία με τα άρθρα 19-36 του Ν.1249/1982 με απαλλακτικές όμως ρυθμίσεις για τα θρησκευόμενα ανάλογες με εκείνες του Ν.11/1975.

Ο ισχύων σήμερα Ν.2459/1997 «Κατάργηση φορολογικών απαλλαγών και άλλες διατάξεις» έφερε σε ισχύ τον γνωστό Φ.Μ.Α.Π., σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 21-35 του νόμου αυτού σε Φ.Μ.Α.Π. υποβάλλεται κάθε έτος η συνολική αξία της περιουσίας κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου, η οποία, ανεξαρτήτως της ιθαγένειας αυτού, αποτελείται από τα ακίνητα που ευρίσκονται στην Ελλάδα καθώς και από τα εμπράγματα δικαιώματα επί αυτών εκτός της υποθήκης. Με τον φόρο αυτό φορολογείται όχι η απόκτηση αλλά η κατοχή της ακίνητης περιουσίας η οποία αποφέρει ποικίλα οφέλη. Σύμφωνα με το άρθρο 23 (απαλλαγές από τον φόρο) απαλλάσσονται από Φ.Μ.Α.Π. τα Ν.Π.Δ.Δ. μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται όσα ανήκουν στην Ορθόδοξη εκκλησία, το Ιερό κοινό του Παναγιού Τάφου, η Μονή του Όρους Σινά και το Άγιον Όρος.

Φόρος Μεταβίβασης ακινήτων

Ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων επιβάλλεται κατά την μεταβίβαση εμπράγματων δικαιωμάτων επί ακινήτων περιουσιακών στοιχείων, εφόσον αυτή γίνεται με την καταβολή ανταλλάγματος. Ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων όπως ισχύει σήμερα επιβλήθηκε αρχικά με τον Α.Ν.1521/1950 «Περί φόρου μεταβίβασης ακινήτων», ακολούθησαν αρκετοί νόμοι και ρυθμίσεις. Συνοψίζοντας περιοριζόμαστε στα εξής:

Απαλλάσσονται ολικώς από το Φ.Μ.Α. (ως αγοραστές) όλα τα Ν.Π.Δ.Δ. συνεπώς απαλλάσσονται και :

Α) Όσα εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα χαρακτηρίζει το άρθρο 1 παρ.4 του ν.590/1977 «Περί καταστατικού χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος» ως Ν.Π.Δ.Δ. (Εκκλησία της Ελλάδος, Αρχιεπισκοπή Αθηνών, οι κατά τόπους μητροπόλεις, οι ενορίες με τους ενοριακούς ναούς, οι μονές κ.λπ.)

Β) Η Αρχιεπισκοπή και οι μητροπόλεις της Εκκλησίας της Κρήτης, που χαρακτηρίζονται από το άρθρο 131 παρ.1 του Ν.4149/1961 «Περί καταστατικού νόμου της εν Κρήτη Ορθοδόξου εκκλησίας και άλλων τινών διατάξεων» ως Ν.Π.Δ.Δ.

Γ) Οι Μητροπόλεις και οι ενορίες της Δωδεκανήσου, καθώς και η Πατριαρχική εξαρχία Πάτμου (οι οποίες αποτελούν Ν.Π.Δ.Δ.).

Ρητώς απαλλάσσονται και ολικώς οι ναοί και οι Μονές από το Φ.Μ.Α.(ως αγοραστές). Επειδή όμως η μέγιστη πλειονότητα των ναών και των μονών είναι Ν.Π.Δ.Δ. ισχύουν και τα προαναφερθέντα. Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την συνταγματική αρχή της θρησκευτικής ισότητας η απαλλαγή από τον Φ.Μ.Α. δεν χορηγείται μόνο στους ναούς της επικρατούσας θρησκείας αλλά επεκτείνεται σε όλους τους ναούς γενικώς, κάθε δόγματος η άλλης γνωστής θρησκείας. Οι

ορθόδοξοι ναοί ακόμη απαλλάσσονται από τέλη και φόρους της συμβολαιογραφικής πράξης με την οποία μεταβιβάζεται προς αυτούς το οικόπεδο στο οποίο θα ανεγερθούν. Τα ανωτέρω επεκτείνονται και ισχύουν όχι μόνο για όλους τους αλλά και για τις Μονές οποιασδήποτε γνωστής θρησκείας η δόγματος. Επιπλέον επειδή στο ρυθμιστικό πλαίσιο της έννοιας Ιερές Μονές εντάσσονται και αυτές του Αγ.Ορους, οι πιο πάνω ρυθμίσεις εφαρμόζονται και ως προς την εκτός του Αγίου Όρους περιουσία των Μονών του. Ως προς την εντός όμως περιουσία των Μονών του Αγίου Όρους, η απαλλαγή χωρεί βάσει της ειδικότερης διατάξεως του άρθρου 2 παρ.β2 Ν.Δ. της 10-16/9/1926 κατά το οποίο οι μεταβιβάσεις ακινήτων, όπως είναι λ.χ. οι πωλήσεις μοναστικών εξαρτημάτων των κυρίαρχων μονών (κελλιών, καλυβών) απαλλάσσονται της επιβολής φόρου. Όμως, στις περιπτώσεις αυτές, το άρθρο 138 παρ.2 Κ.Χ.Α.Ο. προβλέπει την καταβολή στην κυρίαρχη μονή «δικαιωμάτων», δηλαδή μια χρηματικής εισφοράς, που όμως δεν αποτελεί χρηματική εισφορά προς την κρατική αρχή. Τα δικαιώματα αυτά ανέρχονται στο 15% του ύψους του τιμήματος της αγοραπωλησίας και καταβάλλονται πριν την παράδοση του «ομολόγου».¹⁵

Διαφορετικό είναι όμως το θέμα της υποχρέωσης καταβολής των προβλεπομένων από τον νόμο χρηματικού ποσού για την αμοιβή της παραστάσεως του δικηγόρου τους, των συμβολαιογραφικών δικαιωμάτων, και των εξόδων προς μεταγραφή του συμβολαίου στο υποθηκοφυλακείο, από τα οποία ουδεμία απαλλαγή προβλέπεται. Συνεπώς αντιλαμβανόμαστε ότι η σημασία των συστημάτων υπολογισμού της αντικειμενικής ή μη αξίας ενός ακινήτου δεν εντοπίζεται πλέον στην καταβολή φόρου από τους ναούς ή τις μονές, αφού απαλλάσσονται, αλλά καθορίζει μόνον το ύψος των τελευταίων αυτών ποσών.

Φορολογία κληρονομιών και δωρεών

Με την φορολογία των κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών πέρα των δημοσιονομικών σκοπών που υλοποιούνται παράλληλα υλοποιείται και μια ευρύτερη αναδιανεμητική πολιτική του πλούτου. Σήμερα η φορολογία αυτή ρυθμίζεται από τον πρόσφατο νόμο 2961/2001 «Κώδικας φορολογίας κληρονομιών, δωρεών, γονικών παροχών, προικών και κερδών από λαχεία». Σε φορολογία αυτού του είδους υποβάλλεται η πάσης φύσεως κινητή και ακίνητη περιουσία που ανήκει σε ημεδαπούς και αλλοδαπούς που ευρίσκεται στην Ελλάδα και μεταβιβάζεται σε αυτό λόγω αιτίας θανάτου ή δωρεάς. Υπόχρεος σε φόρο κληρονομιάς ή δωρεάς είναι κάθε πρόσωπο το οποίο αποκτά περιουσία για κάποια από αυτές τις αιτίες. Απαλλάσσονται όμως από τον φόρο κληρονομιών και δωρεών (άρθρα 25 και 43 του Ν.2961/2001) τα θρησκευτικά Ν.Π.Δ.Δ. στα οποία περιλαμβάνονται στην Ορθόδοξη Εκκλησία και αναφέρονται στο άρθρο 1 παρ.4 του Κ.Χ.Ε.Ε., οι ναοί, οι μονές, το Ιερό κοινό του Παναγίου Τάφου και η μονή του Όρους Σινά. Για τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία περιέρχονται στην κατοχή τους με αυτόν τον τρόπο, δεν υποχρεούνται

στην υποβολή σχετικής φορολογικής δήλωσης. Επίσης δεν διερευνούνται από την αρμόδια Δ.Ο.Υ. για την απαλλαγή από αυτό τον φόρο.

Ιδιαίτερη φορολογική μεταχείριση δυνάμει ειδικών διατάξεων προβλέπεται για την κληρονομική διαδοχή των μοναχών και ιερομονάχων της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Η φορολόγηση των μοναχών αιτιολογείται καταρχάς από το γεγονός ότι ως φυσικά πρόσωπα που συνδέονται συγγενικά με τον κληρονομούμενο ή που ο κληρονομούμενος θέλησε να τους τιμήσει, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι τα κληρονομητέα στοιχεία αυτά περιέρχονται εν τέλει, με οιονεί καθολική διαδοχή στην Μονή που ανήκουν.

Το ζήτημα των φορολογικών συνεπειών που επάγεται η κτήση της μοναχικής ιδιότητας απασχολεί ολοένα και περισσότερο διαφόρους νομικούς κλάδους. Αιτία για αυτό είναι η αύξηση τέτοιων πράξεων διότι κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται αύξηση του αριθμού των μοναχών. Κυριότερα όμως πολυάριθμα ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής προκύπτουν στην πράξη από τις πολύπλοκες διατάξεις οι οποίες αφορούν τα περιουσιακά ζητήματα των μοναχών, οπότε και πρέπει να φορολογηθούν.

Πιο συγκεκριμένα για να καθοριστεί ορθώς η φορολογική υποχρέωση του μοναχού πρέπει νωρίτερα να έχει καθοριστεί η περιουσιακή του κατάσταση η οποία εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων:

Α) Αρχικά εξαρτάται από το μοναστικό σύστημα οργάνωσης της μονής στην οποία εγκαταβιώνει ο μοναχός (κοινόβιο ή ιδιόρρυθμο). Καθώς στο κοινόβιο σύστημα ο μοναχός φέρεται τυπικά ως ακτήμων. Αν όμως λάβουμε υπόψη ότι από την Βυζαντινή περίοδο η ακτημοσύνη δεν εφαρμόσθηκε αυστηρά πόσο μάλλον στην σημερινή εποχή, και από την πάγια θέση της νομολογίας η οποία δεν αφαιρεί την δικαιοπρακτική ικανότητα των μοναχών με την απόκτηση της μοναχικής ιδιότητας αντιλαμβανόμαστε ότι πλέον οι μοναχοί έχουν την δυνατότητα να αποκτούν και να διαχειρίζονται στο όνομα τους περιουσιακά στοιχεία. Ουσιαστικά όσο οξύμωρη και αν εμφανίζεται η θέση αυτή, οι μοναχοί μετέχουν ενεργά στην οικονομική ζωή της χώρας.

Β) Η νόμιμη ή μη αποχώρηση από την μονή στην οποία εγκαταβιώνει. Πρέπει να σημειώσουμε ότι η νόμιμη αποχώρηση μοναχού από μονή προϋποθέτει λήψη απολυτηρίου και εγγραφή σε μοναχολόγιο άλλης μονής.

Γ) Η χειροτονία του μοναχού σε κληρικό, οπού αυτομάτως καθίσταται ιερομόναχος. Με ταυτόχρονο διορισμό ή απόσπαση από την μονή που εγκαταβιώνει σε υπηρεσιακή θέση όπως του ιεροκήρυκα, καθηγητή κ.α.

Δ) Σημαντικός παράγων επηρεασμού είναι και η γεωεκκλησιαστική δικαιοδοσία της μονής στην οποία ανήκει ο εκαστοτε μοναχός. Είναι γνωστό ότι η Ορθόδοξη

εκκλησία δεν συγκροτείται διοικητικά σε έναν οργανισμό στην επικράτεια της Ελλάδας. Παρά την δογματική ενότητα οι εκκλησιαστικές περιφέρειες ή με άλλα λόγια οι γεωεκκλησιαστικές οντότητες της Ορθόδοξης εκκλησίας διέπονται πέραν των νόμων του Κράτους από τον δικό τους η κάθε μία καταστατικό χάρτη ισοδύναμο με νόμο του κράτους ή από άλλες διατάξεις.

Ειδικότερα:

Α) Για τους ιερομόναχους της αυτοκέφαλου Εκκλησίας της Ελλάδος προβλέπεται ότι όλη η περιουσία τους από την στιγμή που ανήκουν σε μονή της δικαιοδοσίας της αυτοκέφαλου Εκκλησίας της Ελλάδος περιέρχεται από την στιγμή της κουράς τους με οιονεί καθολική διαδοχή στην μονή της μετανοίας τους. Στην συνέχεια η μονή αποδίδει στους κληρονόμους την νόμιμη αναλογία και εξοφλεί τυχόν χρέη της κληρονομιάς. Επειδή όμως όπως αναφέρθηκε νωρίτερα οι μοναχοί διατηρούν την δικαιοπρακτική τους ικανότητα οποιασδήποτε μορφής περιουσιακό στοιχείο περιέλθει στην κατοχή τους με οποιονδήποτε τρόπο περιέρχεται στην μονή τους, ενώ στην δίκη τους κυριότητα παραμένει μόνον το ήμισυ της ισόβιας επικαρπίας του περιουσιακού στοιχείου αυτού. Συνεπώς ο μοναχός επιβαρύνεται μόνο με φόρο κληρονομιάς που αντιστοιχεί το ήμισυ της ισόβιας επικαρπίας του περιουσιακού στοιχείου αυτού.

Β) Για τους ιερομονάχους του Αγίου Όρους ισχύει σύμφωνα με τα άρθρα του Κ.Χ.Α.Ο. ότι η ακίνητη περιουσία των αγιορειτών μοναχών οπουδήποτε και αν βρίσκεται αυτή, περιέρχεται στην μονή του, εφόσον ο ίδιος πριν την κουρά του την εκχώρησε σε αυτή εγγράφως. Κάθε περιουσιακό στοιχείο το οποίο αποκτούν μετά την κουρά τους περιέρχεται στην μονή οπουδήποτε και αν αποβιώσουν. Ρητά τέλος ορίζεται ότι οι κοινοβιάτες μοναχοί, εκείνοι δηλαδή που εγκαταβιώνουν στις είκοσι κυρίαρχες μονές, δεν μπορούν να έχουν ατομική περιουσία μετά την κουρά τους.

Γ) Για τους ιερομόναχους της Εκκλησίας της Κρήτης σύμφωνα με τον καταστατικό της Χάρτη ισχύει ότι εάν έχει συντάξει διαθήκη πριν την κουρά του, αυτή είναι έγκυρη και αυτός υποχρεούται να την παρουσιάσει την ημέρα της κουράς του στο ηγουμενοσυμβούλιο της μονής του. Όπου εκεί σημειώνεται ότι ως λαϊκός συνέταξε διαθήκη. Όσον αφορά τα περιουσιακά στοιχεία που περιέρχονται στην ιδιοκτησία του μοναχού μετά την κουρά του, αυτά διαχωρίζονται σε περιουσιακά στοιχεία τα οποία ο μοναχός αποκτά από την εργασία του και επι αυτών την ψιλή κυριότητα έχει η μονή ενώ την επικαρπία ο μοναχός. Και σε αυτά τα περιουσιακά στοιχεία που περιέρχονται στην ιδιοκτησία του μοναχού με οποιοδήποτε άλλο τρόπο πλην της εργασίας αυτού, στην περίπτωση αυτή προσκυρώνεται στην μονή το 1/3 του στοιχείου αυτού ενώ στον μοναχό παραμένει τα 2/3.

Δ) Για τους Ιερομόναχους των Ησυχαστηρίων η κληρονομική διαδοχή διέπεται από το κοινό δίκαιο.

Φόρος προστιθέμενης αξίας

Στο καθεστώς του Φ.Π.Α. δεν υπάγονται καταρχάς όλα τα Ν.Π.Δ.Δ. συνεπώς και όλα τα θρησκευτικής φύσεως με αυτή την ιδιότητα, όταν εισπράττουν νομίμως τέλη, δικαιώματα ή άλλες εισφορές, ενεργώντας πράξεις παράδοσης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών στα πλαίσια της αποστολής τους και εφόσον αυτή αποτελεί πράξη «δημόσιας εξουσίας». Τα παραπάνω ισχύουν για παράδειγμα κατά την έκδοση πιστοποιητικών, αδειών γάμου ή άλλων εγγράφων βεβαιώσεων από τις αρμόδιες εκκλησιαστικές υπηρεσίες. Επίσης σε Φ.Π.Α. δεν υπόκεινται τα καταβαλλόμενα πόσα για τις ιεροπραξίες ή την τέλεση μυστηρίων. Αντίθετα επιβάλλεται ο φόρος όταν τα ποσά αφορούν πράξεις με τις οποίες δίνεται χαρακτήρας ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας. Ο φόρος προστιθέμενης αξίας επίσης δεν επιβάλλεται στο εσωτερικό του Αγίου Όρους όπως και σε μια σειρά από μετόχια του καθότι απολαμβάνει ένα ιδιαίτερο φορολογικό και τελωνειακό καθεστώς.

Ειδικός φόρος κατανάλωσης

Οι μοναδικές ρυθμίσεις σήμερα της νομοθεσίας των ειδικών φόρων κατανάλωσης που να φορούν ιδιαίτερη μεταχείριση είναι αυτές για την περίπτωση του Αγίου Όρους. Οι εξαγωγές αλλά και οι εισαγωγές προϊόντων, τα οποία εμπίπτουν στην κατηγορία του ειδικού φόρου κατανάλωσης λόγω του προνομιακού καθεστώτος που απολαμβάνει το Άγιο Όρος, φοροαπαλλάσσονται.

3.5. ΔΙΑΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ ΑΚΙΝΗΤΑ

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα στο οποίο δημιουργείται τριβή ανάμεσα στο κράτος και στην εκκλησία είναι αυτό των «διακατεχομένων ακινήτων». Αυτό το ζήτημα έχει προκύψει από την απελευθέρωση του ελληνικού κράτους και έπειτα. Ουσιαστικά είναι ένα ζήτημα το οποίο έγκειται στην «ηλικία» της Εκκλησίας η οποία προϋπάρχει του ελληνικού κράτους. Απασχολεί μέχρι και σήμερα τις δύο πλευρές και πολλές φορές προκύπτουν και ζητήματα διακατοχής ανάμεσα σε τρεις πλευρές (Δημόσιο, Εκκλησία, ιδιώτες). Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι διπλωματικές που έχουν εκπονηθεί¹⁶ οι οποίες πραγματεύονται ένα τέτοιο ζήτημα προσπαθώντας να διερευνήσουν το πολύπλοκο ιδιοκτησιακό καθεστώς ανάμεσα στις τρεις αυτές ομάδες οι οποίες διεκδικούν την κυριότητα μιας μεγάλης περιοχής π.χ. στην Κρήτη (Σταυρός Χανίων) αλλά και στο Αγρόκτημα Καστρακίου στα Μετέωρα. Εδώ για ακόμη μια φορά εμφανίζεται η απαραίτητη ύπαρξη του Εθνικού Κτηματολογίου

το οποίο θα επίλυε αυτές τις διαφορές με τον δικαιότερο και γρηγορότερο διοικητικά τρόπο.

Κατά την απελευθέρωση και την σύσταση του Ελληνικού Κράτους η Εκκλησία είχε την πλήρη και αναμφισβήτητη κυριότητα σε όλα τα ακίνητα της. Με τις μεθοδεύσεις, τις πολιτικές και τις ενέργειες των εκάστοτε πολιτικών προσώπων που βρίσκονταν στην εξουσία αμφισβητήθηκε η κυριότητα της Εκκλησίας σε πολλά από τα ακίνητα της και έτσι δημιουργήθηκε ο όρος «διακατεχόμενα ακίνητα». Η έννοια της διακατοχής διαλαμβάνεται σε πλήθος διατάξεων και του Αστικού δικαίου και της δασικής νομοθεσίας αποκλειστικά και μόνο με την έννοια της νομής. Τα πρώτα δασικά νομοθετήματα του 1836 «περι ιδιωτικών δασών» και «περι υλοτομίας και φόρου ξυλείας» χρησιμοποιούν την έννοια της διακατοχής ως νομής. Με την έννοια της νομής χρησιμοποίησαν και χρησιμοποιούν τα δασικά νομοθετήματα τον όρο της διακατοχής τόσο στην περίπτωση που στην διακατοχή ευρίσκεται το δημόσιο και αμφισβητείται από τρίτο ή νομικό πρόσωπο όσο και στην περίπτωση που στην διακατοχή ευρίσκεται ιδιώτης ή Ιερά Μονή αλλά αμφισβητείται η κυριότητα του από το Δημόσιο. Στην συνέχεια και μετά από σωρεία νομοθετημάτων τα οποία χρησιμοποιούν με αυτό τον τρόπο την έννοια της διακατοχής, το δημόσιο και οι δασικές υπηρεσίες διαστρέφουν σκόπιμα την σαφή αυτή έννοια και θεωρούν τα εξαρχής διακατεχόμενα ως οι ίδιες υποστηρίζουν ως ανήκοντα κατά νομή και κυριότητα στο Κράτος. Σε αυτό το πολύ σημαντικό ζήτημα που ανακύπτει αναμένεται το κτηματολόγιο να αποσαφηνίσει και να δημιουργήσει αντίληψη δικαίου.

3.6. ΧΡΗΣΙΚΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Σύμφωνα με τις δύο διακρίσεις της κτήσεως την πρωτότυπη και την παράγωγη οι οποίες έχουν αποσαφηνιστεί στα προηγούμενα κεφάλαια επιτρέπεται η ευχερέστερη κατανόηση του νομικού θεσμού της χρησικτησίας, η οποία αποτελεί, κατά ένα γενικό ορισμό, τον πρωτότυπο τρόπο κτήσεως εμπράγματος δικαιώματος (συνηθέστατα της κυριότητας), με την αδιάλειπτη άσκηση νομής¹⁷ στο πράγμα για ορισμένο τουλάχιστον χρονικό διάστημα. Για τον λόγο αυτό, όπως γίνεται αποδεκτό από την θεωρία και την νομολογία, η χρησικτησία αποτελεί τίτλο κυριότητας ισόκυρο με τους υπόλοιπους.

Η πρακτική σημασία της χρησικτησίας είναι μεγάλη σε χώρες στις οποίες ακολουθείται το σύστημα του υποθηκοφυλακείου και των μεταγραφών και όχι αυτό του κτηματολογίου. Αυτό ισχύει και στην Ελλάδα, αφενός, διότι το σύστημα των κτηματικών βιβλίων που εφαρμόζεται ειδικά στα νησιά Ρόδο, Κω, Λέρο, έχει τοπική μόνον ισχύ και αφετέρου διότι η διαδικασία σύνταξης πλήρους

κτηματολογίου όλης της ελληνικής επικράτειας άρχισε με την ψήφιση του Ν.2308/1995 «Κτηματογράφηση... άλλες διατάξεις» αλλά όπως φαίνεται, δυστυχώς θα αργήσει ακόμη να ολοκληρωθεί. Αντιθέτως σε χώρες όπου λειτουργεί πλήρως το κτηματολόγιο, η αξία της χρησικτησίας, είναι περιορισμένη, διότι εκεί η ταυτότητα και η νομική θέση του ακινήτου είναι αποσαφηνισμένες, οι δε σχετικές αμφισβητήσεις σπάνιες.

Στην χώρα μας, η αξία της χρησικτησίας περιορίζεται μόνο στα ακίνητα, διότι χρησικτησία επι κινητών χωρεί κτήση κυριότητας και από μη κύριο σύμφωνα με το άρθρο 1036 ΑΚ. Η σημασία της χρησικτησίας συνιστά θεσμό με διαχρονικά αδιάπτωτη νομική και πραγματική αξία.

Η εισαγωγή και σταδιακή επέκταση της εφαρμογής του εθνικού κτηματολογίου μπορεί να αποτελέσει επανάσταση για το σύγχρονο ελληνικό εμπράγματο δίκαιο. Με την ολοκλήρωση της εφαρμογής του, το Εθνικό Κτηματολόγιο θα αντικαταστήσει το παλιό και ισχύον σήμερα σύστημα «Μεταγραφών και υποθηκών», παρέχοντας ασφάλεια, αξιοπιστία και απλότητα στις συναλλαγές των ακινήτων. Η χρησικτησία εξακολουθεί και στο θεσμό του Εθνικού κτηματολογίου να αποτελεί τίτλο νομικά ικανό για την απόκτηση εμπράγματων δικαιωμάτων. Για το λόγο αυτό, η χρησικτησία περιλαμβάνεται στις «αιτίες κτήσης» του δηλούμενου στο κτηματολόγιο εγγραπτεύου δικαιώματος. Η πρωτότυπη κτήση κυριότητας ακινήτου δεν συνεπάγεται και απόσβεση των περιορισμένων εμπράγματων δικαιωμάτων τρίτων επί του ακινήτου, η κυριότητα του οποίου αποκτάται με πρωτότυπο τρόπο. Για το λόγο αυτό το κτηματογραφούμενο ακίνητο δεν απαλλάσσεται από τα βάρη ακόμη και αν αποκτήθηκε με χρησικτησία. Επίσης ο ανακριβώς εγγεγραμμένος με τη δημοσίευση των πρώτων εγγραφών ως δικαιούχος, του οποίου η εγγραφή θεωρείται τίτλος, μπορεί να αποκτήσει κυριότητα με τα προσόντα της τακτικής χρησικτησίας εφόσον προς το πρόσωπο του συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις της τακτικής χρησικτησίας. Επίσης ένα συχνό φαινόμενο που συναντάται είναι στην ανάρτηση της κτηματογράφησης ένα ακίνητο να καταχωρείται ως αγνώστου ιδιοκτήτη. Στην περίπτωση αυτή μετά την ανάρτηση δεν επιτρέπεται η υποβολή δήλωσης εμπράγματος δικαιώματος με αιτία κτήσης την έκτακτη χρησικτησία.

Επίσης προβλέπεται η δυνατότητα κτήσης ακινήτων τα οποία ανήκουν στο δημόσιο με χρησικτησία εάν και εφόσον είχε συμπληρωθεί 30ετής νομή μέχρι τις 12/9/1915. Σε αυτή την διάταξη ήρθε να συμπληρωθεί η χρησικτησία επι ακινήτων μέχρι 2000 τ.μ. τα οποία ευρίσκονται σε οικισμό ή εντός σχεδίου πόλεως. Κατα αναλογία με την τακτική και την έκτακτη χρησικτησία προβλέπονται και εδώ δύο είδη χρησικτησίας, η 10ετής και η 30ετής. Για την 10ετή χρησικτησία, απαιτείται η συμπλήρωση 10ετούς αδιατάρακτης νομής μέχρι τις 19/4/2003 με βάση νόμιμο τίτλο ο οποίος να έχει καταρτιστεί και μεταγραφεί μετά τις 23/2/1945. Αντιθέτως όπως γνωρίζουμε για την 30ετή χρησικτησία δεν απαιτείται ορισμένος τίτλος, αλλά αρκεί η

συμπλήρωση 30ετους αδιατάρακτης νομής. Και στις δύο περιπτώσεις προσμετράτε και ο χρόνος των δικαιωπαρόχων. Ο νομέας πρέπει να έχει καλή τη πίστη. Και η νομή να είναι αδιατάρακτη, δηλαδή το δημόσιο να μην έχει ενεργήσει διακατοχικές πράξεις ή να μην έχει αξιώσει την επιστροφή του.

Ιδιαίτερη επίσης αναφορά πρέπει να γίνει και στον ισχύοντα νόμος που αφορά τις δηλώσεις των εμπράγματων δικαιωμάτων. Μέχρι τώρα ισχύει ότι το δημόσιο αλλά και τα νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα δεν υποχρεούνται σε δήλωση των εμπράγματων δικαιωμάτων τους. Τούτο σημαίνει ουσιαστικά την μη δήλωση ενός μεγάλου αριθμού δικαιωμάτων το οποίο συνεπάγεται ενός μεγάλου αριθμού ακινήτων σημαντικού μεγέθους. Πιο ειδικά για το ευρύτερο σύνολο των νομικών προσώπων της Εκκλησίας της Ελλάδος τούτο επιτρέπει την μη δήλωση εμπραγμάτων δικαιωμάτων ως Ν.Π.Δ.Δ.

Το γεγονός αυτό σε συνάρτηση με την αμφισβήτηση των ακινήτων αυτών από άλλα πρόσωπα, επιβαρύνει την ήδη βεβαρυμμένη διαδικασία ολοκλήρωσης του Κτηματολογίου. Είναι κοινή λογική να υποχρεώνονται όλα τα πρόσωπα ανεξαρτήτου υπόστασης να δηλώνουν την περιουσία τους αφενός για να έχουμε ένα πιο ολοκληρωμένο σύστημα Κτηματολογίου και αφετέρου για να την προστατέψουν. Το πρόβλημα αυτό σύντομα αναμένεται να επιλυθεί με τον νέο νόμο που θα ψηφιστεί και θα υποχρεώνει όλους τους κατόχους δικαιωμάτων συμπεριλαμβανομένου και του δημοσίου να δηλώνουν την περιουσία τους.

3.7. ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Το ζήτημα της πολύ μεγάλης ακίνητης εκκλησιαστικής περιουσίας δεν απασχολεί μόνο την Ελλάδα. Η εκκλησιαστική περιουσία στην Ελλάδα, ίσως είναι μοναδική περίπτωση από την άποψη του τρόπου διόγκωσης της ή του μεγέθους της λόγω και των γεγονότων που την προκάλεσαν αλλά σαν ζήτημα δεν αποτελεί παράδοξο. Ανάλογη περίπτωση είναι αυτή της εκκλησιαστικής περιουσίας της καθολικής εκκλησίας στην Ιταλία. Παρατηρούμε πολλά κοινά σημεία, καθώς πρόκειται για τεραστίων διαστάσεων περιουσίες, οι οποίες δεν χρησιμοποιούνται μόνον για θρησκευτικούς σκοπούς. Πιο συγκεκριμένα στην Ιταλία η καθολική εκκλησία εκτός της τάσεως της να εμπορευματοποιεί την θρησκεία αυτή καθεαυτή, διαθέτει πληθώρα ακινήτων τα οποία χρησιμοποιούνται για εμπορικούς σκοπούς.

Λόγω της κρίσης που έχει πλήξει και τις δύο χώρες (Ιταλία και Ελλάδα) οι εκαστοτε κυβερνήσεις αναζητούν τρόπους να συνεισφέρουν και οι εκκλησίες στην μείωση των χρεών μέσα από την φορολόγηση των ακινήτων τους που χρησιμοποιούνται για εμπορικούς σκοπούς. Πρόθεση της ιταλικής κυβέρνησης η οποία όμως δεν

υλοποιήθηκε ήταν η φορολόγηση μέρους της εκκλησιαστικής περιουσίας της καθολικής εκκλησίας η οποία θα μπορούσε να αποφέρει μέχρι και 700 εκατομμύρια ευρώ τον χρόνο. Για να αντιληφθούμε βεβαία την διαφορά με την Εκκλησία της Ελλάδος παραθέτουμε τα ποσά που καταβλήθηκαν ως φόροι για το 2010 και το 2011 προς το δημόσιο από την Εκκλησία της Ελλάδος. Κατά τους απολογισμούς της οικονομικής διαχείρισης του Κεντρικού Οργανισμού της Εκκλησίας της Ελλάδος των ετών 2010 και 2011:

2010: Έσοδα: 10.038.976 ευρώ

Έξοδα: 16.596.078 ευρώ

Χρεωστικό υπόλοιπο : 6.557.101 ευρώ

Μεταξύ των εξόδων περιλαμβάνονται και φόροι που καταβλήθηκαν στο δημόσιο ύψους: 1.185.000 ευρώ.

2011 : Έσοδα: 9.400.615 ευρώ

Έξοδα: 15.811.494 ευρώ

Χρεωστικό υπόλοιπο : 6.410.879 ευρώ

Μεταξύ των εξόδων περιλαμβάνονται και φόροι που καταβλήθηκαν στο δημόσιο ύψους: 2.584.139 ευρώ. (Αρχ. Ιερώνυμος , 2012)

Οι ισχύουσες νομοθετημένες φορολογικές υποχρεώσεις των Ν.Π.Δ.Δ. της Εκκλησίας της Ελλάδος είναι:

- 1.Φόρο επί των κατ' έτος μισθωμάτων, που εισπράττουν από ακίνητα, με συντελεστή 20% επί της αξίας τους,
- 2.Συμπληρωματικό φόρο επί των εισοδημάτων τους από οικοδομές και εκμισθώσεις γαιών με συντελεστή 3%,
- 3.Προκαταβολή του φόρου (για το επόμενο έτος) με συντελεστή 55% επί της αξίας του παραπάνω συμπληρωματικού φόρου,
- 4.Φόρο επί της ακίνητης περιουσίας τους με συντελεστή 3% επί της αντικειμενικής αξίας τους (εκτός εάν πρόκειται για οικοδομήματα λατρευτικής, εκπαιδευτικής, θρησκευτικής ή κοινωφελούς χρήσεως π.χ. Ί. Ναοί, γηροκομεία, χώροι συσσιτίων),
- 5.Φόρο επί των κληρονομιών και δωρεών με συντελεστή 0,5% επί της αξίας τους,
- 6.Τέλος χαρτοσήμου και δικαιώματα ΟΓΑ συνολικού ποσοστού 2,40% επί κάθε χρηματικής παροχής πιστών προς τούς Ί. Ναούς λόγω ιεροπραξιών.

Επίσης τα νομικά πρόσωπα της Εκκλησίας παρακρατούν και αποδίδουν στις Δ.Ο.Υ. τα παρακάτω φορολογικά έσοδα :

1. Φόρο μισθωτών υπηρεσιών για τούς εκκλησιαστικούς υπαλλήλους και συνεργάτες τους, πού αμείβονται από τον προϋπολογισμό τους,
2. Φ.Π.Α. με τούς προβλεπόμενους συντελεστές για υπηρεσίες και αγαθά,
3. Φόρο εισοδήματος με συντελεστή 8% σε όλα τα τιμολόγια παροχής υπηρεσιών,
4. Φόρο εισοδήματος με συντελεστή 4% σε όλα τα δελτία αποστολής αγαθών και με συντελεστή 1% για τα υγρά καύσιμα.

(Πηγή : Διαδίκτυο)

Αντιλαμβανόμαστε εύκολα ότι το ποσό που ευελπιστούσε η ιταλική κυβέρνηση να αποφέρει η φορολόγηση της ακίνητου περιουσίας της καθολικής εκκλησίας απέχει εκ διαμέτρου από αυτά που καταβάλει η Εκκλησία της Ελλάδος ως φόρους. Αυτό γίνεται αντιληπτό λόγω του μεγέθους της καθολικής εκκλησίας στην Ιταλία αλλά και σε όλο τον κόσμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

4.1. ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

4.1.1. Έκταση όρια και περιοχή μελέτης

«Το Άγιο Όρος ή χερσόνησος του Άθω όπως αποκαλείται είναι η ανατολικότερη από τις τρεις χερσονήσους της Χαλκιδικής, νομού της Βορείου Ελλάδος. Η συνολική έκταση της Χερσονήσου ανέρχεται περίπου σε 34.020 εκτάρια (340.200 στρέμματα). Η χερσόνησος του Αγίου όρους ξεκινά από τον λαιμό που χωρίζει τον κόλπο της Ιερισσού από τον Σιγγιτικό, τα πολιτικά σύνορα όμως είναι νοτιότερα στην νοητή γραμμή από το νοτιοδυτικό βαθύτερο σημείο του κόλπου της Ιερισσού, μέχρι τον κολπίσκο του Φραγκοκάστρου. Το μήκος της χερσονήσου είναι 47 χιλιόμετρα, το πλάτος κυμαίνεται μεταξύ 5 και 10 και η έκταση περίπου 322 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Τη χερσόνησο αυτή χαρακτηρίζει γεωμορφολογικά η οροσειρά του Άθω ή Μεγάλου Ζυγού, που προβάλλει αμέσως μετά το δυτικό όριο ως το ύψωμα «Μεγάλη Βίγλα» (150μ.), με υψηλότερη την κορυφή του Άθω (2.033μ.), από όπου προέρχεται και η ονομασία της χερσονήσου ως Χερσονήσου του Άθω. Και από τις δύο πλευρές της χερσονήσου υπάρχουν γεωλογικές διαρρήξεις, χαρακτηρίζεται από ορεινή διαμόρφωση, με απότομες πλαγιές, βαθύστενες χαράδρες, ογκώδεις βράχους. Οι απότομες ακτές συνετέλεσαν στην δημιουργία πολυάριθμων ακρωτηρίων και κολπίσκων. Οι μικροί ή μεγαλύτεροι κόλποι που δημιουργούνται, που συχνά διαρρέονται από χείμαρρους ή ρυάκια, διευκόλυναν την προσέλευση πλοιαρίων στα νεώρια των μονών και των σκητών, στους λεγόμενους «αρσανάδες».¹⁸

Φυσιογραφικά η περιοχή μελέτης οριοθετείται ως ακολούθως:

Το δυτικό όριο από την ακτογραμμή της Χερσονήσου με τον κόλπο του Αγίου Όρους (Σιγγιτικός Κόλπος). Το νότιο όριο από την ακτογραμμή της Χερσονήσου με τα βόρεια νερά του Αιγαίου πελάγους. Το ανατολικό και βορειοανατολικό όριο με την ακτογραμμή της Χερσονήσου με το Θρακικό πέλαγος. Το βορειοδυτικό και μοναδικό χερσαίο όριο με το νοτιοδυτικό μυχό του κόλπου της Ιερισσού με το υπόλοιπο τμήμα του Νομού Χαλκιδικής.

Η μη εντατική βόσκηση στην περιοχή και η έλλειψη έντονης ανθρωπογενούς παρέμβασης είχε σαν αποτέλεσμα την φυσική ανάπτυξη της βλάστησης, την προστασία της περιοχής από τη διάβρωση και την ανάπτυξη αξιόλογων δασών και μεγάλου αριθμού θαμνότοπων. Η περιοχή στο σύνολό της είναι δυσπρόσιτη και δύσβατη. Στενές κοιλάδες, οι οποίες αναπτύσσονται κυρίως στην ανατολική πλευρά, προσφέρονται για καλλιέργειες με παραδοσιακές μεθόδους. Η χλωρίδα και

η πανίδα της περιοχής είναι εξαιρετικά αξιόλογες, καθιστώντας την περιοχή του Άθωνα τόπο υψηλής οικολογικής, βιολογικής και πολιτιστικής αξίας.

Η περιοχή μελέτης συγκροτείται από ορεινές και ημιορεινές περιοχές από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι ενός υψομέτρου 600 μέτρων στο βόρειο τμήμα της ενώ στο νότιο το υψόμετρο ανεβαίνει σταδιακά όσο πλησιάζουμε προς τον Άθω φτάνοντας σταδιακά από τα 1038 μέτρα στα 2033 (Κορυφή Άθωνα). Εμφανίζει έντονο και πολύμορφο ανάγλυφο, με κλίσεις από ήπιες έως μεγάλες και απότομες.

Οι δασοσκεπείς εκτάσεις (δάση και δασικές εκτάσεις) καλύπτουν 31.647,48 Ha ποσοστό 93% της συνολική έκτασης. Οι γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις και οι άγονες βραχώδεις και πετρώδεις επιφάνειες εμφανίζονται σε 777,94 Ha και αποτελούν το 2,30% περίπου της έκτασης, ενώ οι εκτάσεις που καλλιεργούνταν ή καλλιεργούνται και ανήκουν στις αγροτικές περιοχές καλύπτουν το 4,20% τη συνολική έκτασης (1430,11 Ha). Τέλος τα θρησκευτικά οικιστικά συγκροτήματα του Αγίου Όρους καταλαμβάνουν μόλις μια έκταση 165,57 Ha ποσοστό (0,50%).» (Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.1.2. Ιστορία Αθωνικού Μοναχισμού

«Το Άγιον Όρος βρίσκεται στην χερσόνησο του Άθω της Χαλκιδικής στην Βόρεια Ελλάδα. Κατά την αρχαιότητα, στη χερσόνησο αυτή, είχαν ακμάσει πολλές ελληνικές πόλεις. Αυτές ενσωματώθηκαν στο βασίλειο της Μακεδονίας τον 4ο αιώνα προ Χριστού.

Οκτώ αιώνες αργότερα, δηλαδή τον 4ο αιώνα μετά Χριστόν, αποτέλεσε πλέον τμήμα του Βυζαντίου. Πιθανολογείται ότι εκεί την περίοδο αυτή έζησαν οι πρώτοι ασκητές.

Καταφύγιο στον Άθωνα βρίσκουν πολλοί μοναχοί τον 7ο αιώνα. Προέρχονται από περιοχές της Αιγύπτου και της Παλαιστίνης, όπου την εποχή εκείνη είχαν αναπτυχθεί τα σημαντικότερα μοναστικά κέντρα.

Φυσικό επακόλουθο ήταν η οργάνωση του Αθωνικού μοναχισμού, να διαμορφωθεί πάνω σε εκείνα τα παραδοσιακά πρότυπα. Δηλαδή, οργανώνεται σε Λαύρες (πολυάνθρωπες μονές) και σε μεμονωμένα ασκητήρια. Αργότερα σε μικρά μοναστήρια, σε Σκήτες και σε μεμονωμένα κελιά.

Αρχική διοικητική έκφρασή του Αθωνικού Μοναχισμού ήταν η Καθέδρα των Γερόντων, της οποίας προΐστατο ο Πρώτος.

Το 963 ο Άγιος Αθανάσιος στο άκρο της ΒΑ πλευράς της Αθωνικής χερσονήσου, ιδρύει την Μεγίστη Λαύρα, το πρώτο μεγάλο μοναστήρι με κοινοβιακή οργάνωση.

Ρυθμίσεις για τον μοναχικό βίο και ειδικά προνόμια για το Άγιον Όρος, θεσπίστηκαν και κατοχυρώθηκαν καθ' όλη την διάρκεια της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Την διατήρηση των ειδικών προνομίων και την κατοχύρωση ορισμένων "ευνοϊκών" συνθηκών πέτυχαν οι Αγιορείτες μοναχοί και μετά την κατάληψη της Θεσσαλονίκης από τους Οθωμανούς το 1435 και μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης, πρωτεύουσας του Βυζαντίου , το 1453.

Από την ίδρυση της Μεγίστης Λαύρας και μετά, έγιναν πολλές ανακατατάξεις στα μοναστικά καθιδρύματα. Τον 12ο αιώνα υπολογίζεται ότι υπάρχουν περισσότερα από εκατό μοναστήρια ανεξάρτητα του μεγέθους. Από όλα αυτά τα μοναστικά καθιδρύματα, συνολικά είκοσι μονές κατοχυρώνονται που διατηρούνται μέχρι σήμερα, ενώ αρχαιότερες μονές μετατρέπονται σε κελιά, είτε ερημώνονται και καταργούνται.

Σημαντική εξέλιξη αποτελεί το γεγονός ότι τον 14ο αιώνα, το Άγιον Όρος με αυτοκρατορικό χρυσόβουλο υπάγεται πλέον και τυπικά στην πνευματική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης. Ο ησυχασμός αποτέλεσε το επίκεντρο πνευματικής ζωής του Ορθόδοξου μοναχισμού, με κύριο εκφραστή τον Αγιορείτη Γρηγόριο τον Παλαμά. Στα χρόνια που επακολούθησαν όμως ,συχνές επιδρομές και λεηλασίες στις μονές του Αγίου Όρους και παράλληλα ασφυκτικές φορολογήσεις τους, επέφεραν την οριστική ή προσωρινή ερήμωση σε πολλές από αυτές.

Παράλληλα οργανώθηκαν και ιδρύθηκαν αρκετές Σκήτες είτε σε μορφή οικισμού, είτε σε μορφή συγκροτήματος. Στις δύσκολες αυτές εποχές για το Άγιον Όρος, σημαντικός ήταν ο ρόλος, η οικονομική συμβολή και η επιρροή βαλκανικών και άλλων χωρών του βορρά, σε μονές, σκήτες και κελιά.

Το 1912 έγινε η απελευθέρωση του Αγίου Όρους και αποτελεί από τότε αυτοδιοίκητο τμήμα της ελληνικής επικράτειας. Σήμερα η Ιερά Κοινότητα, που εδρεύει στις Καρυές, και οι είκοσι κυρίαρχες μονές με τα εξαρτήματά τους, συνεχίζουν την ίδια την Ορθόδοξη μοναστική παράδοση του Αγίου Όρους.

Εκεί η συσσωρευμένη αγιορείτικη πολιτιστική κληρονομιά από την μία πλευρά και η αδιάλειπτη συνέχιση του μοναχισμού από την άλλη, δίκαια το χαρακτηρίζουν Ζωντανό Μνημείο.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.1.3. Σημαντικά κέντρα του Αγίου Όρους

Καρυές

«Στο μέσο της Αθωνικής Χερσονήσου και στη βόρεια πλευρά της βρίσκονται οι Καρυές, το κέντρο της μοναστικής πολιτείας. Ο οικισμός αυτός βρίσκεται κτισμένος μέσα σε περιβάλλον έντονης βλάστησης. Σημείο αναφοράς του ο ναός του Πρωτάτου, 10ου αιώνα, με την θαυματουργή εικόνα του «Άξιον Εστί» και τις τοιχογραφίες του Πανσέληνου, τον Πύργο του, το κτίριο της Ιεράς Κοινότητας, δέκα εννέα κονάκια (αντιπροσωπεία) μοναστηριών εκτός της κοντινής στις Καρυές μονής Κουτλουμουσίου.

Επίσης υπάρχουν εδώ το κτίριο της Διοίκησης του Αγίου Όρους που υπάγεται στο Υπουργείο Εξωτερικών, της Αστυνομίας, Ιατρείο, ταχυδρομείο και τηλεγραφείο, ραφείο, βιβλιοπωλείο, παντοπωλεία, διάφορα καταστήματα και εργαστήρια.

Στις Καρυές και στην ευρύτερή της περιοχή υπάρχουν περισσότερα από πενήντα Κελλιά, πολλά από τα οποία έχουν ιδιαίτερη ιστορική σημασία. Οι Καρυές ιδρύθηκαν τον 9ο αιώνα, όταν πολλοί μοναχοί μετακινήθηκαν προς την περιοχή της σχηματίζοντας την Λαύρα των Καρυών. Η Λαύρα των Καρυών αναγνωρίστηκε ως πρώτη από όλα τα τότε μοναστικά ιδρύματα, και ο επικεφαλής της ονομάστηκε Πρώτος του Αγίου Όρους. Κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας, λόγω συνθηκών, μεταβιβάστηκαν οι περισσότερες εκτάσεις και εξαρτήματα της Λαύρας των Καρυών και του Πρώτου, σε μονές του Αγίου Όρους. Σήμερα συνέχεια των τότε θεσμών, είναι η Ιερά Κοινότητα και η Ιερά Επιστοασία με επικεφαλής τον Πρωτοεπιστάτη. Οι μοναχοί που απαρτίζουν την Ιερά Κοινότητα - αντιπρόσωποι των είκοσι Ιερών Μονών - διαμένουν στις Καρυές.

Πρωτάτο

Ο ναός του Πρωτάτου, είναι ο αρχαιότερος όλων των Καθολικών του Αγίου Όρους και είναι αφιερωμένος στη Κοίμηση της Θεοτόκου. Ανεγέρθηκε πιθανόν στο α' μισό του 10ου αιώνα, ανακαινίστηκε στα χρόνια του Ανδρόνικου Παλαιολόγου, ενώ το 1935 έγιναν εργασίες αποκατάστασης και ανάδειξης με την δημιουργία πλατείας στη θέση όμορων στο Πρωτάτο κελλιών. Διαφέρει στην αρχιτεκτονική από τα υπόλοιπα Καθολικά του Αγίου Όρους,.

Μέσα στο Ιερό βήμα φυλάσσεται η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας "Άξιον Εστί" που σύμφωνα με την παράδοση χρονολογείται στο 10ο αιώνα και αποτελεί σύμβολο του Αγίου Όρους.

Στο πύργο του Πρωτάτου βρίσκεται η βιβλιοθήκη με 117 χειρόγραφα, από τα οποία 47 περιγραμμένα. Στο αρχειοφυλάκιο φυλάσσεται το Α' τυπικό του Αγίου Όρους, του αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ιωάννη Τσιμισκή που επονομάζεται "Τράγος", γιατί

είναι γραμμένο σε δέρμα τράγου και αποτελεί το ιστορικότερο κείμενο του Αγίου Όρους.

Αθωνιάδα

Στην νοτιοδυτική πτέρυγα του οικοδομήματος της Σκήτης του Αγίου Ανδρέα κοντά στις Καρυές λειτουργεί σήμερα η Αθωνιάδα Σχολή. Η σχολή αυτή είχε εγκαινιασθεί το 1749 με πρωτοβουλία του Πατριάρχη Κυρίλλου του Ε Αρχικά στεγάστηκε σε ειδικά ανεγερμένο συγκρότημα πάνω σε λόφο κοντά στην Μονή Βατοπεδίου. Περιελάμβανε 170 δωμάτια Τράπεζα, Παρεκκλήσιο, βιβλιοθήκη και αίθουσες διδασκαλίας. Είχε την μορφή ανώτατης ακαδημίας σύμφωνα με ανάλογο Πατριαρχικό Σιγίλλιο. Εκεί μαθήτευσαν ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός και ο Αθανάσιος ο Πάριος. Έπαυσε να λειτουργεί το 1809. Επαναλειτούργησε στο συγκρότημα της Σκήτης Αγίου Ανδρέα σαν εκκλησιαστική σχολή και οικοτροφείο το 1930.

Δάφνη

Η Δάφνη αποτελεί το λιμάνι του Αγίου Όρους. Περί το 1044 υπήρχε εκεί η Μονή Δοχειαρίου η οποία ερημώθηκε από πειρατικές επιδρομές, οπότε και μεταφέρθηκε στην σημερινή θέση. Σε όλη την ιστορική διαδρομή του Αγίου Όρους μέχρι σήμερα υπήρξε βασικό σημείο αναφοράς στις μετακινήσεις προσκυνητών και μοναχών. Από τη Δάφνη ξεκινά το μοναδικό λεωφορείο του Αγίου Όρους για την διαδρομή προς Καρυές και για τον όρμο της Ιβήρων. Το μικρό οικισμό της απαρτίζουν κτίρια δημόσιου χαρακτήρα για την εξυπηρέτηση των προσκυνητών όπως λιμεναρχείο, τελωνείο, ταχυδρομείο, αστυνομία και άλλα όπως εστιατόριο, ξενοδοχείο, παντοπωλεία στα οποία πωλούνται εκκλησιαστικά είδη και ενθύμια του Αγίου Όρους καθώς αποθήκες και εργατόσπιτα. Τα κτίρια της Δάφνης είναι τα περισσότερα του 19ου αιώνα, την περίοδο κατά την οποία υπήρξε μεγάλη κίνηση πλοίων κυρίως από την Ρωσία. Πρόσφατα λόγω των αυξημένων αναγκών έγινε διαπλάτυνση της παλαιάς και δημιουργία δεύτερης προβλήτας. Το μεγαλύτερο τμήμα της ανήκει στη εδαφική έκταση της Ξηροποτάμου και το νοτιότερο στην Σίμωνος Πέτρας. Σύνορο των μονών είναι ένα φυσικό κανάλι όπου κατέληγαν οι ορεινοί χείμαρροι.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.1.4. Διοικητική υπαγωγή του χώρου

«Το Άγιο Όρος είναι αναπόσπαστο τμήμα της νεότερης ελληνικής επικράτειας. Τμήμα άλλοτε της βυζαντινής και αργότερα της οθωμανικής αυτοκρατορίας, απελευθερώθηκε από τα βαλκανικά στρατεύματα το 1912 (Βαλκανικοί πόλεμοι). Η οριστική ελληνική κυριαρχία στο Άγιο Όρος ολοκληρώθηκε με τη Συνθήκη της Λωζάνης (1923).

Το Άγιο Όρος διατηρεί έναν ιδιαίτερο τρόπο ζωής ο οποίος αντικατοπτρίζεται και στον τρόπο οργάνωσης και διοίκησης. Η περιοχή αναφέρεται συχνά και ως «Αθωνική Πολιτεία», υποδηλώνοντας το ιδιαίτερο καθεστώς λειτουργίας της. Σύμφωνα με το ισχύον σύνταγμα της Ελλάδας, το Άγιο Όρος αποτελεί αυτοδιοίκητο (όχι όμως αυτόνομο) τμήμα της Ελληνικής επικράτειας. Στο άρθρο 105 του Συντάγματος αναφέρεται χαρακτηριστικά:

«Η χερσόνησος του Άθω, από της Μεγάλης Βίγλας και εξής, αποτελούσα την περιοχήν του Αγίου Όρους, είναι κατά το αρχαίον τούτου προνομιακόν καθεστώς αυτοδιοίκητον τμήμα του ελληνικού κράτους, του οποίου η κυριαρχία παραμένει άθικτος επ' αυτού».

Το σύνταγμα και ο καταστατικός χάρτης του Όρους, ο οποίος συμπληρώνεται με το επικυρωτικό νομοθετικό διάταγμα του 1926 (10/16-9-1926), ορίζουν το πλαίσιο της οργάνωσης και λειτουργίας των θεσμών του, αλλά επίσης προστατεύουν το καθεστώς του και απαγορεύουν κάθε μεταβολή του διοικητικού συστήματος, του αριθμού των μονών, της ιεραρχικής των τάξεων κλπ. Εκφραστής της κυριαρχίας του ελληνικού κράτους επί του Αγίου Όρους και της εποπτείας είναι ο Διοικητής του, ο οποίος διορίζεται από το Υπουργείο Εξωτερικών και υπάγεται σ' αυτό. Ως προς την πνευματική του υπόσταση το Άγιον Όρος βρίσκεται υπό την ανώτατη εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης. Η περιοχή του Αγίου Όρους απολαμβάνει ένα είδος αυτοκυβέρνησης αποτελώντας ένα είδος μοναστικής πολιτείας μέσα στα πλαίσια του ελληνικού κράτους. Το ελληνικό κράτος έχει σεβαστεί τα ιστορικά προνόμια για την περιοχή και με διεθνείς συνθήκες έχει αναλάβει την υποχρέωση να μην παρεμβαίνει στα εσωτερικά της. Έτσι, η πραγματική εξουσία στο Όρος ασκείται από τα Όργανα που προέρχονται από τα είκοσι κυρίαρχα μοναστήρια, συντηρούνται από αυτά και συγκροτούν το «Κοινό του Αγίου Όρους». Βασικά, συνίστανται από την Ιερά Κοινότητα και την Ιερά Επιστοασία που λειτουργούν με βάση τους κανονισμούς του 1931. Η Ιερά Κοινότητα εδρεύει σε ειδικό κτήριο στις Καρυές, αποτελεί την Κυβέρνηση του Όρους και εποπτεύει και διαρθρώνει την διοίκηση των Μονών με βάση τους κανονισμούς και διοικεί το Όρος. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από την Ιερά Επιστοασία κατέχει το ρόλο της εκτελεστικής επιτροπής της Κοινότητας. Επίσης, η Αθωνική πολιτεία έχει οργανωμένο δικό της δικαστικό σύστημα, στο οποίο υπάρχουν δικαστήρια όλων των βαθμίδων. Το Άγιον Όρος διοικείται από τις 20 Ι. Μονές του, δια των αντιπροσώπων των Μονών, οι οποίοι αποτελούν την Ιεράν Κοινότητα και των οποίων η θητεία είναι μεν ενιαυσία, αλλά είναι επανεκλέξιμοι. Η εκτέλεσις των αποφάσεων της Ι. Κοινότητος διενεργείται από την «μόνιμο αρχή του τόπου» (άρθρο 46 Εσωτ. Κανον. Ιερ. Επιστ.) ήτοι την Ιεράν Επιστοασίαν, η οποία είναι ενιαυσία και η ανάδειξη της συντελείται κατά τα άρθρα 28 του Κ.Χ.Α.Ο. οριζόμενα, όπου ρυθμίζονται και τα σχετικά με αυτήν.

Τα αυτοτελή Ιδρύματα που λειτουργούν σήμερα στο Άγιο Όρος είναι μόνο οι είκοσι Ιερές Μονές που βρίσκονται σε λειτουργία. Οι Μονές αυτές κατά την ιεραρχία που διαμορφώθηκε τον 16^ο και οριστικοποιήθηκε τον 18^ο αιώνα είναι: 1) Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας, 2) Ιερά Μονή Βατοπεδίου, 3) Ιερά Μονή Ιβήρων, 4) Ιερά Μονή Χελανδαρίου, 5) Ιερά Μονή Διονυσίου, 6) Ιερά Μονή Κουτλουμουσίου, 7) Ιερά Μονή Παντοκράτορος, 8) Ιερά Μονή Ξηροποτάμου, 9) Ιερά Μονή Ζωγράφου, 10) Ιερά Μονή Δοχειαρίου, 11) Ιερά Μονή Καρακάλλου, 12) Ιερά Μονή Φιλοθέου, 13) Ιερά Μονή Σίμωνος Πέτρα, 14) Ιερά Μονή Αγίου Παύλου, 15) Ιερά Μονή Σταυρονικήτα, 16) Ιερά Μονή Ξενοφώντος, 17) Ιερά Μονή Οσίου Γρηγορίου, 18) Ιερά Μονή Εσφιγμένου, 19) Ιερά Μονή Παντελεήμονος, 20) Ιερά Μονή Κωνσταμονίτου.

Σήμερα είναι όλες κοινοβιακές και διοικούνται από την Γεροντία τους. Έχουν επικεφαλής τον Καθηγούμενο που αποτελεί τον πνευματικό πατέρα των αδελφών της κάθε Μονής.

Όλες οι Μονές εκπροσωπούνται στην Ιερά Κοινότητα. Η Ιερά Κοινότητα, εκφραστής του αυτοδιοίκητου του Αγίου Όρους, εδρεύει στις Καρυές. Αποτελείται από τους αντιπροσώπους των είκοσι Ιερών Μονών που έχουν ετήσια θητεία.

Οι Μονές, μοιρασμένες σε πέντε ομάδες, εναλλάσσονται κάθε χρόνο με αντιπρόσωπό τους στην τετραμελή Ιερά Επιστασία της Ιεράς Κοινότητας.

1^η Τετράδα: Μονές: Μεγίστης Λαύρας, Δοχειαρίου, Ξενοφώντος, Εσφιγμένου

2^η Τετράδα: Μονές: Βατοπεδίου, Κουτλουμουσίου, Καρακάλλου, Σταυρονικήτα

3^η Τετράδα: Μονές: Ιβήρων, Παντοκράτορος, Φιλοθέου, Σίμωνος Πέτρας

4^η Τετράδα: Μονές: Χελανδαρίου, Ξηροποτάμου, Αγίου Παύλου, Οσίου Γρηγορίου

5^η Τετράδα: Μονές: Διονυσίου, Ζωγράφου, Αγίου Παντελεήμονος, Κωνσταμονίτου

Από τις πέντε πρώτες στην ιεραρχία Ιερές Μονές, προκύπτει και ο Πρωτεπιστάτης της Ιεράς Κοινότητας του Αγίου Όρους.

Όλοι οι υπόλοιποι τύποι μοναστικών ιδρυμάτων που εμφανίζονται στο Όρος, εκτός των μονών, δεν έχουν αυτοτέλεια αλλά αποτελούν «εξαρτήματά» τους. Είναι δηλαδή ιδιοκτησία των μονών που παραχωρείται έναντι μικρού, σχεδόν συμβολικού τιμήματος σε έναν ή περισσότερους μοναχούς, ανάλογα με το είδος τους. Κατά ιεραρχική σειρά τα εξαρτήματα είναι σκήτες, κελλιά, καλύβες, ησυχαστήρια και καθίσματα.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.1.4.1. Διοίκηση Ιερών Μονών

Γενικά για τις μονές

«Στο Άγιο Όρος την στιγμή αυτή υπάρχουν είκοσι μονές ο αριθμός των οποίων δεν μπορεί να αυξηθεί αλλά ούτε και να μειωθεί. Οι μονές είναι κυρίαρχες και αυτοδιοίκητες και δεν υπάγονται άμεσα σε άλλη εκκλησιαστική αρχή εκτός από το Οικουμενικό Πατριαρχείο από το οποίο έχουν μόνο πνευματική εξάρτηση. Η κάθε μονή έχει δική της περιουσία και κατέχει τμήμα του Αγίου Όρους, το έδαφος του οποίου έχει διαιρεθεί σε είκοσι περιοχές. Στις είκοσι μονές ανήκουν όλοι οι μοναστικοί οικισμοί που βρίσκονται στον Άθω εκτός από τις Καρυές όπου διαμένουν οι αρχές της αγιορείτικης πολιτείας οι οποίες διατηρούν την ανεξαρτησία τους. Οι μονές χαρακτηρίζονται "βασιλικές" γιατί ιδρύθηκαν ή η ίδρυσή τους επικυρώθηκε με αυτοκρατορικό χρυσόβουλο έγγραφο, "πατριαρχικές" γιατί συνδέθηκαν με το Οικουμενικό Πατριαρχείο με πατριαρχικό σιγίλλιο ¹⁹ και τέλος "σταυροπηγιακές" γιατί κατά την ανέγερσή τους τοποθετήθηκε στα θεμέλιά τους σταυρός από τον πατριάρχη ή εκπρόσωπό του επίσκοπο. Σήμερα όλες οι μονές είναι Κοινόβιες. Παλαιότερα υπήρχαν και ορισμένες που ήταν ιδιόρρυθμες. Στις κοινόβιες τα πάντα είναι κοινά όπως η στέγη, η εργασία, το φαγητό και η προσευχή. Στις ιδιόρρυθμες κοινά ήταν μόνον η στέγη και η προσευχή ενώ το φαγητό και η εργασία ρυθμιζόνταν από τους ίδιους τους μοναχούς. Με ενέργειες του Οικουμενικού Πατριαρχείου, σταδιακά όλες οι ιδιόρρυθμες μονές μετατράπηκαν σε κοινόβιες. Τελευταία μονή που έγινε κοινόβια ήταν του Παντοκράτορος, τον Ιούνιο του 1992.

Στις κοινόβιες μονές την διοικητική εξουσία ασκεί η "γεροντία" που αποτελείται από τον ηγούμενο και τους προϊσταμένους, ενώ την εκτελεστική ο ηγούμενος τον οποίο βοηθούν στο έργο του δύο προϊστάμενοι, οι επίτροποι. Ο ηγούμενος είναι ο προϊστάμενος και πνευματικός πατέρας της αδελφότητας. Εκλέγεται ισόβια από όλους τους μοναχούς που έχουν συμπληρώσει έξι χρόνια από την ημέρα της μοναχικής τους κουράς. Τα προσόντα για την ανάδειξη του ηγουμένου ορίζονται από τον Καταστατικό Χάρτη (άρθρο 112) και είναι, χρηστό ήθος, σταθερή ευσέβεια, ανεπίληπτη διαγωγή, εκκλησιαστική μόρφωση, εγκύκλια παιδεία, διοικητική ικανότητα, ηλικία 40 τουλάχιστον ετών και αγιορείτικη συνείδηση και κουρα.

Όλες οι μονές του Αγίου Όρους είναι αυτοδιοίκητες και σήμερα είναι πλέον όλες κοινοβιακές παρότι στο παρελθόν υπήρχαν και μονές με ιδιόρρυθμο μοναστηριακό καθεστώς.

Η διοίκηση ασκείται από την γεροντία με επικεφαλής τον καθηγούμενο. Ο ηγούμενος εκλέγεται ισόβια από την αδελφότητα και σύμφωνα με τον εσωτερικό κανονισμό κάθε μονής.

Η εκλογή γνωστοποιείται:

α) στην Ιερά Κοινότητα, η οποία ελέγχει την νομιμότητα των διαδικασιών της εκλογής και προβαίνει με ιεροκοινωνική αντιπροσωπεία στην εγκαθίδρυση του ηγουμένου, και

β) στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο αποστέλλει ευχετική ευλογία.

Το σώμα επίσης της Γεροντικής σύναξης εκλέγει από τα μέλη του με ετήσια θητεία, δύο ή τρεις επιτρόπους, οι οποίοι μαζί με τον ηγούμενο εξασκούν τη διοίκηση και τη διαχείριση.

Μέχρι πρόσφατα ορισμένες μονές ήταν ιδιόρρυθμες. Η ιδιόρρυθμη λειτουργία εμφανίζεται κατά την υστεροβυζαντινή περίοδο αρχικά στα μοναστήρια της βασιλεύουσας. Ως φαινόμενο αποτελεί σημείο κάμψης του μοναστικού ιδεώδους και τα αίτια της επικράτησής του είναι πολλά.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.1.4.2. Δικαστική Εξουσία

«Η Αθωνική Πολιτεία έχει δικό της οργανωμένο δικαστικό σύστημα, στο οποίο υπάρχουν δικαστήρια όλων των βαθμίδων. Αναλυτικά, στην απονομή της δικαιοσύνης στο Άγιο Όρος, αναφέρεται ο Κ.Χ.Α.Ο στα άρθρα 41 – 83 και το Νομοθετικό Διάταγμα που κυρώνει τον Κ.Χ.Α.Ο στα άρθρα 7 – 36.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής:

1. Διακρίνουμε τρεις βαθμίδες απονομής δικαιοσύνης α) την Πρωτοβάθμια, που είναι οι Γεροντικές Συνάξεις των Ι. Μονών, β) την Δευτεροβάθμια, που είναι η Ι. Κοινότης και γ) την τριτοβάθμια, που είναι η Δισεναύσιος Ιερά Σύναξις (ΔΙΣ) και το Σεπτό Οικουμενικό Πατριαρχείο.

2. Αρμοδιότητες του πρωτοβαθμίου είναι η εκδίκασις υποθέσεων οριστικών διαφορών μεταξύ Ι. Κελλίων της ίδιας Ι. Μονής, ζητήματα πνευματικά και μοναχικής ευταξίας.

Το δευτεροβάθμιο εκδικάζει πρωτοδίκως τις ορατές διαφορές μεταξύ των Ιερών Μονών και κατ' έφεση τις αποφάσεις των Γεροντικών Συνάξεων των Ι. Μονών.

Το τριτοβάθμιο εκδικάζει κατ' έφεση τις αποφάσεις της Ι. Κοινότητας και είναι η Δ.Ι.Σ. Δια δε θέματα πνευματικά για τα οποία επάγεται ποινή καθαιρέσεως το Σεπτό Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Τα πταίσματα και οι αστυνομικές και αγορανομικές παραβάσεις, που διαπράττονται στο Όρος από μοναχούς και λαϊκούς, πρέπει σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη να εκδικάζονται από επιτόπια δικαστήρια δηλαδή όσες διαπράττονται στο έδαφος της μονής από την μοναστηριακή σύναξη και όσες διαπράττονται στις Καρυές από την επιστασία. Υποτίθεται ότι και τα δύο αυτά όργανα θα λειτουργούν ως ειρηνοδικεία. Τέλος οι ποινικές υποθέσεις εκδικάζονται από τα δικαστήρια της Θεσσαλονίκης.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.1.5. Φυσιογνωμία – καθεστώς ιδιοκτησίας

«Οι Μονές αυτές αυτοδιοικούνται, διοικούνται δηλαδή σύμφωνα με τα όσα ορίζει ο Εσωτερικός τους Κανονισμός²⁰, ο οποίος ψηφίζεται από τις ίδιες και εγκρίνεται από την Ιερή Κοινότητα που τις εποπτεύει. Η κυριότητα των εκτάσεων του Αγίου Όρους είναι επιμερισμένη στις παραπάνω Μονές, οι οποίες και διαχειρίζονται τις περιουσίες τους (άρθρο 105 παρ. 2 εδ. α' Συντ.). Τα όρια των Μονών, και κατ' επέκταση των ιδιοκτησιών τους, αποτελούν κατά κύριο λόγο φυσικές γραμμές του εδάφους (ράχες, ρέματα, κ.α). Οι εκτάσεις αυτές καθώς είναι περισσότερο δασικές συνηθίζεται να ονομάζονται δασοκτήματα.

Κατά συνέπεια οι εκτάσεις της περιοχής μελέτης είναι Μοναστηριακές και αποτελούν ιδιοκτησία των παρακάτω Μονών:

1. της Μεγίστης Λαύρας που ιδρύθηκε το 963.
2. της Βατοπεδίου που ιδρύθηκε το 972.
3. των Ιβήρων που ιδρύθηκε επίσης το 972.
4. της Χιλανδαρίου που ιδρύθηκε το 1197 και είναι σερβική.
5. της Διονυσίου που ιδρύθηκε το 1375.
6. της Κουτλουμουσίου που ιδρύθηκε το 12 αιώνα.
7. της Παντοκράτορος που ιδρύθηκε το 1363.
8. της Ξηροποτάμου που ιδρύθηκε το 970.
9. της Ζωγράφου που ιδρύθηκε γύρω στο 973 και είναι βουλγαρική.
10. της Δοχειαρίου που ιδρύθηκε γύρω στο 970.
11. της Καρακάλλου που ιδρύθηκε στις αρχές του 11ου αιώνα.
12. της Φιλοθέου που ιδρύθηκε γύρω στα τέλη του 10ου αιώνα.
13. της Σίμωνος Πέτρας που ιδρύθηκε το πρώτο μισό του 14ου αιώνα.
14. της Αγίου Παύλου που ιδρύθηκε το δεύτερο μισό του 10ου αιώνα.

15. της Σταυρονικήτα από το 1541.
16. της Ξενοφώντος που ιδρύθηκε στα τέλη του 10ου αιώνα.
17. της Οσίου Γρηγορίου που ιδρύθηκε πριν από τα μέσα του 14ου αιώνα.
18. της Εσφιγμένου που ιδρύθηκε στα τέλη του 10ου αιώνα.
19. της Παντελεήμωνος (του Ρωσικού) που ιδρύθηκε το 10ο αιώνα, και
20. της Κωνσταμονίτου που ιδρύθηκε τον 11ο αιώνα.

Η κορυφή του Όρους Άθω στο νοτιότερο τμήμα της χερσονήσου είναι γυμνή με βραχώδεις ράχες και κορυφές. Η περιοχή μελέτης όμως στο σύνολο της αποτελεί μια μεγάλη δασωμένη περιοχή, η οποία καλύπτεται κυρίως από πλατύφυλλα είδη και μερικά κωνοφόρα που κυριαρχούν στους 10 δασικούς τύπους οικοσυστημάτων της τοποθεσίας.

Συγκεκριμένα, στην περιοχή μελέτης διακρίνονται 6 μορφές εδαφοκάλυψης. Η έκταση και το ποσοστό που καλύπτει η καθεμία παρουσιάζονται στον πίνακα 3 που ακολουθεί.

Πίνακας 3: Κατανομή της έκτασης της περιοχής μελέτης κατά Εδαφοπονικές μορφές.

Εδαφοπονικές Μορφές	Έκταση (Ha)	Ποσοστό επί της συνολικής έκτασης
Δάση και δασικές εκτάσεις*	31.647,48	93,00%
Αγροί	1.235,49	3,60%
Εγκαταλειμμένοι αγροί	194,62	0,60%
Γυμνές Εκτάσεις	107,59	0,30%
Άγονες Εκτάσεις	670,35	2,00%
Οικισμοί	165,57	0,50%
ΣΥΝΟΛΟ	34.021,10	100,00%

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

Δάση και δασικές εκτάσεις : Περιλαμβάνουν δασωμένες εκτάσεις, μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις και θαμνώδεις. Η κατηγορία αυτή καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του Αγίου Όρους .

Αγροί : Εντοπίζονται κυρίως κοντά στις Ι. Μονές, σκήτες κτλ και αποσκοπούν στην κάλυψη των αναγκών τους. Γενικά τείνουν να περιοριστούν.

Εγκαταλειμμένοι αγροί : Μεγάλο ποσοστό από τις γεωργικές καλλιέργειες έχει εγκαταλειφθεί με αποτέλεσμα να καλύπτεται σταδιακά από την αυτοφυή βλάστηση.

Γυμνές Εκτάσεις : Είναι διάσπαρτες και περιορισμένης έκτασης αφού στο Άγιον Όρος δεν ασκείται κτηνοτροφία.

Άγονες εκτάσεις : Οι περισσότερες βρίσκονται σε μεγάλο υψόμετρο στον Άθω και στις ακτές.

Οικισμοί – κτίρια : Τα κτίρια και οι οικισμοί δεν καταλαμβάνουν σημαντικές εκτάσεις, επίσης σπανίως γίνεται ανοικοδόμηση νέων κτιρίων αλλά οι περισσότερες εργασίες αφορούν την συντήρηση και ανακαίνιση των υπαρχόντων.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.1.5.1. Φυσιογνωμία της περιοχής

«Η περιοχή μελέτης παρουσιάζει ποικιλόμορφο ανάγλυφο. Στο κεντρικό της τμήμα υπάρχει μια ελαφρώς κυματοειδής λοφοσειρά, με βαθμιαία αυξανόμενο υπερθαλάσσιο ύψος το οποίο κυμαίνεται από 450 μ έως 990 μ. για να καταλήξει, στο νοτιοανατολικό της άκρο, στο υψόμετρο των 2.033 μ. στην απότομη κορυφή του Άθω.

Η τραχύτητα του ανάγλυφου συμπληρώνεται από εγκάρσιες, λιγότερο ή περισσότερο, βαθιές και απότομες χαραδρώσεις, οι οποίες εναλλάσσονται με λιγότερο απότομες πτυχώσεις. Το 82,1% της συνολικής επιφάνειας της περιοχής μελέτης έχει ύψος από την μ.σ.θ. μικρότερο των 500 μ (λοφώδης μορφή), το 14,4% είναι ημιορεινό (υψόμετρο 500 – 1.000 μ.) και μόλις το 3,5% είναι ορεινό (υψόμετρο > 1.000 μ). Το έντονο ανάγλυφο της χερσονήσου του Άθω κατά συνέπεια δεν οφείλεται στις μεγάλες υψομετρικές διαφορές από περιοχή σε περιοχή αλλά κυρίως στις απότομες πλαγιές, που ξεκινούν σχεδόν από το επίπεδο της θάλασσας και στην περιορισμένη εμφάνιση αμμωδών παραλίων, σε αντίθεση με τις εκτεταμένες αμμώδεις παραλίες των άλλων χερσονήσων της Χαλκιδικής (Αθανασιάδης κ.α. 1998, Ντάφης, 1992, 1998).

Η δασοκάλυψη της περιοχής ενδιαφέροντος είναι πολύ υψηλή κυρίως από δάση καστανιάς στο κεντρικό και νότιο τμήμα της Χερσονήσου, από σκληρόφυλλη αείφυλλη βλάστηση, με αντιπροσωπευτικότερα είδη αυτά της αριάς και του πουρναριού, κυρίως δενδρώδους μορφής, από δάση δρυός σε μίξη με καστανιά και άλλα είδη, και τέλος από δάση χαλεπίου πεύκης, στο βόρειο τμήμα της Χερσονήσου. Στο νότιο τμήμα του Αγίου Όρους διατηρούνται δάση οξιάς, ελάτης και μαύρης πεύκης.

Πέριξ των Μοναστηριών, των σκητών και των, αυτής της περιόδου, επανδρωμένων κελιών υπάρχουν αγροτικές καλλιεργήσιμες εκτάσεις αποκλειστικά για τις διατροφικές ανάγκες των μοναχών και των προσκυνητών.

Το Άγιο Όρος παρόλη τον μικρό σχετικά αριθμό ατόμων που κινούνται και διαβιούν έχει καθημερινά μια αξιοσημείωτη κινητικότητα, σε σχέση με την μεγάλη έκταση του. Στην περιοχή της Χερσονήσου του Άθω είναι εμφανής η αλληλεπίδραση που έχει ασκηθεί εδώ και αιώνες μεταξύ του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος. Τα είδη της βλάστησης, η δομή και η συγκρότησή της, ο τρόπος καλλιέργειας και εν γένει διαχείρισής της, η μέθοδος συγκομιδής των δασικών προϊόντων, ο τρόπος εκχέρσωσης και διάνοιξης των καλλιεργήσιμων εκτάσεων μαρτυρούν την επί αιώνες συμβίωση του ανθρώπου με την φύση του Αγίου Όρους.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.1.5.2. Εσωτερικοί κανονισμοί των μονών

Κάθε Ιερά Μονή στην ελληνική επικράτεια αλλά και εκτός αυτής διέπεται όπως όλοι οι οργανισμοί από έναν εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας. Οι ιερές μονές οι οποίες υπάρχουν στον ελληνικό χώρο αντιστοίχως υπάγονται στην γεωεκκλησιαστική οντότητα στην οποία ανήκουν. Ως εκ τούτου η λειτουργία τους υπακούει στις διατάξεις των καταστατικών χαρτών της κάθε οντότητας και σε αυτούς του καταστατικούς χάρτες και ρυθμιστικές πράξεις, οι οποίοι αποτελούν νόμοι του κράτους, οι εσωτερικοί κανονισμοί συμμορφώνονται στο πνεύμα αλλά και στην πράξη.

Αυτή η αντιστοιχία ακολουθείται και στο Άγιον Όρος με τον Κ.Χ.Α.Ο. να ρυθμίζει στα άρθρα του την συνολική λειτουργία του Αγίου Όρους. Κάθε Ιερά Μονή από τις 20 αυτόνομες μονές έχει τον δικό της εσωτερικό κανονισμό ο οποίος έχει δημοσιευθεί και ο οποίος στην ουσία του συμβαδίζει τις περισσότερες φορές με τον Κ.Χ.Α.Ο. Τα θέματα που παραθέτει είναι σχετικά με την λειτουργία της Μονής, την διοίκηση, την διαχείριση των οικονομικών, την δικαιοσύνη εντός της μονής, την εκλογή ηγουμένου αλλά και διάφορα άλλα θέματα που αφορούν την κινητή και ακίνητη περιουσία τους. Παρότι έχει δημιουργηθεί από μοναχούς για μοναχούς, είναι αξιοσημείωτο το πόσο περιεκτικοί και διαφωτιστικοί είναι συνάμα, χωρίς να αφήνουν έννοιες οι οποίες μπορούν να παρερμηνευτούν.

Οι εσωτερικοί κανονισμοί αυτοί ενώ είναι τυπικά διαφορετικοί μεταξύ τους παρατηρείται κοινός τόπος μεταξύ τους σε όλα τα θέματα. Διαφέρει η σειρά και η σύνταξή τους όμως της περισσότερες φορές είναι πανομοιότυποι. Αναλυτικά κανείς μπορεί να τους μελετήσει στο βιβλίο του Χαράλαμπου Παπαστάθη ²⁰ όπου παρουσιάζονται ολόκληροι.

Στα πλαίσια αυτής της διπλωματικής αξίζει να σταθούμε σε μερικούς από αυτούς. Πιο συγκεκριμένα στα θέματα που αφορούν την διαχείριση της ακίνητης περιουσίας και των δασών των Μονών εντός και εκτός του Αγίου Όρους .

Στον εσωτερικό κανονισμό της Ι.Μ. Αγίου Παύλου τίτλος 3 «περι διαχείρισεως των δασών της Μονής»²¹ αναφέρεται ότι τα δάση της Μονής εκτός του Αγίου Όρους διευθύνονται και διαχειρίζονται από τους οικονόμους της Μονής. Ενώ τα δάση εντός του Αγίου Όρους διοικούνται από την σύναξη της Μονής, η οποία αποφασίζει και για την ξύλευση τους με σκοπό την εκμετάλλευσή τους. Επίσης τηρείται ειδικό βιβλίο στο οποίο καταχωρούνται λεπτομερώς οποιοδήποτε δασικό προϊόν εισάγεται ή εξάγεται στην Μονή.

Στον εσωτερικό κανονισμό της Ι.Μ. Εσφιγμένου κεφάλαιο 2^ο «περι επιτροπής, γεροντίας και διαχείρισεως της Μονής»²² αναφέρεται ότι οι συνομολογήσεις δανείων, εξοφλήσεις ομολόγων, ενοικιάσεις κτημάτων, δασών, κοιλάδων, πωλήσεις ζώων, σιτηρών, ξυλείας, ανέγερσης οικοδομών, στην Μονή και των Μετοχίων γίνεται μετά από σύσκεψη και απόφαση της γεροντίας και κατόπιν σύνταξης εγγράφου το οποίο υπογράφεται από όλους και καταχωρείται η άποψη που εκφράζει ο κάθε συμμετέχων.

Στον εσωτερικό κανονισμό της Ι.Μ. Ζωγράφου κεφάλαιο ΣΤ' «διαχείρισις της περιουσίας της μονής»²³ αναφέρεται ότι τα θέματα διαχείρισεως των κτημάτων της Μονής δηλαδή των μετοχίων κ.λπ. διεξάγονται όπως παλαιότερα ίσχυε από τρεις ταμίες της Μονής μόνιμα εκλεγμένους από την Γεροντία και ο πρώτος από αυτούς είναι ο εκ των Προϊστάμενων σε άμεση συνεργασία με τον Ηγούμενο ή τους Επιτρόπους.

Στον εσωτερικό κανονισμό της Ι.Μ. Χιλανδαρίου κεφάλαιο Β' «διαχείρισης των κτημάτων της ιεράς μονής»²⁴, αναφέρεται ότι όλα τα μετόχια διοικούνται από οικονόμους οι οποίοι επιλέγονται ανάμεσα από την αδελφότητα και είναι από τους ικανότερους και εμπειρότερους. Ο οικονόμος που διαχειρίζεται το κάθε μετόχι, ενεργεί πάντοτε με σύνεση και υπό της εξουσιοδοτήσεως και εντολής της Γεροντίας της Μονής. Σύμφωνα και με το κεφάλαιο Γ' «διαχείρισις των δασών της μονής»²⁴ για τα δάση της μονής γίνεται ο εξής διαχωρισμός σε εντός του Αγίου Όρους και εκτός αυτού. Στα εκτός του Αγίου Όρους την διαχείριση έχει ο οικονόμος που έχει οριστεί από την μονή. Ενώ για τα εντός του Αγίου Όρους την διαχείριση έχει ειδικώς εκλεγμένως δασάρχης υπό την εποπτεία της Γεροντίας. Επίσης καταγράφονται ειδικές λεπτομέρειες μερίδες για τα δάση του Αγίου όρους, ενώ για αυτά που βρίσκονται εκτός καταχωρείται στον γενικό προϋπολογισμό, προϋπολογισμός και απολογισμός του Μετοχίου για να παρακολουθείται ικανοποιητικά.

Στον εσωτερικό κανονισμό της Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας²⁵ κεφάλαιο θ' «διαχειρισις της περιουσίας της μονής», αναφέρεται ότι οποιαδήποτε απόδοση από κτήματα της μονής όπως μίσθωση, πώληση, ενοίκιο, πρέπει να αναγράφεται στον προϋπολογισμό της Μονής. Στο κεφάλαιο Ι' «τα μετόχια της Μονής» αναγράφεται ότι τα εκτός του Αγίου Όρους μετόχια διοικούνται από τον ορισμένο από την Μονή οικονόμο, ο οποίος και διορίζεται από την Γεροντία της

Μονή ανάμεσα στους ικανότερους και πρεσβύτερους της Αδελφότητας. Στο κεφάλαιο ΙΑ' «η διαχείρισις των δασών» στο άρθρο 58 αναφέρει πως τα δάση της Μονής διοικούνται από την Γεροντία και στην βάση των κανονιστικών διατάξεων αυτής. Η εποπτεία γίνεται από ειδικώς διορισμένους διακονητές και ότι τηρείται ειδικό βιβλίο όπου καταχωρούνται όλα τα στοιχεία τα σχετικά με τα δασικά προϊόντα, είτε αν πρόκειται για εισαγωγές είτε αν πρόκειται για εξαγωγές.

Στον εσωτερικό κανονισμό της Ι.Μ. Δοχειαρίου κεφάλαιο Θ' «διαχείρισις της περιουσίας της Μονής»²⁶ άρθρο 49 αναφέρεται ότι τα δάση και η υλοτομία τους διοικείται από την Γεροντία της Μονής η οποία αποφασίζει για την ξύλευση τους αλλά και γενικότερα δια τα πάντα που αφορούν τα δασικά προϊόντα.

4.1.5.3. Εξαρτήματα των μονών

Σκήτες

«Μοναστικά ιδρύματα που βρίσκονται στο έδαφος κυρίαρχης μονής με πράξη της οποίας έχουν ανεγερθεί ύστερα από έγκριση της Ιεράς Κοινότητας και επικύρωση του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Αν και οι Σκήτες είναι αυτοκυβέρνητες, εντούτοις οι κυρίαρχες μονές έχουν δικαιώματα επάνω σ' αυτές και ο αριθμός των μοναχών τους είναι συγκεκριμένος. Πήραν το όνομά τους από την Σκήτη έναν μοναστικό συνοικισμό που ίδρυσε ο αββάς Μακάριος τον 4^ο αιώνα στην έρημο του Σινά. Από τον 19^ο αιώνα στις σκήτες περιλήφθηκαν και μεγάλα μοναστικά κτιριακά συγκροτήματα τα οποία λόγω του ισχύοντος καταστατικού χάρτη του Αγίου Όρους δεν ήταν δυνατόν να αναγνωρισθούν ως κυρίαρχες μονές. Οι Σκήτες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, στις κοινόβιες που είναι τέσσερις και στις ιδιόρρυθμες που είναι οκτώ. Οι οκτώ ιδιόρρυθμες σκήτες είναι οργανωμένες μοναστικές κοινότητες με τη μορφή οικισμού και αποτελούνται από τις ονομαζόμενες καλύβες. Αντίθετα οι τέσσερις κοινοβιακές σκήτες έχουν τη μορφή μοναστηριακού συγκροτήματος και συνεπώς ο χαρακτήρας τους είναι φρουριακός και προσομοιάζει με αυτόν των μονών.

Κοινόβιες Σκήτες

Εξωτερικά δίνουν την εντύπωση μονών με τα μεγάλα οικοδομήματα και τον κεντρικό ναό, το "Κυριακό", στη μέση της αυλής. Το Κυριακό συνοδεύεται από την Τράπεζα, το Αρχονταρίκι, τη Βιβλιοθήκη. Διοικούνται από τον "Δικαίο" που αντιστοιχεί στον ηγούμενο των μονών. Ο Δικαίος είναι ισόβιος και η εκλογή του εγκρίνεται από την κυρίαρχη μονή. Οι κοινόβιες σκήτες, ιδρύθηκαν από αλλοδαπούς μοναχούς και είναι οι ακόλουθες:

α. Του Αγίου Ανδρέα

β. Της Κοιμήσεως της Θεοτόκου ή Μπογορόδιτσα (Θεογεννήτρια)

γ. Του Προφήτη Ηλία

δ. Του Τιμίου Προδρόμου

Ιδιόρρυθμες Σκήτες

Οι ιδιόρρυθμες ή αρχέτυπες σκήτες είναι οκτώ, επτά επανδρωμένες με Έλληνες και μία με Ρουμάνους μοναχούς. Έχουν τη μορφή συνοικισμού ή χωριού και αποτελούνται από χωριστές οικίες, τις καλύβες, οι περισσότερες από τις οποίες σήμερα είναι ακατοίκητες. Οι σκήτες είναι ιδιόρρυθμες όσο αφορά στη σχέση της μίας καλύβας με την άλλη, ωστόσο όσο αφορά την εσωτερική οργάνωση, οι σχέσεις των μοναχών της κάθε καλύβας είναι κοινόβιες. Οι καλύβες πλαισιώνουν έναν κεντρικό Κυριακό ναό κοντά στον οποίο διαμένει ο προϊστάμενος της σκήτης, ο Δίκαιος τον οποίο εκλέγουν στις 8 Μαΐου με ετήσια θητεία, οι γέροντες που προΐστανται στις καλύβες. Ο Δίκαιος ασκεί τη διοίκηση με τη βοήθεια δύο ή τεσσάρων συμβούλων που οι μισοί προέρχονται από τη σκήτη και οι άλλοι μισοί από την κυρίαρχη μονή.

Ιδιόρρυθμες Σκήτες είναι οι ακόλουθες:

α. Της Αγίας Άννας της IM Μεγίστης Λαύρας

β. Τα Καυσοκαλύβια ή Καψοκαλύβια ή Σκήτη Αγίας Τριάδας της IM Μεγίστης Λαύρας

γ. Του Αγίου Δημητρίου Βατοπεδινή

δ. Του Τιμίου Προδρόμου ή Ιβηρίτικη

ε. Του Αγίου Παντελεήμονος ή Κουτλουμουσιανή

στ. Νέα Σκήτη ή του Πύργου της IM Αγίου Παύλου

ζ. Του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου ή του Ξενοφώντος ή Ξενοφωντινή

η. Του Αγίου Δημητρίου ή του Λάκκου Σκήτη της IM Αγίου Παύλου

Καλύβες

Οι Καλύβες είναι αυτοτελή οικοδομήματα με ενσωματωμένο ναΐσκο, βοηθητικά κτίσματα και χωρίς εδαφική έκταση. Μεταξύ τους δεν έχουν καμία κοινοτική οργάνωση. Ανοργάνωτοι συνοικισμοί του είδους αυτού είναι η Καψάλα, η Μικρή Αγία Άννα, τα Καρούλια, τα Κατουνάκια, ο Άγιος Βασίλειος και η Προβάτα.

Κελιά

Τα Κελιά, είναι τριτοβάθμια μοναστικά ιδρύματα. Πρόκειται για ογκώδη οικήματα πολλών δωματίων που βρίσκονται όπως και κάθε κτίσμα στο Άγιο Όρος, εξαρτημένα από μονή χωρίς όμως να διέπονται από τους κανονισμούς της. Βρίσκονται είτε διάσπαρτα σε περιοχές της Αθωνικής χερσονήσου, είτε σε κελιώτικα συγκροτήματα όπως στις Καρυές. Περιβάλλονται από ευρεία έκταση αρόσιμης γης την επικαρπία της οποίας έχει ο κάτοχός τους. Έχουν ενσωματωμένο ναΐσκο για τις απαραίτητες καθημερινές λειτουργίες. Παραχωρούνται ισόβια από τις κυρίαρχες μονές σε έναν μέχρι τρεις ή και περισσότερους μοναχούς από τους οποίους ο ένας είναι ο Γέροντας και οι άλλοι οι υποτακτικοί.

Ο ακριβής αριθμός των κελιών είναι δύσκολο να καθοριστεί. Πολλά από τα κελιά σήμερα κείτονται ερείπια ή είναι μισοκαταστραμμένα. Άλλα δεν κατοικούνται πλέον και οι φθορές επέρχονται ραγδαίες. Πολλά από εκείνα που κατοικούνται είναι σε κακή κατάσταση και παρά τις προσπάθειες των οικιστών τους κινδυνεύουν με κατάρρευση. Λίγα είναι τα κελιά που βρίσκονται σε καλή κατάσταση. Εντούτοις πολλά είναι εκείνα τα οποία άσχετα από την κατάσταση που βρίσκονται τα κτίρια τους, η ιστορική τους αξία είναι τόσο μεγάλη ώστε θα μπορούσε να συγκριθεί με εκείνη των μονών.

Κελιά στις παρυφές των Καρυών. Στο βάθος διακρίνεται η Σκήτη του Αγίου Παντελεήμονος(Κουτλουμουσιανή)

Ησυχαστήρια ή Ασκητήρια ή Ασκηταριά ή Ερημητήρια

Βρίσκονται σε ερημικούς και απόκρημνους τόπους κυρίως στο νότιο τμήμα της χερσονήσου, και είναι μικρές καλύβες ή πρόχειρα διαρρυθμισμένες σπηλιές. Πρόκειται ουσιαστικά για αυτοσχέδιους ασκητικούς χώρους δημιουργημένοι από αναχωρητές μοναχούς, με την ευλογία κυρίαρχης μονής και του

πνευματικού καθοδηγητή του μοναχού. Τα ησυχαστήρια δεν εξαρτώνται από τις σκήτες. Οι ένοικοί τους ζουν με αυστηρή άσκηση και αδιάλειπτη προσευχή.

Καθίσμα της Παναγίας της "Πορταΐτισσας" πλησίον της Ι. Μονής Ιβήρων

Καθίσματα

Τα Καθίσματα, είναι αυτοτελείς οικίες (μικρές καλύβες) με ναό, που βρίσκονται συνήθως κοντά σε κάποια μονή και υπάγονται σε αυτή. Δεν έχουν αυτοτελή υπόσταση και παραχωρούνται σε μοναχούς της μονής, με απόφαση της Γεροντίας, χωρίς δικαίωμα διαδοχής. Σε αυτές διαμένουν μοναχοί με υψηλή πνευματική στάθμη.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.2. ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΖΩΝΕΣ

«Η χερσόνησος του Άθω είναι η τρίτη και πιο ξεχωριστή χερσόνησος της Χαλκιδικής. Η σπουδαιότητα της περιοχής μελέτης είναι πολυδιάστατη και για τον λόγο αυτό βρίσκεται υπό καθεστώς προστασίας σε ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο.

Συγκεκριμένα, η χερσόνησος του Άθω :

- Ανήκει στο Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών "NATURA 2000" με κωδικό GR 1270003 λόγω της πλούσιας βιοποικιλότητας της χλωρίδας αλλά και της πανίδας που διαθέτει.
- Αποτελεί προστατευόμενη περιοχή της UNESCO για την διαφύλαξη της Παγκόσμιας Κληρονομιάς με κωδικό INH1 λόγω των αγιογραφιών, των χειρογράφων βιβλίων και της αρχιτεκτονικής των κτιρίων που έχει να επιδείξει το Άγιο Όρος, το οποίο συνεχίζει για περισσότερα από χίλια χρόνια να φιλοξενεί τη σημαντικότερη εστία του ορθόδοξου μοναχισμού.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.3. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

«Ο πληθυσμός της Αθωνικής Πολιτείας παρουσιάζει σημαντική αύξηση κατά τη δεκαετία 1991-2001 με το ποσοστό αύξησης του μόνιμου πληθυσμού να αγγίζει το 38,59% και το ποσοστό αύξησης του πραγματικού πληθυσμού το 47,27% αντίστοιχα.

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται αναλυτικά τα πληθυσμιακά δεδομένα καθεμίας από τις Μονές, Σκήτες και Ησυχαστήρια που ανήκουν στο δημοτικό διαμέρισμα του Αγίου Όρους.

Μείωση του μόνιμου πληθυσμού παρατηρείται στην Μονή Δοχειαρίου, στην Μονή Μεγίστης Λαύρας, στην Μονή Παντοκράτορος, στην Μονή Φιλοθέου, στην Σκήτη Αγίας Άννης, στην Σκήτη Αγίου Παντελεήμονος, στην Σκήτη Θεοτόκου, και στην Σκήτη Προφήτου Ηλίου (το ποσοστό μείωσης φτάνει στο 100%). Σε όλες τις υπόλοιπες παρατηρείται αύξηση με μεγαλύτερο ποσοστό αυτό της Μονής Χιλανδαρίου της οποίας ο μόνιμος πληθυσμός τριπλασιάστηκε στο χρονικό διάστημα 1991-2001.»

Πίνακας 4 : Μεταβολή πληθυσμού 1991- 2001 στην κοινότητα του Αγίου Όρους

Σύνολο Ελλάδος, νομοί, δήμοι/κοινότητες, δημοτικά/κοινοτικά διαμερίσματα και οικισμοί	Μόνιμος πληθυσμός		Ποσοστιαία Μεταβολή Μόνιμου Πληθυσμού 2001-1991	Πραγματικός πληθυσμός		Ποσοστιαί α Μεταβολ ή Πραγματι κού Πληθυσμο ύ 2001- 1991
	2001	1991		2001	1991	
Δ.Δ.Άγιον Όρος	1.961	1.415	38,59%	2.262	1.536	47,27%
Καρυαί	241	223	8,07%	233	216	7,87%
Βίγλα - Άγιος Νείλος	12	0		12	0	
Βουλευτήρια	11	0		11	0	
Δάφνη	33	11	200,00%	38	16	137,50%
Καρούλια	4	0		4	0	
Κατουνάκια	36	0		36	0	
Καψάλα	19	0		19	0	

Σύνολο Ελλάδος, νομοί, δήμοι/κοινότητες, δημοτικά/κοινοτικά διαμερίσματα και οικισμοί	Μόνιμος πληθυσμός		Ποσοστιαία Μεταβολή Μόνιμου Πληθυσμού 2001-1991	Πραγματικός πληθυσμός		Ποσοστιαί α Μεταβολ ή Πραγματι κού Πληθυσμο ύ 2001- 1991
	2001	1991		2001	1991	
Κερασιά,η - Άγιος Βασίλειος	27	0		27	0	
Μετόχιον Χουρμίτσης	10	9	11,11%	12	11	9,09%
Μονή Αγίου Διονυσίου	48	46	4,35%	71	50	42,00%
Μονή Αγίου Παντελεήμονος	67	38	76,32%	88	38	131,58%
Μονή Αγίου Παύλου	75	32	134,38%	112	36	211,11%
Μονή Βατοπεδίου	151	77	96,10%	163	103	58,25%
Μονή Δοχειαρίου	1	33	-96,97%	3	42	-92,86%
Μονή Εσφιγμένου	90	48	87,50%	121	52	132,69%
Μονή Ζωγράφου	23	19	21,05%	48	19	152,63%
Μονή Ιβήρων	62	44	40,91%	71	43	65,12%
Μονή Καρακάλλου	46	20	130,00%	60	21	185,71%
Μονή Κουτλουμουσίου	70	39	79,49%	86	45	91,11%
Μονή Κωνσταμονίτου	38	31	22,58%	44	31	41,94%
Μονή Μεγίστης Λαύρας	61	107	-42,99%	64	139	-53,96%
Μονή Ξενοφώντος	102	54	88,89%	123	56	119,64%
Μονή Ξηροποτάμου	25	39	-35,90%	25	41	-39,02%
Μονή Οσίου Γρηγορίου	88	68	29,41%	107	67	59,70%
Μονή Παντοκράτορος	26	49	-46,94%	25	56	-55,36%
Μονή Σίμωνος Πέτρας	79	50	58,00%	94	59	59,32%

Σύνολο Ελλάδος, νομοί, δήμοι/κοινότητες, δημοτικά/κοινοτικά διαμερίσματα και οικισμοί	Μόνιμος πληθυσμός		Ποσοστιαία Μεταβολή Μόνιμου Πληθυσμού 2001-1991	Πραγματικός πληθυσμός		Ποσοστιαί α Μεταβολ ή Πραγματι κού Πληθυσμο ύ 2001- 1991
	2001	1991		2001	1991	
Μονή Σταυρονικήτα	42	31	35,48%	42	31	35,48%
Μονή Φιλοθέο	56	79	-29,11%	57	81	-29,63%
Μονή Χιλιανδαρίου	62	20	210,00%	92	22	318,18%
Νέα Σκήτη	44	0		48	0	
Προβάτα-Μορφονού	29	0		29	0	
Σκήτη Αγίας Άννης	87	126	-30,95%	94	126	-25,40%
Σκήτη Αγίας Τριάδος	40	29	37,93%	40	29	37,93%
Σκήτη Αγίου Ανδρέου Βατοπεδίου	87	0		89	0	
Σκήτη Αγίου Δημητρίου Βατοπεδίου	16	0		16	0	
Σκήτη Αγίου Δημητρίου	9	0		9	0	
Σκήτη Αγίου Παντελεήμονος	12	23	-47,83%	16	24	-33,33%
Σκήτη Ευαγγελισμός της Θεοτόκου	9	14	-35,71%	10	26	-61,54%
Σκήτη Θεοτόκου	1	35	-97,14%	1	35	-97,14%
Σκήτη Προφήτου Αλιού	0	2	-100,00%	0	2	-100,00%
Σκήτη Τιμίου Προδρόμου Ιβήρων	7	6	16,67%	7	6	16,67%
Σκήτη Τιμίου Προδρόμου Μεγίστης Λαύρας	15	13	15,38%	15	13	15,38%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.3.1. Ανθρώπινο Δυναμικό

«Στην ενότητα αναλύεται η κατανομή του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής μελέτης σε οικονομικά ενεργό και μη ενεργό και του εργατικού δυναμικού στους βασικούς τομείς της παραγωγής (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής τομέας). Από αυτά τα στοιχεία θα εξαχθούν πολύτιμες πληροφορίες για τα ποσοστά της απασχόλησης στην περιοχή μελέτης (ηλικιακή κατανομή) καθώς και το είδος της απασχόλησης που επικρατεί και άρα διαμορφώνει την τοπική οικονομία.

Πίνακας 5 : Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός στο Άγιο Όρος (2001)

Σύνολο Ελλάδος, Ζώνες (MUTSI), Περιφέρειες (NUTS II), Νομός, Δήμος/Κοινότητες και Δ./ Διαμέρισμα	Οικονομικώς ενεργοί							Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι					Άνεργοι	
		Σύνολο	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας	Δεδήλωσαν κλαδο οικονομικής δραστηριότητας	Σύνολο	
	1	2	3	4	5	6	7	8
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ, ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ – Απογραφή 2001								
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ	385	374	44	220	98	12	11	1.576
Δ.Δ.Άγιον Όρος	385	374	44	220	98	12	11	1.576

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους , Business Architects Consultancy)

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των οικονομικά ενεργών κατοίκων της περιοχής απασχολείται στον δευτερογενή τομέα (58,82% δηλαδή 220 άτομα επί του συνόλου των οικονομικά ενεργών), το 26,20% απασχολείται στον τριτογενή τομέα, το 11,76% στον πρωτογενή τομέα. Αξιοσημείωτο είναι το ποσοστό των οικονομικά μη ενεργών σε σχέση με τους οικονομικά ενεργούς κατοίκους (**1.576** έναντι **385** αντίστοιχα) που έχει να κάνει με την ύπαρξη σημαντικού αριθμού ατόμων τρίτης ηλικίας όπως άλλωστε φάνηκε και προηγουμένως, στο κεφάλαιο των Πληθυσμιακών δεδομένων αλλά

και την ενασχόληση μοναχών σε ασχολίες που δεν συγκαταλέγονται στις δραστηριότητες των τομέων παραγωγής.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.5. ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

«Η νομική κατάσταση του Αγίου Όρους διέπεται από το Αγιορείτικο δίκαιο, το οποίο τύποις μεν πηγάζει από το Σύνταγμα (άρθρον 105 αυτού) και από τις πηγές που μνημονεύονται εις το άρθρο 188 του Καταστατικού Χάρτου Αγ. Όρους (αυτοκρατορικά χρυσόβουλα και τυπικά, πατριαρχικά σιγίλλια, αρχαία μοναχικά θέσμια και καθεστώτα κλπ.), ουσιαστικώς όμως αναγνωρίζει και ακολουθεί τις ανέκαθεν υφιστάμενες διοικητικές αρχές, θεσμούς και καθεστώτα που ευρίσκοντο εν ισχύι κατά τον χρόνο συντάξεως του Καταστατικού Χάρτου Α.Ο. (1924).

Επειδή το Αγιορείτικο δίκαιο περιέχει διατάξεις και κανόνες διαφορετικούς από τους εφαρμοζόμενους εις τις «εν τω κόσμω» κοινωνίες και διότι εφαρμόζεται επί ειδικής κατηγορίας πολιτών, των μοναχών, είναι δίκαιο ειδικό και εξαιρετικό, τοπικό, μόνιμο, διαρκές και αναλλοίωτο, εκφράζει δε πείρα ανέκαθεν κρατούντων αγιορείτικων θεσμών.

Οι βασικές οργανικές διατάξεις που διέπουν την λειτουργία του Αγίου Όρους ως μοναχικής πολιτείας και αποτελούν το κύριον δίκαιον αυτού, περιέχονται στον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους (Κ.Χ.Α.Ο.) αποτελούμενο από 188 άρθρα, στο κυρωτικό του Κ.Χ.Α.Ο. νομοθ. διάταγμα της 10/16.9.1926 από 44 άρθρα, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του Κατ. Χάρτου, καθώς και εις τα υπό του Συντάγματος ρητώς προστατευόμενα έθιμα, θέσμια και αρχαία καθεστώτα. Όλες οι παραπάνω διατάξεις έχουν επαυξημένη τυπική ισχύ, διότι δεν είναι δυνατόν να μεταβληθούν μονομερώς διά νομοθετικής πράξεως του Κράτους, αλλά μόνον κατά την τυπική διαδικασία που ορίζει το Σύνταγμα, π.χ. διά μεταβολής του ιδίου του Καταστατικού Χάρτου.

Οι λοιπές διατάξεις που τίθενται με απλούς νόμους (κατ' άρθρ. 105 παρ.5 Συντ. όπως π.χ. περί των δικαιωμάτων και καθηκόντων του διοικητού, περί της δικαστικής εξουσίας των μοναστηριακών αρχών και της Ιεράς Κοινότητος κλπ.) στις οποίες περιλαμβάνονται και οι κανονιστικές διατάξεις κι οι εσωτερικοί κανονισμοί, έχουν ισχύ απλού νόμου και καταργούνται ή τροποποιούνται οποτεδήποτε από τον κοινό νομοθέτη. Ειδικώς πρέπει να σημειωθεί ότι διά των ως άνω κανονιστικών διατάξεων που εκδίδονται από την Δισενιαύσιο Ιερά Σύναξη και κυρούνται από τον Υπουργό Εξωτερικών (ή από τον Οικουμενικό Πατριάρχη, προκειμένου περί θεμάτων καθαρώς πνευματικής φύσεως) επιτελείται πολύ σημαντικό νομοθετικό έργο στο Άγιον Όρος.» (Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.6. ΔΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

«Στην πρώτη κωδικοποίηση της δασικής νομοθεσίας που έγινε το έτος 1929, με τον Νόμο 4173/1929, περιλαμβάνονται δύο σημαντικές διατάξεις για την προστασία της φύσεως, οι οποίες εμπεριέχονται σε όλες τις μετέπειτα σχετικές νομοθεσίες και εξακολουθούν να ισχύουν και σήμερα.

Αναφέρεται σε εδάφη (οποιασδήποτε χρήσεως) των οποίων, σύμφωνα με το άρθρο 77 του Νόμου 4173/1929, «η άνευ όρων φύλαξη είναι απαραίτητη χάριν του κρατικού και κοινού καλού». Όπως ορίζει και το άρθρο 69 του ισχύοντος «Δασικού Κώδικος» (ν.δ.86/1969, ΦΕΚ 7 Α) προστατευτικά δάση χαρακτηρίζονται «δάση και γαία εν γένει καλλιεργήσιμοι ή μη, των οποίων η καθόλου διαχείριση υπόκειται εις ειδικούς περιορισμούς χάριν του δημοσίου συμφέροντος» (σχετικά είναι και τα άρθρα 70, 71 και 72 του Ν.Δ. 86/1969, με τα οποία καθορίζονται οι διαδικασίες χαρακτηρισμού και διαχείρισης των προστατευτικών δασών) .

Το 1937, με την έκδοση του Α.Ν. 856/1937, προβλεπόταν η ίδρυση σε ολόκληρη τη χώρα (εκτός από τα νησιά) μέχρι πέντε Εθνικών Δρυμών, ως περιοχών με ειδικό καθεστώς προστασίας που αποσκοπούν στην «προστασία της χλωρίδας, βελτίωση και αύξηση της πανίδας, διατήρηση των γεωμορφολογικών σχηματισμών, προστασία των φυσικών καλλονών, ανάπτυξη του τουρισμού και διενέργεια επιστημονικών (ιδιαίτερα φυτογεωγραφικών) και δασικών ερευνών».

Το 1969, ο Νόμος 856/1937 ενσωματώθηκε στον Δασικό Κώδικα (Ν.Δ. 86/1969, άρθρα 79, 80,81) και, όπως τροποποιήθηκε αργότερα με το Ν.Δ. 996/1971 (ΦΕΚ 192 Α) και ισχύει σήμερα, προβλέπει, εκτός των Εθνικών Δρυμών, τη δυνατότητα θέσπισης δύο ακόμη κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών : τα Αισθητικά Δάση και τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης. Επί μέρους περιοχές, που δύνανται να ενταχθούν σε μία από τις τρεις παραπάνω κατηγορίες, κηρύσσονται με Προεδρικό Διάταγμα μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου. Εξάιρεση αποτελούν τα μεμονωμένα δένδρα ή συστάδες δένδρων που κηρύσσονται Μνημεία της Φύσης με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας , η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Αρμόδιες για την προστασία και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, που κηρύσσονται σύμφωνα με το Ν.Δ. 996/1971 είναι οι περιφερειακές Δασικές αρχές στον τόπο που βρίσκονται, σε συνεργασία με το αντίστοιχο Τμήμα της Κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας.

Στις περιφερειακές ζώνες των δρυμών δεν επιβάλλονται ειδικές δεσμεύσεις ή απαγορεύσεις, εκτός εάν τμήματα (ή ολόκληρη η έκταση) των ζωνών αυτών έχουν ενταχθεί σε κάποιο καθεστώς προστασίας (βλ. παρακάτω περί Καταφυγίων Θηραμάτων κλπ), οπότε και ισχύουν οι ρυθμίσεις που ορίζονται στη σχετική νομοθεσία. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να επιβληθούν απαλλοτριώσεις και εντός της

περιφερειακής ζώνης των Εθνικών Δρυμών, σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 177/1975.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.6.1. Δασικό καθεστώς του Αγίου Όρους

Σύμφωνα με το άρθρο 169 του Κ.Χ.Α.Ο. , ο οποίος ως γνωστόν κυρώθηκε με το νομοθετικό διάταγμα τις 10-9-26, τα δάση της χερσονήσου δεν υπάγονται στην δασική νομοθεσία που ισχύει για την υπόλοιπη ελληνική επικράτεια. Νωρίτερα με το άρθρο 168 ορίστηκε επίσης ότι τα δασικά προϊόντα δεν υπόκεινται σε φορολογία, οπότε αντιλαμβανόμαστε ότι τα δάση της χερσονήσου εξαιρούνται από τις αρμοδιότητες της Δασικής Υπηρεσίας. Στο άρθρο 40 του ανωτέρω διατάγματος ορίζεται ότι η «Δισευνάσια έκτακτη σύναξις» υποχρεώνεται μετά την δημοσίευση αυτού την ψήφιση κανονιστικών διατάξεων οι οποίες θα καθιερώνουν ένα σύστημα πλήρους διαχείρισης και εκμετάλλευσης των δασών εντός του Αγίου Όρους. Όπως και έγινε το 1952 οπότε και ψηφίστηκε η Κανονιστική Διάταξη «περι συστηματικής εκμεταλλεύσεως και προστασίας των Δασών του Αγίου Όρους» (Φ.Ε.Κ. 56, τ.Α' / 1953) η οποία περιγράφει την λειτουργία δασικής εφορείας, την ύπαρξη δασολόγου και άλλες συναφείς διατάξεις.

Σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη το σύνολο των δασών εντός του Αγίου Όρους ανήκει στην ιδιοκτησία των 20 Ιερών Μονών, όπως αυτά καθορίστηκαν από την Μικτή επιτροπή αντιπροσώπων των Μονών, του Κράτους, και του Δ.Α.Ο. Τα εν λόγω δάση διοικούνται, καλλιεργούνται, προστατεύονται με κάθε δυνατή επιμέλεια από τις Ιερές Μονές. Για την αποτελεσματικότερη διαχείριση η Ιερά κοινότητα υποχρεούται να προσλάβει έναν Διπλωματούχο δασολόγο στην λειτουργούσα Αθωνιάδα εκκλησιαστική σχολή με σκοπό την μόρφωση των Αγιορειτών Μοναχών πάνω σε αυτά τα θέματα, και το καλοκαίρι να εποπτεύει τα δάση του Αγίου Όρους. Δημιουργείται δασική εφορεία Αγίου Όρους η οποία εδρεύει στις Καρυές. Κάθε ιερά μονή υποχρεούται να διορίζει έναν ιερομόναχο αδελφό ο οποίος θα εποπτεύει τα δάση της Μονής του. Η εκμετάλλευση και διάθεση των παραγομένων από αυτά δασικών προϊόντων γίνεται από τις Ιερές Μονές ξεχωριστά και πιο συγκεκριμένα από την Γεροντία της κάθε μίας. Απαγορεύεται η εκχέρωση των δασών πλην των βραχύκορμων θαμνωδών και αποκλειστικά και μόνον για αμπελουργική ή δενδροκομική καλλιέργεια και υπό τους όρους ότι αφενός αυτά δεν είναι προστατευτικά και αφετέρου ότι το έδαφος είναι κατάλληλο για τους σκοπούς αυτούς και ότι η κλίση είναι μικρότερη του 20% και 40% αντίστοιχα.

Οι προβλέψεις της κανονιστικής διάταξης αυτής μπορούσε να θεωρηθεί ότι δημιουργούσε πολύ καλές προϋποθέσεις για άσκηση ειδικής συστηματικής δασοπονίας στα δάση του Αγίου Όρους. Ενώ κατά άλλους κρίθηκε ότι δεν καθιερωνόταν η συστηματική επιστημονική αξιοποίηση και προστασία των

δασών. Γεγονός πάντως είναι ότι οι διατάξεις αυτές είχαν περιορισμένης εφαρμογής μολονότι ο χειρισμός συγκεκριμένου είδους δασών (καστανιάς) αποδείχθηκε υποδειγματικός από τις Μονές. (Στάμος, Θεσσαλονίκη 2001)

4.6.2. Χαρακτηριστικά των Δασών του Αγίου Όρους

Η συνολική έκταση του Αγίου Όρους ανέρχεται σε 34.150 τ.μ. κατανεμημένη στις 20 κυρίαρχες μονές (Βλαχτσής και Τζελέπης , 1972). Η κατανομή της επιφάνειας ανάλογα με την εδαφοπονική μορφή και το δασοπονικό είδος φαίνεται στους παρακάτω πίνακες:

Πίνακας 6 : Εδαφοπονικές μορφές

Εδαφοπονική εκ/ση	Έκταση (Ha)	Ποσοστό (%)
Δάση	18.895	56
Μερικώς δασοσκεπείς ή θαμνοσκεπείς εκτάσεις	11.670	34
Γεωργοδενδροκομικές καλλιέργειες	1.755	5
Οικισμοί, γυμνά, άγωνα	1.830	5
Σύνολο	34.150	100

Πηγή: Θησαυροί του Αγίου Όρους , Ά τόμος , 2001

Πίνακας 7 : Εδαφοπονικές είδος

Δασοπονικό Είδος	Έκταση (Ha)	Ποσοστό (%)
Αείφυλλα-Πλατύφυλλα	9,508	59
Καστανιά	5,759	31
Οξιά-Δρυς	1,013	5
Ελάτη	1,495	8
Πεύκη	1,120	6
Σύνολο	18,895	100

Πηγή: Θησαυροί του Αγίου Όρους , Ά τόμος , 2001

Στον πίνακα 8 (παράρτημα) φαίνεται η κατανομή των δασών του Αγίου Όρους κατά επιφάνεια της κάθε Ιεράς Μονής και κατά μορφή εκμετάλλευσης. Στον πίνακα 9 (παράρτημα) φαίνεται η κατανομή των δασών της κάθε Ιεράς Μονής κατά δασοπονικό είδος.

Με βάση τους πίνακες 8 και 9 (παράρτημα), οι 10 από τις 20 κυρίαρχες μονές έχουν υπό την κυριότητα τους έκταση άνω των 10.000 τ.μ. και οι 6 από αυτές έχουν υπό την κυριότητα τους άνω των 10.000 τ.μ. δάσους. (Στάμος , 2001)

Μια ένδειξη των δυνατοτήτων των δασών κατά Ιερά Μονή και δασοπονικό είδος σε ξυλώδη όγκο καθώς και σε ετήσια προσαύξηση, δίνουν οι πίνακες 10 και 11 (παράρτημα) (Βλαχτσής και Τζελέπης , 1972).

Αλλά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συνθέτουν το σύνολο των δασών στο Άγιο όρος είναι το ήπιο ανάγλυφο αφού το 82% των δασών βρίσκονται σε υψόμετρο από 0-500μ.Το μεγάλο ποσοστό δασοκάλυψης (το μεγαλύτερο στην χώρα) αφού το 90% καλύπτεται από δάση. Μεγάλη βιοποικιλότητα και πυκνότητα βλάστησης. Την εμφάνιση όλων των ζωνών βλάστησης καθώς και την κυριαρχία των πλατύφυλλων στα υψηλά δάση, αλλά και την κυριαρχία των αειφύλλων πλατυφύλλων στα χαμηλά δάση.

4.7. ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

«Επί του θέματος, ειδικότερα , των δασών και του περιβάλλοντος της Χερσονήσου του Αγίου Όρους και των δασικών προϊόντων που εξάγονται από αυτήν, υφίσταται ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο βασίζεται στον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους και του κυρωτικού αυτού νομοθετικού διατάγματος του έτους 1926, και στις Κανονιστικές Διατάξεις της Ιεράς Δισενιασίου Συνάξεως, που έχουν κυρωθεί υπό των αρμοδίων Υπουργών, από το οποίο νομοθετικό πλαίσιο αφενός υλοποιείται και ενισχύεται η υπό του Συντάγματος καθιερωθείσα αυτοδιοίκησης του Αγίου Όρους, αφ' ετέρου ενισχύεται η αυτοτέλειά του και υποβοηθείται η λειτουργία του ως μοναδικού θρησκευτικού και γι' αυτό πολιτιστικού μνημείου της ανθρωπότητας.

α. Ειδικότερα, κατά την διάταξιν του άρθρου 40 του νομ. δ/τος της 10/16.9.1926 : “ Η Δισενιασία έκτακτος Σύναξις υποχρεούται μετά την δημοσίευση του παρόντος Ν. Δ/τος να προβεί εις ψήφισιν Κανονιστικών διατάξεων καθιερουσών πλήρες σύστημα επιστημονικής εκμεταλλεύσεως και εξασφαλίσεως των εντός του Αγίου Όρους δασών και οργάνωσιν ίδιας δασικής υπηρεσίας ...”.

β. Κατά το άρθρο 169 Κ.Χ.Α.Ο. “ Τα δάση της Χερσονήσου του Αγίου Όρους δεν υπάγονται εις τους σχετικούς δασικούς νόμους του Κράτους ”.

γ. Κατά το άρθρο 168 Κ.Χ.Α.Ο. πάντα τα εξαγόμενα εξ Αγίου Όρους δασικά και μη προϊόντα, εξάγονται άνευ φορολογίας υπό του Κράτους. Κατά δε το άρθρο 2 του ν. δ/τος του έτους 1926, “... Το Άγιον Όρος κέκτηται πλεονεκτήματα τελωνειακά και φορολογικά, αμφότερες δε οι κατηγορίες των πλεονεκτημάτων αναλύονται εν συνεχεία εις το άρθρο αυτό.

δ. Πλην των αμέσως ανωτέρω (υπό 3.3.4) αναφερθεισών Κανονιστικών διατάξεων ισχύουν επίσης οι διατάξεις της από 20/8/1930, νομίμως κυρωθείσης, Κανονιστικής Διατάξεως της Ι. Δ. Συνάξεως “... Περί θήρας εν Αγίω Όρει. ”.

ε. Ωσαύτως ισχύουν οι διατάξεις της από 20/4/1982 Κανονιστικής Διατάξεως της Ι. Δ. Συναξεως, νομίμως κυρωθείσης, “... Περί εισαγωγής αυτοκινήτων εν αγίω Όρει και διανοίξεως δασοδρόμων εν Αυτώ. ”.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.7. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΔΑΣΩΝ

Το νομικό καθεστώς διαχείρισης των δασών καθορίζεται από τα άρθρα 40, 168 και 169 του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους, ο οποίος κυρώθηκε με το Ν.Δ. της 10/16-9-1926. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η διαχείριση των δασών του Αγίου Όρους δεν υπόκειται στον έλεγχο των δασικών υπηρεσιών του ελληνικού κράτους και ότι τα δασικά προϊόντα που παράγονται από τα Μοναστηριακά δάση δεν υπόκεινται σε φορολογία.

Ειδικότερα, η «Ιερά Δισενιούσια Σύναξις» προέβη το 1952, βάσει του άρθρου 40, στην ψήφιση Κανονιστικής Διάταξης, η οποία προβλέπει τη συγκρότηση Δασικής Εφορίας, την πρόσληψη δασολόγου για τη δασική εκπαίδευση των φοιτούντων στην Αθωνιάδα Σχολή και άλλες διατάξεις για τη συστηματική αξιοποίηση και προστασία των δασών.

Η Δασική Εφορία αποτελείται από τρία μέλη της Ιεράς Κοινότητας τα οποία συνεργάζονται με τον δασολόγο της Ιεράς Κοινότητας για την εισήγηση κατάλληλων μέτρων για τη διοίκηση, διαχείριση και προστασία των δασών. Επίσης, τηρεί μητρώο του προσωπικού που ασχολείται με τη διαχείριση και προστασία των δασών και συγκεντρώνει στατιστικά στοιχεία για την παραγωγή και εξαγωγή δασικών προϊόντων.

Η διοίκηση και εκμετάλλευση του δάσους κάθε Ιεράς Μονής, καθώς και η διάθεση των παραγόμενων προϊόντων, γίνεται απευθείας από την ίδια με αποφάσεις της Γεροντικής Σύναξης.

Σήμερα η πλειονότητα των Μονών έχει ως μόνιμους ειδικούς συμβούλους δασολόγους ενώ έχει επίσης προβεί στη σύνταξη διαχειριστικών μελετών με στόχο την ορθολογική οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας ώστε μέσω της αειφορικής διαχείρισης και της προστασίας των δασών να προκύπτουν παράλληλα οικονομικά οφέλη για τις Ιερές Μονές.

4.8. ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

«Ο χαρακτήρας της περιοχής του Αγίου Όρους όπως διαπιστώνεται και από τη μορφολογία εδάφους είναι καθαρά ορεινός. Κυρίαρχη χρήση γης είναι η δασική. Δεν υπάρχουν βοσκότοποι επειδή στην περιοχή του Αγίου Όρους δεν εφαρμόζεται κτηνοτροφία λόγω παράδοσης και απαγορεύεται η είσοδος κοπαδιών σε όλη την περιοχή.

Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αποτελούν μικρό ποσοστό της συνολικής έκτασης του Αγίου Όρους. Σε αυτές τις εκτάσεις κυριαρχεί η καλλιέργεια της ελιάς, του αμπελιού και σε μικρό ποσοστό υπάρχουν λαχανόκηποι γύρω από Μονές και Σκήτες.

Οι εκτάσεις με νερό είναι ελάχιστες και περιλαμβάνουν κυρίως υδάτινα φράγματα.

4.8.1. Πρωτογενής τομέας

Γεωργία

Η κύρια δραστηριότητα των μοναχών είναι η γεωργία, η οποία όμως δεν είναι εντατική μορφής και αποσκοπεί μόνο στην κάλυψη των διατροφικών τους αναγκών. Η κύρια καλλιέργεια είναι αυτή της ελιάς, για την παραγωγή ελαιολάδου και του αμπελιού για την παραγωγή κρασιού.

Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) προκύπτει ότι στην ευρύτερη περιοχή του Αγίου Όρους υπάρχουν 47 σε αριθμό εκμεταλλεύσεις, συνολικής έκτασης 3.517,3 στρεμμάτων.

Όπως ήταν αναμενόμενο η μορφή κατοχής που επικρατεί στην περιοχή του Αγίου Όρους, είναι αυτή της ιδιόκτητης Γης, με κάτοχο των εκμεταλλεύσεων Νομικό πρόσωπο. Η έννοια του Νομικού προσώπου περιλαμβάνει πέρα από το κράτος ,τα μοναστήρια και άλλους παρόμοιους οργανισμούς με δημόσιο χαρακτήρα, αλλά και όλες τις εμπορικές επιχειρήσεις. Ενώ δεν παρουσιάζεται διαφορετική μορφή κατοχής της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης όπως η ενοικίαση.

Ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων που περιέχουν ετήσιες καλλιέργειες ανέρχεται στις 29 και καταλαμβάνουν έκταση 684,8 στρεμμάτων. Οι εκμεταλλεύσεις με δενδρώδεις καλλιέργειες είναι 45 και καλύπτουν την μεγαλύτερη επιφάνεια της περιοχής με 2.546,5 στρέμματα. Σημαντική έκταση καταλαμβάνουν και τα αμπέλια, με 21 συνολικά εκμεταλλεύσεις και έκταση 269 στρεμμάτων. Οι μόνιμες καλλιέργειες που περιλαμβάνουν τις δενδρώδεις καλλιέργειες και τα αμπέλια, καταλαμβάνουν το έδαφος για μεγάλη χρονική περίοδο και παράγουν προϊόντα για πολλά έτη. Οι οικογενειακοί λαχανόκηποι, είναι μικρές εκτάσεις γης, και η παραγωγή τους προορίζεται για κατανάλωση, και όχι για πώληση. Δεν

υπάρχουν μόνιμα λιβάδια και βοσκότοποι όπως ήταν αναμενόμενο, ούτε εκτάσεις αγρανάπαυσης και φυτώρια καρποφόρων δέντρων ή άλλες πολυετής φυτείες.

Κτηνοτροφία

Σε όλη την περιοχή του Αγίου Όρους δεν υπάρχει καμιά κτηνοτροφική δραστηριότητα, εκτός από την εκτροφή περιορισμένου αριθμού ιπποειδών και όνων που χρησιμοποιούνται στις διάφορες δασοκομικές εργασίες καθώς και για την μεταφορά όλων των προϊόντων από τους αρσανάδες (λιμάνια) των Μονών σε αυτές.

Μελισσοκομία

Η παρουσία της μελισσοκομικής δραστηριότητας είναι έντονη. Τα προϊόντα καλύπτουν τις ανάγκες των μοναχών τόσο για διατροφή (μέλι) όσο και για θρησκευτικές ανάγκες από την παραγωγή κεριού. Σε κάποιες περιόδους, επιτρέπεται η εισαγωγή κυψελών εκτός Αγίου Όρους (κυρίως κατά την περίοδο ανθοφορίας της καστανιάς).

Αλιεία

Η αλιευτική δραστηριότητα εξασκείται στο Άγιο Όρος περιστασιακά και μόνο από κάποιες Μονές. Τα αλιευτικά προϊόντα χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών των μοναχών. Το τελευταίο διάστημα επαγγελματίες αλιείς διεκδικούν την δυνατότητα να εισέρχονται στο όριο των πεντακοσίων μέτρων με σκοπό να αλιεύουν στην περιοχή. Το γεγονός αυτό δημιουργεί προστριβές μεταξύ των αλιέων και της διοίκησης του Αγίου Όρους.

Δασική εκμετάλλευση

Η δασική εκμετάλλευση αποτελεί τη σημαντικότερη δραστηριότητα του πρωτογενή τομέα προσφέροντας έσοδα στις Μονές του Αγίου Όρους. Τα δασικά προϊόντα χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των αναγκών των Μονών (θέρμανσης, ανασύλωσης) και εμπορεύονται καλύπτοντας τις οικονομικές ανάγκες των Ιερών Μονών.

4.8.2. Δευτερογενής τομέας

Κύρια δραστηριότητα του δευτερογενή τομέα είναι η παραγωγή οίνου. Οι περισσότερες μονές παράγουν οίνο ο οποίος καταναλώνεται εσωτερικά στις Μονές. Οικονομική δραστηριότητα αποτελεί μόνο η παραγωγή οίνου από τους μοναχούς της Σκήτης της Ιεράς Μονής Μεγίστης Λαύρας στο Μυλοπόταμο.

4.8.3. Τριτογενής Τομέας

Στη Δάφνη και στις Καρυές υπάρχουν μικρά πανδοχεία τα οποία διαχειρίζονται μοναχοί, αλλά η διανυκτέρευση των επισκεπτών μπορεί να γίνει και στις μονές.

Επίσης λειτουργούν εστιατόρια, καταστήματα τροφίμων και ειδών αγιορείτικης τέχνης, βιβλιοπωλεία κ.ά.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.9. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΔΑΣΩΝ

«Η παραγωγική ικανότητα (προσαύξηση όγκου) της καστανιάς του Αγίου Όρους ανέρχεται σε μέσες τιμές σε 5 κυβικά μέτρα ξυλώδη όγκου κατ' έτος και εκτάριο ενώ το ξυλαπόθεμα των δασών της καστανιάς κυμαίνεται από 40 m³/ha σε νεαρές συστάδες έως 210 m³/ha σε πιο ώριμες συστάδες και σε καλύτερες ποιότητες τόπου. Τα προϊόντα της καστανιάς που παράγονται μέσα από μια διαδικασία αειφορικής εκμετάλλευσης των δασών των Ιερών Μονών του Αγίου Όρους είναι ποικίλα. Από τον 2ο καθαρισμό και μετά (2ος, 3ος και τελική υλοτομία) παράγεται τεχνική ξυλεία υψηλής ποιότητας και αξίας. Η αξία των προϊόντων αυτών στην εγχώρια αγορά και ανάλογα το είδος και τις διαστάσεις κυμαίνεται από 600 έως 850 Ευρώ το κυβικό μέτρο όταν πρόκειται για τεχνικό ξύλο (πριστή ή πελεκητή ξυλεία) μεγάλων διαστάσεων. Επίσης παράγονται παρκέτα και προϊόντα επιπλοποιίας που κοσμούν τις διάφορες αίθουσες και κτήρια των Μοναστηριών. Πολλές από τις 20 Ιερές Μονές του Αγίου Όρους διαθέτουν συγκροτημένες μονάδες μεταποίησης και εμπορίας δασικών προϊόντων (πριστήρια, επιπλοποιία, ξυλουργία) με δυνατότητα παραγωγής έως 1.500 κυβικά μέτρα στρογγυλής ξυλείας και 800 κυβικών μέτρων πριστής ξυλείας ετησίως.

Σήμερα θεωρείται δεδομένο ότι η τεχνική ξυλεία καστανιάς μικρών και μεγάλων διαστάσεων παρουσιάζει αυξητική τάση και ζήτηση. Αυτό οφείλεται στην αναγνώριση από μέρος του αγοραστικού κοινού των πολύ καλών φυσικών και τεχνικών χαρακτηριστικών που αυτή παρουσιάζει και σε πολύ μεγάλο βαθμό προέρχεται από τον τρόπο διαχείρισής της στην Χερσόνησο του Άθω. Η χρησιμοποίησή της καθίσταται αναγκαία στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική που εφαρμόζεται τόσο στα οικιστικά συγκροτήματα του Αγίου Όρους όσο και σε πολλές περιοχές της Ελλάδας (νησιωτική και μακεδονική αρχιτεκτονική) από όλο και περισσότερους ανθρώπους με μεγάλη οικονομική επιφάνεια. Είναι ξύλο αντοχής ελαφρύτερο από την δρυ και ανθεκτικότερο από τα κωνοφόρα.

Το είδος της καστανιάς ανήκει στην ομάδα των θερμόβιων κωνοφόρων και είναι ιδιαίτερα πυρόπληκτο είδος. Η παραγωγική της ικανότητα (προσαύξηση όγκου) ανέρχεται από 2,5 έως 5 κυβικά μέτρα ξυλώδη όγκου κατ' έτος και εκτάριο ενώ το ξυλαπόθεμα των δασών της χαλεπίου πεύκης κυμαίνεται από 70 m³/ha σε νεαρές συστάδες έως 150 m³/ha σε πιο ώριμες συστάδες και σε καλύτερες ποιότητες τόπου. Παρόλο που το συγκεκριμένο δασικό είδος μορφολογικά δίνει κορμούς συνήθως στρεβλούς και έντονα πολύκλαδους στην περιοχή μελέτης απαντώνται συστάδες και άτομα με ευθυτένεια και σχετικά μεγάλα ύψη που

φτάνουν τα 15 – 20 μέτρα. Το ξύλο της χαλεπίου πεύκης μέχρι και πριν από μια τριακονταετία χρησιμοποιούταν ευρέως στην караβοποιία (ξύλινες βάρκες, τράτες και τουριστικά πλοία). Τα τελευταία χρόνια όμως αυτή η παραδοσιακή ασχολία, ιδίως για την περιοχή της Χαλκιδικής έχει μειωθεί και τείνει να εκλείψει. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα προϊόντα ξυλείας της χαλεπίου πεύκης να χρησιμοποιούνται πια μόνο για παραγωγή χαρτοπολτού.

Ο βαθμός επηρεασμού είναι ανάλογος με την απόσταση από τους οικισμούς και τη βατότητα της περιοχής. Οι περιοχές των δασών της δρυός που βρίσκονται κοντά στα Μοναστήρια και τις σκήτες, υπέστησαν την μεγαλύτερη ληστρική εκμετάλλευση, λόγω της κοντινής τους απόστασης με τα Ιερά εγκαθιδρύματα του Αγίου Όρους, με ξυλεύσεις που σαν σκοπό είχαν ενεργειακές κυρίως ανάγκες. Τα τελευταία χρόνια όμως οι περισσότερες Ιερές Μονές έχουν εντάξει τα δρυοδάση σε μια ορθολογικότερη διαχείριση εφαρμόζοντας ανορθωτικές αναγωγικές υλοτομίες με στόχο την βελτιστοποίηση του ξυλώδους κεφαλαίου και σκοπό την παραγωγή προϊόντων χρήσιμης ξυλείας, κυρίως παρκέτων και κουφωμάτων, για τις αναστηλωτικές ανάγκες τους. Η αξία των τύπων αυτών οικοτόπων προσδιορίζεται σήμερα με την βοήθεια ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων. Όπως η σπανιότητα, η χλωριδική και φυτοκοινωνιολογική αξία, η δυνατότητα αποκατάστασης και ανόρθωσης και η υφιστάμενη απειλή.»

(Πηγή : Ε.Π.Μ. Αγίου Όρους, Business Architects Consultancy)

4.10.ΠΕΡΙ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

4.10.1. Προνομιακό καθεστώς Αγίου Όρους

«Η μακρά μοναστική παράδοση που φέρει, καθιστά το Άγιο Όρος περιοχή με ιδιαίτερη πολιτιστική (και όχι μόνο) σημασία. Και είναι αυτή ακριβώς η μοναστική παράδοση που διαμόρφωσε τους βασικούς αγιορείτικους θεσμούς και έχει αναγάγει το Άγιο Όρος σε ένα από τα σπουδαιότερα μοναστικά κέντρα του χριστιανισμού διεθνώς. Για τον λόγο αυτόν, εξάλλου, τα ελληνικά συντάγματα από την προσάρτηση της χερσονήσου και μετά αναγνώρισαν και παρείχαν αυξημένη προστασία στο αγιορείτικο καθεστώς. Σήμερα, οι διατάξεις του άρθρου 105 του Συντάγματος του 1975/86/01 και του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους (ΚΧΑΟ), που κυρώθηκε με το ν.δ. της 10/16.9.1926, καθώς επίσης και οι διατάξεις που βρίσκουμε σε επιμέρους νομοθετήματα καθορίζουν το βασικό πλαίσιο οργάνωσης και διοίκησης της αγιορείτικης μοναστικής πολιτείας και το προνομιακό καθεστώς του. Το ιδιαίτερο αυτό καθεστώς συμπληρώνουν οι ρυθμίσεις που προβλέπονται από το κανονικό και εκκλησιαστικό δίκαιο για τις Μονές εν γένει, τα μοναστηριακά τυπικά και τα αγιορείτικα έθιμα. Τα παραπάνω συνθέτουν τελικώς ένα ευρύ κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο πρέπει να έχει κανείς υπόψη του όταν μελετά θέματα του Αγίου Όρους.» (Κρυωνίδης , 2008)

4.10.2. Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας

«Όπως ανέδειξαν και τα πρόσφατα γεγονότα, οι Μονές του Αγίου Όρους διατηρούν σημαντικό αριθμό εμπράγματων δικαιωμάτων επί ακινήτων διάσπαρτων στην ελληνική επικράτεια. Στην περιουσία μάλιστα των Μονών ανήκει και ολόκληρη η χερσόνησος του Άθω, η οποία προστατεύεται με ειδικό καθεστώς. Η χερσόνησος, δηλαδή, βάσει του Κ.Χ.Α.Ο. κατανέμεται μεταξύ των είκοσι Μονών και σε κανέναν άλλον πέρα από τις είκοσι κυρίαρχες Μονές δεν επιτρέπεται δικαίωμα ιδιοκτησίας στο Άγιο Όρος. Ομοίως και το άρθρο 105§2 του Συντάγματος ορίζει πως «το Άγιο Όρος διοικείται, σύμφωνα με το καθεστώς του, από τις είκοσι Ιερές Μονές του, μεταξύ των οποίων είναι κατανεμημένη ολόκληρη η χερσόνησος του Άθω, το έδαφος της οποίας είναι αναπαλλοτρίωτο».

Στα πλαίσια αυτά, κάθε Μονή είναι υπεύθυνη να τηρεί ειδικό βιβλίο, το Κτηματολόγιο, στο οποίο αναγράφεται όλη η ακίνητη περιουσία της Μονής. Στο βιβλίο αυτό και σε ξεχωριστό φύλλο για κάθε ακίνητο σημειώνεται η έκταση, το είδος, ο τρόπος κτίσης, τα βάρη, οι υπέρ αυτών δουλείες, καθώς επίσης και κάθε μεταβολή που συντελείται. Περαιτέρω, η διαχείριση της μοναστηριακής περιουσίας ανήκει στην επιμέλεια ολόκληρης της αδελφότητας, αλλά ασκείται στα κοινόβια μοναστήρια από τον Ηγούμενο και την Επιτροπή. Ωστόσο, για οποιαδήποτε ανταλλαγή, αγορά, μίσθωση ή εκποίηση κτημάτων έχει οριστεί εξαιρετικώς ως αρμόδια να αποφασίσει η Σύναξη της κάθε Μονής. Παράλληλα, και ενώ η εκποίηση δικαιώματος σε κελί, καλύβα ή ησυχαστήριο είναι δυνατή υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις, για τα εντός του Αγίου Όρους ακίνητα ουδεμία εκποίηση επιτρέπεται, παρά μόνο η ανταλλαγή.» (Κρυωνίδης , 2008)

4.10.3. Εκποίηση Ακίνητης Περιουσίας

«Έτσι, καθώς οποιαδήποτε πώληση ακινήτου που βρίσκεται εντός του Αγίου Όρους απαγορεύεται απολύτως (με μόνη εξαίρεση την ανταλλαγή, άρθρο 100 ΚΧΑΟ) και δεδομένου ότι η περιουσία των Μονών δεν περιορίζεται μόνο στην χερσόνησο του Άθω, αλλά εκτείνεται και εκτός των ορίων αυτής, ανέκυψε στο παρελθόν το ζήτημα της δυνατότητας εκποίησης περιουσιακών στοιχείων των Μονών που κείτονται εκτός του Αγίου Όρους.

Η γενική διατύπωση του άρθρου 181 του ΚΧΑΟ ότι «πάσα η ακίνητος περιουσία των Ιερών Μονών είναι απολύτως αναπαλλοτρίωτος, ως πράγμα θείω δικαίω» οδήγησε σε διαφορετικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις και διχογνωμία. Τη θεωρία και τη νομολογία απασχόλησε το ζήτημα του κατά πόσο οι προστατευτικοί περιορισμοί του αναπαλλοτρίωτου και η απαγόρευση οποιασδήποτε εκποίησης επεκτείνονταν στο σύνολο της ακίνητης περιουσίας των Μονών του Αγίου Όρους και καταλάμβαναν

τόσο την εντός του Αγίου Όρους ακίνητη περιουσία όσο και την εκτός, όπως άφηνε η γενική γραμματική διατύπωση του άρθρου 181 ΚΧΑΟ να διαφανεί («πάσα»).

Στο ζήτημα αυτό οριστική λύση έδωσε ο ν.1198/1981 «Περί ρυθμίσεως θεμάτων αναγομένων εις την εκτός του Άθω ακίνητο περιουσίαν των ιερών Μονών του Αγίου Όρους και άλλων τινών διατάξεων» που επέτρεπε την εκποίηση ή ανταλλαγή ακινήτων των Μονών, εφόσον γινόταν για προφανή ωφέλεια ή για την θεραπεία σοβαρής ανάγκης της Μονής. Οι διατάξεις του ν. 1198/1981 ακολούθησαν τη γραμμή ,την οποία και το ίδιο το Σ.τ.Ε. είχε νωρίτερα υιοθετήσει, πως η απαγορευτική διάταξη του άρθρου 181 ΚΧΑΟ μπορεί να τροποποιηθεί ή να καταργηθεί με κοινό νόμο αρκεί αυτός να είναι ειδικός και να αναφέρει ρητά πως ισχύει για τις Μονές του Αγίου Όρους.

Με τον τρόπο αυτό σήμερα το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει τους όρους για τη εκποίηση της μοναστηριακής ακίνητης περιουσίας που βρίσκεται εκτός του Αγίου Όρους έχει εναρμονιστεί με εκείνο που παγίως έγινε δεκτό και κατά σύστημα εφαρμόζεται από τις ίδιες τις Μονές. Την πρακτική της εκούσιας εκποίησης άλλωστε καταδεικνύει και η περίπτωση της μονής του Βατοπεδίου.» (Κρυωνίδης , 2008)

4.10.4. Προϋποθέσεις και περιορισμοί στη περιουσιακή διάθεση

«Η δυνατότητα βέβαια των Μονών για εκούσια εκποίηση περιουσιακών τους στοιχείων τελεί υπό ορισμένες προϋποθέσεις και γνωρίζει κάποιους επιπλέον περιορισμούς. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οποιαδήποτε διάθεση πρέπει να γίνεται για λόγους προφανής ωφέλειας ή για την θεραπεία σοβαρής ανάγκης της Μονής. Επιπλέον, χρειάζεται να το έχει αποφασίσει με αυξημένη πλειοψηφία η Σύναξη της Μονής. Σε αυτήν την περίπτωση, η εκποίηση γίνεται πάντα με δημοπρασία και το Ελληνικό Δημόσιο διατηρεί το δικαίωμα να δηλώσει προς την Μονή μέσα σε αποκλειστικό διάστημα τριών μηνών από την έγκριση της δημοπρασίας, εάν επιθυμεί να υποκαταστήσει τον αγοραστή με τους ίδιους όρους της δημοπρασίας. Υπάρχουν όμως και ορισμένοι επιπλέον περιορισμοί. Πράγματα δηλαδή που ανήκουν κατά κυριότητα σε κάποια Μονή, αλλά έχουν τεθεί στην υπηρεσία θρησκευτικού σκοπού και διατηρούν τον κοινό προορισμό τους, είναι κοινόχρηστα και ως εκ τούτου πράγματα εκτός συναλλαγής. Έτσι για παράδειγμα ναοί ή εξαρτήματα των Μονών δεν μπορούν να μεταβιβαστούν, διότι βάσει 966 ΑΚ είναι πράγματα εκτός συναλλαγής. Βέβαια, τα εκτός συναλλαγής πράγματα αποβάλλουν την ιδιότητά τους αυτή και επομένως είναι δεκτικά εκποίησης, όταν πάψει «ο προορισμός τους για την κοινή χρήση ή για δημόσιο, δημοτικό, κοινοτικό ή θρησκευτικό σκοπό» (971 ΑΚ).» (Κρυωνίδης , 2008)

4.10.5. Θεμελίωση της κυριότητας της ακίνητης περιουσίας

«Τα γεγονότα της υπόθεσης του Βατοπεδίου ανέδειξαν και το εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα της θεμελίωσης των δικαιωμάτων κυριότητας των Μονών του Αγίου Όρους. Ενώ, δηλαδή, για την εντός του Αγίου Όρους ακίνητη περιουσία των Μονών το ίδιο το ελληνικό Σύνταγμα έχει θέσει το προστατευτικό πλαίσιο (άρ. 105§2 Σ), για την ακίνητη περιουσία των Μονών που βρίσκεται εκτός Αγίου Όρους έχουν υποστηριχθεί διαφορετικές θέσεις. Η συζήτηση επικεντρώνεται γύρω από την ισχύ των τίτλων επί των οποίων θεμελιώνουν τα δικαιώματά τους οι Μονές στα πλαίσια της ελληνικής έννομης τάξης, καθώς στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι Μονές του Αγίου όρους απέκτησαν την ακίνητη περιουσία τους από παραχωρήσεις που έγιναν με τίτλους (Χρυσόβουλα, Σιγίλια κτλ.) κατά τη βυζαντινή κυρίως περίοδο. Σύμφωνα λοιπόν με την κρατούσα άποψη, οι τίτλοι αυτοί είναι ισχυροί. Το βασικό επιχείρημα της άποψης αυτής έλκεται από τον Εισαγωγικό Νόμο του Αστικού Κώδικα. Από την εισαγωγή του ΑΚ στις 23.2.1946 με τον α.ν. 2783/1941 «Εισαγωγικός νόμος του Αστικού Κώδικα» το ελληνικό κράτος αποδέχτηκε πως «η απόκτηση κυριότητας ή άλλου εμπράγματος δικαιώματος πριν από την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα κρίνεται κατά το δίκαιο που ίσχυε όταν έγιναν τα πραγματικά γεγονότα για την απόκτησή τους». Κατά συνέπεια νόμιμος τίτλος κτήσης ακόμη και αν ανάγεται στους βυζαντινούς χρόνους θεμελιώνει δικαιώματα κυριότητας σεβαστά από το ελληνικό κράτος. Κατά άλλη αντίθετη άποψη, όμως, η κατάληψη από τον ελληνικό στρατό των εδαφών που σήμερα κατέχουν ή διεκδικούν οι Μονές του Αγίου Όρους διέκοψε οποιαδήποτε συνέχεια κυριότητας. Η αρχική δηλαδή τουρκική ή βουλγαρική κατοχή και η κατάληψή τους εν συνεχεία από τον ελληνικό στρατό τα κατέστησε δημόσια περιουσία και επομένως προγενέστεροι βυζαντινοί τίτλοι ιδιοκτησίας, όπως τα χρυσόβουλα, δεν μπορούν να γίνουν δεκτοί. Κατά την ίδια άποψη, σε όποιες περιπτώσεις αναγνωρίστηκαν δικαιώματα στις Μονές του Αγίου Όρους, το ελληνικό κράτος απλά παραχώρησε τα προνόμια αυτά ως αναγνώριση της πολιτισμικής αξίας του Αγίου Όρους ή για άλλους ειδικούς κάθε φορά λόγους. Ωστόσο, πέρα από το αν και κατά πόσο η τελευταία θέση μπορεί να αντικρούσει πειστικά την κρατούσα άποψη για την ισχύ των «χρυσόβουλων λόγων», η υιοθέτησή της ενέχει σοβαρούς κινδύνους. Η τυχόν αμφισβήτησή των χρυσόβουλων μπορεί να εγείρει ζητήματα σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς της ακίνητης περιουσίας των εκκλησιαστικών καθιδρυμάτων στο εξωτερικό.» (Κρυωνίδης , 2008)

4.10.6. Το χαρακτηριστικό παράδειγμα της Βιστωνίδας

«Η περίπτωση της λίμνης (ή λιμνοθάλασσας) Βιστωνίδας αποτελεί μια ενδιαφέρουσα περίπτωση, καθώς αναδεικνύει το πλήθος των παραγόντων που

συχνά εμπλέκονται στα εμπράγματα δικαιώματα των Μονών του Αγίου Όρους. Χωρίς να υπεισέλθουμε στις ιστορικές λεπτομέρειες μιας υπόθεσης που ανάγεται στις αρχές του προηγούμενου αιώνα θα παραθέσουμε εδώ κάποιες μόνο επισημάνσεις. Ο ν. 1198/1981 Επέτρεψε την εκποίηση ή ανταλλαγή ακινήτων των Μονών, εφόσον γίνεται για προφανή ωφέλεια ή για την θεραπεία σοβαρής ανάγκης της Μονής. Όταν πρόσφατα και μετά από σειρά σχετικών γνωμοδοτήσεων και αντίστοιχων υπουργικών αποφάσεων η Μονή προέβη σε ανταλλαγή εκτάσεων που κατείχε με άλλες εκτάσεις δημόσιες, η υπόθεση πήρε νέα τροπή. Με την κυριότητα επί της Βιστωνίδας να θεμελιώνεται εκ μέρους της μονής Βατοπεδίου σε βυζαντινά χρυσόβουλα, διατυπώθηκαν από διάφορες πλευρές, πολιτικές κυρίως, αλλά και δημοσιογραφικές, επιφυλάξεις ως προς την νομιμότητα των δικαιωμάτων που προέβαλλε. Κάτι τέτοιο, ωστόσο, κατά την κρατούσα άποψη δεν φαίνεται να αποτελεί σύμφωνα με τα προεκτεθέντα κρίσιμο νομικό ζήτημα, καθώς βάσει του άρ. 51 ΕιςΝΑΚ η απόκτηση της κυριότητας κρίνεται κατά το δίκαιο που ίσχυε, όταν έγιναν τα πραγματικά περιστατικά για την απόκτησή τους. Κατά συνέπεια και εφόσον έχει προηγηθεί νόμιμη κτήση, το ελληνικό δημόσιο όφειλε να αποδεχτεί τους όποιους τίτλους κυριότητας, ανεξάρτητα από την παλαιότητά τους. Παράλληλα, ετέθη και το ζήτημα του νομικού χαρακτηρισμού της λίμνης. Η θεώρησή της ως κοινόχρηστο πράγμα περιπλέκει οπωσδήποτε την υπόθεση. Αν και η θέση αυτή αμφισβητείται από την πλευρά της Μονής, εκείνο που πρέπει να επισημανθεί είναι πώς ο χαρακτηρισμός ενός πράγματος ως κοινόχρηστου αποτελεί έναν περιορισμό στην δυνατότητα ιδιωτικής συναλλαγής και όχι μια γενική απαγόρευση για την ίδια την ύπαρξη του εμπράγματος δικαιώματος πολύ δε περισσότερο, όταν αυτό έχει συσταθεί πριν από την εισαγωγή του ΑΚ. Πρόκειται δηλαδή κατά ορθότερη διατύπωση για πράγματα περιορισμένης συναλλαγής, καθώς τα κοινόχρηστα είναι δεκτικά εμπράγματος δικαιωμάτων, εάν βέβαια από τη φύση τους είναι δεκτικά (968 ΑΚ), και μόνο η ιδιωτική συναλλαγή περιορίζεται, εφόσον αντίκειται στον προορισμό τους ως κοινοχρήστων. Στην περίπτωση της Βιστωνίδας, η μονή Βατοπεδίου αντάλλαξε έκταση, η οποία της ανήκε κατά κυριότητα (με νόμιμους τίτλους κτήσης προ της εισαγωγής του ΑΚ), με άλλα δημόσια ακίνητα, για τα οποία όμως δεν διατυπώνονταν αμφισβητήσεις ως προς τον κοινόχρηστο χαρακτήρα τους. Αν συνυπολογίσει κανείς πως όλες οι ενέργειες για τις ανταλλαγές και τις μεταβιβάσεις έγιναν σε μια περίοδο που ήταν γνωστή η περιβαλλοντική αξία της περιοχής, καθώς είχε υπαχθεί στις προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 με ειδικό φορέα διαχείρισης και είχε κηρυχθεί από το 1996 με κοινή υπουργική απόφαση (ΚΥΑ) Εθνικό Πάρκο (και το οποίο προσφάτως κηρύχθηκε εκ νέου), τότε το ζήτημα αποκτά μία ακόμη διάσταση. Υπάρχει δηλαδή μείζον ζήτημα για το ελληνικό δημόσιο και το πώς τελικώς ωφελήθηκε από τις ανταλλαγές, καθώς αποδέχθηκε να ανταλλάξει δημόσια κτήματα, τα οποία δεν γνώριζαν τέτοια προβλήματα κοινόχρηστου χαρακτήρα, με προστατευόμενα (πια) και αμφισβητούμενα, ως προς το αν πρόκειται για εκτός συναλλαγής πράγμα,

έκταση. Και όλα αυτά χωρίς βέβαια να γίνει λόγος για το ύψος ή τον τρόπο αποτίμησης των εκτάσεων που ανταλλάχθηκαν (υπόθεση που διερευνάται ήδη από τη δικαιοσύνη) ή για το πώς τα ακίνητα αυτά εκποιήθηκαν εν συνεχεία σε τρίτους.» (Κρυωνίδης , 2008)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

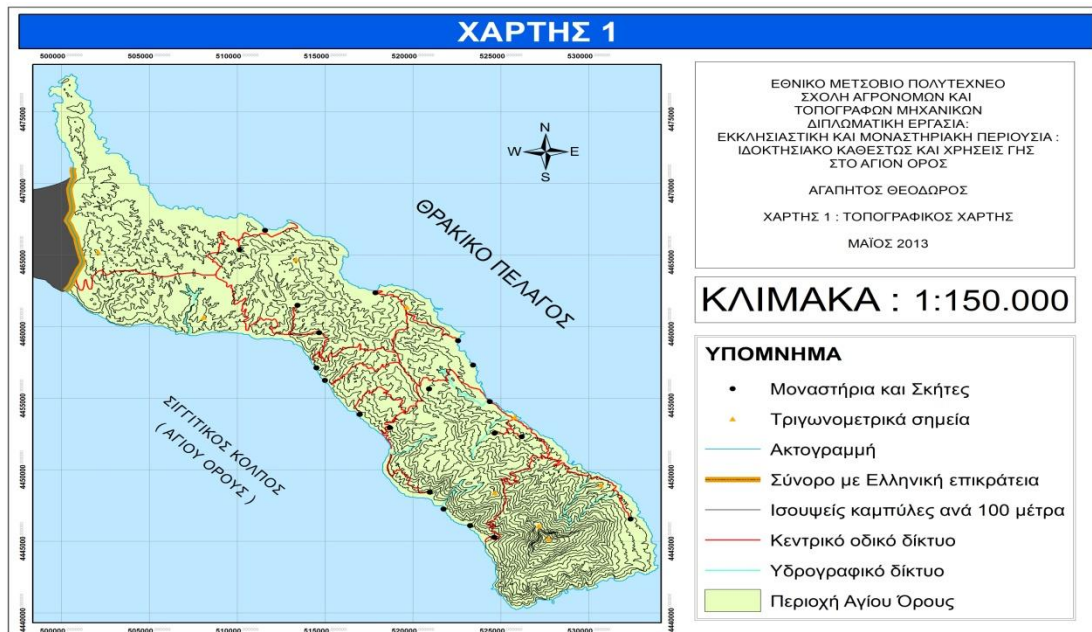
Στα προηγούμενα κεφάλαια της παρούσας διπλωματικής έγινε προσπάθεια, να περιγραφεί το γενικότερο πλαίσιο διαχείρισης και διοίκησης της εκκλησιαστικής περιουσίας. Αρχικά περιγράφηκε το καθεστώς ιδιοκτησίας των εκκλησιών και των Ιερών Μονών που υπάρχουν στον ελλαδικό χώρο. Στην συνέχεια περιγράφηκε και καταγράφηκε η υπάρχουσα κατάσταση του αυτοδιοίκητου τμήματος της Ελλάδος το οποίο καταλαμβάνει την χερσόνησο του Άθω στην Χαλκιδική. Το Άγιον Όρος είναι ουσιαστικά μια μοναστική πολιτεία, η οποία με την μορφή και το καθεστώς που την διέπει είναι μοναδική στον κόσμο, παρόμοια περιοχή στην οποία συμβάλουν άνθρωποι, φυσικό περιβάλλον, και τεχνητό περιβάλλον με αυτό τον τρόπο δεν συναντάται πουθενά στον κόσμο ανά τους αιώνες. Αυτό το ιδιαίτερο ιδιοκτησιακό καθεστώς θα αποτυπωθεί σε αυτό το κεφάλαιο. Το νομικό καθεστώς που διέπει το Άγιο Όρος περιγράφεται κυρίως από τον Κ.Χ.Α.Ο. αλλά και όλες τις διατάξεις και ρυθμίσεις που έχουν νομοθετηθεί από το Ελληνικό Κράτος. Μέσα στον Κ.Χ.Α.Ο. αναφέρεται ότι ο χώρος της τρίτης χερσονήσου ανήκει κατά κυριότητα και αποκλειστικά και μόνο στις είκοσι Ιερές Μονές και δεν μπορεί να αλλάξει μορφή. Αυτής της κατάστασης συνεπάγεται η κατανομή των ακινήτων περιουσιακών στοιχείων κάθε μονής. Κάθε μονή κατέχει μία περιοχή εντός του Αγίου Όρους η οποία αποτελεί και ιδιοκτησία της Μονής και την νέμεται όποιο τρόπο επιθυμεί υπακούοντας πάντα στις κατευθύνσεις που έχουν δοθεί ανα καιρούς από διάφορες επιστημονικές ομάδες και από τους οργανισμούς που προστατεύουν το φυσικό περιβάλλον του Αγίου Όρους. Αξίζει να αναφερθεί ότι η αιφορική διαχείριση των πόρων του Αγίου Όρους αλλά και η προστασία του γενικότερα, ήταν εναρμονισμένη πάντα με τις προθέσεις και τις πράξεις των μοναχών που εγκαταβιώνουν εκεί. Αυτό αποδεικνύεται και από την χιλιόχρονη και πλέον πορεία της Αθωνικής πολιτείας. Οι ιδιοκτησίες των μονών έχουν διάφορες χρήσεις με κύρια εκείνη της δασοκομίας, για αυτό τον λόγο μάλιστα οι ιδιοκτησίες αυτές ονομάζονται και δασοκτήματα. Τα όρια των δασοκτημάτων στην πλειοψηφία τους υλοποιούνται από φυσικά όρια του εδάφους όπως ρέματα, ρυάκια, δρόμους, μονοπάτια, χαράδρες και τεχνητά σταθερά σημεία. Πρέπει να αναφέρουμε επίσης ότι τα όρια των Ι.Μ. Μονών είναι ενδεικτικά και συνεπώς τα δασοκτήματα που υλοποιούνται από αυτά είναι κατά προσέγγιση, δίνοντας περισσότερο την τάξη μεγέθους. Τα όρια των δασοκτημάτων που χρησιμοποιούνται για την παρούσα εφαρμογή είναι αδρομερή και ανεπίσημα. Απουσιάζουν όλοι οι συνηθισμένοι τρόποι οριοθέτησης των ακινήτων που χρησιμοποιούνται στον Ελληνικό χώρο από τους εκάστοτε δικαιούχους όπως φράχτες, συρματοπλέγματα κλπ. Για τον λόγο αυτό τα όρια και το εμβαδόν των δασοκτη-

μάτων θεωρούνται εκτιμώμενα και χωρίς ουσιαστική ακρίβεια. Η συγκεκριμένη κατάσταση που επικρατεί μπορεί να θεωρηθεί δυσνόητη για κάθε επιστήμονα ο οποίος πραγματεύεται θέματα ιδιοκτησίας της γης. Λόγω της συνεχούς ανάπτυξης των επιστημών που ασχολούνται με τα ακίνητα και των εργαλείων που χρησιμοποιούνται για να τα μετρήσουν με ακρίβεια, είναι αναμενόμενο να θεωρείται σχεδόν αδύνατο μία τόσο μεγάλη έκταση που εμπεριέχει πολλούς δικαιούχους να μην οριοθετείται με ακρίβεια. Αυτό είναι ουσιαστικά το γεγονός που καθιστά αυτή την περιοχή του Ελληνικού χώρου μοναδική και ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνεται για αυτό. Αξίζει να αναφερθεί ότι αν συνυπολογίσουμε την αυξανόμενη τάση της αξίας της γης και πιο ειδικά την μη ύπαρξη αυτή την στιγμή του Εθνικού Κτηματολογίου στην Ελλάδα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η χερσόνησος του Αγίου Όρους μπορεί να παρομοιασθεί με ένα υποδειγματικό σύστημα κτηματολογίου το οποίο πετυχαίνει όλους τους στόχους οι οποίοι τίθενται από τους διαχειριστές του, καθώς το κτηματολόγιο αποτελεί ένα αναπτυξιακό μοχλό. Επίσης οι εγκαταβιούντες στο Άγιο Όρος απολαμβάνουν όλα τα αποτελέσματα από την ορθή χρήση του χώρου που κατέχουν.

Για την εφαρμογή συνολικά και πιο ειδικά την παραγωγή των χαρτών οι οποίοι θα αποτυπώνουν τα δασοκτήματα των Μονών, τις χρήσεις γης αυτών, αλλά και την δυναμικότητα των δασών χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα **ArcGis 10.1**. Στο οποίο εισήχθη όλο το ψηφιακό υλικό ώστε να δημιουργηθούν οι χάρτες και να εξαχθούν τα δεδομένα από αυτούς πινακοποιημένα. Πιο ειδικά πρέπει να αναφερθεί ότι έγινε εστίαση σε δύο Μοναστήρια, την Ι.Μ. Σίμωνος Πέτρα και τη Ι.Μ. Καρακάλλου. Η εστίαση έγινε στις δύο αυτές ιδιοκτησίες και στις χρήσεις εντός αυτών.

Όλο το ψηφιακό υλικό είναι ευγενική παραχώρηση της ιδιωτικής εταιρίας ΤΕΧΝΟΟΜΟΙΟΣΤΑΣΗ και με βάση αυτό έγινε η επεξεργασία αυτών για να δημιουργηθούν οι εν λόγω χάρτες. Οι οποίοι στην ψηφιακή τους μορφή εμπεριέχουν διάφορες πληροφορίες για τα δασοκτήματα αυτά.

Ο **Χάρτης 1** (εικόνα 1) που δημιουργήθηκε μας δίνει μια γενική εικόνα του Αγίου Όρους, σε αυτόν εμφανίζονται βασικά στοιχεία όπως τα μοναστήρια και οι σκήτες, το κεντρικό οδικό δίκτυο, η ακτογραμμή και το σύνορο του Αγίου Όρους με την ελληνική επικράτεια.

Εικόνα 1: Τοπογραφικός Χάρτης, (Πηγή : Τεχνομοιόσταση , Ιδία επεξεργασία)

5.2. ΔΑΣΟΚΤΗΜΑΤΑ

Ο Χάρτης 2 (εικόνα 2) που δημιουργήθηκε μας δίνει την γενική εικόνα των ιδιοκτησιών των Μοναστηριών. Ο χώρος κατανέμεται συνολικά στις 20 κυρίαρχες μονές. Οι ιδιοκτησίες ή δασοκτήματα όπως αποκαλούνται όμως είναι 22. Οι 2 από αυτές είναι μετόχια δύο μοναστηριών, το ένα είναι το μετόχι της Χουρμίτσας το οποίο ανήκει στην Ι.Μ. Παντελεήμονος και το άλλο είναι το μετόχι του Μονοξυλίτη το οποίο ανήκει στην Ι.Μ. Διονυσίου. Οι δύο αυτές ιδιοκτησίες συνυπολογίζονται ως τμήμα των ιδιοκτησιών των μονών και όχι σαν μεμονωμένες οντότητες.

Εικόνα 2: Χάρτης Ιδιοκτησιών Ι.Μονών , (Πηγή : Τεχνομοιόσταση , Ιδία επεξεργασία)

Στον **πίνακα 1** φαίνονται αναλυτικά τα μεγέθη των ιδιοκτησιών :

Πίνακας 1 : Ιδιοκτησίες Ιερών Μονών

	ΜΟΝΗ	ΜΕΤΟΧΙ	ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΕ km ²	ΕΜΒΑΔΟΝ ΜΕΤΟΧΙΩΝ ΣΕ km ²	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΜΒΑΔΟΝ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΣΕ km ²	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ
1	Ι.Μ. Εσφιγμένου		5,46		5,46	1,61
2	Ι.Μ. Ζωγράφου		19,97		19,97	5,89
3	Ι.Μ. Κωνσταμονίτου		3,7		3,7	1,09
4	Ι.Μ. Δοχειαρίου		7,73		7,73	2,28
5	Ι.Μ. Ξενοφώντος		7,56		7,56	2,23
6	Ι.Μ. Αγίου Παντελεήμονα	Χουρμίτσας	8,35	17,6	25,95	7,65
7	Ι.Μ. Σίμωνος Πέτρα		13,15		13,15	3,88
8	Ι.Μ. Γρηγορίου		6,23		6,23	1,84
9	Ι.Μ. Διονυσίου	Μονοξυλίτη	3,86	7,93	11,79	3,48
10	Ι.Μ. Αγίου Παύλου		20,36		20,36	6,00
11	Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας		59,26		59,26	17,47
12	Ι.Μ. Καρακάλου		4,36		4,36	1,29
13	Ι.Μ. Φιλοθέου		7,33		7,33	2,16
14	Ι.Μ. Ιβήρων		9,69		9,69	2,86
15	Ι.Μ. Κουτλουμουσίου		6,69		6,69	1,97
16	Ι.Μ. Σταυρονικήτα		2,32		2,32	0,68
17	Ι.Μ. Παντοκράτορος		11,31		11,31	3,33
18	Ι.Μ. Βατοπεδίου		24,9		24,9	7,34
19	Ι.Μ. Χιλανδαρίου		81,24		81,24	23,95
20	Ι.Μ. Ξηροποτάμου		10,24		10,24	3,02
ΣΥΝΟΛΟ					339,24	100,00

(Πηγή : Τεχνοομοίωση , Ιδία επεξεργασία)

Στον παραπάνω πίνακα αποτυπώνονται το εμβαδόν κάθε ιδιοκτησίας των Μοναστηριών , όπως επίσης έχουν συνυπολογιστεί και τα μετόχια των δύο μονών που τα κατέχουν. Η μονάδα μέτρησης των ιδιοκτησιών είναι σε τετραγωνικά χιλιόμετρα. Τοποθετώντας τα ποσοστά επί της συνολικής έκτασης του Αγίου Όρους σε φθίνουσα σειρά (**πίνακας 2**) παρατηρούμε ότι η Ι.Μ. Χιλανδαρίου κατέχει το μεγαλύτερο

ποσοστό γης καθώς από τις μετρήσεις φαίνεται να κατέχει το 23.95% της χερσονήσου, το ποσοστό αυτό είναι αρκετά μεγάλο αν αναλογιστούμε ότι ουσιαστικά κατέχει το ¼ της χερσονήσου. Το μικρότερο ποσοστό κατέχει η Ι.Μ. Σταυρονικήτα και η οποία είναι η μικρότερη σε μέγεθος, το ποσοστό της είναι κάτω από το 1% και κατέχει 2,32 km² γης. Αξίζει επίσης να παρατηρήσουμε ότι τα τέσσερα πρώτα μοναστήρια Ι.Μ. Χιλανδαρίου, Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας, Ι.Μ. Αγίου Παντελεήμονα, Ι.Μ. Βατοπεδίου κατέχουν το 56,41% της χερσονήσου του Αγίου Όρους και τα υπόλοιπα 16 να μοιράζονται το υπόλοιπο ποσοστό. Τα εν λόγω μοναστήρια είναι από τα μεγαλύτερα του Αγίου Όρους και από τα πιο εύρωστα οικονομικά.

Πίνακας 2 : Ιδιοκτησίες σε φθίνουσα σειρά

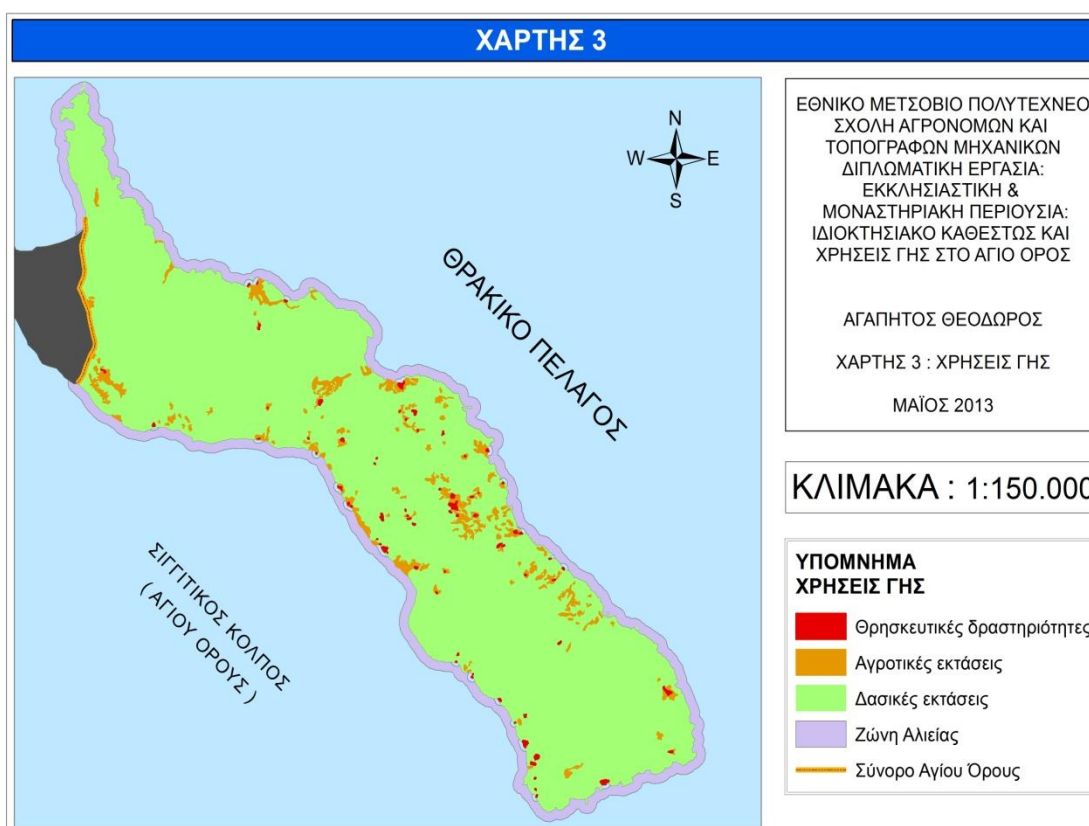
ΜΟΝΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΑ ΠΟΣΟΣΤΑ
Ι.Μ. Χιλανδαρίου	23,95	23,95
Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας	17,47	41,42
Ι.Μ. Αγίου Παντελεήμονα	7,65	49,07
Ι.Μ. Βατοπεδίου	7,34	56,41
Ι.Μ. Αγίου Παύλου	6	62,41
Ι.Μ. Ζωγράφου	5,89	68,3
Ι.Μ. Σίμωνος Πέτρα	3,88	72,18
Ι.Μ. Διονυσίου	3,48	75,66
Ι.Μ. Παντοκράτορος	3,33	78,99
Ι.Μ. Ξηροποτάμου	3,02	82,01
Ι.Μ. Ιβήρων	2,86	84,87
Ι.Μ. Δοχειαρίου	2,28	87,15
Ι.Μ. Ξενοφώντος	2,23	89,38
Ι.Μ. Φιλοθέου	2,16	91,54
Ι.Μ. Κουτλουμουσίου	1,97	93,51
Ι.Μ. Γρηγορίου	1,84	95,35
Ι.Μ. Εσφιγμένου	1,61	96,96
Ι.Μ. Καρακάλου	1,29	98,25
Ι.Μ. Κωνσταμονίτου	1,09	99,34
Ι.Μ. Σταυρονικήτα	0,68	100

(Πηγή : Τεχνομοιόσταση , Ιδία επεξεργασία)

5.3. ΕΔΑΦΟΠΟΝΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Στην συνέχεια προσδιορίστηκαν στον **Χάρτη 3** (εικόνα 3) οι εδαφοπονικές μορφές της χερσονήσου του Αγίου Όρους. Οι κύριες χρήσεις γης είναι 4. Η ζώνη των θρησκευτικών δραστηριοτήτων, οι περιοχές όπου τελείται η θρησκευτική λατρεία, και την αποτελούν τα κτίρια των μοναστηριών αλλά και τα εξαρτήματα αυτών. Η

ζώνη αποκλειστικής αλιείας του Αγίου Όρους, η ζώνη αυτή εκτείνεται σε όλη την ακτογραμμή του Αγίου Όρους με πλάτος 500 μέτρων. Η ζώνη αυτή χρησιμοποιείται από τους μοναχούς για την αλιεία με σκοπό την κάλυψη των τροφικών αναγκών των μονών και όχι για εμπόριο. Τμήματα της χερσονήσου επίσης χρησιμοποιούνται και για αγροτική εκμετάλλευση, οι καλλιέργειες που υφίστανται στο Άγιο Όρος είναι κυρίως καλλιέργειες οπωροκηπευτικών και χρησιμοποιούνται και αυτές για την κάλυψη των τροφικών αναγκών των Μονών και όχι για εμπόριο. Εξαιρούνται κάποια αγροκτήματα από τα οποία παράγεται οίνος ο οποίος εξάγεται ως εμπορικό προϊόν και υπόκεινται στην φορολογία που αναφέρεται στο τέταρτο κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής. Η επικρατούσα χρήση των ιδιοκτησιών του Αγίου Όρους είναι η χρήση των δασών που προορίζονται για τις ανάγκες σε ξυλεία των μονών αλλά και για εμπόριο ξυλείας. Σχεδόν στο σύνολο του το Άγιον Όρος είναι δάση και δασικές εκτάσεις. Όλα τα παραπάνω αποτυπώνονται στον **χάρτη 3** αλλά και στον **πίνακα 3** όπου παρατηρούμε τα αριθμητικά δεδομένα.

Εικόνα 3: Χάρτης χρήσεων γης, (Πηγή : Τεχνομοιόσταση , ίδια επεξεργασία)

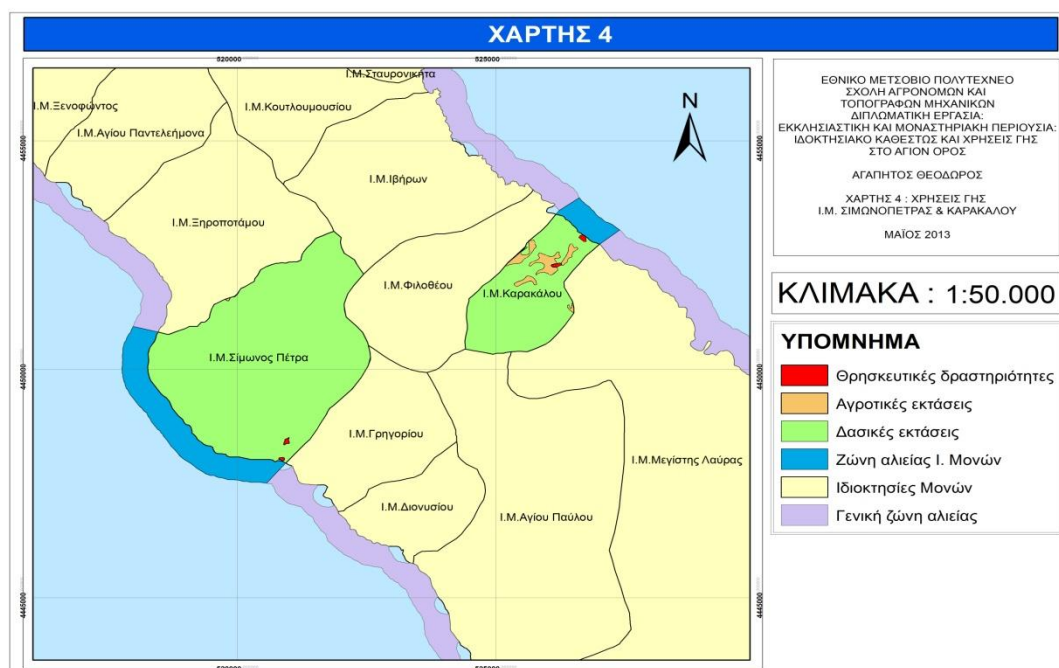
Πίνακας 3 : Πίνακας χρήσεων γης

	ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΕ m ²	ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΕ km ²	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΟ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΣ ΣΕ m
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	339247400,4	339,25		143098,65
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΖΩΝΗΣ ΑΛΛΙΕΙΑΣ	58967598,81	58,97		
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΘΡΗΣΚ.ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	1655738,95	1,66	0,48	
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΡΟΤ.ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	14662994,41	14,66	4,32	
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΔΑΣΩΝ&ΔΑΣ.ΕΚΤΑΣΕΩΝ	323737546,80	323,74	95,42	

(Πηγή : Τεχνομοιόσταση , Ιδία επεξεργασία)

5.3.1. Εδαφοπονικές μορφές των Ι.Μ. Καρακάλου και Σιμωνόπετρας

Εστιάζοντας στις Ιερές μονές της Σιμωνόπετρας και Καρακάλου δημιουργήθηκε ο **Χάρτης 4** (εικόνα 4) ο οποίος εμφανίζει τις χρήσεις γης σε κάθε μονή ξεχωριστά. Για την δημιουργία του χάρτη αυτού έγινε ψηφιοποίηση των εδαφοπονικών μορφών σε κάθε ιδιοκτησία ξεχωριστά. Τα πινακοποιημένα αριθμητικά δεδομένα αποτυπώνονται στους **πίνακες 4 και 5** για κάθε μονή ξεχωριστά.

Εικόνα 4: Χάρτης χρήσεων γης Ι. Μονών Σιμωνόπετρας και Καρακάλου, (Πηγή : Τεχνομοιόσταση , Ιδία επεξεργασία)

Πίνακας 4 : Πίνακας χρήσεων γης Ι.Μ. Καρακάλου

ΜΟΝΗ ΚΑΡΑΚΑΛΟΥ	ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΕ m ²	ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΕ km ²	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	4356437,00	4,36	100,00
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΝΗ	28479,34	0,03	0,65
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΖΩΝΗ	364762,21	0,36	8,37
ΔΑΣΙΚΗ ΖΩΝΗ	3963195,45	3,96	90,97
ΣΥΝΟΛΟ	4356437,00	4,36	100,00
ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ ΖΩΝΗ	542777,84	0,54	

(Πηγή : Τεχνομοιόσταση , Ιδία επεξεργασία)

Πίνακας 5 : Πίνακας χρήσεων γης Ι.Μ. Σιμωνόπετρας

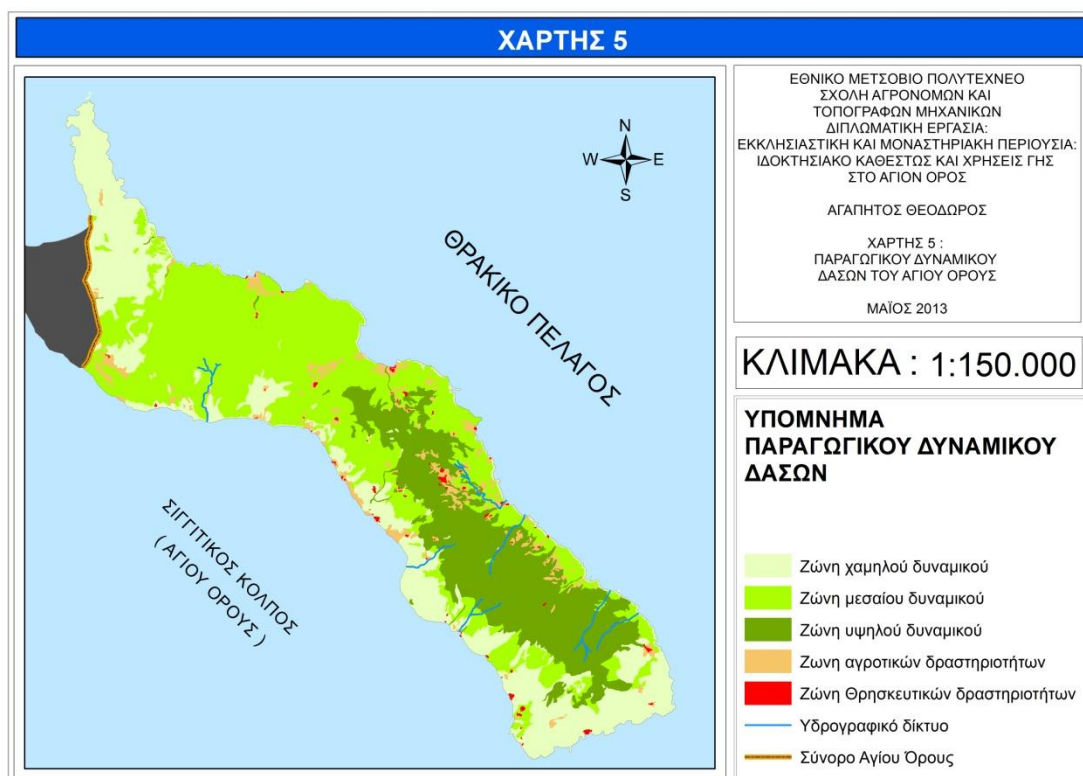
ΜΟΝΗ ΣΙΜΩΝΟΠΕΤΡΑΣ	ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΕ m ²	ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΕ km ²	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	13145948,00	13,15	100,00
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΝΗ	18543,85	0,02	0,14
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΖΩΝΗ	5511,42	0,01	0,04
ΔΑΣΙΚΗ ΖΩΝΗ	13121892,74	13,12	99,82
ΣΥΝΟΛΟ	13145948,00	13,15	100,00
ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ ΖΩΝΗ	2410358,67	2,41	

(Πηγή : Τεχνομοιόσταση , Ιδία επεξεργασία)

Αυτό που παρατηρούμε και στους δύο πίνακες είναι ότι η δασική ζώνη, δηλαδή οι εκτάσεις που καλύπτονται από δάση διαφόρων ειδών καταλαμβάνει και στις 2 περιπτώσεις πάνω από το 90% της ιδιοκτησίας. Πιο συγκεκριμένα στην περίπτωση της Ι.Μ. Σιμωνόπετρας το ποσοστό της δασικής ζώνης αγγίζει το 100%, με άλλα λόγια όλη η ιδιοκτησία της μονής είναι δάση και δασικές εκτάσεις.

5.4. ΖΩΝΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΔΑΣΩΝ

Τα δάση του Αγίου Όρους εκτός από περιοχές υψηλής αισθητικής αξίας έχουν και εμπορική αξία. Η δασοκομία που εφαρμόζεται έχει σκοπό πέρα από την κάλυψη των αναγκών των Μοναστηριών σε ξυλεία, την εμπορία δασικών προϊόντων. Στη βάση αυτή τα δάση έχουν κατηγοριοποιηθεί ανάλογα με την παραγωγικότητα τους σε 3 κλάσεις. Στα δάση χαμηλού, μεσαίου και υψηλού παραγωγικού δυναμικού, ανάλογα με την παραγωγικότητα τους. Αυτή η κατηγοριοποίηση έγινε από την ιδιωτική εταιρία ΤΕΧΝΟΟΜΟΙΟΣΤΑΣΗ και με βάση το ψηφιακό υλικό που μας παραχωρήθηκε δημιουργήθηκε ο **Χάρτης 5** (εικόνα 5) που εμφανίζει στο σύνολο της περιοχής του Αγίου Όρους αυτή την κατηγοριοποίηση των δασών, από τον χάρτη αυτό εξαγάμε τα αριθμητικά δεδομένα τα οποία πινακοποιήθηκαν στον **πίνακα 6**.

Εικόνα 5: Χάρτης παραγωγικού δυναμικού δασών, (Πηγή : Τεχνοομοιόσταση , ίδια επεξεργασία)

Πίνακας 6 : Ζώνες παραγωγικού δυναμικού

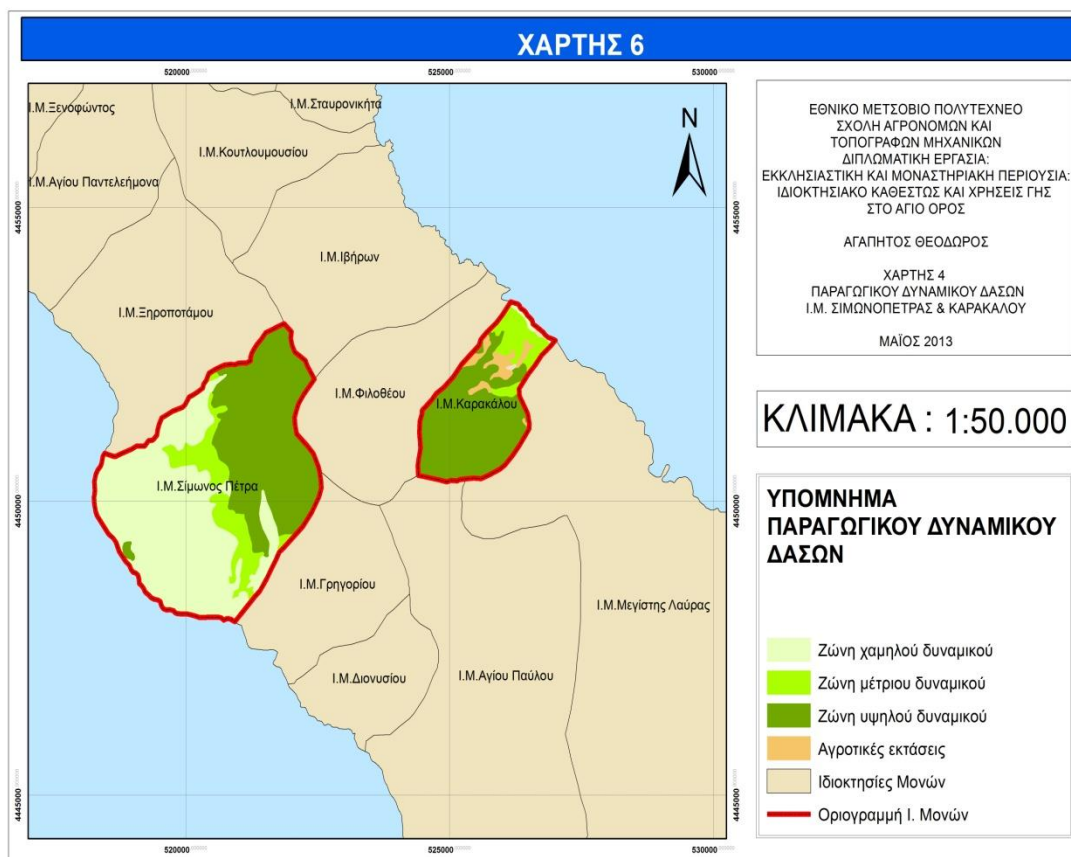
	m ²	Km ²	
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ	339247400,38	339,25	
Ζώνη γεωργικών δραστηριοτήτων	14662994,41	14,66	
Ζώνη θρησκευτικών δραστηριοτήτων	1655738,951	1,66	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ
Ζώνη δασών χαμηλού παραγωγικού δυναμικού	92995423,35	93,00	28,73
Ζώνη δασών μέτριου παραγωγικού δυναμικού	148785188,10	148,79	45,96
Ζώνη δασών υψηλού παραγωγικού δυναμικού	81956935,30	81,96	25,32
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	323737546,75	323,74	100,00

(Πηγή : Τεχνοομοιόσταση , Ιδία επεξεργασία)

Στον **πίνακα 6** παρατηρούμε ότι στο σύνολο των δασών και δασικών εκτάσεων του Αγίου Όρους το μεγαλύτερο ποσοστό είναι δάση μέτριου παραγωγικού δυναμικού 45,96%. Ενώ τα δάση υψηλού παραγωγικού δυναμικού τα οποία μπορούν να από-φέρουν και περισσότερη ποσότητα σε ξυλεία είναι περίπου το ¼ των δασών του Αγίου Όρους και εντοπίζονται στο εσωτερικό τμήμα της χερσονήσου κυρίως.

5.4.1. Ζώνες παραγωγικότητας των Ι.Μ. Καρακάλου και Σιμωνόπετρας

Εστιάζοντας στις Ιερές μονές της Σιμωνόπετρας και Καρακάλου δημιουργήθηκε ο **Χάρτης 6** (εικόνα 6) ο οποίος εμφανίζει τις ζώνες παραγωγικότητας των δασών σε κάθε μονή ξεχωριστά. Για την δημιουργία του χάρτη αυτού έγινε ψηφιοποίηση των ζωνών παραγωγικότητας των δασών σε κάθε ιδιοκτησία ξεχωριστά. Τα πινακοποιημένα αριθμητικά δεδομένα αποτυπώνονται στους **πίνακες 7 και 8** για κάθε μονή ξεχωριστά.

Εικόνα 6: Χάρτης παραγωγικού δυναμικού δασών Ι. Μονών Σιμωνόπετρας και Καρακάλλου, (Πηγή : Τεχνοομοίωση, Ιδία επεξεργασία)

Πίνακας 7 : Ζώνες παραγωγικού δυναμικού Ι.Μ. Καρακάλλου

ΚΑΡΑΚΑΛΛΟΥ	ΜΕΓΕΘΗ ΣΕ m ²	ΜΕΓΕΘΗ ΣΕ km ²	
ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	4356436,66	4,36	ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ
Ζώνη δασών χαμηλού παραγωγικού δυναμικού	84298,11	0,08	2,125533937
Ζώνη δασών μέτριου παραγωγικού δυναμικού	662527,57	0,66	16,70529574
Ζώνη δασών υψηλού παραγωγικού δυναμικού	3219147,62	3,22	81,16917032
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	3965973,29	3,97	100

(Πηγή : Τεχνοομοίωση, Ιδία επεξεργασία)

Στον **πίνακα 7** παρατηρούμε την κατανομή των δασών στην ιδιοκτησία της Ι.Μ. Καρακάλλου. Η ιδιοκτησία της ιεράς μονής αυτής παρότι μικρή σε μέγεθος το μεγαλύτερο μέρος της είναι δάση και δασικές εκτάσεις οι οποίες κατηγοριοποιούνται σε ζώνες ανάλογα με το δυναμικό παραγωγής των δασών της όπως φαίνεται παραπάνω. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρότι η ιδιοκτησία αυτή είναι μικρή σε μέγεθος το 81,17% είναι δάση υψηλού παραγωγικού δυναμικού, το οποίο δίνει την δυνατότητα στην μονή να έχει μια αξιόλογη παραγωγή ξυλείας αναλογικά με το δασόκτημα της.

Πίνακας 8 : Ζώνες παραγωγικού δυναμικού Ι.Μ. Σιμωνόπετρας

ΣΙΜΩΝΟΠΕΤΡΑΣ	ΜΕΓΕΘΗ ΣΕ	ΜΕΓΕΘΗ ΣΕ	
ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	13145947,79	13,15	ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ
Ζώνη δασών χαμηλού παραγωγικού δυναμικού	6706064,04	6,71	51,05
Ζώνη δασών μέτριου παραγωγικού δυναμικού	1347403,46	1,35	10,26
Ζώνη δασών υψηλού παραγωγικού δυναμικού	5083263,76	5,08	38,70
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	13136731,27	13,14	100

(Πηγή : Τεχνοομοιόσταση , Ιδία επεξεργασία)

Στον **πίνακα 8** παρατηρούμε την κατανομή των δασών στην ιδιοκτησία της Ι.Μ. Σιμωνόπετρας. Η ιδιοκτησία της ιεράς μονής αυτής θεωρείται μεγάλη σε μέγεθος, και το μεγαλύτερο μέρος της είναι δάση και δασικές εκτάσεις οι οποίες κατηγοριοποιούνται σε ζώνες ανάλογα με το δυναμικό παραγωγής των δασών της όπως φαίνεται παραπάνω. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρότι η ιδιοκτησία αυτή είναι αρκετά μεγάλη σε μέγεθος τα δάση υψηλού παραγωγικού δυναμικού κατέχουν μόνο το 38,70% του συνόλου των δασών, οπότε το υπόλοιπο ποσοστό κατανέμεται σε δάση χαμηλού και μεσαίου δυναμικού.

5.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά θα λέγαμε αν εστιάσουμε την προσοχή μας σε κάποια ιδιαίτερα σημεία του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του Αγίου Όρους θα αποκτήσουμε μια συνολική εικόνα για την περιοχή αυτή. Πιο συγκεκριμένα σχετικά με τα όρια των δασοκτημάτων παρατηρούμε ότι εκλείπουν οι διαφορές ανάμεσα σε μονές και δεν υπάρχουν διακατεχόμενα ακίνητα. Βέβαια ιδιοκτησιακές διαφορές προκύπτουν

ορισμένες φορές αλλά μπορούν να θεωρηθούν αμελητέες σε σχέση με το μέγεθος της περιοχής μελέτης. Εν συνεχεία θα λέγαμε ότι υφιστάμενες χρήσεις γης είναι αυστηρά καθορισμένες και δεν πρόκειται να αλλάξουν με την υπάρχουσα κατάσταση και νομοθεσία. Αυτό απορρέει ουσιαστικά από την σκοπιμότητα της Αθωνικής Πολιτείας η οποία δεν είναι η εμπορευματοποίηση της γης, αλλά μόνο η σωστή χρήση της ώστε να είναι αυτάρκεις οι μοναχοί που εγκαταβιώνουν εκεί αλλά και η κάλυψη των απολύτως απαραίτητων αναγκών τους. Τα παραπάνω συνθέτουν ένα τρόπο διαχείρισης της γης υποδειγματικό. Η προσέγγιση αυτή στην διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος γενικότερα δεν απορρέει από συγκεκριμένες πρόσφατες κατευθύνσεις που δέχονται οι μοναχοί σχετικά με την αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος αλλά είναι μια στάση ζωής που ακολουθούν εδώ και αρκετούς αιώνες κάτι το οποίο αντικατοπτρίζεται και στην φυσιογνωμία της περιοχής. Το Άγιον Όρος στο σύνολο του όσον αφορά την διαχείριση και πολιτική γης μπορεί να θεωρηθεί σαν υπόδειγμα.

ΧΑΡΤΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. Βλ. σχετικά Λέκκου Π. Ευάγγελου , «Εκκλησιαστική Περιουσία» , 2001 , σελ. 9
2. Βλ. περισσότερα Παπαγεωργίου Γ. Κωνσταντίνου , «Χρησικτησία και εκκλησιαστική ακίνητη περιουσία» , 2008 , σελ. 28
3. Βλ. περισσότερα Πρακτικά ολομέλειας της Βουλής των Ελλήνων , συνεδρία 2/4/1987 , σελ. 5076
4. Βλ. σχετικά Λέκκου Π. Ευάγγελου , «Εκκλησιαστική Περιουσία» , 2001 , σελ.19
5. Βλ. περισσότερα Αρχιμανδρίτου Κων. Ραμιώτη, τ. πρωτοδίκης , «Εκκλησία μέσα στην Ελληνική πολιτεία» Αθήνα 1997, σ. 147
6. Βλ. σχετικά Αποστολάκη Γεωργίου , «Ακίνητη περιουσία των ορθοδόξων Εκκλησιών στην Ελλάδα» , 2007 , σελ. 162
7. Βλ. περισσότερα Αποστολάκη Γεωργίου, «Διατάξεις, Καταστατικά, Κανονισμοί, Νομολογία κ.λπ. της Εκκλησίας Κρήτης» , 2011
8. Βλ. σχετικά Βαγιακάκου , «Συμβολή εις την εκκλησιαστικήν ιστορίαν της Μάνης» , 1956 , σελ.4 εξ.)
9. Βλ. περισσότερα Ράλλη Μ. Κων. , «Το αναπαλλοτρίωτον της εκκλησιαστικής περιουσίας» , 1903 , σελ. 28-30 , 51-52)
10. Βλ. περισσότερα Τσιούμα Θ. και Τασιούλα Δ. , «Ιδιοκτησιακό καθεστώς και αξιοποίηση της αγροτικής γης στην Ελλάδα» , 1986 , σελ. 87-89
11. Βλ. σχετικά Κονιδάρη Μ. Ιωάννη , «Εσωτερικοί Κανονισμοί Ιερών Μονών Εκκλησίας της Ελλάδος» , 2002
12. Βλ. σχετικά Τατάγιας Μ. , «Το νομικό καθεστώς των ησυχαστηρίων στην Εκκλησία της Ελλάδος» , 2005
13. Βλ. περισσότερα Αρβανίτη , «Κτηματολόγιο» , 2000 , σελ .14
14. Βλ. περισσότερα Ρόκκου Δ. , «Κτηματολόγιο και Πολιτική Γης» , 1999 , σελ. 16
15. Βλ. σχετικά Παπαγεωργίου Γ. Κωνσταντίνου , «Φορολογία θρησκειών και κοινωφελών Νομικών προσώπων» , 2005 , σελ. 225
16. Βλ. περισσότερα Διπλωματικές Εργασίες των Χατζηγιάννη Δανάη και Σταματία Φωλίνα με τίτλους «Διερεύνηση του Ιδιοκτησιακού καθεστώτος της Μοναστηριακής περιουσίας της Κρήτης» (2010) και «Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των Μονών των Μετεώρων στο Αγρόκτημα Καστρακίου» (2009) αντίστοιχα.

17. Βλ. σχετικά Ζεντέλη Π, «Περι κτημάτων λόγος και Κτηματολόγιο» , 2011 , σελ. 43
18. Παν. Κ. Χρήστου, «Το Άγιο Όρος, Αθωνική Πολιτεία-Ιστορία, Τέχνη, Ζωή», Πατριαρχικόν Ίδρυμα Πατερικών Μελετών, 1987
19. Πατριαρχική και συνοδική επιστολή αναφερόμενη σε εκκλησιαστικές υποθέσεις με την οποία ανακοινώνονται στις εκκλησιαστικές συνήθως αρχές οι πατριαρχικές και συνοδικές επί των υποθέσεων αποφάσεις.
20. Βλ. περισσότερα Χαράλαμπου Παπαστάθη, «Εσωτερικοί Κανονισμοί Αγίου Όρους» , 2005
21. Βλ. περισσότερα Χαράλαμπου Παπαστάθη, «Εσωτερικοί Κανονισμοί Αγίου Όρους» , 2005 , σελ.296-297
22. Βλ. περισσότερα Χαράλαμπου Παπαστάθη, «Εσωτερικοί Κανονισμοί Αγίου Όρους» , 2005 , σελ.356-361
23. Βλ. περισσότερα Χαράλαμπου Παπαστάθη, «Εσωτερικοί Κανονισμοί Αγίου Όρους» , 2005 , σελ. 199
24. Βλ. περισσότερα Χαράλαμπου Παπαστάθη, «Εσωτερικοί Κανονισμοί Αγίου Όρους» , 2005 , σελ.135-140
25. Βλ. περισσότερα Χαράλαμπου Παπαστάθη, «Εσωτερικοί Κανονισμοί Αγίου Όρους» , 2005 , σελ. 80-85
26. Βλ. περισσότερα Χαράλαμπου Παπαστάθη, «Εσωτερικοί Κανονισμοί Αγίου Όρους» , 2005 , σελ. 233-235

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγελόπουλος Α. (2005). **Εκκλησιαστική ιστορία , Ιστορία των δομών διοικήσεως και ζωής της Εκκλησίας της Ελλάδος**. Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη

Αγγελόπουλος Α. (1993). **Εκκλησιαστική Ιστορία ,Η μοναχική πολιτεία του Αγίου Όρους** . Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη

Αποστολάκης Γ. (2007). **Ακίνητη περιουσία των ορθόδοξων Εκκλησιών στην Ελλάδα**. Πρότυπες Θεσσαλικές εκδόσεις

Αποστολάκης Γ. (2011). **Διατάξεις, Καταστατικά, Κανονισμοί, Νομολογία κ.λπ. της Εκκλησίας Κρήτης**. Αποστολάκης Γεώργιος

Αποστολάκης Γ. (2002). **Ζητήματα εμπράγματος εκκλησιαστικού δικαίου**. Πρότυπες Θεσσαλικές εκδόσεις

Αποστολάκης Γ. (2006). **Βασικά διατάξεις εκκλησιαστικού-κανονικού δικαίου & νομολογία**. Αποστολάκης Γεώργιος

Αποστολάκης Γ. (2002). **Ιερές μονές κατά ελληνικού δημοσίου**. Πρότυπες Θεσσαλικές εκδόσεις

Αρβανίτης Α. (2000). **Κτηματολόγιο**. Εκδόσεις Ζήτη

Επιτροπή εκθέσεως "Θησαυροί του Αγίου Όρους" (2001). **Θησαυροί του Αγίου Όρους Α' Τόμος**. Οργανισμός πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης Θεσσαλονίκη 2007

Ζεντέλης Π. (2001). **Περι κτημάτων λόγος και Κτηματολόγιο**. Εκδόσεις Παπασωτηρίου

Ζήσης Θ. (2000). **Εκκλησιαστική περιουσία**. Εκδόσεις Βρυέννιος

Ιερώνυμος (2012). **Εκκλησιαστική περιουσία και μισθοδοσία του κλήρου**. Εκδόσεις Μπαγιάς Ανδρέας

Κονιδάρης Ι. (2002). **Εσωτερικοί Κανονισμοί Ιερών Μονών Εκκλησίας της Ελλάδος**. Εκδόσεις Σάκκουλα

Κονιδάρης Ι. (2003). **Νομική θεώρηση των μοναστηριακών τυπικών**. Εκδόσεις Σάκκουλα

Κονιδάρης Ι. (2001). **Ο νόμος 1700/1987 και η πρόσφατη κρίση στις σχέσεις Εκκλησίας και πολιτείας** . Εκδόσεις Σάκκουλα

Κονιδάρης Ι. (2008). **Εγχειρίδιο εκκλησιαστικού δικαίου** . Εκδόσεις Σάκκουλα

Κονιδάρης Ι. (2006). **Θεμελιώδεις διατάξεις σχέσεων κράτους-εκκλησίας**. Εκδόσεις Σάκκουλα

Κρυωνίδα Δ. (2008). **Η ακίνητη περιουσία των Μονών του Αγίου Όρους**. Μελέτη. Intellectum Τεύχος 5

Λέκκος Ε. (2001). **Εκκλησιαστική περιουσία**. Εκδόσεις Αποστολική Διακονία

Παπαγεωργίου Γ. (2008). **Χρησικτησία και εκκλησιαστική ακίνητη περιουσία**. Πρότυπες Θεσσαλικές εκδόσεις

Παπαγεωργίου Γ. (2005). **Φορολογία θρησκειών και κοινωφελών Νομικών προσώπων**. Πρότυπες Θεσσαλικές εκδόσεις

Παπαστάθης Χ. (2005). **Εσωτερικοί Κανονισμοί Αγίου Όρους**. Εκδόσεις Σάκκουλα

Ραμιώτης Κ. (1997). **Εκκλησία μέσα στην Ελληνική πολιτεία**. Πρότυπες Θεσσαλικές εκδόσεις

Ρόκος Δ. (1999). **Κτηματολόγιο και Πολιτική Γης**. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Ε.Μ.Π.

Τατάγια Μ. (2005). **Το νομικό καθεστώς των ησυχαστηρίων στην Εκκλησία της Ελλάδος**. Εκδόσεις Σάκκουλα

Τσάμης Δ. (2007). **Αγιον Όρος: Προσέγγιση στην πρόσφατη ιστορία του**. Εκδόσεις Π. Πουρνάρα

Τσιούμας & Τασιούλας (1986). **Ιδιοκτησιακό καθεστώς και αξιοποίηση της αγροτικής γης στην Ελλάδα**. Εκδόσεις Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος

Φωλίνα Σ. (2009). **Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των Μονών των Μετεώρων στο Αγρόκτημα Καστρακίου**. Διπλωματική εργασία Ε.Μ.Π.

Χατζηγιάννη Δ. (2010). **Διερεύνηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της μοναστηριακής περιουσίας της Κρήτης**. Διπλωματική εργασία Ε.Μ.Π.

Business Architects Consultancy (2006). **Ειδική περιβαλλοντική μελέτη προστατευόμενης περιοχής Χερσονήσου Αγιώνυμου Όρους Αθω**. Φορέας ανάθεσης Ιερά Κοινότητα Αγίου Όρους, Μελέτη, Θεσσαλονίκη

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

<http://www.amen.gr/>

<http://www.ecclesia.gr/>

<http://www.tovima.gr/>

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Κ.Χ. : Καταστατικός Χάρτης
- Κ.Χ.Ε.Ε : Καταστατικός Χάρτης Εκκλησίας της Ελλάδος
- Ο.Δ.Ε.Π. : Οργανισμός Διοίκησης Εκκλησιαστικής Περιουσίας
- Ν. : Νόμος
- Ε.Κ.Υ.Ο. : Εκκλησιαστική Κεντρική Υπηρεσία Οικονομικών
- Ν.Π.Δ.Δ. : Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
- Ν.Π.Ι.Δ. : Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
- Α.Ν. : Αναγκαστικός Νόμος
- Δ.Ι.Σ. : Διπλή Ιερά Σύνοδος
- Ο.Δ.Μ.Π. : Οργανισμός Διοίκησης Μοναστηριακής Περιουσίας
- Β.Δ. : Βασιλικό Διάταγμα
- Κ.Ν. : Κωδικοποιηθείς Νόμος
- Α.Τ.Ε. : Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος
- Φ.Μ.Α.Π. : Φόρος Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας
- Κ.Χ.Α.Ο. : Καταστατικός Χάρτης Αγίου Όρους
- ΑΚ : Αστικός Κώδικας
- Δ.Δ. : Δημοτικό Διαμέρισμα
- κ.λπ. : και λοιπά
- Φ.Ε.Κ. : Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ

ΔΙΑΤΑΓΜΑ

τῆς 10/16 Σεπτ. 1926

Περὶ καταστατικοῦ χάρτου τοῦ Ἁγίου Ὁρους

Ἄρθρον 1.

Κυροῦται ὁ προσηρτημένος «Καταστατικὸς Χάρτης τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω» ὑπὸ χρονολογίαν 10 Μαΐου 1924, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Ἐκτάκτου Διπλῆς Συνάξεως τῶν ἀντιπροσώπων τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μονῶν, καὶ ἐγκριθεὶς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκειται πρὸς τὰς ἀκολουθοῦσας διατάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Πλεονεκτήματα καὶ ἀσυδοσίαι Ἁγίου Ὁρους

Ἄρθρον 2.

Τὸ Ἅγιον Ὁρος κέκτηται πλεονεκτήματα τελωνειακὰ καὶ φορολογικά:

α) Τὰ τελωνειακὰ συνίστανται εἰς τὴν εἰσαγωγὴν εἰς αὐτὸ διὰ τὰς μονὰς καὶ τὰ λοιπὰ ἰδρύματα τοῦ (σκῆτας, κελλία κλπ.) οἰωνδήποτε εἰδῶν μέχρι χιλίων μεταλλικῶν δραχμῶν ἀξίας δι' ἕκαστον μοναχόν. Ὁ ἔλεγχος τῆς ἀτελείας ταύτης καθορισθήσεται δι' εἰδικῆς συμφωνίας μεταξὺ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος.^[2]

β) Τὰ φορολογικὰ πλεονεκτήματα τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἶναι τὰ ἀκόλουθα: 1) Τὰ ἐν Ἄθῳ παραγόμενα προϊόντα ἀπαλλάσσονται παντὸς φόρου ἐγγείου καθαρᾶς προσόδου ἢ ἄλλου ἀμέσου τοιοῦτου. 2) Ἡ μεταβίβασις καὶ τὰ εἰσοδήματα πάσης περιουσίας, εὐρισκομένης ἐν Ἁγίῳ Ὁρει, ἀπαλλάσσονται παντὸς φόρου. Τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπολαύσουσι καὶ οἱ χειροτέχναι, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ ἐπαγγελλόμενοι τὴν ἐμπορίαν ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Ὁρους. 3) Οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἐγκαταβιοῦντες μοναχοὶ ἀπαλλάσσονται φόρων καταναλώσεως ἐπὶ τῶν ἐπιτοπίως παραγομένων καὶ καταναλισκομένων προϊόντων των, ἐκτὸς τῶν φόρων καταναλώσεως καπνοῦ, πυρίτιδος καὶ λοιπῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ τῶν μονοπωλιακῶν εἰδῶν. Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ποσοῦ τῆς ἀτελοῦς καταναλώσεως αὐτῶν καθορισθήσεται δι' εἰδικῆς συμφωνίας μεταξὺ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. 4) Πᾶσαι αἱ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει συμβάσεις αἱ ἀφορῶσαι τὴν παραχώρησιν δικαιωμάτων ἐπὶ ἀκινήτων, ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Ὁρους κειμένων,

συντασσόμεναι ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Μοναστηριακῶν Ἀρχῶν ἢ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἀπαλλάσσονται τελῶν χαρτοσήμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Ἡ διοίκησις τοῦ Ἁγίου Ὁρους

Ἄρθρον 3.

Ἐν Ἁγίῳ Ὁρει διορίζεται διὰ Διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ, Διοικητῆς μὲ βαθμὸν καὶ ἀποδοχὰς Νομάρχου, ἐξ ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, ἔχων βαθμὸν τουλάχιστον τὸν τμηματάρχου Α΄ τάξεως.

Ὁ Ὑπουργὸς δύναται νὰ διορίζη εἰς τὴν θέσιν τοῦ Διοικητοῦ καὶ πρόσωπον μὴ διατελοῦν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, ἀλλ' ἔχον προϋπηρετήσῃ εἰς γενικὰς θέσεις αὐτοῦ εὐδοκίμως ἐπὶ μίαν τουλάχιστον δεκαετίαν.

«Ἐπιτρέπεται ἐπίσης ὁ διορισμὸς προσώπου, ἔχοντος προϋπηρετήσῃ εὐδοκίμως εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

Ὁ Διοικητῆς ἐποπτεύει, πλὴν τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν, καὶ τὴν τήρησιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ἐφελκύνων τὴν προσοχὴν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἐπὶ τῶν παραβάσεων οἰαδήποτε Μοναχικῆς ἐν τῷ Ὁρει Ἀρχῆς. Ἐν περιπτώσει δὲ διαφωνίας ὀφείλει ν' ἀποταθῇ εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖον καὶ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς ὁδηγίας αὐτοῦ.»

Ἄρθρον 4.

Ὁ Διοικητῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐνασκῶν τὴν ἐπὶ τῆς τηρήσεως τῶν καθεστώτων ἐποπτείαν, ἔρχεται εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μετὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος καὶ τῶν λοιπῶν Μοναχικῶν Ἀρχῶν, ἀλληλογραφῶν μετ' αὐτῶν. Παρακάθεται δὲ εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Κοινότητος, ὡσάκις κληθῇ ὑπ' αὐτῆς, τῆς προκλήσεως οὔσης ὑποχρεωτικῆς ἐὰν ἢ πρὸς τοῦτο αἴτησις διατυπωθῇ ἐν συνεδριάσει ὑπὸ ὀκτῶ τουλάχιστον ἀντιπροσώπων, ἀλλ' ἔχει συμβουλευτικὴν μόνον ψήφον.

Τὸν Διοικητὴν ἀπόντα ἢ κωλυόμενον, ἀναπληροῖ ὁ παρ' αὐτῷ γραμματεὺς.

Ὁ Διοικητῆς ἐντέλλεται πρὸς τὰ ὑπ' αὐτὸν ὄργανα τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος καὶ τῶν Μοναχικῶν Ἀρχῶν. Ἡ ἐκτέλεσις γίνεται πάντοτε ἐπὶ παρουσία ἐνὸς ἐπιστάτου.

Ἐπὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων νομίμως ἐκδιδομένων καὶ κεκηρυγμένων ἐκτελεστῶν ὁ Διοικητῆς δὲν δύναται νὰ ἐπεμβαίῃ.

Άρθρον 5.

«Ο Διοικητής έχει υπό τὰς ἀμέσους διαταγὰς μὲ αὐτοῦ τὴν δύναμιν τῆς χωροφυλακῆς καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς Διοικήσεως, ἀσκεῖ δὲ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους τὴν ἐξουσίαν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ.

Τὸ προσωπικὸν τῆς διοικήσεως ἀποτελεῖται

1. Ἐξ ἑνὸς γραμματέως φέροντος τὸν βαθμὸν γραμματέως α΄ τάξεως καὶ προσλαμβανομένου ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Δύναται ὅμως ὁ Διοικητής νὰ διορίσῃ καὶ ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου εἰς τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως ἀπόφοιτον τοῦ Γυμνασίου ἢ Θεολογικῆς Σχολῆς ἐπὶ μισθῷ καὶ ἀποδοχαῖς γραμματέως α΄ τάξεως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὁ οὕτω διοριζόμενος γραμματεὺς δὲν ἀπολαύει μονιμότητος.

2. Ἐνὸς κλητῆρος ἐπὶ βαθμῷ καὶ ἀποδοχαῖς κλητῆρος α΄ τάξεως.

Τὸ εἰς τὸν Διοικητὴν ἢ τὸν ἀναπληρωτὴν αὐτοῦ χορηγούμενον κατὰ μῆνα συνολικὸν καὶ ἄνευ ἀποδόσεως λογαριασμοῦ ποσὸν δι' ἔξοδα κινήσεως, γραφικὰ, ταχυδρομικὰ τέλη, θερμάνσεως, φωτισμοῦ, συνδρομὴν ἐφημεριδῶν ἢ ἄλλων ἐντύπων ὀρίζεται εἰς δραχ. 2.000 μηνιαίως.

Εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἀναγράφονται ἐτησίως ἀνάλογοι πιστώσεις διὰ μισθοδοσίαν τοῦ Διοικητοῦ τοῦ προσωπικοῦ τῆς διοικήσεως καὶ διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς ἐν τῷ προηγουμένῳ ἔδαφίῳ δαπάνης. Ὁ ὀργανισμὸς τῆς διοικήσεως κανονισθῆσεται διὰ διατάγματος».

(«Δι' ἀποφάσεως τοῦ διοικητοῦ τοῦ Ἁγίου Ὄρους δύναται νὰ διατάσῃται προσωρινὴ μετάρθεσις ὀπλιτῶν τῆς Χωροφυλακῆς, ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς Διοικήσεως Ἁγίου Ὄρους διὰ χρόνον καθοριζόμενον ἐν τῇ ἀποφάσει, μὴ ὑπερβαίνοντα δὲ τὸ ἑξάμηνον. Ὡσαύτως δι' ὁμοίας ἀποφάσεως καὶ διὰ χρόνον μὴ ὑπερβαίνοντα τὸ τρίμηνον δύναται ὡσάκις παρίσταται ἀνάγκη νὰ συνίσταται ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς Διοικήσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους μεταβατικὸν ἀπόσπασμα ἐκ καθοριζόμενου ἐν τῇ ἀποφάσει ἀριθμοῦ ὀπλιτῶν τῆς Χωροφυλακῆς ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἀξιωματικοῦ ἢ ἀνθυπασπιστοῦ τοῦ Σώματος τούτου ἐκ τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς οἰκείας Διοικήσεως ὑπηρετούντων. Αἱ ὡς ἄνω ἀποφάσεις κοινοποιοῦνται ταυτοχρόνως πρὸς τὰ Ὑπουργεῖα Δημοσίας Ασφαλείας, Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τὸ Ἀρχηγεῖον Χωροφυλακῆς, τὴν Ἀνωτέραν Διοίκησιν Χωροφυλακῆς Μακεδονίας καὶ τὰς λοιπὰς οἰκείας ἀρχάς»).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

Δικαιώματα Διπλῆς δισενιαυσίας Συνάξεως.

Ἄρθρον 6.

Ἡ ἑκτακτος 20μελής Σύναξις ἢ κατὰ τὸ ἄρθρ. 43 τοῦ κυρουμένου Καταστατικοῦ Χάρτου συνερχομένη αὐτοδικαίως δις τοῦ ἔτους ἐν Καρυαῖς μετὰ τὴν τυπικὴν πρόσκλησιν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ἀποτελουμένη δὲ ἐκ προϊσταμένων καὶ καθηγουμένων τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μονῶν, πλὴν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς, ἀσκουμένης ὑπὸ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 7 παρ. 3 τοῦ παρόντος, δικαιούται νὰ ψηφίσῃ κανονιστικὰς διατάξεις μὴ ἀντικειμένας πρὸς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην. Αἱ διατάξεις αὗται κοινοποιούμεναι τῷ Διοικητῇ ἐπικυροῦνται ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, πλὴν τῶν καθαρῶς πνευματικῆς φύσεως, αἵτινες ἀνακοινοῦνται πρὸς ἔγκρισιν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης ἐν Ἁγίῳ Ὁρει

Ἄρθρον 7.

Ἡ δικαιοσύνη ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἀπονέμεται ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραβάσεις καὶ τὰς ὀριακὰς ἢ ἐκ τῶν ὁμολόγων οἰασθήποτε διαφορὰς ὑπὸ τῶν Μοναστηριακῶν Συνάξεων καὶ γεροντιῶν, τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος καὶ Ἐξαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ δισενιαυσίας συνάξεως.

Ἐπὶ ἀδικημάτων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου, πλὴν τῶν πταισμάτων, ἀρμόδια εἶναι τὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ ποινικὰ δικαστήρια.

Οὐδεὶς δικάζεται ἀνήκουστος, οὐδεμία ποινὴ ἐπιβάλλεται ἄνευ νόμου ἢ ἱεροῦ κανόνας θεμελιούντος αὐτήν, καὶ οὐδεὶς στερεῖται ἄκων τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ δικαστοῦ.

Ἄρθρον 8.

Αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις αἱ κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον ἐκδιδόμεναι ἐκτελοῦνται διὰ διαταγῆς τοῦ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Διοικητοῦ καὶ διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ὀργάνων, συμπράττοντος ἐνὸς τῶν ἐπιστατῶν. Ὁ πρωτεπιστάτης ἀπαλλάσσεται τῆς τοιαύτης συμπράξεως.

Αἱ ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου ποιναὶ ἐκτελοῦνται ἄνευ παρεμβάσεως τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς, κοινοποιοῦνται ὅμως πάντοτε εἰς αὐτήν.

Ἄρθρον 9.

Ἡ ἀγιορειτικὴ δικαστικὴ ἀρμοδιότης κανονίζεται ὡς ἀκολούθως:

1. Αί μοναστηριακαὶ συνάξεις καὶ γερονταὶ κανονικῶς συγκεκριημένοι καὶ προεδρευόμενοι δικάζουσι πρωτοδικῶς:

α) Πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ πειθαρχικὰ παραπτώματα τῶν τε ἀδελφῶν τῆς μονῆς καὶ τῶν ἐξαρτωμέτων αὐτῆς.

β) Τὰς ἀστυνομικὰς καὶ ἀγορανομικὰς παραβάσεις καὶ τὰ πταίσματα τὰ ἐν περιφερείᾳ τῆς μονῆς διαπρατόμενα.

γ) Τὰς μεταξὺ δύο ἐξαρτημάτων τῆς οἰκείας μονῆς ὀριακὰς ἢ ἄλλας διαφοράς.

2. Ἡ ἱερά κοινότης δικάζει: Πρωτοδικῶς: Πάσας τὰς ὀριακὰς μεταξὺ τῶν ἱερῶν μονῶν διαφοράς, ὡς καὶ τὰς μεταξὺ μονῆς τινος καὶ ἐξαρτήματος αὐτῆς οἰαοδήποτε ἐκ τῶν ὁμολόγων τοιαύτης, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς μεταξὺ ἐξαρτημάτων δύο ἢ πλείονων μονῶν διαφοράς. Κατ' ἔφεσιν: Τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν μοναστηριακῶν γεροντιῶν καὶ συντάξεων.

Τὰ ἐν Καρυαῖς διαπραττόμενα πταίσματα δικάζονται ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐπιστασίας.

3. Αἱ ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος δικάζονται ὑπὸ τῆς Α.Θ.Π τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου. Δύναται διὰ κανονικῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ ἀναθέσῃ ἐπ' ἀόριστον καὶ μέχρι ἀντιθέτου συνοδικῆς ἀποφάσεως τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐφέσεων τούτων εἰς δικαστήριον, ὅπερ ἀπαρτίζει ἐξαρχία ἐκ τριῶν Μητροπολιτῶν τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἢ κατὰ τὸ ἄρθρ. 43 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἑκτακτος δισενιαυσία εἰκοσαμελῆς Σύναξις, ἢ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν καθηγουμένων καὶ προΐσταμένων τῶν 20 ἱερῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Τῆς ἐκτάκτου συνάξεως ἀποκλεόνται οἱ τακτικοὶ παρὰ τῆ Ἱερᾶ Κοινότητι ἀντιπρόσωποι, οἱ ἀποτελέσαντες μέλη τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν κρινομένων ὑποθέσεων, ἀναπληρούμενοι ὑπὸ ἄλλων ἀντιπροσώπων ὀριζομένων ὑπὸ τῶν οἰκείων μονῶν.

Ἡ ἐξαρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου προκαθῆται τοῦ οὕτως συγκεκριημένου δικαστηρίου, οὔτινος προεδρεῖε ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν ἐξάρχων Μητροπολιτῶν κατὰ τὰ κρατοῦντα ἐν τῷ Οἰκουμεικῷ Πατριαρχείῳ.

Ὁ Διοικητὴς παρακάθηται ἀπαραιτήτως κατὰ τὰς συνεδριάσεις τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου, ἐκτελῶν χρῆ ἐπιτρόπου τοῦ νόμου.

Ἐν περιπτώσει Συνοδικῆς ἀποφάσεως ἀναθετούσης τὴν ἐκδίκασιν ἐφέσεων εἰς τὸ κατὰ τὸν ἀριθ. 3 τοῦ παρόντος δικαστήριον, ἢ ὡς ἄνω ἐξαρχία καλεῖται ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ὡσάκις ὑπάρχουσιν ὑποθέσεις πρὸς συζήτησιν, ἐγκαίρως δὲ ὥστε νὰ παρευρίσκηται εἰς Ἅγιον Ὅρος κατὰ τὰς κατὰ τὸ ἄρθρ. 43 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἡμέρας τῆς αὐτοδικαίως συνερχομένης ἐκτάκτου συνάξεως. Τὰ ἔξοδα τῆς ἐξαρχίας βαρύνουσι τὸ κοινὸν ταμεῖον τῶν εἰκοσι ἱερῶν μονῶν, οὐδέποτε δὲ δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς ἕκαστον ἠττώμενον διάδικον ἐν ἀναλογία μείζονι τοῦ ἐνὸς δεκάτου.

Ἄρθρον 10.

Ἐνώπιον τοῦ κατὰ τὴν παρ. 3 τοῦ προηγουμένου ἄρθρου ἀνωτάτου δικαστηρίου δύναται νὰ ζητηθῆ ἀναθεώρησις καὶ τῶν κατ' ἔφεσιν ἐκδεδομένων ἀποφάσεων τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, διὰ ψευδῆ ἐρμηνείαν ἢ κακὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τῶν καθεστώτων αὐτοῦ, τῶν ἱερῶν κανόνων, τῶν νόμων, ὡς καὶ διὰ παράβλεψιν οὐσιώδων στοιχείων κατὰ τοὺς δύο κατωτέρους βαθμούς.

Ἄρθρον 11.

Οὐδεὶς μοναχὸς δύναται νὰ μετάσχη ὡς μέλος τοῦ εἰς δικαστήριον συγκροτουμένου σώματος (συνάξεως, γερωντίας, ἱερᾶς κοινότητος ἢ ἐκτάκτου συνάξεως κλπ

Οἱ λόγοι οὗτοι τῆς ἐξαιρέσεως προβάλλονται εἰς πᾶν στάδιον τῆς διαδικασίας ὑπὸ τῶν διαδίκων, ἐξεταζομένοι δὲ καὶ αὐτεπαγγέλτως ὑπὸ τοῦ δικάζοντος σώματος, ἀφορῶσιν ἀδιακρίτως τοὺς τε ἀδελφοὺς τῶν μονῶν καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν καὶ ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ παντὸς προσώπου, εἰς ὃ ἀνατίθεται οἰαδήποτε ἀνάκρισις, εἰσήγησις ἢ ἄλλη προδικαστικὴ πράξις.

Ἄρθρον 12.

Ἀποφάσεις ὑπὸ τῶν μοναστηριακῶν συνάξεων ἐκδιδόμεναι καὶ ἐπιβάλλουσαι περιορισμὸν ἐν τῇ μονῇ ἢ ἐξαρτηματι αὐτῆς ἢ ἀποκλεισμὸν ἀπὸ τῶν συνεδριῶν τῆς οἰκειᾶς συνάξεως οὐχὶ μείζονα τοῦ τριμήνου ἐν ἐκάστη περιπτώσει εἶναι ἀνέκκλητοι.

Ἄρθρον 13.

Ἐὰν μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς ἀποφάσεως ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ἢ πειθαρχικῶν παραβάσεων αἱ ἀρμόδιαι ἀρχαὶ παραμελήσουν τὴν τήρησιν τῶν προθεσμιῶν τῶν ἄρθρ. 73-74 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ἢ ἐκτέλεις τῆς ἐφesiβλήτου ἀποφάσεως ἀναστέλλεται μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῶν ὡς ἄνω προθεσμιῶν.

Ἄρθρον 14.

Ἐν τῇ διαδικασίᾳ ἐπὶ ὀριακῶν ἢ ἐκ τῶν ὁμολόγων διαφορῶν τοῦ ἄρθρ. 9 παρ. 2 τοῦ παρόντος ἰσχύουσι τὰ ἑξῆς:

Ἄρθρον 15.

Ἡ δίκη εἰσάγεται πάντοτε δι' ἐγγράφου αἰτήσεως ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου. Τοῦτο ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς αἰτήσεως ὀρίζει τὴν δικάσιμον διὰ πράξεως, καθ' ἣν οἱ διάδικοι καλοῦνται ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐπιστασίας.

Άρθρον 16.

Ἡ ὀρίζουσα τὴν δικάσιμον πράξις δέον νὰ ἐπιδοθῆ ὀκτῶ τουλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς δικάσιμουσ παρέκτασις τῆς προθεσμίας ταύτης δύναται νὰ δοθῆ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου κατ' οἰκείαν κρίσιν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν ἀποστάσεων καὶ τῆς δυσχερείας τῶν συγκοινωνιῶν.

Άρθρον 17.

Ὁ νομίμως κληθεὶς διάδικος, μὴ ἐμφανιζόμενος κατὰ τὴν ὀρισθειῶσαν δικάσιμον δικάζεται ἐρήμην, ἐπὶ προσαγωγῆ τοῦ οἰκείου ἀποδεικτικοῦ ἐπιδόσεως.

Άρθρον 18.

Τὸ δικαστήριον, ἀκοῦσαν τῶν διαδίκων, ὀρίζει εἰσηγητὴν, ὅστις συλλέγει πάντα τὰ στοιχεῖα καὶ ἔγγραφα, καταρτίζει καὶ μελετᾷ τὴν σχετικὴν δικογραφίαν, συντάσσει τὴν περὶ αὐτῆς ἔκθεσίν του.

Άρθρον 19.

Διὰ τὸν εἰσηγητὴν ἰσχύουσιν αἱ ἐξαιρέσεις τοῦ ἄρθρ. 48 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου καὶ τοῦ ἄρθρ. 11 τοῦ παρόντος νόμου. Εἰδικῶς ἐπὶ διαφορῶν μεταξὺ μονῆς καὶ ἐξαρτήματος αὐτῆς, εἰσηγητῆς δὲν δύναται νὰ ὀρισθῆ ἀντιπρόσωπος ἢ μοναχὸς τῆς ἐνδιαφερομένης μονῆς.

Άρθρον 20.

Τὴν ἐνώπιον τοῦ εἰσηγητοῦ διεξαγομένην ἀποδεικτικὴν διαδικασίαν δικαιοῦνται νὰ παρακολουθῶσι πάντες οἱ διάδικοι προσάγοντες στοιχεῖα καὶ ἔγγραφα καὶ ὑποβάλλοντες αἰτήσεις πρὸς ἐξέτασιν μαρτύρων οὓς πάντως ὑποχρεοῦται νὰ ἐξετάσῃ ὁ εἰσηγητῆς. Διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρῶν. 63-66 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.

Άρθρον 21.

Αἰτουμένου διαδίκου τινος αὐτοψίαν ἢ πραγματογνωμοσύνην, ὁ εἰσηγητῆς ὑποχρεοῦται νὰ ὑποβάλλῃ τὴν αἴτησιν μεθ' ὀλοκλήρου τῆς δικογραφίας εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπως τοῦτο διατάξῃ τὴν αὐτοψίαν ἢ ὀρίσῃ τοὺς πραγματογνώμονας.

Περὶ τῆς αὐτοψίας συντάσσεται ἔκθεσις ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ ἐπὶ παρουσίᾳ δύο μαρτύρων καὶ ὑπογράφεται ὑπὸ πάντων. Ἐπίσης οἱ πραγματογνώμονες ὑποβάλλουσιν ἔγγραφον ἔκθεσιν, ἣν ὑπογράφοντες ἐγχειρίζουσιν εἰς τὸν εἰσηγητὴν, γινομένης παρὰ πόδας πράξεως ἐγχειρίσεως.

Ἄρθρον 22.

Περαιωθείσης τῆς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας ὁ εἰσηγητὴς ὑποβάλλει ὁλόκληρον τὸν καταρτισθέντα φάκελλον μετ' ἐγγράφου πορίσματος τοῦ εἰς τὸ δικαστήριον ἐντὸς τῆς ταχθείσης κατὰ τὴν ὀνομασίαν αὐτοῦ προθεσμίας. Ἐὰν διαρκούσης τῆς προθεσμίας ταύτης δὲν ἐγένετο δυνατὴ ἡ περαιώσις τῆς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας, ὁ εἰσηγητὴς ἢ οἱ διάδικοι δύνανται νὰ ζητήσωσι παράτασιν αὐτῆς παρὰ τοῦ δικαστηρίου.

Ἄρθρον 23.

Μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ ὀρίζεται, ἐπιμελεία τῶν ἐπισπευδόντων διαδίκων, ἢ μετ' ἀπόδειξιν δικάσιμος, καθ' ἣν καλοῦνται διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπιστασίας οἱ λοιποὶ διάδικοι. Πάντες οἱ διάδικοι δύνανται νὰ λαμβάνωσι γνῶσιν τῆς τε δικογραφίας καὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ.

Ἄρθρον 24.

Ἡ συζήτησις ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, τηρουμένη πάντοτε τῆς μοναχικῆς εὐπρεπείας καὶ κοσμιότητος, διεξάγεται ἐν ἀπολύτῳ ἰσότητι τῶν διαδίκων, δικαιουμένῳ νὰ ὑποστηρίξωσι καὶ κατὰ τὴν τελικὴν συζήτησιν ἐγγράφως τὰς ἀπόψεις των.

Ἄρθρον 25.

Μετὰ τὴν συζήτησιν, ἀποσυρομένων τῶν διαδίκων, τὸ δικαστήριον διασκέπτεται μυστικῶς, ἀναγινωσκομένων εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν ἐγγράφων τῆς δικογραφίας καὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ. Ἡ συζήτησις διευθύνεται ὑπὸ τοῦ ἐκτελοῦντος χρεῆ προέδρου, τηρουμένων τῶν ἄρθρ. 23 καὶ 24 τοῦ Καταστατικοῦ χάρτου.

Ἄρθρον 26.

Αἱ ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν ὀριακῶν ἢ ἐπὶ τῶν ὁμολόγων διαφορῶν εἶναι πάντοτε ἐγγράφοι καὶ λεπτομερῶς ἠτιολογημένοι. Αἱ γνῶμαι τῶν μειοψηφούντων μελῶν τοῦ δικαστηρίου δύνανται νὰ καταχωρισθῶσι τῇ αἰτήσῃ αὐτῶν.

Ἄρθρον 27.

Αἱ ὀριστικαὶ ἀποφάσεις κοινοποιοῦνται ἐπιμελεία τῶν διαδίκων ἐν πλήρει ἀντιγράφῳ διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπιστασίας.

Ἄρθρον 28.

Ἡ προθεσμία ἐφέσεως κατ' ἀποφάσεων ἐπὶ ὀριακῶν καὶ τῶν ἐκ τῶν ὁμολόγων δικῶν εἶναι ἑνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν. Ἡ ἔφεσις ἀσκεῖται δι' ἠτιολογημένου ἐγγράφου ἐνώπιον τοῦ ἀμέσως ἀνωτέρου δικαστηρίου ἀπευθυνομένου καὶ

κατατιθεμένου εις τὸ γραφεῖον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Τὸ γραφεῖον τοῦτο κοινοποιεῖ ἀντίγραφον τῆς ἐφέσεως εις τὸν ἐφεσιβλητον.

Ἄρθρον 29.

Αἱ ἐφέσεις ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διαβιβάζονται εις αὐτὸ ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Ἐὰν δὲ συνοδικῆ ἀποφάσει ἐπιλαμβάνηται αὐτῶν τὸ κατὰ τὸν ἀριθ. 3 τοῦ ἄρθρ. 9 δικαστήριον, διαβιβάζονται εις αὐτὸ εὐθὺς ὡς τοῦτο συγκροτηθῆ, ἐκδικάζονται δὲ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἄρθρ. 24-27. Οἱ διάδικοι καλοῦνται ἐνώπιον τοῦ κατ' ἐφесιν δικάζοντος δικαστηρίου καὶ ἔχουσι δικαίωμα ν' ἀναπτύξωσι διὰ προσθέτων ὑπομνημάτων τοὺς λόγους τῆς ἐφέσεώς των.

Ἄρθρον 30.

Τὸ κατ' ἐφесιν δικαστήριον ἐπικυροῖ ἢ ἀκυροῖ τὴν ἔκκλητον ἀπόφασιν ἢ μεταρρυθμίζει αὐτήν, δικαιούμενον νὰ διατάξῃ καὶ νέας ἀποδείξεις, ὅτε ἐφαρμόζονται τὰ ἄρθρ. 19 καὶ ἐπόμενα.

Ἄρθρον 31.

Αἱ ἀποφάσεις ἐκδίδονται κατ' ἀπόλυτον τῶν παρόντων πλειοψηφίαν παντὶ δικαστηρίῳ.

Ἄρθρον 32.

Αἱ ἐπὶ ὀριακῶν καὶ λοιπῶν περιπτώσεων τοῦ ἄρθρ. 9 παρ. 1 ἐδάφ. γ', 2 καὶ 3 ἀποφάσεις εἶναι ἐκτελεσταὶ μόνον ἅμα τῇ τελεσιδικίᾳ. Τελεσιδικοί δὲ εἶναι αἱ κατὰ τελευταῖον βαθμὸν κριθεῖσαι καὶ μὴ ἐμπροθέσμως ἐφεσιβληθεῖσαι πρωτόδικοι ἀποφάσεις. τὴν προσωρινὴν ἐκτέλεσιν μὴ τελεσιδικίου ἀποφάσεως δύναται νὰ διατάξῃ τὸ δικάσαν δικαστήριον δι' ἀποφάσεως ἐκδιδομένης τῇ αἰτήσῃ ἐνὸς τῶν διαδίκων, ἅμα ἀκουσθῆ ὁ καθ' οὗ ἢ αἰτησις. Ἡ περὶ προσωρινῆς ἐκτέλεσεως ῥήτρα δύναται νὰ περιληφθῆ ἐν τῇ κυρίᾳ ἀποφάσει.

Ἄρθρον 33.

Τὰ δικαστικὰ ἔξοδα καὶ τέλη, ὧν ἡ διατίμησις ὀρισθήσεται διὰ κανονικῆς διατάξεως τῆς ἐκτάκτου δισενιαυσίας συνάξεως, βαρύνουσι τὸν ἠττώμενον διάδικον καὶ εἰσπράττονται κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως.

Ἄρθρον 34.

Αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις διαβιβάζονται πρὸς ἐκτέλεσιν δι' ἐγγράφου των Διοικητῆ, ὅστις διὰ πράξεως αὐτοῦ παρὰ πόδας ἐντέλλεται εις τὰ ὑπ' αὐτὸν ὄργανα τὴν ἐκτέλεσιν.

Ἄρθρον 35.

Αἱ δικαστικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Κράτους, ἐπιλαμβανόμεναι τῆς διώξεως πλημμελημάτων ἢ κακουργημάτων ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀποστέλλουσιν ἐκεῖ ἀνακριτικὸν ὑπάλληλον, ὅστις ὑποχρεοῦται νὰ καλέσῃ παραχρῆμα τὴν ἱερὰν ἐπιστασίαν ὅπως ἀποστείλῃ κατὰ τὰ εἰωθότα ἓνα τῶν ἐπιστατῶν, παριστάμενον κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀνακριτικῶν πράξεων καὶ παρέχοντα τὴν συνδρομὴν του εἰς τὴν ταχεῖαν διεξαγωγὴν τῶν ἀνακριτικῶν ἔργων.

Ἄρθρον 36.

Πᾶσα παῦσις, παραίτησις ἢ ἔκπτωσις ἡγουμένου, ἐπιτρόπου καὶ μελῶν τῶν ἱερῶν μοναστηριακῶν συνάξεων, ἢ πᾶσα ἐκλογή νέων τοιούτων, ἀγγέλλεται ὑπὸ τῆς οἰκείας μονῆς καὶ διὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

Γενικαὶ διατάξεις

Ἄρθρον 37.

Τὰ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἢ τῶν Μοναστηριακῶν Ἀρχῶν συντασσόμενα ἔγγραφα καὶ ἰδίᾳ τὰ πληροξούσια γράμματα ἐπικυρούμενα ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐπιστασίας, ἔχουσι πλήρη ἰσχὺν δημοσίων ἐγγράφων ἐνώπιον πασῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 38.

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀπαλλάσσονται τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας.

Ἄρθρον 39.

Αἱ περὶ κελλίων διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ χάρτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους κυροῦνται καθ' ὅσον δὲν ἀντίκεινται πρὸς τὸ Πατριαρχικὸν Συνοδικὸν Σιγίλλιον τῆς 7 Ἰουν. 1909, ὅπερ ἐν περιπτώσει ἀντιθέσεως πρὸς τὰς εἰρημένους διατάξεις κατισχύει αὐτῶν. Ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦσιν αἱ διατάξεις αἱ ἐν τέλει τοῦ κεφαλίου Β΄ περὶ διαιτησίας καὶ τοῦ κεφαλαίου Γ΄ τοῦ ῥηθέντος σιγιλίου περὶ ἐπανορθώσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν παλαιῶν ὀρίων, μὴ κυρούμεναι ὑπὸ τοῦ παρόντος μηδὲ τιθέμεναι ἐν ἐφαρμογῇ.

Ἄρθρον 40.

Ἡ δισενιαυσία ἑκτακτος Σύναξις ὑποχρεοῦται μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος Ν. Δ/τος νὰ προβῇ εἰς ψήφισιν κανονιστικῶν διατάξεων καθιερουσῶν πλήρες σύστημα ἐπιστημονικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ ἐξασφαλίσεως τῶν ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους δασῶν καὶ ὀργάνωσιν ἰδίας δασικῆς ὑπηρεσίας.

Ἄρθρον 41.

Ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ πραγματικὴ λειτουργία τῆς τε Αθωνιαδος Σχολῆς ὡς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἄλλων τοιούτων, ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν συστηματικὴν μελέτην καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἀσκουμένων τεχνῶν (ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἀγιογραφίας, ξυλογραφίας κλπ.).

Ἄρθρον 42.

Ἡ μέριμνα τῆς τακτοποιήσεως καὶ συντηρήσεως τῶν βιβλιοθηκῶν, χειρογράφων, κειμηλίων, ἀρχαίων εἰκόνων, ἀμφίων καὶ τῶν τοιούτων ἀνήκουσα εἰς τὰς οἰκείας μονὰς τελεῖ ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐποπτείαν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος καὶ τῆς δισενιαυσίας Συνάξεως, ὀφειλούσης νὰ ἐκδίδη κανονιστικὰς περὶ αὐτῶν διατάξεις.

Ἄρθρον 43.

Πᾶσαι αἱ διατάξεις, πειθαρχικαὶ ἢ ἄλλαι οἱ σχέσιν ἔχουσαι μὲ τὴν μέχρι τοῦδε ἐκκρεμῆ κατάστασιν τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τὴν ἐντεῦθεν πηγάζουσαν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῶν διαφόρων τάξεων τῶν μοναχῶν καταργοῦνται.

Ἄρθρον 43β.

Ἡ παράβασις τοῦ ἀρθρ. 186 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἐπισύρει τὴν ποινὴν φυλακίσεως δύο μηνῶν μέχρις ἐνὸς ἔτους, μὴ ἐξαγοραζομένης.^[9]

Ἄρθρον 44.

Ὅμοῦ μετὰ τοῦ παρόντος Ν.Δ/τος δημοσιεύεται καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κυρούμενος καταστατικὸς χάρτης τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Ν.Δ/τος ἀρχεταὶ ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἰσχύος τοῦ δημοσιευθησομένου Συντάγματος.

Καταστατικὸς Χάρτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Καταστατικὸς Χάρτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω

Τμῆμα Α΄. -Γενικόν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Σύστασις τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν

Πολιτείαν καὶ Ἐκκλησίαν

Ἄρθρον 1.

Τὸ ἀγιώνυμον Ὄρος τοῦ Ἄθω συνίσταται ἐξ εἴκοσιν Ἱερῶν Κυριαρχικῶν, Βασιλικῶν, Πατριαρχικῶν καὶ Σταυροπηγιακῶν Μονῶν τεταγμένων κατὰ τὰ ἀνέκαθεν κρατοῦντα κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἱεραρχικὴν τάξιν: 1) Ἡ ἱερὰ μονὴ Μεγίστης Λαύρας, 2) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου, 3) ἡ ἱερὰ μονὴ τῶν Ἰβήρων, 4) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Χιλιανδαρίου, 5) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Διονυσίου, 6) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Κουτλουμουσίου, 7) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Παντοκράτορος, 8) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Διονυσίου, 6) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Κουτλουμουσίου, 7) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Παντοκράτορος, 8) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου, 9) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Ζωγράφου, 10) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Δοχειαρίου 11) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Καρακάλλου, 12) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Φιλοθέου, 13) ἡ ἱερὰ μονὴ τῆς Σίμωνος Πέτρας, 14) ἡ ἱερὰ τοῦ Ἁγίου Παύλου 15) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Σταυρονικήτα, 16) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Ξενοφώντος, 17) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Γρηγορίου, 18) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Ἐσφιγμένου, 19) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Ῥωσσικοῦ, 20) ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Κωνσταμονίτου.

Πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἰδρύματα, σκῆται, κελλία, ἡσυχαστήρια, εἶναι ἐξαρτήματα μιᾶς ἐκάστης τῶν εἴκοσι Κυριάρχων Ἱερῶν Μονῶν.

Ἄρθρον 2.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω εἴκοσι Κυριάρχων Ἱερῶν Μονῶν οὐδενὶ ἀπολύτως ἐπιτρέπεται δικαίωμα ἰδιοκτησίας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

Ἄρθρον 3.

Ἡ αὐξησης ἢ ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Κυριάρχων Ἱερῶν Μονῶν, ἢ ἡ μετατροπὴ τῶν διοικητικῶν καὶ ἱεραρχικῶν καθόλου σχέσεων τούτων πρὸς τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν, ὡς αὗται ἀπ' αἰώνων καθιερώθησαν καὶ ἐν τῷ παρόντι καταστατικῶν χάρτη διατυποῦνται, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται.

Ἄρθρον 4.

Οὐδέποτε οὐδὲν τῶν ἐν τῷ Ἄθῳ Ἱερῶν Σκηνωμάτων δύναται νὰ ἐκτραπῆ τοῦ ἀρχικοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ καὶ μετασηματισθῆ ταῖς κοσμικαῖς χρεαίαις.

Ἄρθρον 5.

Πᾶσαι αἱ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει μοναὶ ὡς Πατριαρχικαὶ καὶ Σταυροπηγιακαὶ ὑπάγονται ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μὴ ἐπιτρεπομένου οὐδενὸς ἄλλου μνημοσύνου πλὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Εἰς οὐδένα δὲ ἑτερόδοξον ἢ σχισματικὸν ἐπιτρέπεται ἢ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ἐγκαταβίωσις.

Ἄρθρον 6.

Ἄπαντες οἱ τὸ Ἅγιον Ὅρος κατοικοῦντες μοναχοί, οἰασδήποτε ἐθνικότητος καὶ ἂν ὦσι, λογίζονται ὡς κεκτημένοι τὴν ἐλληνικὴν ὑπηκοότητα.

Ἄρθρον 7.

Ἡ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ τῶν Μοναστηριακῶν ἀρχῶν καὶ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, πλὴν τῶν ποινικῶν ἄτινα ὑπάγονται εἰς τὰ ἀρμόδια Πολιτικὰ τοῦ Κράτους Δικαστήρια καὶ ἐκδικάζονται, ὡς ἀνέκαθεν, ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἄρθρον 8.

Ὁ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἐνεργεῖ καὶ διατάσσει τὴν διὰ τῶν ὀργάνων τοῦ ἐκτέλεσιν τῶν μοναστηριακῶν καὶ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἀποφάσεων, ἐφ' ὅσον αὗται ἐκδίδονται συμφώνως τῷ παρόντι καταστατικῷ Χάρτι.

Ἄρθρον 9.

Αἱ ἱεραὶ μοναὶ εἰσὶν αὐτοδιοίκητοι, διοικοῦνται δὲ συμφώνως τῷ ἐσωτερικῷ αὐτῶν κανονισμῷ, τὸν ὅποιον ψηφίζουν αὗται καὶ ἐγκρίνει ἡ Ἱερὰ Κοινότης, ἣτις καὶ ἀσκεῖ τὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τῆς τηρήσεως καὶ ὁμαλῆς λειτουργίας αὐτοῦ, μὴ δυναμένου ν' ἀντεκείται εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος Καταστατικοῦ Χάρτου.

Ἄρθρον 10.

Πᾶσα ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, λαμβανομένη ἐν τῇ ἀρμοδιότητι αὐτῆς, τῇ ὀριζομένη ἐν τῷ παρόντι Καταστατικῷ Χάρτι, εἶναι σεβαστὴ καὶ ὑποχρεωτικὴ διὰ τῆς ἱερᾶς μονᾶς.

Ἄρθρον 11.

Ἡ Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὰ δικαιώματα τῆς ὁποίας ὀρίζονται ὑπὸ ἐιδικῶν διατάξεων τοῦ παρόντος Καταστατικοῦ Χάρτου, ἀποτελεῖται ἐξ εἴκοσιν ἀντιπροσώπων τῶν ἱερῶν μονῶν, ἀνά ἓνα ἐξ ἑκάστης αὐτῶν, ἐδρεύει ἐν Καρυαῖς καὶ εἶναι σῶμα διαρκές, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω.

Ἄρθρον 12.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀπολαύει, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν κρατοῦντα, ἐιδικῶν προνομίων καὶ ἀσυδοσιῶν, ὡς ταῦτα συγκεκριμένως διατυποῦνται ἐν διατάξεσι τοῦ παρόντος Καταστατικοῦ Χάρτου.

Ἄρθρον 13.

Ἡ διαχείρισις τῆς καθόλου περιουσίας τῶν ἱερῶν μονῶν ἀνήκει τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς ἐν ἑκάστη τούτων μοναζούσης ἀδελφότητος.

Τμῆμα Β΄. - Εἰδικόν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Ἡ Ἱερὰ Κοινότης

Ἄρθρον 14.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἱερῶν μονῶν οἱ συγκροτοῦντες τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν οἰκείων μονῶν ἕκαστος κατὰ τοὺς ἐσωτερικοὺς κανονισμοὺς αὐτῶν ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθημέρου τοῦ Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους τὸ βραδύτερον μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς τῶν ἐχόντων ἡλικίαν ἀπὸ 30 ἐτῶν καὶ ἄνω, ἐπὶ συνέσει δὲ καὶ βίῳ ἀνεπιλήπτω διακρινομένων καὶ προτιμωμένων πάντοτε τῶν κεκτημένων ἐκκλησιαστικὴν μόρφωσιν καὶ ἐγκύκλιον παιδείαν.

Ἄρθρον 15.

Ἡ ὑπηρεσία τῶν ἀντιπροσώπων παρὰ τῇ Ἱερᾷ Κοινότητι εἶναι ἐνιαυσία. Δύναται ὅμως νὰ παραταθῇ αὕτη καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη ἕαν ἡ μονὴ αὐτοῦ ἐκλέξῃ αὐτὸν ἐκ νέου.

Ἄρθρον 16.

Οἱ ἀντιπρόσωποι ὀφείλουσι πρὸ τῆς ὀριστικῆς συζητήσεως τῶν ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος εἰσαγομένων διοικητικῆς καὶ οικονομικῆς φύσεως ζητημάτων νὰ τηρῶσιν ἐνημέρους τῆς οἰκείας μονᾶς ἕκαστος, πλὴν τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων, ἐφ' ὧν ἡ ἀπόφασις δέον ν' ἀπορρῆ ἐκ τῆς συνειδήσεως αὐτῶν καὶ μόνον, ἀπαγορευομένης ἀπολύτως πάσης τῶν μονῶν ἐπεμβάσεως καὶ ἐπηρείας ἐπὶ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ δικαστικοῦ αὐτῶν καθήκοντος.

Ἄρθρον 17.

Ἡ Ἱερὰ Κοινότης συνεδριάζει τακτικῶς μὲν τρεῖς τῆς ἐβδομάδος, ἐκτάκτως δὲ ὡσάκις παραστῆ ἀνάγκη. Ὁ δὲ τρόπος τῶν συνεδριάσεων αὐτῶν καθορίζεται διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῆς συντασσομένου ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ.

Ἄρθρον 18.

Ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἐκάστης συνάξεως καταρτίζεται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας καὶ διανεμέται εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους ἡ ἡμερησία διάταξις τῶν συζητητέων θεμάτων κατὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίαν, φερόντων τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῆς καταθέσεως αὐτῶν, ἐκτὸς ἂν ὑπόθεσις τις κηρυχθῆ κατεπεύγουσα παρὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ὅτε καὶ συζητεῖται παρ' αὐτῆς κατὰ προτίμησιν.

Ἄρθρον 19.

Οἱ ἀντιπρόσωποι παραμένοντες μονίμως ἐν Καρυαῖς ὀφείλουσιν ἐκτὸς ἀποδειγμένης ἀσθενείας νὰ προσέρχωνται τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς εἰς τὰς συνεδρίας· ὁ ἄλλως πως κατὰ δύο συνεχεῖς συνεδρίας ἀπουσίας ὡς κωλυσιεργῶν θεωρούμενος προσκαλεῖται ἐγγράφως ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας, εἰς ἐγγράφον ἀπολογίαν, ἣν αὕτη ὑποβάλλει εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα, ἐπιβάλλουσιν αὐτῶν τὴν ποινὴν τῆς ἐπιπλήξεως μετ' ἀναγραφῆς αὐτῆς εἰς τὰ πρακτικά, ἐν ὑποτροπῇ καταγγέλλεται οὗτος εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ καὶ ζητεῖται παρ' αὐτῆς ἡ ἀντικατάστασις αὐτοῦ ἀπροφασίστως. Ἐν περιπτώσει δέ, καθ' ἣν ἡ μονὴ ἀρνηθῆ νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὴν παραγγελίαν ταύτην τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, αὕτη δι' ἀποφάσεως αὐτῆς ἀποκλείει αὐτοδικαίως τὴν μονὴν τῆς ἀποστολῆς ἀντιπροσωπείας ἐπὶ χρονικὸν διάστημα τριῶν μέχρις ἑξ μηνῶν.

Ἄρθρον 20.

Παρουσιασθείσης ἀναποφεύκτου ἀνάγκης ἀπουσίας ἀντιπροσώπου τινός, μὴ δυναμένης νὰ παραταθῆ ποτε πλέον τοῦ μηνός, δύναται ἡ μονὴ αὐτοῦ ν' ἀναπληρώσῃ αὐτὸν δι'

ἄλλοῦ αὐτῆς ἀδελφοῦ ἢ καὶ νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἀντιπροσωπείαν αὐτῆς ἀντιπροσώπῳ ἄλλῃς μονῆς, ἐφοδιαζομένῳ διὰ σχετικῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα καὶ δικαιουμένῳ οὕτω ν' ἀποφαίνεται διὰ δύο, τῶν ἅς ἀντιπροσωπεύει μονῶν, ψήφων ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐκάστοτε ὑποθέσεων, πλὴν τῶν δικαστικῶν, οὐδέποτε ὅμως τὸ αὐτὸ πρόσωπον δύναται ἵνα ἀναλάβῃ ἀντιπροσωπείαν δύο ἐτέρων μονῶν συγχρόνως.

Ἄρθρον 21.

Ἴνα ἡ Ἱερὰ Σύναξις θεωρηθῇ ἐν ἀπαρτία δέον νὰ παρίστανται τὰ 2/3 τῶν μελῶν αὐτῆς, ἧτοι δεκατέσσαρες ἀντιπρόσωποι λαμβάνει δὲ κατὰ πλειοψηφίαν τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς, καταχωριζομένας ἐν εἰδικῷ βιβλίῳ. Ἐν τοῖς πρακτικοῖς δέον νὰ γράφονται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐκάστοτε ἀπουσιάζοντων μελῶν μετὰ τῆς αἰτίας τῆς ἀπουσίας αὐτῶν, ὑποχρεουμένων νὰ γνωρίζωσιν ἐγκαίρως τῇ Ἱερᾷ Ἐπιστάσει κατὰ τὸ ἄρθρο. 19. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν διαρκούσης τῆς συνεδρίας, μέλη τινα τῆς Ἱερᾶς Συναξέως ἀπομακρυνθῶσιν ὅπωςδήποτε αὐτῆς, ἡ συνεδρία ἐξακολουθεῖ καὶ ἐγκύρως ἀποφασίζει ἢ Σύναξις, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀπαρτίας ἐφ' ὅσον τὰ ὑπολειφθέντα μέλη αὐτῆς εἶναι τουλάχιστον ἕνδεκα.

Ἄρθρον 22.

Οὐδεὶς ἀντιπρόσωπος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται ν' ἄρνηθῇ τὴν ὑπογραφήν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρακτικοῖς δικαιούμενος εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς.

Πᾶσα ἄρνησις ὑπογραφῆς τῶν πρακτικῶν συνεπάγεται τὰς ἐπὶ κωλυσιεργίᾳ συνεπείας τοῦ ἄρθρο. 19.

Ἄρθρον 23.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Ἱερᾶς Συναξέως ἐνεργοῦνται παρόντος πάντοτε τοῦ Πρωτεπιστάτου, ὅστις καὶ εἰσάγει τὰς ἐκάστοτε συζητητέας ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συναξέως ὑποθέσεις, τὴν καθωρισμένην ἱεραρχικὴν τάξιν αὐτῶν καὶ ἀφαιρεῖ τοῦτον ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἀντιπρόσωπός τις ἤθελεν ἐκτραπῆ τῶν ὁρίων τῆς εὐσχημοσύνης ἀνακαλῶν αὐτὸν εἰς τὴν τάξιν, ἐπιμένοντα δέ, ἀδεία τῆς Ἱερᾶς Συναξέως, ἀποβάλλει αὐτὸν τῆς αἰθούσης. Τοῦ οὕτω δις τῆς Ἱερᾶς Συναξέως ἀποβληθέντος ἀντιπροσώπου ζητεῖται παρὰ τῆς μονῆς αὐτοῦ ἢ ἄμεσος ἀντικατάστασις.

Ἄρθρον 24.

Πάντες οἱ ἀντιπρόσωποι εἶναι ἀλλήλοις ἴσοι καὶ ἰσοψήφιοι, διακρινόμενοι μόνον καὶ τὴν ἱεραρχικὴν τῆς παρεδρίας τάξιν τῶν μονῶν.

Ἄρθρον 25.

Αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος θεωροῦνται ὀριστικαὶ μόνον μετὰ τὴν ὑπογραφήν αὐτῶν ὑπ' αὐτῆς, ὅτε καὶ μόνον ἀπολύονται τὰ σχετικὰ ἔγγραφα ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ ὑποθέσεως, κηρυχθείσης ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συναξέως ἐπειγούσης.

Τὰ ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἀποστελλόμενα ἔγγραφα φέρουσιν ἀντὶ ὑπογραφῶν τῶν ἀντιπροσώπων τὸν τύπον «ἅπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ συνάξει ἀντιπρόσωποι καὶ προϊστάμενοι τῶν εἴκοσιν ἱερῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω» καὶ σφραγίζονται ὑπὸ τῶν ἐπιστατῶν διὰ τῆς Κοινῆς Σφραγίδος, ἐπὶ οὐδενὶ λόγῳ δυναμένων τούτων ἢ τινος αὐτῶς ν' ἀρνηθῆ τὴν σφράγισιν.

Ἄρθρον 26.

Πάντα τὰ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἀποστελλόμενα ἔγγραφα ὡς καὶ τὰ πρὸς αὐτὴν παρὰ τῶν ἱερῶν μονῶν καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν ἀπευθυνόμενα δεόν νὰ ὦσι συντεταγμένα εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἄρθρον 27.

Ὅταν ἡ Ἱερὰ Κοινότης θετικῶς πληροφορηθῆ ὅτι ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις μονῆς τινος εἶναι δυσχερῆς εἰς βαθμόν, δυνάμενον νὰ ἐμπνεύσῃ ἀνησυχίας περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς, προκαλεῖ τοὺς ἰθύνοντας τὴν ἐν λόγῳ ἱερὰν μονήν, ἵνα παρουσιάσωσιν εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα ἀκριβῆ καὶ δεδικοιολογημένον ἰσολογισμόν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, τῶν ὀφειλῶν καὶ τῶν δανείων αὐτῆς. Ἐὰν δὲ ἡ ἐξέτασις πείσῃ τὴν Ἱερὰν Κοινότητα ὅτι ὄντως ἡ μονὴ ἐκείνη διατρέχει κρίσιν οἰκονομικὴν αὐτεπαγγέλτως ἐπεμβαίνουσα λαμβάνει τὰ προσήκοντα μέτρα διὰ τὴν ἀνόρθωσιν αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἡ Ἱερὰ Ἐπιστασία

Ἄρθρον 28.

Αἱ εἴκοσιν ἱεραὶ μοναὶ διαιοῦνται εἰς πέντε τετράδας, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἀσκεῖ ἀνὰ πᾶσαν πενταετίαν ἐπὶ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς 1 Ἰουνίου μέχρι τέλους Μαΐου τὴν ἐπιστασίαν. Πρὸς τοῦτο ἀποστέλλονται κατ' ἔτος παρ' ἐκάστης μονῆς ἐκάστης τετράδος ἐν πρόσωπον κεκτημένον προσόντα, οἷα καθορίζονται καὶ διὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν μονῶν. Αἱ τετράδες αὗται εἶναι αἱ ἑξῆς:

Α' Τετράς: 1) Μεγίστης Λαύρας. 2) Δοχειαρίου. 3) Ξενοφώντος. 4) Ἐσφιγμένου.

Β' Τετράς: 1) Βατοπεδίου. 2) Κουτλουμουσίου. 3) Καρακάλλου. 4) Στραυρονικήτα.

Γ' Τετράς: 1) Ἰβήρων. 2) Παντοκράτορος. 3) Φιλοθέου. 4) Σίμωνος Πέτρας.

Δ' Τετράς: 1) Χιλιανδαρίου. 2) Ξηροποτάμου, 3) Ἁγίου Παύλου. 4) Γρηγορίου.

Ε' Τετράς: 1) Διονυσίου. 2) Ζωγράφου. 3) Ῥωσσικοῦ. 4) Κωνσταμονίτου.

Ὁ δὲ πρῶτος τῇ τάξει ἐκάστης τετράδος φέρει τὸν τίτλον Πρωτεπιστάτης, εἶναι πρόεδρος τῆς ἐπιστασίας καὶ κρατεῖ τὴν τοῦ Πρώτου ῥάβδον.

Ἄρθρον 29.

Τῶν Ἐπιστατῶν ὄντων ἴσων ἀλλήλοις, τοῦ δὲ Πρωτεπιστάτου πρώτου μεταξὺ ἴσων πᾶσα ἀπόφασις αὐτῶν λαμβάνεται κατὰ πλειοψηφίαν, ἐν ἰσοψηφίᾳ δὲ ὑποβάλλεται ἡ ὑπόθεσις εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Οἰαδήποτε δὲ ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας λαμβανομένη ἐν ἀγνοίᾳ ἐπιστάτου τινος εἶναι ἄκυρος.

Ἄρθρον 30.

Ἐν περιπτώσει ἀπουσίας Ἐπιστάτου τινος ἀνατίθεται τὸ τμήμα τῆς σφραγίδος αὐτοῦ εἰς τινὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ, οὐδέποτε ὅμως συνεπιστάτη του, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ πάντων τῶν ἀντιπροσώπων τῷ Ἀρχιγραμματεῖ.

Ἄρθρον 31.

Ἡ σφραγὶς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, φέρουσα ἐν τῷ μέσῳ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου «Ἡ Πλατυτέρα» καὶ κύκλῳ τὴν περιγραφὴν «σφραγὶς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω» παραδίδεται ἐκάστοτε εἰς τοὺς νέους ἐπιστάτας κατὰ τὴν ἀνέκαθεν κρατοῦσαν τάξιν καὶ εἶναι τετραμερῆς, ἐκάστου ἐπιστάτου κρατοῦντος ἀνὰ ἐν τμήμα.

Ἄρθρον 32.

Πᾶσα μονομερῆς ἢ ἀυθαίρετος πράξις ἐπιστάτου τινὸς εἶναι ἄκυρος καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐπάγεται, ὡς καὶ πᾶσα ἄρνησις ὑπηρεσίας αὐτοῦ τὴν παρατήρησιν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, δικαιουμένης ἐν ὑποτροπῇ ν' ἀξιώση παρὰ τῆς Μονῆς τοῦ Ἐπιστάτου ἐκείνου τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ, ὑποχρεωτικὴν διὰ τὴν Μονήν. Ἐν ταῖς διακοπαῖς δὲ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοιαύτη πράξις τοῦ ἐπιστάτου καταγγέλλεται ἐγκυκλιωδῶς ταῖς ἱεραῖς μοναῖς ὑπὸ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας.

Ἄρθρον 33.

Οἱ ἐπιστάται διαμένοντες διαρκῶς ἐν Καρυαῖς ἀπουσιάζουσιν ἐναλλάξ καὶ κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν ὡσάκις καθήκον ἐπιστατικὸν ἤθελεν ἀπαιτήσῃ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν, ἥτις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται τῷ πρωτεπιστάτῃ.

Ἄρθρον 34.

Ἐκάστη Μονὴ δύναται ν' ἀναθέσῃ συγχρόνως τῷ ἀντιπροσώπῳ αὐτῆς καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπιστάτου. Ἐπ' οὐδενὶ ὅμως λόγῳ ἐπιτρέπεται τοῦτο εἰς τὴν Μονήν, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ πρωτεπιστάτης, ἄλλως ἢ Ἱερὰ Κοινότης δὲν θὰ ἀναγνωρίζῃ τὸν τοιοῦτον πρωτεπιστάτην καὶ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ἀναθέτει νὰ συνεχίσῃ ὁ τέως τοιοῦτος μέχρι συμμορφώσεως τῆς ἐνδιαφερομένης Μονῆς.

Ἄρθρον 35.

Ἡ διαχείρισις τοῦ κοινοῦ ταμείου ἀνήκει τῇ Ἱερᾷ Ἐπιστασίᾳ ὑπ' εὐθύνη τῶν Μονῶν τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ ἐνεργεῖται ἐπὶ τῇ βάσει ἐγκεκριμένου ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος προϋπολογισμοῦ.

Πᾶσα δὲ δαπάνη μὴ προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ δεόν νὰ ἐγκρίνηται προηγουμένως ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος δι' εἰδικῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, ἄλλως δὲ γενομένη, βαρύνει τοὺς ἐνεργήσαντας αὐτὴν ἐπιστάτας.

Πᾶσαι δὲ αἱ δαπάναι δεόν νὰ δικαιολογῶνται ἀπαραιτήτως δι' ἀποδείξεων τῶν διαφόρων δικαιούχων, αἵτινες συνοδεύουσι τὸν ἀπολογισμὸν ἐκάστου ἑξαμήνου κατὰ τὴν ὑποβολὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκάστοτε ἐκλεγομένην ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπὴν.

Ἄρθρον 36.

Ἡ καταβολὴ τῶν προσόδων τοῦ κοινοῦ ταμείου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ Σκευοφυλακείου, Πρωτάτου σχολῆς, κοινοῦ ἐπιτρόπου ἐκτὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, φυλάκων (σεῖμένιδων καὶ σερδάρων) καὶ τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους ἀνάγκας εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τὰς ἱερὰς μονὰς καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν, σικήτας καὶ κελλία κατ' ἀναλογίαν, καθοριζομένην ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου νομοθετικοῦ σώματος τῆς ἐκτάκτου εἰκοσαμελοῦς Συνάξεως, εἰσπράττονται δὲ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας κατὰ τὴν ἀνέκαθεν κρατοῦσαν τάξιν.

Ἄρθρον 37.

Ἡ Ἱερὰ Ἐπιστασία ὀφείλει νὰ διεκπεραιῶι καὶ σφραγίζῃ ἅπασαν τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος κατὰ τὸ ἄρθρ. 25, ἐπίσης νὰ ἐπιτηρῇ ἐν Καρυαῖς τὴν καθαριότητα καὶ ἐπισκευὴν τῶν ὁδῶν, συντηρῇ ἐπαρκῆ φωτισμὸν, ἐνεργῇ ἀστυϊτρικὰς ἐπιθεωρήσεις, διατιμᾷ τὰ τροφίμα καὶ ἐπιβλέπῃ τὴν εὐπρεπῆ καὶ κοσμίαν συμπεριφορὰν, ἀπαγορεύουσα τὰς ἀταξίας, ἄσματα, παιγνίδια, ὄργανα, ἀκοσμίας καθόλου, κάπνισμα καὶ ἵππασίαν ἐν ταῖς κεντρικαῖς ὁδοῖς, τὸ ἄνοιγμα τῶν καταστημάτων κατὰ τοὺς ἔσπερινους καὶ τὰς ἡμέρας τῶν Κυριακῶν καὶ ἐπισήμων ἑορτῶν, τὴν πώλησιν κρέατος καὶ παρασκευὴν φαγητῶν μὴ νηστησίμων κατὰ πᾶσαν Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν καὶ τὰς λοιπὰς νηστείας καὶ ἀπελαύνουσα πάντα μέθυσον, ἄεργον, ἄτακτον διὰ τῶν ὀργάνων αὐτῆς (σεῖμένιδων καὶ σερδάρων) ζητοῦσα, ὡς ἀκίς παραστῆ ἀνάγκη, καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς ἐν Καρυαῖς Κρατικῆς ἀστυνομίας.

Ἄρθρον 38.

Τὴν γραφικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας διεξάγει ὁ ἀρχιγραμματεὺς, ὅστις δεόν νὰ εἶναι ἀδελφὸς μιᾶς τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἱερῶν μονῶν, ἡλικίας ἀνωτέρας τῶν 25 ἐτῶν, διπλωματοῦχος τοῦ Πανεπιστημίου ἢ μιᾶς θεολογικῆς σχολῆς καὶ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ γυμνασίου, ἔχων βοηθὸν αὐτοῦ ἓνα τουλάχιστον ὑπογραμματέα.

Ο αρχιγραμματεὺς παρακαθῆται ἄνευ δικαιώματος ψήφου εἰς τὰς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, εἰσηγεῖται ἐπὶ τῶν διαφόρων ὑποθέσεων, παρέχει τὰς ἀναγκαῖας πληροφορίες, διατυποῖ ἐλευθέρως τὴν γνώμην αὐτοῦ ζητουμένην, τηρεῖ τοὺς κώδικας, τὰ λογιστικὰ βιβλία καὶ τὸ ἀρχεῖον, συντάσσει τὰ πρακτικὰ καὶ λοιπὰ ἔγγραφα καὶ ἐπιμελεῖται τῆς ἐν γένει κανονικῆς λειτουργίας καὶ ἐνημερότητος τοῦ γραφείου. Τοῦτον ἀπόντα ἢ καλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ ὑπογραμματεὺς. Ἐν τῷ σώματι Ἱερᾶς Ἐπιστασίας ὁ ἀρχιγραμματεὺς ἔχει τὴν θέσιν συμβούλου.

Ἄρθρον 39.

Ο ὑπογραμματεὺς τελῶν ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοὺς ἀρχιγραμματέως δέον νὰ εἶναι ἀδελφὸς μιᾶς τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἱερῶν μονῶν, ἡλικίας οὐχὶ τῶν 25 ἐτῶν μικρότερας καὶ ἀπόφοιτος γυμνασίου ἢ διδασκαλείου ἢ ἱερατικῆς σχολῆς.

Ἄρθρον 40.

Ἡ Ἱερὰ Ἐπιστασία ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐκτελεστικὴν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἐξουσίαν, ἐκπληροῦσα συγχρόνως καὶ καθήκοντα δημαρχιακὰ ὡς καὶ καθήκοντα εἰρηνοδικείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Δικαστήρια

Ἄρθρον 41.

Τακτικὰ δικαστήρια ἐν Ἁγίῳ Ὁρει συγκροτοῦσι, τὸ μὲν πρῶτου βαθμοῦ ὁ Ἡγούμενος μετὰ τῆς Γεροντίας ἐν τοῖς κοινοβίοις καὶ ἡ Σύναξις τῶν προϊσταμένων ἐν τοῖς ἰδιορρυθμοῖς, τὸ δὲ δευτέρου βαθμοῦ ἡ Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ἄρθρον 42.

Τῶν πρωτοβαθμίων δικαστηρίων προεδρεύει ἐν μὲν τοῖς κοινοβίοις ὁ Ἡγούμενος καὶ ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ ὁ ἀναπληρωτὴς αὐτοῦ, ἐν δὲ τοῖς ἰδιορρυθμοῖς ὁ πρῶτος τῆ τάξει προϊστάμενος καὶ ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ ὁ ἀμέσως μετὰ τοῦτον ἐρχόμενος τοιοῦτος· τοῦ δευτεροβαθμίου δικαστηρίου ὁ πρῶτος τῆ τάξει ἀντιπρόσωπος.

Ἄρθρον 43.

Ἀνώτατον νομοθετικὸν καὶ δικαστικὸν σῶμα ἐν Ἁγίῳ Ὁρει εἶναι ἡ ἕκτακτος εἰκοσαμελὴς Σύναξις, ἀποτελουμένη ἐκ καθηγουμένων καὶ προϊσταμένων τῶν εἴκοσι ἱερῶν μονῶν, συνερχομένη αὐτοδικαίως καὶ προσκαλουμένη τυπικῶς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος δις τοῦ ἔτους, ἤτοι τὴν 15ην ἡμέραν μετὰ τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ τὴν 20ην Αὐγούστου ἐκάστου ἔτους, ἀποκεκλεισμένων τοῦ νομοθετικοῦ τούτου σώματος τῶν τακτικῶν ἀντιπροσώπων.

Διὰ δὲ τὰς πνευματικὰς ὑποθέσεις ἀνώτατον δικαστήριον εἶναι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἄρθρον 44.

Ὁ σκοπὸς τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει δικαστηρίων εἶναι ἡ ἐκδίκασις τῶν ἐκάστοτε ἀναφυομένων ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ὀριακῶν ζητημάτων, ἢ φρούρησις τῆς μοναχικῆς πειθαρχίας καὶ ἡ τιμωρία τῶν ὑποπιπτόντων εἰς παράπτωμα μοναχῶν ἐν γένει τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ἄρθρον 45.

Τὸ ἀνώτατον τοῦ Ἁγίου Ὁρους νομοθετικὸν καὶ δικαστικὸν σῶμα πλὴν τῶν νομοθετικῶν αὐτοῦ ἀποφάσεων ἐκδικάζει καὶ τὰ ὀριακὰ τοῦ τόπου ζητήματα κατ' ἔφεσιν καὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ εἶναι ὀριστικαὶ καὶ ἀνέκκλητοι καὶ ὑποχρεωτικαὶ διὰ τὴν μειονοψηφίαν.

Ἄρθρον 46.

Αἱ ὀριακαὶ διαφοραὶ μεταξὺ μονῆς τινος καὶ ἐξαρτήματος αὐτῆς ἢ μεταξὺ δύο ἐξαρτημάτων αὐτῆς ἐκδικάζονται πρωτοδίκως ἐν τῇ μονῇ αὐτῶν καὶ κατ' ἔφεσιν εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα. Αἱ δὲ τοιαῦται διαφοραὶ μεταξὺ δύο μονῶν ἢ ἐξαρτημάτων δύο μονῶν ἐκδικάζονται πρωτοδίκως ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως. Καὶ οἱ μὲν ἀποφάσεις τῶν ἱερῶν μονῶν ἐφεσιβάλλονται εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς γραπτῆς κοινοποιήσεως εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον διάδικον διὰ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας, αἱ δὲ ἐφεσίβλητοι ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἐφεσιβάλλονται εἰς τὸ ἀνώτατον ἑτακτον δικαστικὸν σῶμα κατὰ τὴν ἀμέσως πρώτην αὐτοῦ σύναξιν μετὰ τὴν ἔκδοσιν καὶ κοινοποίησιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος.

Ἄρθρον 47.

Ἐπὶ ἐλαφρῶν παραπτωμάτων, ἐφ' ὧν δὲν κρίνεται σκόπιμος ἡ εἰς τὰ δικαστήρια παραπομπή τοῦ πταίσαντος μοναχοῦ, δύναται ὁ ἡγούμενος μετὰ τῶν ἐπίτροπῶν ἐν τοῖς κοινοβίοις, οἱ ἐπίτροποι δὲ ἐν τοῖς ἰδιορρυθμοῖς νὰ ἐπιβάλλωσιν ἀμετακλήτως τὰς ποινάς: α) νουθεσίαν καὶ παρατήρησιν, β) ἐπίπληξιν κατ' ἰδίαν, γ) στέρησιν τροφῆς πλὴν τοῦ ἄρτου μέχρις ἑπτὰ ἡμερῶν.

Ἄρθρον 48.

Οὐδόλως δύναται νὰ μετᾶσχη ἐν μέλος τοῦ δικαστηρίου οὐδὲ νὰ παραστῇ εἰς τὴν συνεδρίασιν αὐτοῦ: α) ἂν εἶναι ὁ παθὼν (μηνυτῆς) ἐκ τοῦ ὑπὸ κρίσιν παραπτώματος καὶ β) ἂν εἶναι μέλος τοῦ δευτεροβαθμίου δικαστηρίου καὶ ἡ ὑπόθεσις ἀφορᾷ μοναχὸν τῆς μονῆς αὐτοῦ, οὐχὶ ὅμως καὶ μοναχοὺς ἐξαρτημάτων αὐτῆς.

Ἄρθρον 49.

Αἱ ἐν ἄρθρ. 48 ὀριζόμεναι αἰτίαι, αἱ ἐπαγόμεναι ἀποκελισμὸν τοῦ δικαστοῦ ἰσχύουσι καὶ διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνακριτοῦ ὡς ἔχοντος τὴν γνώμην αὐτοῦ γραπτῶς δεδηλωμένην ἥτις καὶ λαμβάνεται (Ἄρθρον 50) ὑποχρεωτικῶς ὑπ' ὄψει ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ.

Ἄρθρον 50.

Τῶν ἐξαιρουμένων δικαστῶν δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἢ ἀναπλήρωσις ἐφ' ὅσον τὰ ὑπολειπόμενα μέλη ἀριθμοῦσι τὰ 2/3 τῶν ὅλων μελῶν τοῦ δικαστηρίου. Ὀλιγώτερα τῶν 2/3 τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν δὲν δύναται νὰ δικάσῃ ἐγκύρως.

Ἄρθρον 51.

Ὑποπεσόντος μοναχοῦ τινος ἢ κληρικοῦ ἐν γένει μὴ ἀγιορείτου εἰς παράπτωμά τι ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἐνεργοῦνται κατ' αὐτοῦ αἱ σχετικαὶ ἀνακρίσεις παρὰ τοῦ δευτεροβαθμίου δικαστηρίου καὶ ὁ σχηματιζόμενος φάκελλος παραπέμπεται τῇ ἀρμοδίᾳ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ, ὑφ' ἣν ὑπάγεται ὁ πταίσας, τῶν ἀγιορειτικῶν δικαστηρίων θεωρουμένων ἀναρμοδίῳ διὰ τὴν ἐκδίκασιν ταύτην.

Ἄρθρον 52.

Τῶν παραπτωμάτων, καθ' ὧν ἀπειλεῖται ἢ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, ἀρμόδιον διὰ τὴν ἐκδίκασιν δικαστήριον εἶναι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, εἰς ὃ παραπέμπεται ὑπὸ τοῦ δευτεροβαθμίου δικαστηρίου ἢ δικογραφία, σχηματιζομένη κατὰ τὰς γενικὰς τῆς διαδικασίας διατάξεις τοῦ παρόντος καταστατικοῦ χάρτου.

Ἄρθρον 53.

Ἡ κατηγορία κατὰ μοναχοῦ τινος ἐμφανίζεται ἢ διὰ μηνύσεως τοῦ ἐκ τοῦ παραπτώματος παθόντος ἢ ἄλλου οἰουδήποτε προσώπου ἐγγράφως ἢ καὶ δι' αὐτεπαγγέλτου ἀπαγγελίας αὐτῆς ὑπὸ τῶν μοναστηριακῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ προφορικῶς.

Ἄρθρον 54.

Ἡ κατὰ μοναχοῦ τινος μήνυσις ἢ ὑποβαλλομένη παρὰ προσώπων μὴ χριστιανῶν ἢ παρὰ αἰρετικῶν ἢ σχισματικῶν ἢ προκατεγνωσμένων διὰ βαρείας ποινῆς εἶναι ἀπαράδεκτος, ἐκτὸς ἂν τὰ πρόσωπα ταῦτα εἶναι τὰ παθόντα. Ὁμοίως ἀπαράδεκτος εἶναι καὶ πᾶσα ἀνωνύμως ἢ ψευδονύμως ὑποβαλλομένη μήνυσις. Ὁ μηνυτὴς ὀφείλει νὰ διατυποῖ λεπτομερῶς τὰ παραπτώματα τοῦ κατηγορουμένου καὶ προτείνει δύο τουλάχιστον μάρτυρας πρὸς βεβαίωσιν αὐτῶν.

Ἄρθρον 55.

Γενομένης δεκτῆς μηνύσεώς τινος παραπέμπεται αὕτη ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται περὶ ἐλαφροῦ παραπτώματος καθ' οὗ ἀσκεῖται ἡ πειθαρχικὴ ἐξουσία κατὰ τὸ Ἄρθρον 47, εἰς τινὰ τῶν προϋσταμένων ἐν τοῖς πρωτοβαθμίοις ἢ τῶν ἀντιπροσώπων ἐν τῷ δευτεροβαθμίῳ μετὰ τῆς ἐντολῆς τῆς κατάρξεως τῆς διαδικασίας διὰ τῆς ἐνεργείας αὐστηρῶν καὶ λεπτομερῶν ἀνακρίσεων ἐγγράφων πάντοτε καὶ ἐπὶ παρουσία δύο μαρτύρων μοναχῶν.

Ἄρθρον 56.

Πρῶτος εἰς ἐξέτασιν καλεῖται ὁ μηνυτῆς ὅπως βεβαιώσῃ τὴν μήνυσιν αὐτοῦ καὶ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῶν συνεπειῶν ἀνυποστάτου μηνύσεως. Μετὰ τοῦτον ἀνακρίνονται οἱ προταθέντες ὑπὸ τοῦ μηνυτοῦ μάρτυρες τῆς κατηγορίας, ἐπακολουθεῖ τοῦ κατηγορουμένου ἡ ἀπολογία καὶ τέλος τῶν ὑπ' αὐτοῦ τυχόν προτεινομένων μαρτύρων τῆς ὑπερασπίσεως ἢ ἐξέτασις.

Ἄρθρον 57.

Περαιωθείσης τῆς κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον ἀνακρίσεως ὁ ἀνακριτῆς ὑποβάλλει τὸν φάκελλον τῆς σχηματισθείσης δικογραφίας μετ' ἐκθέσεως περὶ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ ἀντιλήψεων, ἃς ἐμόρφωσε κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς ὑπὸ κρίσιν ὑποθέσεως εἰς τὸ διατάξαν τῆς ἀνακρίσεως δικαστήριον.

Ἄρθρον 58.

Τὸ δικαστήριον, ὑποβληθείσης περαιωμένης δικογραφίας τινός, ἐπιλαμβάνεται ταύτης καὶ ἂν εὖρη αὐτὴν χρῆζουσας συμπληρώσεώς τινος διατάσσει τὴν συμπλήρωσιν, ὑποδεικνύον καὶ τὰ ἐλλείποντα στοιχεῖα ἄλλως τάσσει ὠρισμένην ἡμέραν ἐκδικάσεως καθ' ἣν προσκαλεῖται ἐγκαίρως καὶ ἐγγράφως ὁ κατηγορούμενος ὅπως ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου πρὸς ἀπολογίαν. Ἡ ἐξακριβώσις τῆς ἐγκαίρου προσκλήσεως τοῦ κατηγορουμένου στηρίζεται ἐπὶ ἀποδεικτικῆς ἐπιδόσεως τοῦ κατηγορητηρίου ἐγγράφου, ἐν ᾧ διατυπῶνται ἢ δι' ἣν προσκαλεῖται νὰ ἀπολογηθῇ κατηγορία καὶ συγχρόνως καὶ ὁ χρόνος ἀκριβῶς τῆς ἐμφάνισεως αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου.

Ἄρθρον 59.

Παράστασις δι' ἀντιπροσώπων ἢ πληρεξουσίου τοῦ κατηγορουμένου ἐνώπιον τοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ δικαστηρίου δὲν ἐπιτρέπεται.

Ἄρθρον 60.

Ἡ πρόσκλησις τῶν ἐκτὸς τοῦ Ἁγίου Ὁρους εὐρισκομένων κατηγορουμένων γίνεται διὰ τῆς ἀρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ἐν περιπτώσει δὲ ἀγνώστου διαμονῆς αὐτοῦ ἢ πρόσκλησις κοινοποιεῖται τῇ εἰς ἣν ἀνήκει μονῇ καὶ μετὰ πάροδον δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς

κοινοποιήσεως, όποτε θεωρείται ώς νομίμως και έγκύρως κοινοποιηθεΐσα τῷ κατηγορουμένῳ ή πρόσκλησις δύναται νά χωρήση τό δικαστήριον εις τήν έκδίκασιν τῆς ύποθέσεως και άποφασίση έγκύρως.

Άρθρον 61.

Έμφανισθέντος τοῡ κατηγομένου ένώπιον τοῡ δικαστηρίου κατά ταχθεΐσαν δικάσιμον ήμέραν μετά τήν βεβαίωσιν τῆς ταυτότητος αυτού άναγινώσκεται τό κατηγορητήριον έγγραφον, αί μαρτυριακαί καταθέσεις και τά λοιπά σχετικά έγγραφα και καλείται ακολουθώσ εις άπολογίαν ό κατηγορούμενος, όστις πρὸς τῇ προφορικῇ άπολογία δύναται νά καταθέση και έγγραφον τοιαύτην.

Άρθρον 62.

Ο κατηγορούμενος, μη δυνάμενος νά παρίσταται κατά τήν εξέτασιν τῶν μαρτύρων, δικαιούται πρὶν άπολογηθῆ ένώπιον τοῡ άνακριτοῡ ή τοῡ δικαστηρίου, νά αιτήσηται και λάβῃ γνώσιν όλης τῆς δικογραφίας όπως δυνηθῆ και άποκρούση όλα τά σημεΐα τῆς κατηγορίας αυτού.

Άρθρον 63.

Μάρτυρες δέν δύνανται νά χρησιμεύσωσιν ένώπιον άγιορειτικοῦ δικαστηρίου: α) οί μη χριστιανοί ή μη όρθόδοξοι ή σχισματικοί, β) οί έπί ψευδορκία ύπό δικαστηρίου τινός καταδικασθέντες, γ) οί πενυματικοί πρὸς ό,τι γνωρίζουσιν εκ τῆς έξομολογήσεως, δ) οί μήπω συμπληρώσαντες τό 14ον έτος τῆς ήλικίας τῶν και ε) οί δια βαρείας ποιηῆς προκατεγνωσμένοι.

Άρθρον 64.

Η έμφάνισις τῶν μαρτύρων ένώπιον τοῡ άνακριτοῡ, γινομένη πάντοτε δια τῆς Κυριάρχου αυτών Μονῆς, εΐναι ύποχρεωτική. Πρὸς τοῡτο καλείται ό μάρτυς δι' έγγράφου κλήσεως τοῡ άνακριτοῡ, όριζούσης αυτῷ τόν τόπον, τήν ήμέραν, τήν ώραν, και τόν σκοπόν τῆς έμφανίσεως αυτού και έπιδιδομένης έπί άποδεικτικῷ έγγράφῳ. Έν περιπτώσει άρνήσεως τοῡ μάρτυρος μετά δευτέραν πρόσκλησιν νά έμφανισθῆ ή προσαγωγή αυτού έξαναγκάζεται δια τῆς πολιτικῆς αρχῆς. Αί περι τῶν μαρτύρων διατάξεις τοῡ παρόντος άρθρου ισχύουσιν και δια τόν μηνυτήν και τόν κατηγορούμενον.

Άρθρον 65.

Πρὸ τῆς εξέτάσεως τῶν μαρτύρων δίδεται παρ' αυτών, τῶν μὲν έν γένει μοναχῶν δι' άπλῆς «έπί τῇ μοναχικῇ αυτών άπαγγελία» βεβαιώσεως τῶν δέ λαϊκῶν δι' έπιθέσεως τῆς δεξιᾶς αυτών έπί τοῡ ιεροῦ Εὐαγγελίου ότι θέλουσιν «όμολογήσει τήν αλήθειαν άνευ τινός φόβου και πάθους».

Ἄρθρον 66.

Οἱ μάρτυρες ἀνακρίνονται κατ' ἰδίαν ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ ἕκαστος, δύναται δὲ ὁ ἀνακριτὴς πρὸς ἄρσιν τυχὸν σκοτεινῶν σημείων τῆς καταθέσεως, αἰτήσῃ τοῦ κατηγορουμένου ἢ καὶ αὐτεπαγγέλτως νὰ ἐξατάσῃ μάρτυρά τινα συμπληρωματικῶς ἢ καὶ κατ' ἀντιπαράστασιν πρὸς τὸν κατηγορούμενον ἢ ἄλλον μάρτυρα κατὰ τὴν ἀπόλυτον κρίσιν αὐτοῦ. Ἡ ἐξέτασις τῶν μαρτύρων γίνεται ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ, ὅστις ἀφοῦ ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ ὀνόματος, τοῦ ἐπωνύμου, τῆς ἡλικίας, τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως, τῆς κατοικίας, τοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς θρησκείας καὶ τῶν σχέσεων τοῦ μάρτυρος πρὸς τὸν κατηγορούμενον, ἀπαγγέλλει τὴν κατηγορίαν καὶ προσκαλεῖ τὸν μάρτυρα νὰ ἐκθέσῃ ὅ,τι γνωρίζει περὶ αὐτῆς, ἀπευθύνων αὐτῶν καὶ ἐρωτήσεις ἐν ἀνάγκῃ πρὸς πλήρη διασάφησιν καὶ συμπλήρωσιν τῆς καταθέσεως αὐτοῦ. Ἐκθέσαντος οὕτω τοῦ μάρτυρος τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς κατηγορίας ἀντιλήψεις αὐτοῦ, προσκαλεῖται ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ νὰ προσθέσῃ ἂν ἔχη τι ἄλλο σχετικόν, μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται ἢ κατάθεσις εὐκρινῶς καὶ ὑπογράφεται αὐτὴ παρὰ τοῦ ἀνακρίνοντος, τοῦ ἀνακριθέντος καὶ τῶν δύο μαρτύρων.

Ἄρθρον 67.

Τὸ δικαστήριον περαιωθείσης τῆς δικογραφίας ἐκτιμᾷ τὰς μαρτυρικὰς καταθέσεις, τὰς ἐν γένει ἀποδείξεις, τὴν τυχὸν ὁμολογίαν τοῦ πταισματος ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου καὶ ἐκδίδει κατὰ πλειοψηφίαν τὴν καταδικαστικὴν ἢ ἀθωωτικὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ τὴν ὁποίαν καταχωρίζει ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ καὶ ἣτις δέον νὰ φέρῃ τὸ ἱστορικόν, τὸ αἰτολογικόν ἀναλελυμένον μετὰ παραθέσεως τῶν γεγονότων ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη ἡ πεποιθήσις τῶν δικαστῶν καὶ τὸ δικαστικὸν μέρος αὐτῆς μετ' ἀναγραφῆς τῶν σχετικῶν ἄρθρων τοῦ παρόντος καταστατικοῦ χάρτου ὑφ' οὗ προβλέπεται ἡ ἐπιβαλλομένη ποινή.

Ἄρθρον 68.

Ἡ ψηφοφορία ἄρχεται κατ' ἀντίστροφον τῆς ἱεραρχικῆς παρεδρίας τῶν δικαστῶν τάξιν.

Ἄρθρον 69.

Ἐκδοθείσης δικαστικῆς τινος ἀποφάσεως κοινοποιεῖται αὕτη ἐν ἐπισήμῳ ἀντιγράφῳ πρὸς τὸν κατηγορούμενον ἐπὶ ἐγγράφῳ ἀποδείξει ἐπιδόσεως, προσκαλούμενον διὰ τὴν συμμόρφωσιν αὐτοῦ πρὸς τὰ διὰ τῆς ἀποφάσεως διατασσόμενα.

Ἄρθρον 70.

Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν κλητευθεὶς κατὰ τὰς ὀρισθείσας διατάξεις δὲν προσέλθῃ ὁ κατηγορούμενος ν' ἀπολογηθῇ ἐκτὸς ἂν δὲν ἠδύνατο νὰ προσέλθῃ λόγῳ ἀνωτέρας βίας ἀποκειμένων εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ δικαστηρίου, ἀναβάλλοντος ἐν ἀποδοχῇ τοιούτων λόγων τὴν ἐκδίκασιν, ἀλλ' οὐχὶ πέραν τῶν χρονικῶν ὀρίων ἐντὸς τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὴ ἡ ἄρσις τῶν λόγων τούτων, τὸ δικαστήριον ἐρευνῶν τὴν βάσιν καὶ οὐσίαν τῆς κατηγορίας δικάζει αὐτὸν ἐρήμην, τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως θεωρουμένης ἐγκύρου καὶ

κατ' οὐδὲν παραλλασσοῦσης ἐκείνης, ἥτις ἐκδίδεται ἐμφανιζομένου τοῦ κατηγορουμένου.

Ἄρθρον 71.

Αἱ ἀποφάσεις τῶν πρωτοβαθμίων δικαστηρίων, αἱ ἐπιβάλλουσαι τὰς ποινὰς α) κανόνα διὰ κομβοσχοινίου, β) ἐπακτὴν νηστείαν μέχρι 40 ἡμερῶν, γ) περιορισμὸν ἐν τῇ μονῇ, δ) περιορισμὸν ἐν τινι ἐξαρτήματι τῆς μονῆς ἢ ἐν ἐτέρῳ μονῇ μέχρις ἐνὸς ἔτους, ε) ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ διακονήματος, στ) ἀποκλεισμὸν ἀπὸ τῶν συνεδριῶν τῆς συνάξεως μέχρις ἐνὸς ἔτους, ζ) στέρησιν ἀδείας ἱεροπραξίας μέχρι τριῶν μηνῶν εἰσιν ὀριστικαὶ καὶ ἀνέκκλητοι.

Ἄρθρον 72.

Πᾶσα ἀπόφασις τοῦ πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, ἐπιβάλλουσα ποινὰς μείζονας τῶν ἐν ἄρθρ. 71 ὀριζομένων, ὑπόκειται εἰς ἔφεσιν ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως αὐτῆς πρὸς τὸν κατηγορούμενον, ἐνώπιον τοῦ δευτεροβαθμίου δικαστηρίου. Ἡ πέραν τῆς προθεσμίας ταύτης ὑποβαλλομένη ἔφεσις εἶναι ἀπαραδέκτος ὡς ἐκπρόθεσμος.

Ἄρθρον 73.

Ἡ ἔφεσις ἀσκουμένη μόνον ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου, δέον νὰ ἐξηγῇ λεπτομερῶς τοὺς τυπικοὺς καὶ οὐσιαστικοὺς λόγους τῆς ἐκκλήσεως τῆς πρωτοδίκου ἀποφάσεως, ὑποβάλλεται δὲ διὰ τοῦ ἐκδόντος τὴν ἀπόφασιν δικαστηρίου, ὀφείλοντος ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς νὰ διαβιβάσῃ ταύτην πρὸς τὸ δευτεροβάθμιον δικαστήριον μετὰ τὸ ἀποδεικτικὸν τῆς κοινοποιήσεως τῆς πρωτοδίκου ἀποφάσεως καὶ ὅλον τὸν φάκελλον τῆς σχετικῆς δικογραφίας. Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται τὸ δικαστήριον νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀσκουμένης κανονικῆς ἐφέσεως.

Ἄρθρον 74.

Τὸ δευτεροβάθμιον, ὑποβληθείσης ἐφέσεώς τινος, ἐπιλαμβάνεται, ἐντὸς 15 ἡμερῶν τὸ πολὺ, τῆς ἐξετάσεως τοῦ κατὰ τύπους παραδεκτοῦ τῆς ἐφέσεως καὶ γενομένης ταύτης παραδεκτῆς, εἰσέρχεται εἰς ἔρευναν καὶ συζήτησιν τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως καὶ ἀποφασίζει ἀνεκκλήτως.

Ἄρθρον 75.

Ἡ ἔφεσις οὐδέποτε ἀναστέλλει τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐκκαλουμένης πρωτοδίκου ἀποφάσεως.

Ἄρθρον 76.

Αἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων πέμπονται εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ τόπου ἀρχὴν, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως τοῦ καταδικασθέντος νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰ διὰ τῆς ἀποφάσεως διατασσόμενα, ἥτις καὶ διατάσσει τὴν κοινοποίησιν καὶ ἐκτέλεσιν αὐτῶν.

Ἄρθρον 77.

Οὐδέμια μονὴ δύναται νὰ ἀρνηθῆ τὴν ὑπὸ μοναχοῦ τινος ἔκπτωσιν ἐν αὐτῇ τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῶν ποινῆς διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ἄρθρον 78.

Ἐκτελεσταὶ θεωροῦνται αἱ ἀποφάσεις ὅταν ἀπὸ τε ἀπόψεως περιεχομένου καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τυπικῶν στοιχείων εἶναι κανονικαὶ καὶ σύμφωνοι πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος καταστατικοῦ.

Ἄρθρον 79.

Ἐκτίσαντος μοναχοῦ τινος τὸ ἥμισυ τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ ποινῆς καὶ εἰλικρινῶς μετανοήσαντος δύναται τὸ δευτεροβάθμιον δικαστήριον ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ καταδικασθέντος καὶ γνωμοδοτήσῃ τῆς Ἱερᾶς αὐτοῦ μονῆς ἀναθεωρήσῃ τὴν δίκην καὶ μεταρρυθμίσῃ τὴν ἐδοθεῖσαν ἀπόφασιν ὡς πρὸς τὴν ἐπιβληθεῖσαν τῷ αἰτοῦντι ποινήν.

Ἄρθρον 80.

Ἀποδειχθείσης μηνύσεώς τινος ὅλως ἀβασίμου καὶ ἀνυποστάτου ὁ μηνυτῆς τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς ἐκείνης, ἣτις ἤθελεν ἐπιβληθῆ τῷ κατηγορουμένῳ ἐν περιπτώσει ἀποδείξεως τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ εἰς τὸ καταγγεληθὲν παράπτωμα.

Ἄρθρον 81.

Τὰ δικαστικὰ ἔξοδα βαρύνουσι τὸν κατηγορούμενον μὲν ἐν περιπτώσει καταδίκης αὐτοῦ τὸν μηνυτὴν δὲ ἂν ἀποδειχθῆ ἀβάσιμος καὶ ἀνυπόστατος ἡ κατηγορία.

Ἄρθρον 82.

Αἱ ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον ἐπιβαλλόμεναι ποιναὶ δὲν ὑφίστανται μετὰ τὴν ἔκτισιν αὐτῶν καὶ ὁ τιμωρηθεὶς αὐτοδικαίως ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρὸ τῆς ποινῆς κατάστασιν αὐτοῦ.

Ἄρθρον 83.

Ἐπὶ ὑποθέσεων, ἐφ' ὧν ἔχουσιν ἀρμοδιότητα τὰ τε ἀγιορείτικα καὶ τὰ πολιτικὰ δικαστήρια δύναται ἕκαστον τούτων νὰ ἐνεργῆ τὰ τῆς διαδικασίας τῆς ἀρμοδιότητος αὐτοῦ, ἀνεξαρτήτως καὶ ἄνευ τούτων περιορισμοῦ τοῦ ἑτέρου, χωρὶς ἢ ἀπόφασιν τοῦ ἑνὸς νὰ προκρίνη τὴν του ἄλλου δυναμένην νὰ ἦ ἢ μὲν τοῦ ἑνὸς καταδικαστικὴ ἢ δὲ τοῦ ἑτέρου Ἀθωωτικὴ.

Αἱ ἱεραὶ μοναὶ καὶ οἱ μοναχοὶ ἐν γένει**Ἄρθρον 84.**

Αἱ εἴκοσιν ἱεραὶ μοναὶ διαιροῦνται εἰς κοινοβίους καὶ ἰδιορρυθμούς. Κοινοβιοὶ εἰσιν αἱ μοναὶ Διονυσίου, Κουτλουμουσίου, Ζωγράφου, Καρακάλλου, Σίμωνος Πέτρας, Ἁγίου Παύλου, Ξενοφῶντος, Γρηγορίου, Ἐσφιγμένου, Ῥωσικοῦ καὶ Κωνσταμονίτου. Ἰδιορρυθμοὶ δὲ αἱ μοναὶ Μεγίστης Λαύρας, Βατοπεδίου Ἰβήρων, Χιλιανδαρίου, Παντοκράτορος, Ξηροποτάμου, Δοχειαρίου, Φιλοθέου καὶ Σταυρονικήτα.

Ἄρθρον 85.

Κοινόβιος μονὴ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μετατραπῆ εἰς ἰδιορρυθμον. Ἰδιορρυθμος ὅμως μετατρέπεται εἰς κοινόβιον ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ἂν ἀπαιτηθῆ ὑπὸ τῆς ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν πρὸ ἐξαεταίας καρέντων ἀδελφῶν τῆς μονῆς. Ἡ τοιαύτη περὶ μετατροπῆς ἰδιορρυθμοῦ εἰς κοινόβιον ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἀνακοινοῦται τῷ Οἴκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ σχετικοῦ Σιγίλλιου.

Ἄρθρον 86.

Οἱ διαχειριζόμενοι μοναστηριακὴν περιουσίαν, ὄντες ἐπιστάται καὶ οἰκονόμοι πιστοὶ τῶν προσώδων αὐτῆς, ὀφείλουσι μετὰ φειδοῦς καὶ εὐσυνειδησίας νὰ διαχειρίζωνται ταύτην ὑπέχοντες ὡς ὑπόλογοι διὰ πᾶσαν εἰς βάρος αὐτῆ ἰδιοτελεῖ προᾶξιν καὶ κατάχρησιν ἀνάλογον εὐθύνην.

Ἄρθρον 87.

Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου ἔτους συντάσσεται ὑπὸ τῶν μοναστηριακῶν ἀρχῶν ὁ προϋπολογισμὸς ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ ἐπιόντος ἔτους, καὶ ὑποβάλλεται εἰς τὴν ἔκρισιν τῆς συνάξεως ἐκάστης μονῆς, ἥτις, δι' ἀποφάσεως τῆς καταχωριζομένης ἐν εἰδικῷ βιβλίῳ ἀποφάνεται ἠτιολογημένως, ἐφ' ἑνὸς ἐκάστου τῶν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ἀναγεγραμμένων ποσῶν.

Ἄρθρον 88.

Αἱ ὑπερβάσεις τῶν ἐγκεκριμένων διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀποφάσεως ποσῶν κατ' ἀρχὴν δὲν ἐπιτρέπονται, ἂν ὅμως παραστῆ ἀναπόφευκτος ἀνάγκη δαπάνης τινός, μὴ δυναμένης νὰ ἀναβληθῆ διὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ζητεῖται ἢ ἔγκρισις εἰδικῆς πιστώσεως παρὰ τῆς συνάξεως τῆς μονῆς, δικαιουμένης δι' ἀποφάσεως αὐτῆς νὰ ἐγκρίνη ἢ νὰ ἀπορρίψῃ αὐτήν.

Ἄρθρον 89.

Ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου ἔτους συντάσσεται ἀναλελυμένως ὁ ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐκάστης μονῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, ὅστις μεθ' ὅλων τῶν ἀποδείξεων τῶν πληρωμῶν, αἵτινες ἀπαραιτήτως δεόν νὰ συνοδεύωσι τὸν ἀπολογισμὸν, ὑποβάλλεται καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ προϋπολογισμὸς ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν τῆς συνάξεως.

Ἄρθρον 90.

Ὁ ἡγούμενος μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς ἐν τοῖς κοινοβίοις καὶ ἡ διοικοῦσα ἐπιτροπὴ ἐν τοῖς ἰδιορρυθμοῖς κρατοῦν τὰ κλεῖθρα τοῦ ταμείου καὶ τὴν σφραγίδα τῆς μονῆς καὶ ἐνεργοῦσι τὰ τῆς διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως αὐτῆς, συμφώνως τῷ ἐσωτερικῷ κανονισμῷ πλὴν τῶν γενικωτέρας φύσεως ζητημάτων, ὅποια εἶναι αἱ δικαστικαὶ ὑποθέσεις, συνομολογήσεις δανείων, ἀνταλλαγὴ κτημάτων, ἀπότισις χρέους, νέαι οἰκοδομαὶ ἢ οὐσιώδεις ἐπισκευαὶ κτιρίων, προσλήψεις δοκίμων, κουρᾶ μοναχῶν, προαγωγαὶ καὶ χειροτονίαι ἐν γένει, διορισμοὶ οἰκονόμων ἐν τοῖς μετοχίοις, ἀποστολαί, ἀγοραὶ κειμηλίων ἢ κτημάτων, μισθώσεις καὶ ἐκποιήσεις ἐν γένει, ἅτινα δεόν νὰ φέρωσιν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Συνάξεως, ἀρμοδίας νὰ ἀποφασίσῃ.

Ἄρθρον 91.

Τὰ διακονήματα τῶν μονῶν κατανέμονται εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν συμφώνως τῷ ἐσωτερικῷ κανονισμῷ ἐκάστης, ἀναλόγως τῆς ἰκανότητος καὶ τῶν δυνάμεων ἐκάστου.

Ἄρθρον 92.

Οἱ μοναχοὶ ἐκάστης μονῆς ὀφείλουσι νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὴν μοναστηριακὴν αὐτῶν ἀρχὴν καὶ ἐκτελῶσιν ἀναντιρρήτως τὰς ἀνατεθειμένας αὐτοῖς ὑπηρεσίας ὑποκείμενοι, ἄλλως εἰς πειθαρχικὰς ποινάς. Ἐτέρωθεν αἱ μοναστηριακαὶ ἀρχαὶ ὀφείλουσι στοργὴν πατρικὴν πρὸς τοὺς μοναχοὺς καὶ μέριμναν ὑπὲρ αὐτῶν ἀμερόληπτον καὶ πρὸς πάντας ἴσην.

Ἄρθρον 93.

Διὰ νὰ καρῆ τις μοναχὸς δεόν νὰ ὑπόστῃ δοκιμασίαν ἑνὸς μέχρι τριῶν ἐτῶν καὶ νὰ ἔχη συμπληρωμένον τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Ὁ οὕτω καρεὶς μοναχὸς εἰς σὺδemiάν στρατιωτικὴν θητείαν ὑπόκειται.

Ἄρθρον 94.

Ἐκάστη μονὴ τηρεῖ ἀκριβὲς μοναχολόγιον τῶν ἐν αὐτῇ μοναχῶν, ἐν ᾧ ἐμφαίνεται ἐκάστου μοναχοῦ τὸ κατὰ κόσμον ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, ὁ τόπος τῆς καταγωγῆς, ἡ ἡλικία, ὁ χρόνος τῆς προσελεύσεως εἰς τὴν μονὴν καὶ τῆς κουρᾶς αὐτοῦ, ὁ ἱερατικὸς βαθμὸς, ὁ τῆς παιδείσεως αὐτοῦ βαθμὸς καὶ πᾶσα ἄλλη ἀξία λόγου σχετικὴ πρὸς αὐτὸν πληροφορία.

Ἰδιον βιβλίον τηρεῖται καὶ διὰ τοὺς δοκίμους τῆς μονῆς, ἐν ᾧ ἀναγράφονται ἀκριβῶς τὰ καθ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν.

Παρ' ἑκάστη μονῆ τηρεῖται ἐπίσης μοναχολόγιον τῶν μοναχῶν καὶ δοκίμων τῶν ὑπ' αὐτὴν ἐξαρτημάτων κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἀνωτέρω τύπον.

Ἄρθρον 95.

Πᾶσα μεταβολὴ λόγῳ κουρᾶς ἢ θανάτου ἀδελφοῦ τινος μονῆς ἢ ἐξαρτήματος δέον ν' ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα, ἣτις κρατεῖ γενικὸν πάντων τῶν μοναχῶν μοναχολόγιον. Τὰ ἐξαρτήματα ἀναφέρονται πάντοτε διὰ τῶν κυριάρχων αὐτῶν μονῶν.

Ἄρθρον 96.

Οὐδενὶ ἐπιτρέπεται ἢ ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἔξοδος ἄνευ ἐγγράφου ἀδείας τῆς οἰκείας μονῆς, ἐν ἣ δέον νὰ ὀρίζηται ὁ χρόνος τῆς ἀπουσίας καὶ ὁ λόγος αὐτῆς. Πᾶσα δὲ ἄδεια ἀπουσίας δέον νὰ θεωρῆται καὶ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας. Τοῖς σπουδασταῖς δὲν δύναται ν' ἀρνηθῆ ἢ μονὴ τὴν ἄδειαν ἀπουσίας.

Ἄρθρον 97.

Παρ' ἑκάστη μονῆ τηροῦνται τὰ ἐξῆς βιβλία ὑπ' εὐθύνην τῆς ἐκάστοτε μοναστηριακῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ γραμματέως: 1) Μοναχολόγιον. 2) Κτηματολόγιον, ἐν ᾧ ἀναγράφεται πᾶσα ἢ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία τῆς μονῆς. 3) Βιβλίον ἀποθήκης, ἐν ᾧ ἀναγράφονται τὰ εἰσοδήματα τῆς μονῆς καὶ ἡ κατανάλωσις τούτων. 4) Ἡμερολόγιον, ἐν ᾧ ἀναγράφονται οἱ καθ' ἑκάστην ἐνεργούμεναι διαχειριστικαὶ πράξεις χρονολογικῶς. 5) Βιβλίον πράξεων τῆς μοναστηριακῆς ἀρχῆς. 6) Βιβλίον τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων (πρωτόκολλον). 7) Βιβλίον καθολικῶν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

Ἄρθρον 98.

Αἱ χειροτονίαι τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους γίνονται μόνον τῇ προτάσει τῆς μοναστηριακῆς ἀρχῆς. Οὐδεὶς λαϊκὸς ἢ μὴ κανονικὸς ἀγιορείτης μοναχὸς δύναται νὰ χειροτονηθῆ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει. Πᾶσα χειροτονία μὴ γενομένη κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην θεωρεῖται ἄκυρος καὶ ἀνενέργητος, καὶ ὡς μὴ γενομένη. Ἐὰν δὲ μονὴ τις ἀποδειχθῆ ὅτι ἀπέλυσε πρόσκλησιν εἰς ἀρχιερέα πρὸς χειροτονίαν μοναχοῦ τινος, μὴ ἀνήκοντος εἰς αὐτὴν ἢ λαϊκοῦ, πρὸς τῇ ἐπιτιμῆσει τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος καταγγέλλεται καὶ εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Ἀδεία ὁμοίως τῆς μονῆς ἀπαιτεῖται καὶ διὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν ὀφφικίων.

Ἄρθρον 99.

Τὰ ἐγγράφα τῶν μονῶν ὑπογράφουσι τῶν κοινοβίων μὲν ὁ ἡγούμενος, τῶν δὲ ἰδιορρυθμῶν οἱ ἐπίτροποι, καὶ φέρουσι τῇ σφραγίδι τῆς μονῆς, ὁ δὲ τύπος τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἡγουμένου εἶναι οὗτος: «ὁ καθηγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς... (δεῖνα) καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί», ὁ δὲ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἰδιορρυθμῶν οὗτος: «οἱ ἐπίτροποι

τῆς ἱεραῆς μονῆς... (δεῖνα) καὶ οἱ σὺν ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ ἢ καὶ οἱ λοιποὶ προϊστάμενοι».

Ἄρθρον 100.

Ἐκποίησης κτημάτων ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται. Ἀνταλλαγὴ αὐτῶν εἶναι δυνατὴ.

Ἄρθρον 101.

Ἡ ἀκίνητος περιουσία παντὸς μοναχοῦ ἀγιορείτου περιέρχεται εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ ἐφ' ὅσον οὗτος πρὸ τῆς κουραῆς αὐτοῦ ἐξεχώρησε ταύτην ἐγγράφως εἰς αὐτήν. Πᾶσα δὲ περιουσία κτηθεῖσα ὑπὸ μοναχοῦ τινος μετὰ τὴν κουράν του περιέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ μονὴν ὅπουδήποτε καὶ ἂν ἤθελεν ἀποβιώσει οὗτος ἄνευ ἀπολυτηρίου τῆς μονῆς του. Διὰ τὰ χρέη τῶν μοναχῶν οὐδαμῶς εὐθύνεται ἡ μονὴ αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ταῦτα συνήφθησαν ἄνευ ἐγγράφου ἀδείας αὐτῆς. Οἱ ἀδελφοὶ τῶν κοινοβίων δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι ἰδίαν περιουσίαν.

Ἄρθρον 102.

Ἐκάστη μονὴ ὀφείλει νὰ συντηρῇ καλῶς κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ ἱατροῦ νοσοκομεῖον καὶ φαρμακεῖον πρὸς νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν. Ταῦτα τελοῦσιν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἱατροῦ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου ὑπάγονται καὶ οἱ νοσοκόμοι. Καὶ γηροκομεῖον παρ' ἑκάστη μονῆ λειτουργεῖ ὑποχρεωτικῶς.

Ἄρθρον 103.

Ἐάν τις μοναχὸς θελήσῃ ν' ἀποχωρήσῃ τῆς ἱεραῆς μετανοίας, δικαιούται νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτῆς ἀπολυτήριον. Ἡ δὲ μονὴ αὐτοῦ χορηγεῖ τοιοῦτον εἰς αὐτὸν ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν ἀποχωρῶντες λόγοι ἀποχωρήσεως.

Ἄρθρον 104.

Ὁ ἡγούμενος ἢ ἐπίτροπος μονῆς τινος ἀπουσιάζων ἀναπληροῦται ὑπὸ τινος τῶν προϊσταμένων τῆς ἐκλογῆς καὶ ἐμπιστοσύνης πάντοτε τοῦ ἀπουσιάζοντος προσώπου. Οἱ ἀναπληρωταὶ ἀσκοῦσι πάντα τὸ δικαίωμα τῶν ἀναπληρουμένων κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν.

Ἄρθρον 105.

Πᾶσα ἀνέγερσις ἢ ἐπισκευὴ κτιρίου, ὑπὸ μοναχοῦ τινος ἐπὶ ἰδιοκτησίας τῆς μονῆς ἐνεργεῖται κατόπιν ἀδείας τῆς μοναστηριακῆς ἀρχῆς οὐδενὸς ἐντεῦθεν προσκτωμένου προσωπικοῦ δικαίωματος τοῦ ἐνεργήσαντος αὐτὴν μοναχοῦ ἐκτὸς ἂν ἄλλως ἤθελεν ὀρισθῆ διὰ συμβάσεως.

Ἄρθρον 106.

Τὰ κτήματα τῶν ἱερῶν μονῶν ἐν γένει, τὰ ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, μὴ τελοῦντα ὑπὸ ἐξάρτησίν τινα ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἢ ἄλλου τινὸς Ὑπουργείου τοῦ Κράτους, μισθοῦνται ἢ καλλιεργοῦνται δι' αὐτεπιστασίας ὑπ' αὐτῶν ἀναλόγως τοῦ συμφέροντος αὐτῶν.

Αἱ μισθώσεις δέον νὰ γίνωνται διὰ συμβολαίου ἐν ᾧ νὰ ἀναγράφωνται λεπτομερῶς οἱ ὅροι τῆς μισθώσεως καὶ αἱ ἐν γένει ὑποχρεώσεις τῶν μισθωτῶν. Ἡ ἀθέτησις οἰουδήποτε τῶν ὑπὲρ τῶν μονῶν ὀρῶν τῆς μισθώσεως ἐπάγεται τὴν ἀκυρότητα αὐτῆς, τὴν ὁποίαν μόνον ἢ μονὴ δύναται νὰ ἐπικαλεσθῆ. Πᾶν δικαίωμα, κτηθὲν ἀπὸ τῆς συνάψεως τῆς συμβάσεως μέχρι τῆς ἀκυρότητος εἴτε τοῦ μισθωτοῦ, εἴτε ἀπ' αὐτοῦ τρίτου τινὸς ἔλκοντος αὐτό, αἴρεται αὐτοδικαίως. Πᾶσα καθυστέρησις μισθώματός τινος παρέχει τὸ δικαίωμα εἰς τὴν μονὴν τῆς εἰσπράξεως αὐτοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου «περὶ εἰσπράξεως καθυστερουμένων προσόδων τοῦ Δημοσίου».

Ἄρθρον 107.

Οἱ διορισμοὶ τῶν δικηγόρων ὑπερασπίσεως τῶν μονῶν γίνονται ἀπ' εὐθείας δι' ἐγγράφου τῶν μοναστηριακῶν ἀρχῶν.

Ἄρθρον 108.

Ἦνα ἐκλεγῆ τις προϊστάμενος δέον νὰ διακρίνηται ἐπὶ ἤθει χρηστῶ, βίῳ ἀνεπιλήπτω καὶ διοικητικῇ ἱκανότητι, προτιμωμένων πάντοτε τῶν κατόχων ἐκκλησιαστικῆς μορφώσεως καὶ ἐγκυκλίου παιδείας. Ἐν τῇ προαγωγῇ ἀδελφοῦ τινος εἰς προϊστάμενον ἀπαγορεύεται πᾶσα ἀνάμιξις τῶν πατέρων τῆς μονῆς πλὴν τῶν Προϊσταμένων τῆς Συνάξεως.

Οἱ ἅπαξ ἐκλεγέντες εἶναι ἰσόβιοι, ἐκπίπτοντες μόνον κατόπιν καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἢ ἐκλογῆ ἐνεργεῖται κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν ἐκάστης μονῆς κανονισμόν.

Ἄρθρον 109.

Εἰς τὰς Συνάξεις οἱ προϊστάμενοι καταλαμβάνουσι τὴν θέσιν αὐτῶν κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς προαγωγῆς καὶ κατὰ τὴν ἱεραρχίαν αὐτῶν λαμβάνουσι τὸν λόγον καὶ διατυποῦσι ἐλευθέρως καὶ ἀπεριορίστως ἕκαστος τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐντὸς τῶν ὀρίων πάντοτε τῆς εὐπρεπείας καὶ εὐσχημοσύνης. Διὰ τὸν ἔλεγχον ἢ τὴν γνώμην, ἣν διετύπωσε κατὰ τὴν συζήτησιν προϊστάμενός τις οὐδέποτε δύναται νὰ καταδιωχθῆ ἢ κατηγορηθῆ. Τῶν συνεδριῶν δέον νὰ τηρῶνται πρακτικά.

Ἄρθρον 110.

Ἐκάστη μονὴ ἢ ἐξάρτημα ὀφείλει νὰ ἔχη ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ κατάλογον τῶν χειρογράφων, βιβλίων καὶ ἱερῶν ἀμφίων, ἱερῶν λειψάνων, ἀρχαίων εἰκόνων ἢ μνημείων ἢ σκευῶν καθόλου, ἢ διαφύλαξις καὶ καλὴ συντήρησις τῶν ὁποίων εἶναι ἀνατεθειμένη ὑπ' εὐθύνην τῆς ἐκάστοτε μοναστηριακῆς ἀρχῆς.

Ὅμοιοι κατάλογοι τῶν ἐξαρτημάτων φυλάσσονται παρ' ἐκάστης μονῆς. Πάντα τὰ ἀνωτέρω εἰσὶν ἀναπαλλοτριώτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄

Κοινόβιοι μοναί

Ἄρθρον 111.

Ἐκαστον κοινόβιον διοικεῖται ἐσωτερικῶς ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου, τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Γεροντίας, ἧς τὰ μέλη ἐκλέγονται κατὰ τὸ ἄρθρ. 108.

Ἄρθρον 112.

Ἴνα ἐκλεγῆ τις ἡγούμενος δεόν νὰ ἔχη τὰ ἐξῆς προσόντα: α) νὰ διακρίνηται ἐπὶ ἤθει χρηστῶ, σταθερᾷ εὐσεβείᾳ, διαγωγῇ ἀνεπιλήπτῳ, μορφώσει ἐκκλησιαστικῇ, ἐγκυκλίῳ παιδείᾳ καὶ διοικητικῇ ἰκανότητι, β) νὰ ἔχη ἡλικίαν 40 τουλάχιστον ἐτῶν, γ) νὰ ἔλαβεν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει τὴν κουρὰν αὐτοῦ, προτιμωμένων τῶν πρὸ δεκαετίας ἐγγεγραμμένων ἐν τῇ μονῇ.

Ἄρθρον 113.

Μὴ ὑπάρχοντος ἀδελφοῦ ἐν μονῇ τινι συγκεντροῦντος τὰ προσόντα τοῦ ἄρθρου 112 διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἡγουμένου, προσκαλεῖται οἰοσδήποτε θεωρούμενος ὡς κατάλληλος, τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει πατέρων, ἀποφάσει τῆς ἀδελφότητος τῆς μονῆς καὶ ἀνατίθεται αὐτῶν τὸ τοῦ Ἡγουμένου ἀξίωμα.

Ἄρθρον 114.

Διὰ τὴν ἐκλογὴν Ἡγουμένου συνέρχονται ἐν τῷ καθολικῶν ναῷ τῇ ὀρισθείσῃ ἡμέρᾳ, γνωστοποιουμένη πέντε τουλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκλογῆς, δι' ἀποφάσεως τῆς Γεροντίας, οἱ ἔχοντες συμπληρώσει ἐξαετίαν ἀπὸ τῆς κουρᾶς ἀδελφοὶ καὶ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἐνεργουμένης ἐνώπιον τῆς Γεροντίας, ἐκλέγουσιν ὑποψηφίους, ἐξ ὧν οἱ δύο τούτων πλειοψηφήσαντες τίθενται εἰς δευτέραν μυστικὴν ψηφοφορίαν καὶ ὁ πλειοψηφήσας τούτων ἐκλέγεται Ἡγούμενος. Ἐν ἰσοψηφίᾳ δὲ τίθεται κληρὸς μεταξὺ τῶν δύο.

Ἄμα τῇ ἐκλογῇ καταχωρίζεται τὸ σχετικὸν ἐν τῷ κώδικι πρακτικόν, ὑπογραφόμενον ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Γεροντίας καὶ ἀντίγραφον τούτου, ὁμοίως ὑπογραφόμενον καὶ σφραγιζόμενον, ἀποστέλλεται εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα διὰ τὴν κατὰ τὰ ἔθιμα ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Ἡγουμένου, ἧτις δὲν δύναται νὰ παραταθῆ πέραν τοῦ μηνός.

Προκειμένου περὶ τῶν διατελεσάντων ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ Ἡγουμένων δὲν ἀπαιτεῖται ἐγκαθίδρυσις.

Πάντες οἱ ἔχοντες δικαίωμα ψήφου καὶ ἐκτὸς τῆς μονῆς εἰς ὑπηρεσίας αὐτῆς διακονοῦντες ἀδελφοὶ δεόν νὰ εἰδοποιηθῶσιν ἐγκαίρως περὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς ἡμέρας αὐτῆς, τῆς ἐξακριβώσεως τῆς τοιαύτης γνωστοποιήσεως, στηριζομένης μόνον ἐπὶ ἐγγράφου ἀποδεικτικοῦ. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν ἡ ἐκλογή δὲν διεξαχθῆ κανονικῶς ὑποβάλλονται ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἐνστάσεις κατ' αὐτῆς εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα, ἀποφαινομένην περὶ τοῦ κύρους αὐτῆς ἀνεκκλήτως. Τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος οὐσῆς ἀκυρωτικῆς, ἐπαναλαμβάνεται τῆ ἀμέσως ἐπομένη, ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως εἰς τὴν μονὴν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, Κυριακῆ ἢ ἐκλογή κατὰ τὰ ἀνωτέρω.

Ἄρθρον 115.

Ὁ Ἡγούμενος εἶναι ἰσόβιος, ἐκτὸς ἐὰν ἐκτρέπῃται ἢ ἀποδειχθῆ ἀνεπαρκῆς εἰς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ καὶ δὲν ἐπανορθοῖ μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας παρατηρήσεις τῆς Γεροντίας τὰς παρεκτροπὰς αὐτοῦ, ὅτε παύεται ἀποφάσει τῆς Γεροντίας καὶ τῆ πλειοψηφία τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου μελῶν τῆς ἀδελφότητος, ἐνυπογράφως δηλούντων τὴν θέλησιν αὐτῶν ταύτην.

Ἄρθρον 116.

Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ ἀναβληθῆ πέραν τῶν ἑξ μηνῶν ἡ ἐκλογή νέου Ἡγουμένου. Κατὰ δὲ τὸ διάστημα τῆς μεσοηγουμενείας τὰ τῆς μονῆς διεξάγει ἡ Ἐπιτροπὴ μετὰ τῆς Γεροντίας. Ἡ παῦσις τοῦ ἡγουμένου γνωστοποιεῖται ἀμέσως τῇ Ἱερᾷ Κοινότητι, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ ἐκλογή αὐτοῦ. Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δὲ δύναται ὁ ἐπὶ καταχρήσει μοναστηριακῆς περιουσίας καταδικασθεὶς νὰ ἀναδειχθῆ Ἡγούμενος.

Ἄρθρον 117.

Ἡ ἐκλογή Ἡγουμένου τινὸς ὑπὸ τῆς Μονῆς διὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος γνωστοποιεῖται τῇ Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ.

Ἄρθρον 118.

Ὁ Ἡγούμενος ὡς πνευματικὸς πατὴρ ἔχει μόνος, ἄνευ τῶν ἐπιτροπῶν, τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν τῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς ἐπιβλέπει ἐπὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως αὐτῶν, προλαμβάνει πᾶσαν ἐκτροπὴν καὶ καθοδηγεῖ αὐτοὺς διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀξιωματικῆς ὑποδειγματικῆς αὐτοῦ ζωῆς εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῶν. Ἐτέρωθεν οἱ ἀδελφοὶ ὀφείλουσι σεβασμὸν καὶ ὑπακοὴν πλήρη εἰς τὸν Ἡγούμενον.

Ἄρθρον 119.

Ἡ Ἐπιτροπὴ διμελῆς ἢ τριμελῆς ἐκλέγεται κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς Γεροντίας ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς. Αὕτη συνεργάζεται μετὰ τοῦ ἡγουμένου ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ καὶ ἀσκοῦσιν ὁμοῦ τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν. Οὐδεμία ἐντεῦθεν μονομερῆς πρᾶξις τοῦ ἡγουμένου ἢ τῆς ἐπιτροπῆς εἶναι ἔγκυρος.

Άρθρον 120.

Ο ήγούμενος υποχρεωτικῶς ὀφείλει ἵνα ἐν πᾶσι τοῖς διοικητικῆς φύσεως ζητήμασι συνεργάζεται μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκτελοῦντες ἀπόφασιν, ἧς εἰσιν ἡ ἐκτελεστικὴ ἀρχή, μὴ δυναμένου τοῦ Ἡγουμένου χωρὶς τῆς γνώμης τῆς Ἐπιτροπῆς χωρῆσαι εἰς οὐδεμίαν μονομερῆ ἐνέργειαν. Τοῦτο ὀφείλουσι πράττειν καὶ οἱ ἐπίτροποι μὴ δυνάμενοι ἀποφασίζειν χωρὶς τῆς γνώμης τοῦ ήγουμένου. Ἐν διαφωνίας δὲ μεταξὺ ήγουμένου καὶ ἐπιτροπῶν συγκαλεῖται ἡ Γεροντία καὶ λύει τὴν διαφορὰν.

Άρθρον 121.

Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται ἡ εἰς χεῖρας τοῦ ήγουμένου συγκέντρωσις τῆς ὅλης ἐξουσίας ἢ ὁ σφετερισμὸς δικαιωμάτων τῆς Ἐπιτροπῆς ἢ τῆς Γεροντίας καὶ ὁ παραγκωνισμὸς αὐτῶν. Ἐὰν ὁ ήγούμενος μετὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν παρατήρησιν τῆς Γεροντίας, ἀναγραφομένην εἰς τὰ πρακτικά, ἐξακολουθῆ μὴ διορθούμενος παύεται ὑπὸ τῶν 2/3 τῶν μελῶν τῆς Γεροντίας. Ἐὰν ἡ πλειοψηφία τῆς ἀδελφότητος δὲν ἀποδεχθῆ τοῦτο, τότε προσκαλεῖται ἡ Ἱερὰ Κοινότης, ὡς ἀνώτατος ἐπόπτης, ἐπὶ τῆς πιστῆς τηρήσεως τοῦ παρόντος καταστατικοῦ καὶ λύει τὴν διαφορὰν.

Άρθρον 122.

Ο Ἡγούμενος, ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ ἡ Γεροντία, ἐμπεπιστευμένοι τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ κοινοβίου ὀφείλουσι νὰ προβάλλωσιν ἑαυτοὺς τὸ παράδειγμα τῆς κοινοβιακῆς ζωῆς, παρακαθήμενοι ἐν κοινῇ μετὰ τῶν ἀδελφῶν τραπέζῃ ἀποφεύγοντες καὶ ἀπαγορευόντες ἰδιαίτερας τοιαύτας, διδάσκοντες ἐμπράκτως τὴν ἀκτημοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην, ἐπιμελούμενοι τῶν ἀσθενῶν καὶ γερόντων καὶ καθ' ὅλου παρέχοντες πλήρη αὐτοῖς πρῶτοι, τὸν σεβασμὸν καὶ τὸ κύρος εἰς τοὺς κοινοβιακοὺς ὄρους καὶ θεσμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄

Ἰδιόρρυθμοι Μοναί

Άρθρον 123.

Ἐκάστη ἰδιόρρυθμος μονὴ διοικεῖται ἐσωτερικῶς ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Συνάξεως τῶν Προϊσταμένων.

Άρθρον 124.

Ἡ Ἐπιτροπὴ, διμελὴς ἢ τριμελὴς, ἐκλέγεται ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου ἔτους ὑπὸ τῆς Συνάξεως τῶν Προϊσταμένων ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς, ἐνασκει τὴν διοίκησιν καὶ διαχειρίσιν τῆς μονῆς συμφώνως τῷ ἐσωτερικῷ κανονισμῷ αὐτῆς καὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρ.90 καὶ ἐκτελεῖ τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνάξεως.

Ἄρθρον 125.

Ἡ Σύναξις τῶν Προϊσταμένων εἶναι σῶμα διαρκές καὶ τὰ μέλη αὐτῆς ἐκλέγονται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου.108.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄

Ἐξαρτήματα ἐν γένει

Ἄρθρον 126.

Πάντα τὰ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἐξαρτήματα, σκῆται, κελλία, καλύβαι, ἡσυχαστήρια, καθίσματα, μετὰ τῆς περιοχῆς καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν, εἶναι κατὰ τὰ ἀνέκαθεν κρατοῦντα, ἀναφαίρετα καὶ ἀναπαλλοτριώτα κτήματα τῶν κυριάρχων αὐτῶν ἱερῶν μονῶν.

Ἄρθρον 127.

Πάντες οἱ μοναχοὶ τῶν ἐξαρτημάτων λογίζονται ἀδελφοὶ τῆς κυριάρχου μονῆς εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλουσιν οἱ γέροντες αὐτῶν νὰ γνωρίζωσιν ἀμελλητὶ τὴν πρόσληψιν τῶν δοκίμων, ὁ χρόνος τῆς δοκιμασίας τῶν ὁποίων προσμετρᾶται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναγγελίας.

Ἄρθρον 128.

Ἡ σύγχρονος κτήσις δύο σκηνωμάτων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ἀπαγορεύεται ἀπολύτως.

Ἄρθρον 129.

Πᾶσα ἐπισκευὴ ἐξαρτήματός τινος προαπαιτεῖ τὴν ἔγγραφον ἄδειαν τῆς οἰκείας μονῆς, πᾶσα δὲ νέα οἰκοδομὴ ἢ προσαύξησις κτιρίου τὴν ἄδειαν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ἀρμοδίας νὰ ἐγκρίνη καὶ τὸ ἀπαραιτήτως ὑποβαλλόμενον αὐτῇ σχέδιον τῆς νέας οἰκοδομῆς ἢ προσαυξήσεως.

Πᾶσα ἄλλη γενομένη οἰκοδομὴ ἢ προσαύξησις παρέχει τὸ δικαίωμα τῆς κατεδαφίσεως αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος.

Ἄρθρον 130.

Μεταβολὴ τῶν ἐν τοῖς ὁμολόγοις ἐγγεγραμμένων προσώπων ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται.

Ἄρθρον 131.

Διὰ τὴν κουρὰν δοκίμου ἐξαρτήματός τινος ἐπιβάλλεται ἡ τήρησις τῶν γενικῶν περὶ δοκιμασίας καὶ ἡλικίας διατάξεων κατὰ τὸ ἄρθρ.93 καὶ ἡ προηγουμένη ἀπαραιτήτως ἄδεια τῆς κυριάρχου ἱεράς μονῆς. Μόνον δὲ ἐγκρίσει τῆς κυριάρχου μονῆς δύναται νὰ ἐγγραφῇ τις ἐν τῷ ὁμολόγῳ καὶ μόνον οἱ ἐν αὐτῷ ἐγγεγραμμένοι ἀναγνωρίζονται ὡς συνοδεῖα καὶ δικαιοῦντες εἰς κληρονομίαν τοῦ γέροντος αὐτῶν.

Ἄρθρον 132.

Ἐν περιπτώσει ἀπουσίας τῶν νομίμων κατόχων ἐξαρτήματός τινος, οὐδεὶς μοναχὸς δύναται ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν αὐτοῦ ἄνευ ἀδείας τῆς κυριάρχου τοῦ ἐξαρτήματος τούτου μονῆς. Τὸ πέραν τοῦ ἔτους ἄνευ ἀδείας ἐγκαταλειπόμενον παρὰ τοῦ κατόχου ἐξάρτημα ἐπανέρχεται αὐτοδικαίως εἰς τὴν κυριάρχον μονήν, μὴ δυναμένου τοῦ ἐγκαταλείψαντος αὐτὸ οὐδὲν ἐπ' αὐτοῦ δικαίωμα νὰ διεκδικήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ἐὰν δέ τι ἐκ τῶν ἐν τῷ ὁμολόγῳ ἐγγεγραμμένων προσώπων ἄνευ ἀδείας τῆς κυριάρχου αὐτῷ μονῆς ἀπουσιάσῃ πέραν τοῦ ἑξαμήνου διαγράφεται ὑπὸ τῆς μονῆς ἀπὸ τοῦ ὁμολόγου αὐτοδικαίως. Ἀλλὰ καὶ ὁ τὴν ἄδειαν αὐτοῦ ὑπερβάς κατὰ ἕξ μῆνας ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ θεωρεῖται ἄνευ ἀδείας ἀπουσιάζων καὶ διαγράφεται ἀπὸ τοῦ ὁμολόγου.

Ἄρθρον 133.

Μετατροπὴ σκητῶν εἰς μονὰς ἢ κελλίων εἰς σκίτας ἢ καλυβῶν εἰς κελλία ἀπαγορεύεται ἀπολύτως.

Ἄρθρον 134.

Πάντα τὰ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ἐξαρτήματα καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἐνασκούμενοι πατέρες ὀφείλουσι, κατὰ τὰ ἀπ' αἰῶνων κρατοῦντα πλήρη σεβασμὸν καὶ ἀπαράβατον ἐφαρμογὴν τῶν διὰ τοῦ παρόντος καταστατικοῦ χάρτου τεθεσπισμένων, ἄκραν δὲ εὐπέθειαν καὶ ὑποταγὴν πρὸς τὰς κυριάρχους αὐτῶν μονὰς, ὧν ἀπροφασίστως ἐκτελοῦσι τὰς νομίμους διαταγὰς.

Ἄρθρον 135.

Ἀπαγορεύεται ἐν γένει ἡ ἐξαγωγή ξυλείας ἐκ τῶν δασῶν τῆς κυριάρχου μονῆς ἄνευ ἐγγράφου ἀδείας αὐτῆς, πλὴν τῶν ἀναγκαιούντων καυσοξύλων διὰ τὴν οἰκιακὴν χρῆσιν, λαμβανομένων τούτων μόνον ἐκ τῶν ὑποδεικνυμένων τῆς μονῆς μερῶν.

Κρεββατόξυλα καὶ γούρνας δὲν δύναται ἡ μονὴ ν' ἀρνηθῇ εἰς τοὺς κατόχους κελλίων, ἂν ἀποδεδειγμένως ἔχωσιν ἀνάγκην αὐτῶν, λαμβανομένων δὲ τούτων μόνον ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ κελλίου (σιγιλ. 1909 ἄρθρ. Δ') ἐκ τῶν ὑποδεικνυμένων ὑπὸ τῆς μονῆς καταλλήλων δένδρων καὶ μερῶν, πλὴν τῆς ἱεράς μονῆς Σταυρονικήτα στερουμένης δάσους συνωδᾶ τῷ σχετικῷ τῆς Ἱεράς Κοινότητος πρακτικῷ τοῦ 1911.

Ἄρθρον 136.

Πᾶν ἐξάρτημα ὀφείλει νὰ τηρῆ ἀκριβῆς μοναχολόγιον τῶν ἐν αὐτῷ μοναχῶν, ἴδιον δὲ βιβλίον τῶν δοκίμων αὐτοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου.94 θεωρούμενα κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν κυριάρχων μονῶν.

Ἄρθρον 137.

Πᾶν ἐξάρτημα ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ ἀνελλιπῶς τῇ κυριάρχῳ αὐτοῦ μονῆ τὰ ἐκάστοτε ὀριζόμενα καὶ ἀναλογικῶς κατανεμόμενα ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος δοσιμάτα συμφώνως τῷ ἄρθρ.36. Ἡ καταβολὴ τοῦ τριμεριδίου τῶν κελλίων καὶ τῶν εἰδικῶν δοσιμάτων τῶν σκητῶν γίνεται συμφώνως τῷ νομίσματι, τῷ καθορισμένῳ ὑπὸ συγκιλιῶν, ἅτινα ὀρίζουσι τὰς σχέσεις αὐτῶν μετὰ τῶν κυριάρχων αὐτῶν μονῶν, πλὴν τῶν ταβηλλιακῶν δοσιμάτων καταβαλλομένων εἰς νόμισμα καθορισθὲν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος.

Ἄρθρον 138.

Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις κελλίου ἢ καλύβης τινὸς δέον νὰ τελεῖ ἀπλῶς ἐν γνώσει τῶν ἐν τῷ ὁμολόγῳ ἐγγεγραμμένων προσώπων καὶ μόνον ἐν τῇ συγκαταθέσει τούτων δύναται γίνῃ πώλησις αὐτῶν. Προκειμένης πωλήσεως ἀδείας πάντοτε τῆς κυριάρχου μονῆς, κελλίου ἢ καλύβης ἢ ἡσυχαστηρίου τινός, δέον νὰ δηλῶται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγοραστοῦ, εἰς ὃ δύναται νὰ ἐγκρίνη, ἢ οὐ, τὴν πώλησιν ἢ μονὴ καὶ ἡ πραγματικὴ συμπεφωνημένη τιμὴ αὐτοῦ καὶ νὰ καταβάλλεται τῇ μονῇ τὸ ἀνέκαθεν καθιερωθὲν δικαίωμα αὐτῆς, ἧτοι 15% ἐπὶ τῆς ὅλικῆς τιμῆς, δέκα μὲν ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ, πέντε δὲ ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ.

Πᾶσα ἄλλως γενομένη ἀγορὰ εἶναι ἄκυρος καὶ οἱ παραβάται διώκονται πειθαρχικῶς.

Ἄρθρον 139.

Ἡ πολιτεία τῶν ἐν τοῖς ἐξαρτήμασι μοναχῶν δέον νὰ ἦ κόσμιος καὶ κατὰ πάντα σύμφωνος τῇ ἐπαγγελίᾳ αὐτῶν.

Κατὰ τῶν ἐκτρεπομένων ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῶν κυριάρχων μονῶν ποιναὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ περὶ ἀγιορειτικῶν δικαστηρίων κεφαλαίου τοῦ παρόντος καταστατικοῦ χάρτου.

Τοῖς κατόχοις καλυβῶν, κελλίων, τοῖς ἐπιμόνωσ ἀδιορθώτοις δύναται νὰ ἐπιβληθῆ παρὰ τοῦ δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, πρὸς ταῖς ἄλλαις ποιναῖς καὶ ἡ τῆς ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας ἐκποίησης τῆς καλύβης ἢ τοῦ κελλίου αὐτῶν.

Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν ἐμφανισθῆ ἐντὸς τῆς αὐτῆς προθεσμίας ἀγοραστῆς, παρέχεται νέα προθεσμία, καὶ ἂν καὶ πάλιν δὲν ἐμφανισθῆ, ὀρίζεται ἀποφάσει τοῦ δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, ἐκ μέρους τοῦ κατόχου τῆς καλύβης ἢ τοῦ κελλίου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς κυριάρχου αὐτοῦ μονῆς ἀφ' ἑτέρου, ἐκτιμητικὴ ἐπιτροπὴ ἐκ δύο μελῶν ἐκατέρωθεν, ἧτις ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκτιμῆσεως ἀξίας τῆς καλύβης ἢ

τοῦ κελλίου συντάσσει τὴν σχετικὴν ἔκθεσιν, τὴν ὁποῖαν ὑποβάλλει τῷ δευτεροβαθμίῳ δικαστηρίῳ.

Διαφωνούσης δὲ τῆς ἐκτιμητικῆς ἐπιτροπῆς ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ κελλίου ἢ τῆς καλύβης, αὐτῆς καθορίζεται δι' ἀποφάσεως ὀριστικῆς τοῦ δευτεροβαθμίου δικαστηρίου.

Ἄρθρον 140.

Μεταξὺ τῶν ἀγοραστῶν κελλίου ἢ καλύβης προτιμᾶται πάντοτε ἡ μονή, ὡς κυρίαρχος.

Ἄρθρον 141.

Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται ὁ κάτοχος τοῦ κελλίου ἢ καλύβης νὰ συνάψῃ ἐγκύρως δάνειον εἰς βάρος τοῦ σκηνώματος αὐτοῦ ἄνευ ἐγγράφου ἀδείας τῆς μονῆς, ἣτις οὐδαμῶς εὐθύνεται ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει διὰ τὰ χρέη αὐτοῦ.

Οὐδὲ ἐπιτρέπεται τὸ θέτειν ὡς ἐνέχυρον τὸ ὁμόλογον τοῦ κελλίου ἢ καλύβης πρὸς σύναψιν δανείου. Τὸ τοιοῦτον θεωρεῖται καὶ εἶναι ἄκυρον ὅλως ἐὰν γίνῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

Σκῆται

Ἄρθρον 142.

Αἱ σκῆται ἐν Ἁγίῳ Ὁρει εἶναι δώδεκα καὶ διακρίνονται εἰς κοινοβίους καὶ ἰδιορρύθμους. Κοινοβιοὶ σκῆται εἶναι αἱ ἑξῆς: 1) ἡ τῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος (Ρωσικοῦ) ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (Βογοροδίτσα), 2) ἡ τῆς τοῦ Παντοκράτορος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, 3) ἡ τῆς Μεγίστης Λαύρας ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ 4) ἡ τῆς τοῦ Βατοπεδίου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου. Ἰδιορρύθμοι δὲ σκῆται εἶναι αἱ ἑξῆς: 1) ἡ τῆς Μεγίστης Λαύρας ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Ἄννης, 2) ἡ τῆς αὐτῆς μονῆς ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος (τῶν Καυσοκαλυβίων), 3) ἡ τῆς τοῦ Βατοπεδίου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, 4) ἡ τῆς τῶν Ἰβήρων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τιμίου Προδρόμου, 5) ἡ τῆς τοῦ Κουτλουμουσίου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, 6) ἡ τῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου (Νέα Σκήτη), 7) ἡ τῆς αὐτῆς μονῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (Λάκκου), 8) ἡ τῆς τοῦ Ξενοφώντος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου.

Ἄρθρον 143.

Ἐκάστη σκῆτη ὀφείλει συμφώνως τῷ σχετικῷ αὐτῇ πατριαρχικῷ σιγιλλίῳ, δι' οὗ ἡ κυρίαρχος αὐτῆς μονὴ ἀνεκήρυσεν αὐτὴν εἰς σκῆτην καὶ τοῖς κρατήσασιν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς κυρίαρχου μονῆς κανονισμοῖς, ἐγγράφοις καὶ ἐθίμοις, νὰ τηρῇ ἀναλλοίωτον τὸ δι' αὐτὴν καθορισθὲν πολίτευμα, τὰς σχέσεις τῆς ἐξαρτήσεως αὐτῆς ἀπὸ τῆς κυρίαρχου

Μονῆς, τὸ εἶδος τοῦ διοικητικοῦ καὶ ἄλλου ἐν γένει βίου αὐτῆς καὶ τὰς σχέσεις τῶν πατέρων αὐτῆς πρὸς τὴν κυρίαρχον μονήν.

Ἄρθρον 144.

Ὁ ἐσωτερικὸς τῶν σκητῶν βίος διέπεται ὑπὸ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ, ἐγκρινομένου ὑπὸ τῆς κυρίαρχου αὐτῶν μονῆς καὶ μὴ δυναμένου νὰ ἀντίκειται εἰς διατάξεις τοῦ παρόντος καταστατικοῦ χάρτου.

Ἄρθρον 145.

Οἱ ἐν ταῖς σκῆταις ἐνασκούμενοι μοναχοὶ ὀφείλουσι νὰ ἐκτελῶσι τακτικῶς τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα καὶ προσέρχωνται ἀνελλιπῶς εἰς τὰς ἀγρυπνίας τοῦ κυριακοῦ ὑποκείμενοι ἄλλως εἰς πειθαρχικὰς ποινάς.

Ἄρθρον 146.

Ἐκαστος τῶν δοκίμων δικαιούται πρὸ τῆς κουρᾶς αὐτοῦ ὅπως τῇ γνώσει καὶ ἐγκρίσει τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ἐκλέξη ὑπακοὴν παρ' ἑτέρῳ γέροντι. Ἀπὸ τῆς κουρᾶς ὅμως ὀφείλει νὰ μένη ἰσοβίως ἐν τῇ ὑπακοῇ τοῦ οἰκείου γέροντος, ἀπαγορευομένης αὐστηρῶς τῆς προσλήψεως αὐτοῦ παρ' ἑτέρου γέροντος τῆς αὐτῆς σκῆτης, ὅστις προσλαμβάνων αὐτὸν ὑπόκειται εἰς πειθαρχικὴν δίωξιν ὑπὸ τῆς κυρίαρχου μονῆς. Ἡ σχέσις τοῦ γέροντος πρὸς τοὺς ὑποτακτικούς εἶναι σχέσις πνευματικοῦ πατρὸς πρὸς υἱὸν καὶ ἐντεῦθεν οἱ μὲν ὑποτακτικοὶ ὀφείλουσι σεβασμὸν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸν γέροντα, οὗτος δὲ πατρικὴν πρὸς τοὺς ὑποτακτικούς ἀγάπην καὶ συμπεριφορὰν.

Ἄρθρον 147.

Τοῖς ἐρισταῖς, ἀτάκτοις, ταραχοποιοῖς καὶ ἐν γένει διάγουσι βίον ἐπίμεμπτον ἐπιβάλλεται μετὰ προηγουμένην νουθεσίαν ἢ ἐπίπληξις ὑπὸ τοῦ δικαίου καὶ τῆς συνάξεως τῆς σκῆτης. Οἱ ἀδιόρθωτοι καταγγέλλονται εἰς τὴν κυρίαρχον μονήν καὶ ἐφαρμόζονται παρ' αὐτῆς αἰ κατὰ τὸ ἄρθρ.139 προβλεπόμεναι ποιναί.

Ἄρθρον 148.

Προκειμένης ἀγορᾶς καλύβης ἐν τινι σκῆτι ἐξετάζεται παρὰ τῆς Συνάξεως αὐτῆς ἢ ἐν γένει διαγωγή τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ ἂν αὕτη εὐρεθῇ σύμφωνος πρὸς τὰς μοναχικὰς ἀπαιτήσεις καὶ ὑποχρεώσεις ἀποστέλλονται ὁ τε πωλητὴς καὶ ἀγοραστὴς τῇ κυρίαρχῳ μονῇ, ἥτις ἐγκρίνουσα τὴν πώλησιν ἐκδίδει, κατὰ τὴν ἀνέκαθεν τάξιν, ἐπὶ καταβολῇ τοῦ καθωρισμένου δικαίωματος αὐτῆς, τὴν μοναστηριακὴν ὁμολογίαν ἐπιστρεφομένης τῆς παλαιᾶς τοιαύτης.

Ἄρθρον 149.

Ἐκάστη σκήτη διοικεῖται ὑπὸ τοῦ δικαίου, τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς Συνάξεως τῶν Γερόντων αὐτῆς.

Ἄρθρον 150.

Ἵνα ἐκλεγῆ τις δικαῖος δέον νὰ εἶναι ἐκ τῶν γερόντων τῶν καλυβῶν, μεμαρτυρημένης ἀρετῆς καὶ ἰκανότητος ἀνεγνωρισμένης ὑπὸ τῆς κυριάρχου μονῆς. Οἱ δὲ ὑπὸ ποινὴν διατελοῦντες δὲν δύνανται νὰ ἀναδειχθῶσι δικαῖοι.

Ἄρθρον 151.

Ἡ ἐκλογή τοῦ δικαίου ἐν ταῖς κοινοβίοις σκήταις γίνεται κατὰ τὴν κρατοῦσαν αὐταῖς τάξιν.

Ἐν δὲ ταῖς ἰδιορρύθμοις σκήταις ἡ ἐκλογή τοῦ δικαίου γίνεται κατὰ πλειονοψηφίαν ὑπὸ τῶν ἐγγεγραμμένων ἐν τοῖς μοναστηριακοῖς καταλόγοις γερόντων τῶν καλυβῶν συνερχομένων πρὸς τοῦτο ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πρεσβυτέρου αὐτῶν ἐν τῷ κυριακῷ, τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Μαΐου ἐκάστου ἔτους. Τὸ τοιοῦτον δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς γέροντός τινος ἐκτὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους εὐρισκομένου ἀσκεῖ τῇ ἐγγράφῳ ἀδείᾳ τῆς κυριάρχου μονῆς στηριζομένη ἐπὶ ἐγγράφου ἐντολῆς τοῦ ἀπουσιάζοντος γέροντος, ὑποτακτικὸς αὐτοῦ. Ἐν ἰσοψηφίᾳ ἀποφαίνεται ἡ κυριάρχος μονή, τῆς ὁποίας ἀντιπρόσωπος παρίσταται ἐποπτεύων τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐκλογῆς. Ἡ ἐκλογή τοῦ δικαίου ἀναφέρεται τῇ κυριάρχῳ μονῇ δι' ἐνσφραγίστου τῆς Συνάξεως πρακτικοῦ πρὸς ἔγκρισιν, ἀναγνώρισιν καὶ ἐγκαθίδρυσιν κατὰ τὰ ἑκπαλαί εἰθισμένα.

Ἄρθρον 152.

Οἱ σύμβουλοι παρ' ἐκάστη σκήτη, δύο ἕως τέσσαρες, ἐκλέγονται καθ' ὄν χρόνον καὶ τρόπον ὁ δικαῖος αὐτῆς, τοῦ ἡμίσεος ὅμως ἀριθμοῦ αὐτῶν ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς κυριάρχου μονῆς.

Ἄρθρον 153.

Ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τοῦ δικαίου καὶ τῶν συμβούλων δύο ὄντων εἶναι ἐτησία. Ἐπὶ τριῶν ὅμως συμβούλων ἀντικαθίσταται ἀνὰ πᾶν ἔτος εἷς ἢ πλείονες καὶ ἐπὶ τεσσάρων οἱ δύο ἢ καὶ οἱ τέσσαρες, κατὰ τὰ κρατοῦντα ἐν ἐκάστη σκήτη.

Ἄρθρον 154.

Ἐκάστη σκήτη ἔχει ἰδίαν σφραγίδα, φέρουσαν τὸ ὄνομα αὐτῆς καὶ τὸ τῆς κυριάρχου μονῆς καὶ εἶναι διηρημένη εἰς τρία ἢ τέσσαρα τμήματα, κρατούμενα ἀνὰ ἐν παρ' ἐκάστου συμβούλου. Τῶν τμημάτων τούτων κρατοῦνται παρὰ τῶν ὑπὸ τῆς μονῆς διορισθέντων συμβούλων δύο μὲν ἐπὶ τεσσάρων συμβούλων, ἐν δὲ ἐπὶ τριῶν συμβούλων.

Ἡ χρῆσις τῆς σφραγίδος ταύτης περιορίζεται μόνον εἰς τὰ ἀνταλλασσόμενα μετὰ τῆς κυριάρχου μονῆς ἔγγραφα καὶ τὰ ἀφορῶντα ἐλέη καὶ βοηθήματα τοιαῦτα ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

Ἄρθρον 155.

Ὁ δικαῖος καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ ὀφείλουσι νὰ συνεργάζωνται καὶ προάγωσι τὰ συμφέροντα τῆς σκῆτης αὐτῶν μηδεμιᾶς ἐντεῦθεν μονομεροῦς πράξεως πλὴν τῶν συνήθως καθηκόντων ἐκάστου, δυναμένης νὰ θεωρηθῇ ἐγκύρου. Αἱ σπουδαῖαι τῆς σκῆτης ὑποθέσεις, αἱ ἔξω τῆς συνήθους ὑπηρεσίας, δεόν νὰ φέρονται ἐνώπιον τῆς Συνάξεως τῶν Γερόντων καὶ τυγχάνωσι ἀπαραιτήτως τῆς ἐγκρίσεως τῆς κυριάρχου μονῆς.

Ἄρθρον 156.

Καθήκοντα τοῦ κατὰ καιρὸν δικαίου εἶναι νὰ κατοικῇ ἐν τῷ οἰκήματι καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ καλύβῃ, νὰ ἐπιμελῆται τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως τῆς σκῆτης, νὰ φιλοξενῇ τοὺς ξένους, νὰ τελῇ τὰς ἀκολουθίας ἐν τῷ κυριακῷ, νὰ ἐπαγρυπνῇ μετὰ τῶν συμβούλων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς διαγωγῆς πάντων τῶν ἐν τῇ σκῆτι, νουθετῶν καὶ συμβουλεύων, νὰ καταγγέλλῃ τοὺς δυστροποῦντας καὶ ἀδιορθώπους εἰς τὴν Σύναξιν καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν κυριάρχον μονήν, νὰ ἐπιδιώκῃ μετὰ τῶν συμβούλων αὐτοῦ συμβιβαστικὴν λύσιν τῶν ἀναφυομένων διαφορῶν καὶ ἐκτελῇ μετ' αὐτῶν τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνάξεως νὰ διαφυλάττῃ ὑπευθύνως τὰ ἐν τῇ σκῆτι ἱερὰ κειμήλια, σκεύη καὶ ἄμφια, τὰ χειρόγραφα καὶ βιβλία καὶ ἐν γένει πάντα τὰ λοιπὰ ἀντικείμενα ἀξίας, ἅτινα καὶ παραδίδονται τῷ διαδόχῳ, ἐπὶ τῇ βάσει πρωτοκόλλου καταγραφῆς πιστῆς καὶ λεπτομεροῦς αὐτῶν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς κυριάρχου μονῆς, πρὸς ἣν ἀποστέλλεται ἀκριβὲς ἀντίγραφον τοῦ τοιούτου πρωτοκόλλου.

Ἄρθρον 157.

Τὰ ταμείον τῆς σκῆτης συντηρεῖται ἐκ διαφόρων ἐλεῶν καὶ βοηθημάτων. Ἀπὸ τούτου δὲ τρέφεται καὶ ὁ δικαῖος μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας τούτου, μετὰ τὴν λήξιν τῆς ὁποίας τὰ περισσεύοντα παραδίδει τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ κατὰ τὰ εἰθισμένα.

Ἄρθρον 158.

Ὁ δικαῖος ὑποχρεοῦται εἰς τὴν συντήρησιν τακτικῶν βιβλίων τῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ, ἅτινα καὶ ὑποβάλλει κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Συνάξεως καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς κυριάρχου μονῆς. Ἡ ἐξελεγκτικὴ πρᾶξις καταχωρίζεται ἐν τῷ γενικῷ κώδικι, ὑπογραφομένη παρὰ πάντων τῶν μελῶν, τῶν τε παραδιδόντων καὶ παραλαμβανόντων. Πᾶσα διαχειριστικὴ ἀνωμαλία ἢ κατάχρησις ἐπιβαρύνει τὸν ὑπόλογον διαχειριστήν.

Ἄρθρον 159.

Ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ γέροντος καλύβης τινὸς ἢ κυριάρχου μονῆ ἀλλάσσει τὸ ὁμόλογον ἐπὶ καταβολῇ τοῦ καθιερωμένου ψυχομεριδίου, τάσσουσα εἰς τὴν θέσιν τοῦ γέροντος τὸ πρῶτον τῆς συνοδείας αὐτοῦ πρόσωπον καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ πρώτου τῆς συνοδείας τὸ δεύτερον αὐτῆς, ἐγγράφουσα καὶ τρίτον πρόσωπον, μετὰ κουράν, ἀδεία τῆς μονῆς, ἐὰν ὑπάρχη τοιαύτη τάξις ἐν τῇ σκῆτι. Ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἢ ὑπαρξίς ἀριθμοῦ μείζονος τῶν ἕξ προσώπων ἐν ἐκάστη καλύβη.

Ἄρθρον 160.

Πρὸς ταῖς ἀνωτέρω γενικαῖς διατάξεις θεωροῦνται ἐν ἀπαραιμώτῳ ἰσχύϊ τὰ ὑπὸ τῶν πατριαρχικῶν συλλίλων καὶ μοναστηριακῶν ὁμολόγων διατασσόμενα περὶ σκητῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄

Κελλία

Ἄρθρον 161.

Τὰ κελλία ἐκάστης μονῆς παραχωροῦνται παρ' αὐτῆς ἐφ' ὠρισμένη τιμῇ εἰς διαδοχὴν τριῶν προσώπων, φερόντων κανονικῶς τὴν κουράν αὐτῶν, δι' ὁμολόγων καθοριζόντων τὰ τρία πρόσωπα τοῦ κελλίου, τὴν περιγραφὴν τῆς ἐκτάσεως καὶ τὴν ἐν γένει περιοσίαν αὐτοῦ.

Ἄρθρον 162.

Ἀποθανόντος τοῦ γέροντος κελλίου τινὸς ἀνταλλάσσεται ὑπὸ τῆς μονῆς τὸ ὁμόλογον διὰ νέου τοιούτου ἐπὶ καταβολῇ τοῦ καθωρισμένου κατὰ τὸ ἀπὸ 1909 πατριαρχικὸν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τριμεριδίου καὶ ἐγγράφεται ἐν αὐτῷ πρῶτος μὲν ὁ δεύτερος, δεύτερος δὲ ὁ τρίτος, καὶ τρίτος νέον, ἂν ὑπάρχη, δεδοκιμασμένον ἐκ τῆς συνοδείας τούτου προσώπου. Τὰ τρία ταῦτα πρόσωπα ἐκάστου κελλίου δύνανται νὰ προσλάβωσι καὶ τρεῖς κατὰ ἀνώτατον ὄριον δοκίμους ἢ ὑποτακτικούς, ὥστε ἕκαστον κελλίον νὰ δύναται νὰ ἔχη ἀνώτατον ἀριθμὸν προσώπων ἕξ. Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται ὑπέρβασις τοῦ ἀριθμοῦ τούτου, πᾶσα τυχὸν χορηγουμένη ἄδεια προσλήψεως προσώπου πέραν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἀπαγορεύεται.

Ἄρθρον 163.

Ἡ ἐπικαρπία τῶν παρὰ τῶν κελλίων καλλιεργουμένων κτημάτων αὐτῶν ἀνήκει ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς αὐτά, πλὴν τῆς ἐκματαλλεύσεως τῶν δασῶν αὐτῶν, ἣτις ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῇ κυριάρχῳ μονῇ, ὑποχρεουμένη νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψει τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας τῶν κελλίων τούτων.

Ἄρθρον 164.

Οἱ κελλιῶται ὀφείλουσι νὰ συντηρῶσιν ἐν καλῇ καταστάσει τὸ κελλίον αὐτῶν, νὰ ἐνεργῶσι τὰς ἀναγκαίας ἐπισκευὰς αὐτοῦ, νὰ διαφυλάττωσιν ἀκέραια τὰ περιουσιακὰ αὐτοῦ δικαιώματα καὶ ἐν γένει νὰ ἐπιμελῶνται καὶ φροντίζωσι περὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ παραχωρηθέντος αὐτοῖς σκηνώματος συμφώνως τῷ ὁμολόγῳ αὐτοῦ, ὑπεύθυνοι ὄντες ἀπέναντι τῆς κυριάρχου μονῆς διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων τούτων, δυναμένης ἐν ἐναντία περιπτώσει νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ γ' ἐδαφίου τοῦ 139 ἄρθρου τοῦ καταστατικοῦ τούτου χάρτου.

Ἄρθρον 165.

Πᾶσα μεταξὺ δύο κελλίων τῆς αὐτῆς μονῆς διαφορὰ περὶ ὁρίων κανονίζεται ὑπὸ τῆς κυριάρχου αὐτῶν μονῆς.

Ἄρθρον 166.

Ἐκρίζωσις δένδρων ἢ ἐμφύτευσις ἀμπέλου ἐντὸς τῆς περιφερείας κελλίου τινὸς ἐπιτρέπεται μόνον ἀδείᾳ τῆς κυριάρχου μονῆς αὐτοῦ, τοῖς παραβάταις ἐπισηϊόνται αἱ ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ τούτου χάρτου προβλεπόμενα ποιναί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄

Γενικαὶ διατάξεις

Ἄρθρον 167.

Πάντα τὰ εἰς Ἅγιον Ὅρος τοῦ Ἄθω εἰσαγόμενα εἶδη διὰ τοὺς μοναχοὺς αὐτοῦ τὰ μέχρι μὲν χιλίων χρυσῶν δραχμῶν ἀξίας δι' ἕκαστον μοναχὸν ἐτησίως δὲν ὑπόκεινται εἰς τελωνειακὸν δασμὸν. Τὰ δὲ πέραν τοῦ ποσοῦ τούτου, ὡς καὶ πάντα τὰ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων εἰσαγόμενα ὑπόκεινται εἰς τὰς γενικὰς νενομισμένας φορολογίας τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 168.

Πάντα τὰ ἐξαγόμενα ἐξ Ἁγίου Ὁρους δασικὰ προϊόντα καὶ μὴ, ἐξάγονται ἄνευ φορολογίας ὑπὸ τοῦ Κράτους.

Ἐπιτάξεις ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἐνεργοῦνται μόνον ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος.

Ἄρθρον 169.

Τὰ δάση τῆς χερσονήσου τοῦ Ἁγίου Ὁρους δὲν ὑπάγονται εἰς τοὺς σχετικούς δασικούς νόμους τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 170.

Ἡ ἀλιεία ἐν Ἁγίῳ Ὄρει διὰ τὴν συντήρησιν τῶν μοναχῶν αὐτοῦ εἶναι ἐλευθέρα καὶ ἀπηλλαγμένη πάσης φορολογίας.

Ἄρθρον 171.

Οὐδεμία ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἐπισκευὴ ἢ ἀνακαίνισις ἐπιτρέπεται ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς καταστρέφονται ἢ ἀλλοιοῦνται ἀρχαῖαι τοιχογραφίαι.

Ἄρθρον 172.

Πλὴν τῶν μονῶν καὶ σκητῶν οὐδενὶ ἑτέρῳ ἐξαρτήματι ἢ ἀτόμῳ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχη σφραγίδα.

Ἄρθρον 173.

Οὐδεὶς ἀρχιερὺς δύναται νὰ τελέσῃ ἱεροπραξίαν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἂν μὴ ἢ ἐφωδιασμένος δι' ἐγγράφου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, δηλωτικοῦ τοῦ ἀκωλύτου τῆς ἱεροπραξίας καὶ ἄνευ ἀδείας τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἢ τινος μονῆς. Πᾶς δὲ ἀρχιερὺς καλούμενος ἔξωθεν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τινος μονῆς, δεόν νὰ καλῆται διὰ μέσου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Πᾶς δὲ κατώτερος κληρικὸς ὀφείλει νὰ ἔχη τοιοῦτον ἐγγράφον τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς, πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα.

Ἄρθρον 174.

Ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἡ πώλησις εἰκόνων ἢ τεχνουργημάτων ἐν γένει, ἐκτὸς αὐτοῦ κατασκευασθέντων, ὡς καὶ ἡ ὑπὸ λαϊκῶν ἐν αὐτῷ κατασκευὴ τοιούτων. Ἀπηγορευμένη ἐπίσης εἶναι ἡ ἐπὶ χάρτου τύπωσις τῶν εἰκόνων τῶν μονῶν ἄνευ ἀδείας αὐτῶν.

Ἄρθρον 175.

Ἡ σύστασις ἐν ταῖς μοναῖς ἢ ἐξαρτήμασιν ἐμπορικῶν καταστημάτων ὡς καὶ ἡ ἄσκησις ἐμπορίου ἀντικειμένου μὴ ἰδιαζόντων ἢ ἀναγκαίων εἰς τὸν τόπον, ἀπαγορεύεται ἀπολύτως.

Ἄρθρον 176.

Πᾶς εἰσερχόμενος ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, πλὴν τῶν περιοίκων προσκυνητῶν, ὀφείλει νὰ ἔχει ἀδειαν τῆς ἐπισκέψεως τῶν μονῶν καὶ ἐξαρτημάτων καθ' ὅλου.

Ἄρθρον 177.

Πᾶν μοναχὸς ἢ ῥασοφόρος μὴ ἀνήκων εἰς μονήν τινα ἢ ἐξάρτημα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀλλὰ πλανώμενος ἐν αὐτῷ, ἀπελαύνεται τῇ συνδρομῇ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας.

Ἄρθρον 178.

Πλὴν τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κανονικῶς ἐγγεγραμμένων δοκίμων, οὐδενὶ ἑτέρῳ ἐπιτρέπεται νὰ ῥασοφορή, καὶ οἱ παραβάται ἀπελεύνονται κατὰ τὸ ἄρθρ.177.

Ἄρθρον 179.

Τῆς ἐν γένει περιουσίας τῶν διαμενόντων καὶ ἀποβιούντων ἐν Ἁγίῳ Ὁρει λαϊκῶν κληρονόμοι εἰσὶν οἱ δικαιούμενοι κατὰ τὸν νόμον. Τὰ τῆς σφραγίσεως καὶ ἀποσφραγίσεως τῆς περιουσίας αὐτῶν ἐνεργοῦσιν ἐν ταῖς Μοναῖς μὲν καὶ ἐν τοῖς ἐξαρθήμασιν αὐτῶν αἱ μοναστηριακαὶ ἀρχαί, ἐν Καρυαῖς δὲ ἡ Ἱερὰ Ἐπιστασία μετὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, αἵτινες καὶ εἰδοποιοῦσιν ἀρμοδίως τοὺς νομίμους κληρονόμους.

Τῆς δὲ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει περιουσίας, τῶν ἄνευ κληρονόμων νομίμων ἀποβιούντων λαϊκῶν, ὡς καὶ τῶν ἀπολελυμένων μοναχῶν (καβιωτῶν) κληρονόμοι εἶναι, τῶν μὲν ἐν Καρυαῖς ἀποβιούντων ἡ Ἱερὰ Κοινότης, τῶν δὲ ἐν μοναῖς ἢ ἐξαρθήμασιν αὐτῶν ἀποβιούντων αἱ οἰκεῖαι μοναί.

Ἄρθρον 180.

Μονὴ ἢ Ἱερὰ Κοινότης κέκτηται τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα τῆς ἰδρύσεως τυπογραφείου ἐν Ἁγίῳ Ὁρει.

Ἄρθρον 181.

Πᾶσα ἢ ἀκίνητος περιουσία τῶν ἱερῶν Μονῶν εἶναι ἀπολύτως ἀναπαλλατρίωτος ὡς προᾶγμα θεῖου δικαίου.

Ἄρθρον 182.

Αἱ ἱεραὶ μοναὶ ὀφείλουσι νὰ συντηρῶσι τὴν κανονικὴν καὶ ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῆς ἐν Καρυαῖς Ἀθωνιαδος ἐκκλησιατικῆς σχολῆς, λαμβανούσης ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν τύπον ἀνωτέρου Ἐκπαιδευτηρίου περιλαμβάνοντος πάσας τὰς τάξεις τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως. Πρὸς τοῦτο ἐκάστη Μονὴ ὀφείλει νὰ ἀποστέλλῃ ἐκ τῶν μοναχῶν καὶ δοκίμων αὐτῆς δύο τουλάχιστον μαθητὰς ὑποχρεωτικῶς καὶ ἀπροφασίστως εἰς τὴν σχολὴν διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁποίων θὰ λαμβάνωνται καὶ ἔξωθεν τοῦ Ἁγίου Ὁρους μαθηταί.

Οὐδεμία μονὴ δύναται ν' ἀρνηθῆ τὴν καταβολὴν τοῦ ἀναλογουῦντος αὐτῆ ποσοῦ διὰ τὴν συντήρησιν τῆς σχολῆς, καθορισθησομένου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς οἰκονομικῆς αὐτῆς καταστάσεως. Διὰ τὴν ἐπάρκειαν δὲ τῶν ἀναγκῶν τῆς σχολῆς ἡ Ἱερά Κοινότης νὰ ἐπιβάλλῃ φορολογικὴν ὑποχρέωσιν ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων προϊόντων τοῦ τόπου.

Ἡ ἀποστολὴ μοναχῶν ἢ ὑποτακτικῶν πρὸς σπουδὰς ἔξω τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἂν μὴ πρότερον ἀποφοιτήσωσιν οὗτοι τῆς Ἀθωνιάδος σχολῆς ἀπαγορεύεται ἀπολύτως.

Τὰ καθ' ἕκαστα τῆς σχολῆς καταρτιζομένης κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις θέλουσι κανονισθῆ δι' ἰδιαίτερου κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Κοινότητος.

Ἄρθρον 183.

Σύστασις ἢ ἴδρυσις σωματείου οἰουδήποτε ἢ ἰδιαίτερας ἀδελφότητος ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ὡς ἀσυμβίβαστος καὶ ἀντικειμένη πρὸς τὰ μοναχικὰ καθεστῶτα τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ἄρθρον 184.

Πᾶσα προσηλυτιστικὴ καὶ προπαγανδιστικὴ ἐνέργεια ἠθικὴ, θρησκευτικὴ, ἐκκλησιαστικὴ, κοινωνικὴ, ἐθνικιστικὴ καὶ οἰασδήποτε ἄλλης φύσεως τοιαύτη ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἐπὶ ποινῇ ἀπελάσεως.

Ἄρθρον 185.

Πᾶς θρησκευτικός, ἢ σχολικός, ἢ φιλανθρωπικός ἔρανος ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἐνεργεῖται μόνον τῇ ἀδείᾳ τῆς Ἱεράς Κοινότητος. Διὸ καὶ οἱ αἰτοῦντες ὀφείλουσι νὰ προσκομίζωσι συστατήρια τῶν ἀρχιερέων τῆς ἐπαρχίας, εἰς ἣν ἀνήκουσι, πρὸς τὴν Ἱεράν Κοινότητα.

Ὁ δὲ βουλόμενος νὰ ἐπισκεφθῆ τὰς βιβλιοθήκας τῶν ἱερῶν μονῶν ὀφείλει νὰ προσκομίσῃ εἰς τὴν Ἱεράν Κοινότητα ἔγγραφον συστατήριον τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος Ὑπουργείου ἢ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μεθ' ὧν αὕτη ἀπ' εὐθείας ἀλληλογραφεῖ.

Ἄρθρον 186.

Ἡ εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰσοδος τῶν θηλέων κατὰ τὰ ἀνέκαθεν κρατοῦντα ἀπαγορεύεται.

Ἄρθρον 187.

Πᾶσα διάταξις, ἀντικειμένη εἰς τὸν παρόντα καταστατικὸν χάρτην, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἰσχὺν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει.

Ἄρθρον 188.

Ὁ παρῶν καταστατικός χάρτης τίθεται ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Κοινότητος καὶ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ Κράτους.

Ἀπορρέει δὲ ἐκ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων τε καὶ τυπικῶν, Πατριαρχικῶν Σιγιλλίων, Σουλτανικῶν Φιμανίων, ἰσχυόντων Γενικῶν κανονισμῶν καὶ ἀρχαιοτάτων Μοναχικῶν θεσμῶν καὶ Καθεστώτων.

Συνετάχθη δὲ κατὰ Μάϊον τοῦ 1924 ὑπὸ πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς τῆς διπλῆς ἐκτάκτου συνάξεως τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ γέροντος Ἀρκαδίου, ἱεροδιακόνου Βατοπεδινοῦ, προηγουμένου Εὐδοκίμου Ξηροποταμινοῦ, γέροντος Εὐλογίου Ἀγιοπαυλίτου καὶ γέροντος Βαρλαάμ Γρηγοριάτου, μελῶν τῆς ἐκτάκτου συνάξεως.

Ἐν Καρραῖς τῇ 10ῃ Μαΐου 1924 ὁ παρῶν καταστατικός χάρτης ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς ἐκτάκτου διπλῆς Συνάξεως τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν μονῶν.

Τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Ἐκτάκτου Διπλῆς Συνάξεως.

Ὁ Μεγίστης Λαύρας ἱεροδιάκονος Γρηγόριος.

Οἱ Βατοπεδίου γέρον Ἀρκάδιος, γέρον Ἀνατόλιος.

Ὁ Ἰβήρων προηγούμενος Ἀμβρόσιος.

Οἱ Χιλιανδαρίου ἱεροδιάκονος Ἄνθιμος (Σερβιστί), προηγούμενος Ὀνούφριος (Σερβιστί).

Οἱ Διονυσίου Ἰάκωβος, ἱερομόναχος Εὐγένιος.

Ὁ Κουτλουμουσίου γέρον Βησσαρίων.

Οἱ Παντοκράτορος ἀρχιμανδρίτης Ἀθανάσιος, προηγούμενος Ἀλέξιος.

Οἱ Ξηροποτάμου γέρον Ἀέτιος, προηγούμενος Εὐδόκιμος.

Ὁ Ζωγράφου ἱερομόναχος Βασίλειος (Βουλγαριστί).

Οἱ Δοχειαρίου γέρον Διονύσιος, προηγούμενος Δανιήλ.

Οἱ Καρακάλλου γέρον Δωρόθεος, ἱερομόναχος Μάξιμος.

Ὁ Φιλοθέου γέρον Εὐστράτιος.

Ὁ Σίμωνος Πέτρας γέρον Ἰωσήφ.

Οἱ Ἁγίου Παύλου γέρον Ἰωάσαφ, γέρον Εὐλόγιος.

Οἱ Σταυρονικήτα γέρον Ἱερεμίας, προηγούμενος Σωφρόνιος.

Οἱ Ξενοφῶντος γέρον Δαμασκηνός, γέρον Ἰωακείμ.

Οἱ Γρηγορίου γέρον Ἀνδρέας, γέρον Βαρλαάμ.

Ὁ Ἐσφιγμένου γέρον Πέτρος.

Οἱ Κωνσταντινου Μόδεστος ἱερομόναχος, γέρον Ἀθανάσιος.